

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Helena Bokotejová

Časopis Čin v letech 1929 – 1939

Diplomová práce

Praha 2013

Autor práce: **Bc. Helena Bokotejová**

Vedoucí práce: **Mgr. Martin Sekera, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2013

Bibliografický záznam

BOKOTEJOVÁ, Helena. *Časopis Čin v letech 1929 – 1939*. Praha, 2013. 161 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Sekera, Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce *Časopis Čin v letech 1929 – 1939* se zabývá kulturně politickým časopisem *Čin*, který vycházel v Praze v meziválečném období. Tento levicově a demokraticky orientovaný týdeník, později čtrnáctideník, byl zaměřen na aktuální kulturní a veřejné otázky v rámci tehdejšího Československa. Cílem práce je poskytnout ucelený profil tohoto ve své době významného periodika. Práce se nejdříve věnuje vymezení vlastního pojmu časopis v rámci masových médií, dále popisuje charakteristiku mediální krajiny v období první i druhé republiky, přičemž se podrobněji zabývá tištěnými médii a s nimi spojenou problematikou. Součástí je také podkapitola o kulturní a politické situaci Československa ve 20. a 30. letech, pozornost je rovněž zaměřena i na zařazení časopisu *Čin* do dobové časopisecké struktury. Další části práce se již věnují periodiku samotnému, a to nejprve v období mezi lety 1929 – 1936, kdy časopis vedla Marie Majerová, a poté v době vedení Bohumila Přikryla, tedy v letech 1937 – 1939. Tyto samostatné kapitoly pak přináší informace o vydavateli časopisu *Čin*, stejnojmenném tiskovém a nakladatelském družstvu československých legionářů v Praze, a vzniku tohoto listu; dále také o obecné a formální charakteristice časopisu, o autorech, kteří do tohoto periodika přispívali, respektive o vedoucích redaktorech, redakci či nejčastěji publikujících přispěvatelích i mimoredakčních přispěvatelích, a rovněž o jeho programu a obsahu, jednotlivých rubrikách a zásadních tématech *Činu*, a to v obou zmíněných obdobích. Závěr práce je zaměřen na okolnosti zániku časopisu, tedy jeho úředního zastavení.

Abstract

The master's thesis *Čin magazine in 1929 – 1939* deals with the cultural-political magazine *Čin*, which was issued in Prague in between the world wars. This left-wing and democratically orientated weekly, later a fortnightly, magazine focused on current cultural and public issues within former Czechoslovakia. The thesis aims to provide a thorough profile of what was an important and distinctive periodical in its time. Firstly, the thesis deals with outlining the notion of the magazine within the mass media, further on it describes the characteristics of the media landscape in the period of the first and second republic, where the printed media and their related area of problems are dealt with in detail. A subchapter on the cultural and political standing of Czechoslovakia in the 20s and 30s of the 20th century is also included, the focus is also on the position of the *Čin* magazine in the array of magazines of that time. The ensuing parts of the thesis already deal with the periodical itself, firstly in the period from 1929 to 1936, when the magazine was under the leadership of Marie Majerová, and secondly in the period of leadership of Bohumil Příklad, that is from 1937 to 1939. These separate chapters inform about the publisher of the *Čin* magazine, the eponymous press and publishing cooperative of Czechoslovakian legionaries in Prague, and the origins of this paper, further on about the general and formal characteristics of the magazine, about the authors who contributed to this periodical as well as about the program and content, about the magazine's sections and essential issues of *Čin*, in both above-mentioned periods. The conclusion of the thesis focuses on the circumstances of the magazine's decline, that is of its official termination.

Klíčová slova

Čin, časopis, nakladatelství, levicový, demokracie, první republika, druhá republika, Marie Majerová, Bohumil Příklad, T. G. Masaryk

Keywords

Čin, magazine, publishing house, left-wing, democracy, first republic, second republic, Marie Majerová, Bohumil Příklad, T. G. Masaryk

Rozsah práce: 344 413 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 23. 5. 2013

Helena Bokotejová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Martinovi Sekerovi Ph.D. za vedení této diplomové práce a za jeho rady, připomínky, pomoc při hledání podkladů a především za jeho ochotu, se kterou se mi vždy věnoval. Dále bych chtěla vyjádřit poděkování doc. Barbaře Köpplové, CSc. za inspiraci pro vznik této práce a PhDr. Aleši Zachovi za možnost konzultace. Rovněž děkuji pracovníkům a knihovníkům Literárního archivu Památníku národního písemnictví za pomoc při vyhledávání archivních materiálů. Můj dík patří také Mgr. Barboře Machové a Mgr. Lindě Podzimkové za duchovní podporu během psaní této práce.

SCHVÁLENO
Leht

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Bokotejová Helena	Razítko podatelny: <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 5px auto; width: 80%;"> <p style="text-align: center;">Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd</p> <p>Došlo dne: 27-01-2012 -1-</p> <p>Cj: <u>1041</u> Příloh: _____ Sazurační číslo: _____ Přiděleno: _____</p> </div>
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2007	
E-mail diplomantky/diplomanta: HelenaBokotejova@seznam.cz	
Studijní obor/forma studia: Mediální studia (MSP), prezenční	
Předpokládaný název práce v češtině: Časopis Čin v letech 1929 - 1939	
Předpokládaný název práce v angličtině: Čin magazine in years 1929 - 1939	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezí) ZS 2012/2013	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): <p>Čin je kulturněpolitický časopis levicového zaměření, který pravidelně vycházel jako týdeník, později jako čtrnáctideník, v letech 1929 – 1939. Tento časopis vydávalo stejnojmenné nakladatelství Čin – tiskové a nakladatelské družstvo československých legionářů v Praze. Již od prvních čísel je s Činem neodmyslitelně spjata osobnost Marie Majerové, české spisovatelky a novinářky, která se podílela na založení tohoto časopisu a byla jeho vedoucí redaktorkou od roku 1929 do roku 1936. Marie Majerová velmi silně tíhla ke komunistické ideologii, avšak za kritiku gottwaldovského vedení (tzv. Manifest sedmi) byla v roce 1929 vyloučena s několika dalšími spisovateli z Komunistické strany Československa. Vydáváním Činu se Majerová nedistancovala od svého komunistického přesvědčení, zaměření časopisu plně odpovídalo levicové povaze nakladatelství Čin. Hlavním cílem časopisu ale nebylo preferovat produkci jednoho nakladatelství, nýbrž kriticky nahlížet na československou kulturu a politiku. Čin se věnoval kultuře a politickým záležitostem poměrně zešíroka, zahrnoval různorodé příspěvky od ukázek beletrie a poezie, literárních, divadelních či filmových recenzí, přes hudbu a výtvarné umění, po příspěvky ryze politické, národohospodářské, sociologické, filozofické či náboženské. Na obsahu časopisu se podílela řada významných českých i zahraničních básníků, prozaiků i kritiků. Osobitý profil časopisu dotvářely články o životě v Sovětském svazu a hrozbách německého fašismu. Marie Majerová vtiskla Činu poměrně charakteristickou podobu, která se v průběhu existence časopisu příliš neměnila. Po Marii Majerové vedl časopis Bohumil Přikryl, a to do roku 1939, kdy byl časopis z politických důvodů úředně zastaven. Ve své době patřil Čin mezi velice významné časopisy, které reflektovaly dění v tehdejší společnosti. Téma týkající se časopisu Čin patří z mediálního hlediska k velmi málo zpracovaným tématům.</p>	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): <p>Cílem této práce je detailní zmapování vzniku, fungování, produkce a zániku levicového časopisu Čin, který ve 20. a 30. letech prostředkoval kulturní a politické dění ve společnosti. Práce se bude věnovat dobové kulturně-politické časopisecké produkci, do které zařadí časopis Čin v souvislosti se společenským kontextem. Dále se bude zabývat vydáváním Činu, tedy československým legionářským nakladatelstvím Čin. Práce popíše jednak formální stránku časopisu, jednak jeho programové a obsahové zaměření, včetně jednotlivých rubrik a témat. Značná pozornost bude věnována autorům Činu, a to vedoucí redaktorce Marii Majerové, ostatním členům redakce a přispěvatelům mimo redakci. Také se zaměří na okolnosti týkající se změny ve vedení časopisu a jeho zániku v roce 1939.</p>	

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod (motivace, uvedení do tématu)
2. **Časopisecká produkce z oblasti kulturně-politické ve 20. a 30. letech** (nastínění kulturní a politické situace ve vztahu k médiím)
 - 2.1 **Zařazení časopisu Čin do mediální struktury**
 - 2.2 **Čin a konkurenční časopisy**
3. **Časopis Čin v letech 1929 - 1936** (vznik a fungování časopisu; období, kdy časopis vedla Marie Majerová)
 - 3.1 **Vydavatel časopisu**
 - 3.2 **Formální charakteristika časopisu**
 - 3.3 **Autoři Činu**
 - 3.3.1 **Vedoucí redaktorka Marie Majerová**
 - 3.3.2 **Redakční kruh**
 - 3.3.3 **Mimoredakční přispěvatelé**
 - 3.4 **Program a obsah časopisu**
4. **Časopis Čin v letech 1936 – 1939** (období, kdy dochází ke změně ve vedení časopisu)
 - 4.1 **Změna ve vedení Činu**
 - 4.2 **Autoři Činu**
 - 4.3 **Obsah časopisu**
 - 4.4 **Zánik časopisu**
5. **Závěr**

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Výtisky časopisu Čin v letech 1929 – 1939

Materiály získané v průběhu psaní práce (korespondence redakce, korespondence Marie Majerové, doklady a dokumenty vztahující se k nakladatelství Čin atd.)

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Kulturněhistorická analýza

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

NÝVLTOVÁ, Dana. Femme fatale české avantgardy : Marie Majerová – česká komunistka ve víru feminismu. Vyd. 1. Praha : Akropolis, 2011. 452 s. ISBN 978-80-87481-10-3

Tato kniha, upravená verze dizertační práce, se zabývá životem a dílem české spisovatelky a novinářky Marie Majerové (1882 – 1867). Autorka se zde soustředí zejména na dvě polohy, které jsou pro Majerovou charakteristické, a to komunistickou a feministickou. Kniha je rozdělena do čtyř základních oddílů, které se věnují textům o sociálním postavení ženy, hledání ženské literární tradice, mateřství a ženském přístupu ke psaní.

VÍZDALOVÁ, Ivana. Novinářka Marie Majerová. Vyd. 1. Praha : Novinář, 1988. 183 s. ISBN 59-022-87

Publikace se řadí do edice Osobnosti české a slovenské žurnalistiky, která mapuje život a dílo významných novinářů a novinářek. Představuje detailní portrét Marie Majerové – její dětství, počátky a vývoj umělecké a žurnalistické tvorby, cestovatelské zážitky, celoživotní politický postoj a politickou činnost nebo přístup k ženské emancipaci.

HÁJEK, Jiří. Marie Majerová aneb román a doba. Vyd. 3. Praha : Československý spisovatel, 1982. 212 s. ISBN 22-057-82

Literární historik a kritik Jiří Hájek se v této monografii věnuje románové tvorbě spisovatelky Marie Majerové, přičemž se zaměřuje na rozbor jejích románů v souvislosti se společenským a dobovým kontextem.

BERÁNKOVÁ, Milena; KŘIVÁNKOVÁ Alena; RUTTKAY Fraňo. Dějiny československé

žurnalistiky, III. Díl, český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944. Vyd. 1. Praha : Novinář, 1988. 332 s. ISBN 59-203-84

Tato kniha je třetím dílem celkově čtyřdílné učebnice. Pojednává o československém tisku v letech 1918 až 1944, sleduje tedy žurnalistiku v období první a druhé republiky a nacistické okupace. Věnuje se popisu politického a sociálně ekonomického vývoje ve sledovaných časových etapách a státních útvarech a konkrétní podobě československé žurnalistiky (struktura tisku, tituly, náklady, novináři, ilegální tisk či tisk zahraničního odboje atd.).

KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře první republiky (1918 – 1938), Díl první – Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929). Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. 571 s. ISBN 80-7277-027-6

První díl rozsáhlé monografie historika Zdeňka Kárníka shrnuje období od roku 1918 do roku 1929. Věnuje se zejména založení Československého státu a národnostním otázkám, politice a vzniku ústavy; popisuje hospodářskou, sociální a kulturní revoluci v Československu či problematiku médií nebo rozkvět školství a společenských věd.

KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře první republiky (1918 – 1938), Díl druhý – Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930 – 1935). Vyd. 1. Praha : Libri, 2002. 577 s. ISBN 80-7277-031-4

Druhý díl monografie pojednává zejména o problematice globální hospodářské krize na počátku třicátých let a jejím dopadu na Československo, dále popisuje střet autoritativní demokracie s nacismem, fašismem a komunismem, politické strany v Československu či volby v roce 1935. Pozornost věnuje také novému politickému pořádku v Evropě a ohniskům 2. světové války.

KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře první republiky (1918 – 1938), Díl třetí – O přežití a o život (1936 – 1938). Vyd. 1. Praha : Libri, 2003. 803 s. ISBN 80-7277-119-1

Ve třetím díle se autor zabývá obdobím mezi lety 1936 – 1938, kdy dochází k zápasu o integritu Československa, o celistvost a nedotknutelnost státu. Blíže se věnuje popisu přírodních, technických a humanitních věd a umění v československé společnosti. Druhá polovina knihy pak pojednává o cestě Československa k Mnichovské dohodě a zániku fenoménu první republiky.

BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan; KÖPPOVÁ, Barbara. Dějiny českých médií: od počátku do současnosti. Vyd. 1. Praha : Grada, 2011. 448 s. ISBN 978-80-247-3028-8

Knihy se věnuje masovým médiím z historického hlediska, popisuje jejich vývoj od 15. do 20. století. Zabývá se např. úplnými počátky rozvoje tištěných médií, médii jako faktorem národního sebeuvědomování, politickým tiskem a tiskem politických stran, obdobím 1. a 2. republiky, protektorátu a poválečným, dále obdobím budování socialismu, studené války, Pražského jara nebo normalizace. Závěr knihy shrnuje vývoj médií po roce 1989 a nahlíží na média 21. století.

Zdroje a prameny:

Archiv: LA PNP: Fond Marie Majerová (soupis Jarmila Mourková, 1976)

Archiv: LA PNP: Fond nakladatelství a časopisu Čin

Archiv Ústavu pro českou literaturu AV ČR: záznamy o časopise Čin v jiném tisku

NA: Fond syndikátu novinářů

Vojenský historický archiv v Praze: údaje o legionářském nakladatelství Čin

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Nývltová, Dana. Femme fatale české avantgardy? : Marie Majerová z pohledu genderu. FF UK, 2009

Datum / Podpis studenta/ky

27.1.2012

Biberkejos

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:	
Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:	
Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:	
Potvrzují, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.	
Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.	
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga	Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

Barbora Křížková
.....

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

ÚVOD.....	12
1. METODA A ZDROJE	17
2. MEDIÁLNÍ KRAJINA VE 20. A 30. LETECH 20. STOLETÍ	20
2.1 VYMEZENÍ POJMU ČASOPIS.....	20
2.2 MEDIÁLNÍ KRAJINA V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY	23
2.2.1 <i>Charakteristika tištěných médií</i>	25
2.2.2 <i>Časopisy</i>	33
2.3 KULTURNÍ A POLITICKÁ SITUACE VE 20. A 30. LETECH 20. STOLETÍ	36
2.4 MEDIÁLNÍ KRAJINA V OBDOBÍ DRUHÉ REPUBLIKY	41
2.5 ZAŘAZENÍ ČINU DO ČASOPISECKÉ STRUKTURY	45
3. ČASOPIS ČIN V LETECH 1929 – 1936.....	50
3.1 VYDAVATEL ČASOPISU	50
3.2 VZNIK A CHARAKTERISTIKA ČASOPISU	61
3.3 FORMÁLNÍ CHARAKTERISTIKA ČASOPISU	66
3.4 AUTOŘI	70
3.4.1 <i>Vedoucí redaktorka Marie Majerová</i>	71
3.4.2 <i>Redakční kruh</i>	75
3.4.3 <i>Mimoredakční přispěvatelé</i>	79
3.5 PROGRAM A OBSAH ČASOPISU	81
3.5.1 <i>Programová tvářnost časopisu</i>	81
3.5.2 <i>Obsahová tvářnost časopisu</i>	84
3.5.3 <i>Myšlenková tvářnost časopisu</i>	90
4. ČASOPIS ČIN V LETECH 1937 – 1939.....	104
4.1 ZMĚNA VE VEDENÍ ČASOPISU	104
4.2 CHARAKTERISTIKA ČASOPISU	109
4.3 AUTOŘI	112
4.4 PROGRAM A OBSAH ČASOPISU	117
4.4.1 <i>Programová tvářnost časopisu</i>	117
4.4.2 <i>Obsahová tvářnost časopisu</i>	118
4.4.3 <i>Myšlenková tvářnost časopisu</i>	123
4.5 ZÁNİK ČASOPISU	137
ZÁVĚR	143
SUMMARY	147
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY.....	150
PŘÍLOHY	159

Úvod

Tématem diplomové práce je kulturně politický časopis *Čin*. Tento levicově a demokraticky orientovaný týdeník, později čtrnáctideník, do kterého přispívala řada známých novinářů, spisovatelů a dalších osobností společenského života, vycházel v Praze mezi lety 1929 – 1939. Časopis vydávalo stejnojmenné nakladatelství *Čin* – tiskové a nakladatelské družstvo československých legionářů v Praze. *Čin* je tedy v kontextu úzce spjatý s meziválečným obdobím, první a druhou republikou, a do jisté míry také s fenoménem první světové války, československými legionáři. Přestože se jednalo o ve své době významné a osobité české periodikum, tak patří k dosud odborně nezpracovaným tématům. Práce si proto klade za cíl poskytnout ucelený profil tohoto časopisu. Vzhledem k úzké spojitosti časopisu *Čin* a jeho vydavatele bude nadále pro jejich odlišení název časopisu označen kurzívou.

Časopis *Čin* byl založen na sklonku tzv. „zlatých let“¹ první republiky, tj. v éře, kdy se československá společnost ve většině již vyrovnala s bezprostředními politickými, hospodářskými či sociálními problémy z poválečných dob a začala dosahovat v mnoha oblastech lidské činnosti vrcholu svých úspěchů. Podmínky pro život se v nově vzniklém státě postupně neustále zlepšovaly a společně s tím se výrazně zvedala i kultura životního stylu.² Československo, jehož prezidentem byla jedna z nejrespektovanějších politických osobností této republiky – Tomáš Garrigue Masaryk, bylo považováno za samostatný a nezávislý stát s demokratickým systémem, který si v rámci Evropy během krátké doby vybudoval důstojné postavení.

Existence *Činu* je však spojena s první republikou především ve třicátých letech 20. století, která byla ovšem značně poznamenána krizí demokracie a „*ekonomickou i sociálně-kulturní a politickou katastrofou světových rozměrů a dosud neznámé hloubky*“³. Celosvětová hospodářská krize tehdy postihla všechny kapitalistické země, tedy i Československo, a významně zasáhla všechny hospodářské úseky, zejména průmysl, zemědělství, obchod a také peněžní soustavu. V podstatě celá kapitalistická ekonomika tím byla ochromena.⁴ Zejména pak sociální a politické důsledky této hospodářské krize byly velice pronikavé a měly značný dopad na všechny možné sféry

¹ Zlatými léty označuje kupříkladu Zdeněk Kárník roky 1924/25 – 1929. Právě tato léta podle něj „*vedla České země do západní Evropy především po stránce hospodářské, ale také politické, sociální a kulturní*“ (Kárník, 2003: 566).

² Kárník, 2003: 346 – 566.

³ Kárník, 2008: 208.

⁴ Olivová, 2000: 157.

společnosti. V Československu se v této době začaly výrazně projevovat sílící extrémní tendence, přičemž se v souvislosti s nástupem německého kancléře Adolfa Hitlera k moci a později v důsledku vlivu sudetoněmeckého vůdce Konráda Henleina ukázal jako nejvíce ohrožujícím extrémním proudem pro Československou republiku nacismus (německý nacionální socialismus).

Druhá polovina třicátých let proto představovala pro československou demokracii velmi „těžký zápas“⁵ a Československo prožívalo patrně svoje dosud nejkrušnější léta. Toto období charakterizuje řada velmi komplikovaných a národ ohrožujících a ochromujících okolností, které vytvořily značně vypjaté ovzduší nejen v ČSR, ale postupně i v celé Evropě. Mezinárodní situace, jež měla silný vliv na vnitřní vývoj Československa, se po hospodářské krizi taktéž značně proměnila.⁶ Autoritářské režimy začaly v této době v řadě evropských zemí výrazně posilovat; Německo, budující nacistický režim založený mimo jiné na principu rasové nadřazenosti a antisemitismu v čele s kancléřem Adolfem Hitlerem, se stalo nejnebezpečnějším agresorem, jehož požadavkům postupně začaly ustupovat všechny evropské demokratické velmoci. Československo mělo v rámci Evropy podle Hitlerových plánů pak velmi významnou polohu, jelikož se jeho území mělo stát základem budoucí Velkoněmecké říše, a proto se na něj Hitlerova pozornost intenzivně upínala.⁷

V roce 1937 přinesla zlomové a pro národ velmi bolestné okamžiky smrt zakladatele státu, T. G. Masaryka, kterého v prezidentském úřadu vystřídal již o dva roky dříve Edvard Beneš. Zásadním momentem byl pak nárůst vlivu německonacionálních stran v československé politice, jež ve svých důsledcích posílil Hitlerovu pozici a v podstatě mu tak byla umožněna realizace jeho plánů a snah rozbít ČSR, které vyvrcholily 30. září 1938 uzavřením mnichovské dohody o podstoupení Sudet Německu, a následně byly dokonány 15. března 1939 vznikem Protektorátu Čechy a Morava. V tomto krátkém mezidobí, tzv. druhé republice, se národ v důsledku mnichovského diktátu potýkal v atmosféře společenské deprese a krize s obavami o svou budoucnost. V politické sféře došlo k řadě změnám, které vedly k ustavení režimu autoritativní demokracie, jež se výrazně vymezovala vůči principům předchozího

⁵ Kárník, 2002: 577.

⁶ Jednou z proměn byl například také obrat SSSR, který zahájil zahraniční politiku diplomatické ofenzívy. Sovětský svaz se začal přibližovat Evropě, byl přijat do Společnosti národů (1934), navazoval diplomatické styky, uzavíral také spojenecké smlouvy (s Československem například v roce 1935) a postavil se na stranu odporu proti agresivitě fašismu. Přesto se ale jednalo o velmi rozporný režim, který vynikal krutou diktaturou. (Kárník, 2002: 359 – 368)

⁷ Kárník, 2002: 381.

systemu první republiky a všemu, co s ním bylo spjato, tedy i vůči T. G. Masarykovi či Edvardu Benešovi, a které byly také spojeny se zánikem časopisu *Čin*, respektive jeho úředním zastavením

Druhým hlediskem, jež určitým způsobem formovalo charakter *Činu*, bylo jeho úzké sepětí s československými legionáři, vydavatelem časopisu bylo totiž legionářské tiskové a nakladatelské družstvo. Českoslovenští legionáři byli „*vojáci dobrovolnické armády, která v první světové válce bojovala na straně britsko-francouzsko-ruské Dohody a jejich spojenců proti Centrálním mocnostem, Německu a Rakousko-Uhersku*“⁸. Tyto vojenské jednotky zahraničního odboje, jež se účastnily bojů na frontách v Rusku, Francii a Itálii, tvořili dobrovolníci⁹ a vojáci rakousko-uherské armády, kteří padli do zajetí. Legionáři (dobově dobrovolci/dobrovolníci) byli vojskem ještě neexistujícího státu, již do legií vstupovali především na základě silného národního cítění vypěstovaného již v předválečném období.¹⁰

S legiemi zahraničního odboje je neodmyslitelně spjatý jeho vůdce Tomáš Garrigue Masaryk, filozof a politik, jenž pro legionáře představoval nedotknutelnou autoritu, která je dokázala motivovat a získat pro ideu boje za národní samostatnost, demokracii, svobodu, rovnost a spravedlnost. Masaryk sice jako humanista válku odmítal a vnímal ji jako „*něco hrozného, nelidského*“, ale obranu národa chápal jako „*mravně přípustnou a nutnou*“¹¹. Jeho hlavním cílem byla nová Evropa zorganizovaná na národnostním a demokratickém principu.

Po vítězství Dohody v první světové válce a po založení Československa se postupně začali legionáři vracet do vlasti. Návrat legionářů ale mnohdy nekorespondoval s jejich často zidealizovanými představami; obecně totiž panovalo zklamání nad tím, že se od nového státu nedočkali dostatečného vděku, přestože za jeho vznik několik let tvrdě bojovali. Nadšení z vítězství a z nabyté svobody záhy vystřídala nespokojenost z poválečné hospodářské a sociální situace. Vlast měla ke všemu, co připomínalo válku, odpor, což legionáři „*nebyli s to pochopit a nové realitě vůbec nerozuměli. (...) po letech odloučení se nedokázali přizpůsobit normálnímu životu*“¹². Přes poválečné zmatky, které vyvolaly určitou společenskou desorientaci, začali legionáři přemýšlet o novém postavení ve společnosti na základě principu ideové

⁸ Pichlík, Klípa, Zabloudilová, 1996: 9.

⁹ Základ legií tvořili dobrovolníci, již v roce 1914 založili v Rusku Českou družinu. (Šlesingr, 2005: 19)

¹⁰ Kvaček, 2002: 94.

¹¹ Boží bojovníci bratři legionáři, 1920: 51.

¹² Pichlík, Klípa, Zabloudilová, 1996: 256.

koncentrace sil (jelikož byli od počátku své existence vedeni určitou ideou jednoty), která „byla vyvolávána bědným postavením a důtklivou snahou po svépomocné záštitě“¹³; neorientovali se ovšem jen na hospodářské či sociální zabezpečování, ale věnovali se i kulturním záležitostem. Legionáři začali pořádat přednášky a průvody, odhalovat pomníky padlým vojákům, zakládat noviny nebo se oficiálně sdružovat do nejrůznějších organizací či společenství, jako například družstev.¹⁴ Tak vzniklo rovněž i tiskové a nakladatelské družstvo Čin.

V kontextu s výše nastíněnou problematikou třicátých let a fenoménem legionářů se časopis *Čin* snažil především o kritický náhled na kulturní a politickou sféru společnosti, které by měly výstižně odrážet její tehdejší stav. Jak již bylo zmíněno výše, téma *Činu* doposud nikdo podrobněji nezpracoval. Jednou z možných příčin může být právě spojitost s legionáři, kteří „byli odsouzeni k zapomenutí. Jako občané zmizeli z veřejného života, informace o nich z učebnic a legionářská literatura z knihoven.“¹⁵ Cílem této diplomové práce je proto co možná nejpodrobnější zmapování a popis vzniku, charakteru, produkce i zániku časopisu *Čin*.

Práce se tedy bude v jednotlivých kapitolách a podkapitolách věnovat problematice spojené s časopisem *Čin*. Nejdříve se pokusí vymezit vlastní pojem časopis v rámci masových médií pro základní orientaci v tématu, dále popíše podobu mediální krajiny první i druhé republiky, tedy doby, ve které časopis vycházel, přičemž také nastíní kulturní a politickou situaci ve 20. a 30. letech a pokusí se zařadit časopis *Čin* do tehdejší časopisecké struktury. V další kapitole se bude práce zabývat periodikem samotným, nejprve jeho obdobím mezi lety 1929 – 1936, kdy časopis vedla Marie Majerová. Konkrétně se v této části zaměří na vydavatele časopisu *Čin*, tedy na stejnojmenné tiskové a nakladatelské družstvo, a také na obecnou a formální charakteristiku tohoto časopisu; značný prostor bude věnován i významným autorům *Činu*, a to vedoucí redaktorce Marii Majerové, redakčnímu kruhu i mimoredakčním přispěvatelům, a rovněž programové a obsahové stránce časopisu a hlavním tématům, která se v něm objevovala. Poté se bude práce v následující kapitole zabývat obdobím mezi lety 1937 – 1939, kdy roli vedoucího redaktora po Marii Majerové převzal Bohumil Příkryl. Pozornost bude zaměřena na tuto změnu, ke které došlo ve vedení časopisu, tak i v souvislosti s jeho obecnou i formální charakteristikou, autory i

¹³ Národní osvobození, 2 (1925), č. 306, 8. 11., s. 1.

¹⁴ Michl, 2009: 78 – 79.

¹⁵ Honzík, 1990: 5.

programem, obsahem a tématy *Činu* v tomto období. Závěr kapitoly pak bude věnován okolnostem úředního zastavení tohoto časopisu.

Oproti tezím magisterské diplomové práce se struktura vlastní diplomové práce znatelně změnila, a to především z formálního hlediska, ale co se týče předpokládaného obsahu práce lze říci, že obsah práce zůstal ve značné míře zachován. Řečeno jinými slovy, nové podkapitoly, potažmo jejich obsah, které se staly součástí diplomové práce, byly původně většinou zahrnuty do jednotlivých kapitol, respektive podkapitol, ovšem při vlastním zpracování diplomové práce bylo nejednou shledáno, že vhodnější bude vytvořit samostatné podkapitoly, čímž získají daná témata větší prostor, a práce bude ve výsledku i přehlednější.

Vzhledem k tomu do struktury diplomové práce byla nově zařazena samostatná kapitola o metodě zpracování a zdrojích, která je podrobněji zaměřena zejména na nejdůležitější prameny, z nichž bylo při psaní této práce čerpáno nejvíce.

Výraznou změnou bylo zařazení podkapitol o vymezení vlastního pojmu časopis, o stavu mediální krajiny v období první a druhé republiky a o situaci v kulturní a politické oblasti ve 20. a 30. letech do druhé kapitoly s pozměněným názvem *Mediální krajina ve 20. a 30. letech 20. století*. Obsah těchto podkapitol byl původně zamýšlen jako součást úvodu této kapitoly či součást jejich podkapitol, avšak vzhledem ke značnému množství shromážděných informací a hrozící nepřehlednosti v textu byly nakonec zvoleny svébytné podkapitoly, které vytvořily kontext v práci zkoumanému tématu. Další změnou v rámci této kapitoly bylo začlenění obsahu podkapitoly o *Činu* a konkurenčních časopisech jednak do podkapitoly o zařazení časopisu *Čin* do časopisecké struktury, jednak do podkapitoly *Časopisy* v rámci podkapitoly *Mediální krajina v období první republiky*.

Ve třetí kapitole pak nově přibyla podkapitola o vzniku a charakteristice časopisu *Čin*, kterou měla původně zahrnovat podkapitola *Vydavatel časopisu*, avšak opět kvůli značnému množství informací a přehlednosti byl tomuto tématu vytvořen samostatný prostor. Podkapitola o programu a obsahu časopisu pak byla blíže specifikována ve třech oddělených podkapitolách (*Programová tvářnost časopisu*, *Obsahová tvářnost časopisu* a *Myšlenková tvářnost časopisu*). Do čtvrté kapitoly, která se v podstatě zabývá stejnou problematikou jako třetí kapitola, avšak v jiném časovém období, byla rovněž zahrnuta podkapitola zabývající se charakteristikou *Činu*, stejně tak došlo i k rozdělení podkapitoly o programové a obsahové stránce časopisu.

1. Metoda a zdroje

K tématu práce bylo přistoupeno s cílem shromáždit, uspořádat a vyložit poznatky o časově ohraničeném úseku existence a působení jednoho titulu periodického tisku. Metoda historického výkladu je opřena o poměrně široké zázemí historických pramenů spjatých s organizací vydávání časopisu, jehož zasazení do systému meziválečného tisku vyplývalo z úzké vazby k vyhraněné sociální skupině legionářů. Formální a obsahová charakteristika časopisu je pojata v zásadě jako výpověď o kulturním a hodnotovém světě této skupiny reprezentovaném zde zveřejněnými texty. Aby bylo možné vyjádřit ucelenou tendenci vyznívající z analýzy programových a obsahových znaků časopisu, byl zvolen pojem „tvářnost“, který uplatnila starší česká historiografie.¹⁶ Není zde chápán identicky, jako ho chápal náš předchůdce František Kutnar, předmět zkoumání této práce se liší, ale stejně jako v jeho případě je i zde vnímán tento pojem jako vhodné zastřešení významů slov „charakter“, „podstata“, „vzhled“, „podoba“, „ráz“. Tvářnost je v pojetí této práce vyjádřena vztahem mezi hodnotovým programem, jeho vyjádřením obsahovou strukturou časopisu a program naplňujícími myšlenkami obsaženými v publikovaných textech.

Vzhledem k tomu, že se práce zabývá dosud odborně nezpracovaným tématem, byla primární pozornost zaměřena na vyhledávání relevantních zdrojů, u kterých existoval předpoklad, že by mohly tuto problematiku objasnit. V průběhu přípravné rešerše byly nalezeny takové informační zdroje, které se ukázaly jako velmi obsažné a pro práci přínosné. Mezi nimi zaujaly své místo publikace z oblasti české literatury, bibliografické publikace zabývající se periodickým tiskem a zejména archivní prameny institucionální, spolkové a soukromé povahy.

Jedním z důležitých vodítek vedoucích k lokalizaci předmětu výzkumu v rámci vydavatelsko organizační praxe a osobnostního světa meziválečné kultury bylo rozsáhlé encyklopedické dílo kolektivu autorů *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*¹⁷ zahrnující české písemnictví od jeho počátků do poloviny 20. století. Tento vícedílný slovník obsahuje jména autorů a dalších osobností české literatury i různé institucionální činitele. Pod heslem „Čin“ byly nalezeny základní informace jak o časopise, tak i o jeho vydavateli – nakladatelství Čin, pod dalšími hesly bylo možné

¹⁶ Srovnej KUTNAR, František. *Sociálně myšlenková tvářnost obrozenského lidu. Trojí pohled na český obrozenský lid jako příspěvek k jeho duchovním dějinám*. Praha : Historický klub, 1948.

¹⁷ OPELÍK, Jiří; FORST, Vladimír; MERHAUT, Luboš. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 7 sv. 1985 – 2008.

nalézt některé autory, kteří se na podobě *Činu* aktivně podíleli. Dalším výchozím zdrojem byla celkově desetisvazková *Česká retrospektivní bibliografie novin a časopisů*, již sestavil Jaromír Kubíček s kolektivem, konkrétně její druhá řada zabývající se časopisy, která předkládá ucelený bibliografický soupis časopisů vydávaných mezi lety 1919 – 1945 a rozbor základních údajů těchto periodik, tedy i časopisu *Čin*.¹⁸

Institucionální oporu pro tuto práci poskytl také Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky, tedy významná vědecká instituce zabývající se výzkumem české literatury, zejména pak jeho on-line databáze RET¹⁹, která je zakonzervovanou databázovou verzí Retrospektivní bibliografie 1770 – 1945 obsahující přepis části excerpt periodických tiskovin. Díky této databázi bylo možné se dostat k jednotlivým článkům různých dobových periodik, které informovaly o záležitostech spojených s časopisem *Čin*. Kromě on-line databáze byla důležitým zdrojem i knihovna Střediska literárněvědných informací Ústavu pro českou literaturu, jež umožnila prostudování všech jedenácti ročníků časopisu *Čin*.

Mezi velice významné pramenné zdroje patřily přední archivy České republiky. Stěžejní pozornost byla věnována Památníku národního písemnictví jako význačné paměťové instituci pečující o značnou část národního kulturního dědictví a zejména jeho Literárnímu archivu, jenž uchovává fond *Čin* – fond tiskového a nakladatelského družstva československých legionářů v Praze, tedy vydavatele časopisu *Čin*. Tento neuspořádaný a archivně nezpracovaný fond s rozsahem sto šedesát kartónů, který se pro tuto diplomovou práci ukázal jako zásadní zdroj, je však trvale umístěn v archivu na zámku Duchcov, jenž ovšem není veřejnosti běžně přístupný, což vyžadovalo speciální povolení od vedení Literárního archivu, následnou osobní návštěvu duchcovského archivu a prozkoumání materiálů. Vzhledem ke zmíněné neuspořádanosti a archivní nezpracovanosti fondu *Čin* bylo nezbytné projít všechny kartony tohoto fondu, které ale mnohdy obsahovaly i materiály, které se *Činu* týkaly pouze okrajově. V případě, že byly nalezeny takové materiály, které se určitým způsobem k nakladatelství *Čin* nebo k časopisu *Čin* významněji vztahovaly, byly vybrané kartony ve stanovených časových intervalech po dohodě s pracovníky archivu postupně zasílány

¹⁸ KUBÍČEK, Jaromír. *Česká retrospektivní bibliografie: Řada 2 – Časopisy, Díl 2 – Časopisy České republiky 1919 – 1945, Část 1 – Bibliografie, Sv. 1 A – K*. 2006.

¹⁹ Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. | Databáze. *Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.* [online]. 2010 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: http://isis.ucl.cas.cz/websearch?form=ret&subject=%C8in&action=Vyhledat&subjidx=*&title=&author=&source=&from=&to=&genre=all&log=*&output=short

do studovny Literárního archivu v Praze, kde mohly být detailně prostudovány. Ve sbírkách Literárního archivu pak byly k dispozici i další fondy, jež se k *Činu* vztahovaly, například pozůstalosti novinářů, spisovatelů a dalších osobností, již se na podobě tohoto časopisu různým způsobem podíleli. Dalšími archivy pak byly Národní archiv České republiky s fondy *Policejní ředitelství Praha II – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnosti a dopravní*, *Archiv Syndikátu novinářů* a *Ministerstvo spravedlnosti* či Státní oblastní archiv s fondem *Krajský soud obchodní Praha*, jenž obsahuje spisy firem, tedy i spis nakladatelství Čin.

Odborné publikace i knižní monografie zabývající se dějinami českých médií, první a druhou republikou, legionářskou tematikou či autory, již se podíleli na podobě *Činu*, jsou taktéž považovány za velice významné zdroje, stejně jako vybrané tituly dobového periodického tisku. Vyhledávání publikací, dobových novin a časopisů a dalších materiálů probíhalo především v knihovnách Univerzity Karlovy, konkrétně Fakulty sociálních věd a Filozofické fakulty; v Oddělení časopisů Knihovny Národního muzea; Knihovně Akademie věd ČR; knihovně Památníku národního písemnictví a v knihovně Ústavu pro českou literaturu či Parlamentní knihovně.

Zkoumaný časopis *Čin*, který vycházel mezi lety 1929 – 1939, předcházely dva stejnojmenné časopisy, které je třeba zmínit, aby mohlo být toto téma řádně vymezeno. Jedním z těchto listů byl čtrnáctideník *Čin: List pro tělesný a mravní pokrok lidu v duchu českém a bratrském*²⁰ z roku 1914, který se zabýval především problematikou spojenou se sokolským hnutím. Jeho existence trvala pouze jeden rok. Dalším listem pod tímto názvem byl brněnský *Věstník Svazu Dělnických tělocvičných jednot československých*, jenž vycházel pro určité kraje těchto tělocvičných jednot v období 1921 – 1926. Čin – tiskové a nakladatelské družstvo československých legionářů v Praze pak v roce 1922 vydalo jedno stejnojmenné číslo literárního oznamovatele. (Kubíček, 2006: 211 – 212)

²⁰ *Čin: List pro tělesný a mravní pokrok lidu v duchu českém a bratrském*. Praha: Jan Masák, 1914.

2. Mediální krajina ve 20. a 30. letech 20. století

Diplomová práce se zabývá problematikou kulturně politického časopisu *Čin*, který vycházel v období mezi první a druhou světovou válkou. Založení časopisu v roce 1929 spadá do doby první republiky, respektive její druhé poloviny, zánik tohoto periodika v roce 1939 je pak spojen s druhou republikou. Existence *Činu* je tak bezprostředně spjata se dvěma zásadními etapami českých národních dějin, které se staly neodmyslitelnou součástí jejich vývoje, a to zejména v souvislosti s ustavením samostatného demokratického Československa a jeho značným společenským či kulturním rozkvětem na jedné straně, nebo s velmi neblahým dopadem hospodářské krize, mnichovskou dohodou a jejími fatálními důsledky na straně druhé. Dvacátá a třicátá léta 20. století jsou však velice významná také z mediálního hlediska. Tehdejší společenská a politická situace se stala určující pro vývoj českých médií. V tomto období se tak lze na jeho počátku setkat se značným rozvojem médií v demokratickém prostředí, a na jeho konci se striktní cenzurní praxí a značným poklesem vydávaných periodik v atmosféře autoritativního demokratického režimu a nacistického dohledu.

V úvodu kapitoly je třeba zmínit, že primární pozornost bude vzhledem ke zkoumanému tématu věnována především tištěným médiím, respektive periodickému tisku v období první a druhé republiky. Následující text se bude zabývat výhradně českými psanými médii, ačkoli v Československu té doby souběžně vedle sebe vycházela periodika různých jazyků.

Tato kapitola se bude nejdříve věnovat vymezení vlastního termínu časopis v rámci masových médií, aby bylo zřejmé, v jaké oblasti a s jakým pojmem bude celá práce operovat. Jednotlivé podkapitoly se pak budou dále zabývat mediální situací první a druhé republiky, dále se zaměří na kulturní a politickou sféru v tomto období a také se pokusí zařadit časopis *Čin* do mediální, respektive časopisecké dobové struktury.

2.1 Vymezení pojmu časopis

Pojem *časopis* je všeobecně chápán jako periodické tištěné médium. Jeho formální a obsahové znaky jsou historicky podmíněné. Dnes se za periodický tisk, tedy tisk, který vychází pravidelně, považují noviny, časopisy a jiné tiskoviny, jež jsou vydávány „*pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v jednotné grafické*

*úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce*²¹. Časopisy se podle periodicity dělí hlavně na týdeníky, čtrnáctideníky, měsíčníky, dvouměsíčníky a čtvrtletníky. Z hlediska obsahu a zaměření jsou časopisy vnitřně jednotné, oproti novinám mají delší interval vycházení (vycházejí nejvíce jednou týdně a nejméně dvakrát do roka), nejsou v takové míře vázané na aktuálnost a liší se i co se týče rozsahu témat. Působnost časopisů také vymezují jiná publika než noviny, zpravidla podle sociálního zařazení či zájmu vymezenější, stejnorodější a integrovanější. Okruh čtenářů je tedy více vyhraněn a hledá specializovanější či detailnější informace. Vznik prvních časopisů je spojen se 17. stoletím, kdy začaly vycházet časopisy odborné a specializované, například *Journal des Scavants* (1665). V českých zemích se poprvé časopisy²² objevily v 18. století, které je současně spojené se značným rozmachem evropské časopisecké produkce; v této době vznikaly například časopisy vědecké, politické, literární, filozofické atd. Pro 19. století je pak příznačné, že se časopisy dále diferencovaly vlivem technického a technologického pokroku v oblasti typografie, tiskové reprodukce a uplatňovaly se v nich s rostoucí intenzitou ilustrace a od konce století fotografie. Ve 20. letech 20. století pak dochází k rozvoji v zakládání tzv. zpravodajských časopisů.²³ O časopisech lze rovněž hovořit jako o žurnalistických médiích, jelikož „v sobě nesou určitý žurnalistický znak“²⁴.

Tištěná média (tedy i časopisy), jejichž historický vývoj je oproti ostatním médiím nejdelší, patří vedle filmu, rozhlasového a televizního vysílání a dalších typů médií mezi masová média. Jejich prostřednictvím je uskutečňována masová komunikace, která patří v rámci sociální komunikace do celospolečenské komunikace. Tento typ komunikace, kterou lze chápat jako dobově podmíněnou, charakteristicky směřuje (průběžně či pravidelně) od jednoho podavatele k velmi rozsáhlému různorodému anonymnímu souboru příjemců – mase.²⁵ Velmi významným rysem masových médií je především jejich *potenciální dostupnost* neomezenému množství uživatelů a také zmíněná *periodicita*, tedy určitá pravidelnost.²⁶ Periodický tisk ovšem

²¹ Škodová In Reifová, 2004: 137.

²² Prvním časopisem v českých zemích byl německy psaný měsíčník *Die neue Literatur* (1771 – 1772), později vycházely další tituly (odborného, literárního či zábavního rázu). (Köpplová In Reifová, 2004: 33)

²³ Köpplová In Reifová, 2004: 32 – 33.

²⁴ Jirák, Köpplová, 2009: 62.

²⁵ Mezi typické rysy masových médií v procesu mediální komunikace patří, že nabízejí určité obsahy daného charakteru a jsou produkovány formálními organizacemi, které užívají vyspělé technologie k multiplikaci a distribuci vytvořených sdělení. Cílem je se dostat k masovému, disperznímu, publiku, a to cestou veřejnou, jednosměrnou a nepřímou. Obsahy jsou médiu produkovány průběžně, tedy s danou periodicitou. (Jirák, Köpplová, 2009: 45 – 46)

²⁶ Jirák, Köpplová, 2009: 21.

nelze ztotožňovat či zaměňovat s pojmem masový tisk. Noviny a časopisy se primárně ustavily jako tzv. seriózní tisk (též tisk kvality či prestižní tisk), který byl určen pro vzdělanější a majetnější publikum, jež se zajímalo například o politiku, ekonomické otázky, literaturu atd.²⁷ Vedle seriózního tisku se začal od první třetiny 19. století (záleží ale na konkrétní zemi) vyvíjet právě masový tisk, jako určitý typ periodického tisku.²⁸

Pojem masová média je poměrně široký a lze ho chápat ve více rovinách. Podle autorů knihy *Dějiny českých médií* lze na média nahlížet například jako na „komplexní kulturní, socioekonomický a politický jev, který v průběhu modernizace stále prostupuje všemi vrstvami společnosti a všemi rovinami jejího fungování a vstupuje do interakce s dalšími jevy (literaturou, politickou emancipací, pojetím vzdělání, uměleckou produkcí apod.)“²⁹. Masová média lze tedy považovat za konstitutivní rys a významný společenský, politický a kulturní faktor moderních dějin.

Masová média jsou bezpochyby „významnou součástí života moderních společností“³⁰, které se ustavily v důsledku přechodu od feudálního (tradičního) ke kapitalistickému (modernímu) uspořádání, tedy procesem proměn vztahů ve společnosti. V procesu modernizace³¹ dochází ke konstituování médií, zároveň ale také mají média značný podíl na formování tohoto procesu. Média tak získávají na významu a stávají se „součástí dějin společnosti i lidstva“, jelikož pro porozumění dějin moderních společností „nemůže výklad role a vývoje masových médií chybět.“³² Vývoj dějin moderních společností tak těsně souvisí s vývojem masových médií. Masová média se v jednotlivých zemích vyvíjela v sepětí s určitým společenským, politickým a kulturním kontextem dané země, proto každý vývoj národních médií vykazuje jistá specifika; vedle toho se média rozvíjela také v souladu s technologickými a organizačními proměnami, které většinou proběhly ve všech zemích obdobně.³³

²⁷ Jirák, Köpplová, 2007: 29 – 30.

²⁸ Masový tisk byl charakteristický vysokým nákladem a nízkou cenou, oslovoval čtenáře z nižších vrstev, šířil se hlavně pouličním prodejem, věnoval se populárním tématům a vyznačoval se výraznou grafickou úpravou. Jeho vznik souvisí s procesem modernizace, technickými inovacemi, značným nárůstem čtenářů či principem komercializace. V českých zemích se vžil pojem bulvární tisk. (Jirák, Köpplová, 2009: 82 – 86)

²⁹ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 14.

³⁰ Tamtéž: 9.

³¹ Modernizační proces, jehož projevem je právě nástup a rozvoj masových médií, započal již v 15. století v Evropě a odehrává se do současnosti. Formování masových médií pak spadá zejména do období průmyslové revoluce (18. – 19. století). Modernizace se vyznačuje především rozvojem tržních vztahů a procesy industrializace, urbanizace, alfabetizace, demokratizace, sociální stratifikace (dichotomie elity a střední či nižší třídy) či moderním nacionalismem. (Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 13, 16)

³² Jirák, Köpplová, 2009: 46.

³³ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 14 – 15.

2.2 Mediální krajina v období první republiky

První republika (28. října 1918 – 30. září 1938) tvoří svébytnou etapu v rámci periodizace dějin českých médií.³⁴ Jedná se o velmi osobité období, ve kterém došlo k nespornému rozmachu české mediální komunikace. Ustavením samostatného státu v roce 1918 prodělal dosavadní systém českých médií značné změny. Lze říci, že vznik Československa v podstatě „*podpořil další rozvoj celé mediální soustavy*“³⁵. Pro média tohoto období bylo příznačné, že se vyvíjela v demokratickém prostředí, Československá republika byla totiž definována podle ústavy z 29. února 1920 jako parlamentní demokracie.³⁶ Autoři knihy *Dějiny českých médií 20. století* dále tvrdí, že právě „*demokratičnost politické praxe*“³⁷ byla vedle tolerantní společenské atmosféry a převažující kulturní otevřenosti první republiky velice podstatná pro rozvoj médií.

Tato podkapitola se bude blíže zabývat charakteristikou mediální scény první republiky a rovněž změnami v oblasti tištěných médií, které jsou pro toto období typické. V této souvislosti nastíní také problematiku časopisů ve dvacátých a třicátých letech dvacátého století.

České země byly do založení samostatného státního útvaru součástí dualistického Rakouska-Uherska (1867). Snahy Čechů o národní emancipaci byly velmi úzce spjaty právě s českými tištěnými médii.³⁸ Ve druhé polovině 19. století se stal pro české země periodický tisk stěžejním komunikačním prostředkem a vyvinul se ve „*fungující prostředek politické komunikace sloužící významným sociálním a politickým proudům*“³⁹. Pro období od počátku 60. let do přelomu 80. a 90. let je příznačné, že se vytvořila tradice vydávání politických listů; současně také vycházelo množství nejrůznějších časopiseckých titulů, politicky, literárně, vědecky i zájmově zaměřených. Se vznikem politických stran moderního typu se na konci 19. století značně rozvinul stranický tisk. V této době dochází k dovršení industrializačních procesů, v oblasti ekonomicko-organizační pak k přerodu v kapitalistický systém.⁴⁰

³⁴ Podle publikace *Dějiny českých médií* je vývoj českých médií utříděn do jedenácti specifických etap. (Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 30)

³⁵ Blodigová, Köpplová, Sekera, 2003: 14.

³⁶ Ústavní výbor Revolučního národního shromáždění vytvořil ústavní listinu o šesti hlavách a 134 paragrafech, která byla obklopena soustavou ústavních zákonů. Vycházela především z klasické teorie o demokratické správě společnosti a z principu dělby moci coby nejlepšího ručitele demokracie. Zákonodárným orgánem byl parlament, kterému byla odpovědná vláda. (Kárník, 2003: 99 – 101)

³⁷ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 68 – 69.

³⁸ Tamtéž: 17.

³⁹ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 121.

⁴⁰ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 99 – 150 Srovnej s Sekera, 2008: 13 – 17.

Výrazný, nejen mediální, rozmach české moderní společnosti byl ale značně narušen, či spíše přerušen, v roce 1914 vyhlášením první světové války. Média byla v té době totiž silně využívána pro potřeby válečné propagandy, zavedení velice striktní předběžné cenzury mělo za následek zřetelný úbytek vydávaných listů. Tehdejší vláda vyžadovala po českých novinách velkou míru loajality; redakce na pokyn cenzury „dobrovolně“ vynechávaly co mohlo nějakým způsobem „ohroziti úspěšné vedení války. (...) Noviny byly opravdu spoutány na ruku i nohou. Neměly nejmenší volnosti projevu, ale měly také velmi hubené zdroje“⁴¹. Karel Hoch proto hovoří o médiích válečného období jako o „karikatuře žurnalistiky“⁴².

Národním převratem a poté československou revolucí (procesem nahrazení monarchie republikou) však došlo k zahájení poměrně radikálních změn. Mnohé z nich proběhly v souvislosti s organizací státu a společnosti; v podstatě ale nastala změna v celé organizaci veřejného života.⁴³ Útlak a pocit závislosti zmizely se starým režimem a Československo se stalo nezávislým suverénním státem. Nastalo, že všechny ideje měly od té doby rovnocenné právo se domáhat souhlasu veřejného mínění a i v parlamentu a nic jim teoreticky nestálo v cestě, tím „život veřejný a s ním i okruh, zabíraný tiskem, stal se mnohem širším a bohatším“⁴⁴.

Transformace se přirozeně týkala i českého mediálního systému, jelikož, jak tvrdí například Jan Jiráček a Barbara Köpplová, média nejsou nezávislá na svém prostředí, ale jsou jím ovlivňována a zároveň ho ovlivňují.⁴⁵ Jinými slovy, média prošla v tomto období změnou v souvislosti se změnami politickými a sociálními. Předválečný rozmach médií mohl svým způsobem pokračovat, avšak nyní za poněkud jiných podmínek.

Masová média se na počátku 20. století projevovala jako „relativně stabilizovaný systém veřejných komunikačních prostředků“⁴⁶, který byl spojen jak s politickým životem, tak i s rychle se rozvíjejícími ekonomickými aktivitami – „V masové komunikaci se tak propojily dvě významné dimenze života moderních společností – ekonomika a politika“⁴⁷. Mezi nejvýznamnější rysy role médií, které lze v tomto období vypořádat, patří zejména **politizace**, tedy „zapojení médií do

⁴¹ Hoch, 1933: 494.

⁴² Tamtéž: 493.

⁴³ Tamtéž: 496 – 497.

⁴⁴ Tamtéž: 496.

⁴⁵ Jiráček, Köpplová, 2007: 12.

⁴⁶ Jiráček, Köpplová, 2008: 7.

⁴⁷ Tamtéž.

politického života a jejich postupné vztahení do procesu profesionalizace politiky a politické komunikace“⁴⁸; dále **komercializace**, kterou lze chápat jako „*postupně stále výraznější přizpůsobování mediální produkce potřebám a zájmům vlastníků a jejich potřebě zhodnotit investice vložené do mediálních podniků (...) příznačnými rysy byla ponejprv myšlenková nivelizace a trivializace obsahů a s tím spojené zezábavňování obsahů*“⁴⁹; také **komodifikace**, jinými slovy „*chápaní samotných médií jako zboží*“⁵⁰; rovněž **sociální změny**, respektive „*postavení médií v každodenním životě*“⁵¹ a v neposlední řadě i **technologické změny**, které odkazují na „*vývoj komunikačních možností*“⁵².

Tyto rysy lze do určité míry vypořadovat i na médiích v období první republiky. Média se vyvíjela jako instituce politického života, zejména periodický tisk byl využíván jako nástroj stranické politiky. Vedle toho se také vyvíjela v podmínkách tržního hospodářství jako průmyslové odvětví, které „*přijímá a adaptuje si nové obsahové tendence i technické inovace*“⁵³. O technologických změnách lze pak hovořit například v souvislosti rozšířením filmu a rozhlasu (především ve třicátých letech). České země a později samostatnou ČSR komercializace médií obecně vcelku mýjela, ve 20. letech 20. století (především jejich druhé polovině) lze ale vypořadovat, že přece jen začala do české mediální produkce pomalu pronikat; v té době se rozvíjelo zakládání bulvárních titulů, avšak nikoli v tak výrazné míře, jak tomu bylo například v jiných zemích, kulturně osvětový a národně reprezentativní charakter si tisk a poté i rozhlas v podstatě zachovaly.⁵⁴ V průběhu dvacátých a třicátých let se média také charakteristicky stávají součástí běžného života, výrazně pronikají do aktivit volného času a realizují požadavky jeho naplnění zábavou a také významně formují životní styl.⁵⁵

2.2.1 Charakteristika tištěných médií

V období prvorepublikového Československa patřila mezi nejvýznamnější instituce právě tištěná média, jejichž rozvoj v tomto období vrcholil. Charakteristickým

⁴⁸ Jirák, Köpplová, 2008: 7.

⁴⁹ Tamtéž: 8.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 10.

⁵⁴ Tamtéž: 29.

⁵⁵ Jirák, Köpplová, 2009: 71.

rysem tisku byla především „*kvantitativní expanze*“⁵⁶ a zároveň jeho rostoucí kvalita. Největší koncentrace tisku byla především v českých zemích, zejména pak v Praze, kde např. v roce 1926 vycházelo přes 1400 novin a časopisů a v roce 1929 již přes 1800 těchto periodik.⁵⁷ Vedle již existujícího politického tisku začala na počátku první republiky vznikat řada nových periodik. Na rozvoj tisku měl vliv hlavně značný rozmach země, podstatným jevem v souvislosti s periodickým tiskem byl již zmíněný rozvoj průmyslu tištěných médií. Vedle tisku se v této době začala objevovat a šířit nová média, a to rozhlas⁵⁸ a film⁵⁹, což představovalo značnou inovaci v oblasti české mediální struktury. Tato média, založená na nových technologiích, se ale stala masovými médii až ve 30. letech, kdy se zlepšila jejich celková dostupnost. Jejich značný význam se projevil především ve druhé polovině 30. let v souvislosti s propagandou. Pozice tisku však byla dostatečně silná, že ji nemohla tato konkurence (prozatím) ohrozit. Vzhledem ke zkoumanému tématu se podkapitola těmto bezesporu velice významným a vlivným médiím nebude věnovat detailněji, jelikož pozornost je zaměřena na tištěná periodika. Tato podkapitola se pokusí nastínit změny v oblasti tištěných médií, které proběhly na prvorepublikové mediální scéně, a to zejména organizační (legislativní i spolkové), technologické, obsahové a strukturní.

Novým prvkem v rámci organizace veřejné komunikace bylo založení mediální instituce národně reprezentativní povahy, tedy *Československé tiskové kanceláře (ČTK)*. Tato instituce, která vznikla již 28. října 1918, představovala významný zdroj informací (domácího i zahraničního charakteru) pro tisk i rozhlas, který se stal v průběhu 20. let jedním z nejvýznamnějších odběratelů. Do struktury nově vzniklé ČTK byla začleněna pražská pobočka vídeňské agentury Korbyro⁶⁰. ČTK měla uzavřené dohody s význačnými světovými agenturami (Wolff, Havas, Reuters, AP) a rovněž začala budovat vlastní zpravodajskou síť. Tuto instituci vlastnil stát, což mělo za následek určité státní/vládní zásahy do její činnosti; kupříkladu musela konzultovat určité záležitosti s příslušnými ministerstvy. Postavení tiskové kanceláře, její zpravodajské úkoly či povinnosti nedefinovala v tomto období žádná speciální legislativní norma nebo zákon.⁶¹

⁵⁶ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 32.

⁵⁷ Beránková, Křivánková, Ruttkay, 1988: 53.

⁵⁸ Čábelová, 2003: 13 – 53.

⁵⁹ Bartošek, 1985: 10 – 164 Srovnej s Szczepanik, 2009: 25 – 97.

⁶⁰ K.K. Telegraphen-Korrespondenz-Bureau.

⁶¹ Trunečková, 2010: 15 – 18 Srovnej s Stejskal, 2008: 99 – 238; Hoch, 1933: 499 – 500.

Organizační změny se týkaly také oblasti novinářství, které je těsně spjato s masovými médii, nejvíce patrně s periodickým tiskem. V době první republiky, kdy lze podle Dietera Paula Baumerta hovořit o období tzv. redakční žurnalistiky⁶², dochází k profesionalizaci novinářského povolání a jeho standardizaci. Redakce se začaly specializovat, ustavovala se novinářská etika a definovaly se pracovní úvazky. Povolání novináře však nebylo příliš prestižní, i když existovali určití novináři (většinou spisovatelé či prominentní žurnalisté), kteří tvořili elitu.⁶³ Ve spojitosti s rozvojem tisku a profesionalizací novinářského povolání začaly v ČSR vznikat novinářské organizace (v českých zemích se objevovaly již od poslední třetiny 19. století), jejichž cílem byla především ochrana zájmů novinářů (vůči státu i zaměstnavateli), lepší kvalita sociálních a pracovních podmínek a systém sociální ochrany. Jednalo se zejména o *Syndikát československého denního tisku* z roku 1919, který byl v roce 1926 přejmenován na *Syndikát československých novinářů*. Vedle toho vznikaly i žurnalistické spolky. V roce 1928 vznikla *Svobodná škola politických nauk*, tedy jistá průprava k novinářskému povolání.⁶⁴

Podobu prvorepublikového periodického tisku silně ovlivňoval také československý legislativní rámec. Legislativa vycházela ze zákonů předchozího režimu, v českých zemích tedy z rakouského práva. Pro mediální oblast byl nejpodstatnější rakouský tiskový zákon č. 6/1863⁶⁵ a rakouský trestní řád pro řízení ve věcech tiskových (1873). Zásadní informací ohledně legislativy je, že v období první republiky nebyl vytvořen žádný československý tiskový zákon.⁶⁶ Přestože bylo Československo demokratickým zřízením, „*podléhalo fungování periodického tisku v tomto období velmi silným omezením*“⁶⁷. Ústava⁶⁸ z roku 1920 sice proklamovala, že je svoboda tisku zaručena, ovšem zároveň tvrdila, že se tak děje „*v mezích zákona*“ a „*v zásadě*“⁶⁹ je nedovoleno podrobovat tisk předběžné cenzuře. Mezi zásadní zákony

⁶² Jirák, Köpplová, 2009: 80.

⁶³ Mzdy žurnalistů se lišily podle toho, v jakých listech pracovali a jaké měli postavení v redakci či profesní renomé. (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 66)

⁶⁴ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 65 – 68 Srovnej s Hoch, 1933: 501.

⁶⁵ Zákon určoval podobu tiráže periodik a „*zakládal institut odpovědného redaktora, který nesl trestně-právní zodpovědnost za veškeré prohřešky listu proti platným zákonům. Tento zákon také umožňoval jistou formu dozoru nad obsahem novin a časopisů. Zahrnoval totiž nařízení o předkládání povinných výtisků odpovědným státním úřadům v místě vydání.*“ (Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 164).

⁶⁶ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 33.

⁶⁷ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 163.

⁶⁸ Ústava 121/1920 :: Jakub Končelík. *Jakub Končelík* [online]. 2008 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.koncelik.eu/ustava-121-1920/>.

⁶⁹ Beránková, Křivánková, Ruttkay, 1988: 73.

patřily: zákon o mimořádných opatřeních⁷⁰ č. 300/1920 Sb.; zákon na ochranu republiky⁷¹ č. 50/1923 Sb. a zákon o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisu ve věcech křivého obvinění, utržení a urážek na cti⁷² č. 124/1924 Sb. Ve 30. letech vznikaly další zákony a nařízení, které reagovaly na ohrožení republiky, například zákon č. 124/1933 Sb. zakazující kolportáž tiskovin „*hanobících či podvracejících samostatnost, ústavní jednotnost, celistvost, demokraticko-republikánskou státní formu nebo demokratický řád Československé republiky*“⁷³; dále tzv. malé tiskové zákony (č. 126/1933 Sb. a č. 140/1934 Sb.)⁷⁴, které upravovaly kolportáž či dopravu periodik ze zahraničí, nebo zákon o mimořádných opatřeních⁷⁵ č. 131/1936 Sb. Postavení novinářů se věnoval například zákon o pracovním poměru redaktorů⁷⁶ č. 189/1936 Sb.

V tomto období byla využívána obsahová cenzura následnou justiční kontrolou, závadné texty, či jejich části, byly konfiskovány, opakované konfiskace pak vedly k dočasnému pozastavení. Nejvíce se cenzura týkala médií, která projevovala „*ideové výhrady k existenci nebo charakteru první republiky. Jednalo se zejména o periodika německých nacionalistických stran nebo hnutí sympatizujících s nacismem, fašistů, komunistů a militantních katolíků*“⁷⁷.

Typickým projevem v mediální oblasti první republiky bylo dále sepětí tištěných médií s tiskovými koncerny, které měly napojení na politické strany. Politické strany

⁷⁰ Zákon zaručoval, že vláda může „*v zájmu ochrany státu a za mimořádných okolností omezit práva a svobody občanů, mezi nimi i svobodu tisku*“ (Dějiny českých médií v datech, 2003: 349). Srovnej s Zákon 300/1920 (mimořádná op.) :: Jakub Končelík. *Jakub Končelík* [online]. 2008 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.koncelik.eu/a300-1920-ochrana-rep/>.

⁷¹ Zákon byl zásadní trestněprávní normou, která poukazovala na to, jak je možné spáchat delikt obsahem tiskopisu, který by znamenal ohrožení bezpečnosti republiky. Konstatoval, že „*obsahem tiskopisu mohly být spáchány zločiny zrady státního tajemství nebo nedovoleného zpravodajství a podněcování k trestné činnosti. Pokud cenzor zjistil v textu publikovaném v novinách, že jím byl spáchán trestný čin, navrhl státnímu zastupitelství zabavení tiskoviny, které preventivně provedla státní policie nebo četnictvo. (...) po opětovném spáchání deliktu hrozilo časopisu zastavení, o kterém rozhodl zemský úřad. Časopis pak nesměl vycházet po stanovenou dobu.*“ (Dějiny českých médií v datech, 2003: 351). Srovnej s Hrabánek, 1938: 389 – 454.

⁷² Zákon nařídil tiskové delikty do působnosti kmetských soudů a věnoval se úloze odpovědných redaktorů, kteří v případě prokázání viny, byli potrestáni půlročním vězením či dvouletým zákazem činnosti. Tato novela znamenala zpřísnění cenzury, zrušení tiskového redakčního tajemství či určovala trestní sankce za tiskové přečiny. (Dějiny českých médií v datech, 2003: 352) Srovnej s Hoch, 1933: 503.

⁷³ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 164.

⁷⁴ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 34 Srovnej s Dějiny českých médií v datech, 2003: 358, 360.

⁷⁵ V případě branné povinnosti „*nařizoval stát předběžnou cenzuru a další mimořádná opatření, včetně případného zákazu vydávání a rozšiřování tiskovin. Zákon rovněž předjímal zřízení ústřední cenzurní komise. (...) zákon byl aktivován po vyhlášení mobilizace 23. září 1938.*“ (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 34). Srovnej s Zákon 131/1936 (obrana státu) :: Jakub Končelík. *Jakub Končelík* [online]. 2008 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.koncelik.eu/zakon-131-1936-obrana-statu/>.

⁷⁶ Zákon 189/1936 (redaktorský) :: Jakub Končelík. *Jakub Končelík* [online]. 2008 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.koncelik.eu/zakon-189-1936-redaktorsky/>.

⁷⁷ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 35.

totiž nebyly právními subjekty, tudíž nemohly vlastnit nemovitý majetek a uzavírat závazná ujednání, tedy ani vydávat periodický tisk či vlastnit tiskárny. Vydavatelem novin tak mohla být pouze fyzická či právnická osoba, která byla zapsaná v obchodním rejstříku. V čele vydavatelských podniků, které měly podobu akciových či komanditních společností, tak obvykle stáli představitelé politických stran.⁷⁸ Komunisté či sociální demokraté řešili tento problém tak, že jako vlastníci médií či tiskáren vystupovali straniční funkcionáři, tedy fyzické osoby.⁷⁹ Největším tiskovým koncernem tohoto období byl nepochybně *Melantrich*⁸⁰, který vydával zejména národně socialistický tisk, ale také tisk nepolitický. Jeho produkce byla „*prototypem průmyslu tištěných médií v českých podmínkách*“⁸¹. Dále existovala například *Novina*, jež vydávala tisk agrární, národně demokratická *Pražská akciová tiskárna (PAT)*, lidovecká *Československá akciová tiskárna (ČAT)*, živnostenská *Čechie* nebo *Tempo*, které spojovalo cíle politické s komerčními. Tištěná periodika vydávali také soukromí vlastníci, například vydavatelství *Politika*, *Globus* či *Rodina*.⁸²

Z technologického hlediska se změny projevíly v souvislosti s rozvojem polygrafie a modernizací tiskáren (rotačky, automatická strojní sazba), které vedly k vyšší kvalitě tisku, nebo redakčního zařízení – používání telefonu a rozšíření psacího stroje.⁸³

Co se týče obsahu tištěných médií, tak došlo k „*posílení univerzálního záběru ve volbě témat*“⁸⁴. Znatelná byla rovněž specializace profese novináře. Charakteristické byly texty zpravodajské a publicistické, které se zabývaly politikou (vnitřní i zahraniční), ekonomikou, kulturou, společenskou problematikou či sportem; podstatnými se staly zejména aktuální informace, do popředí se dostaly hlavně sociální a hospodářské problémy. V denících i časopisech bylo většinou možné nalézt úvodníky a komentáře či fejetony, glosy nebo soudničky, často se také objevovala inzerce. Text doplňovaly nejen fotografie, ale i kresby či karikatury. Tisk především

⁷⁸ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 165 – 172.

⁷⁹ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 35 – 36.

⁸⁰ Melantrich – grafický umělecký ústav národně sociální strany vznikl v roce 1910 z Tiskařského družstva České strany národně sociální (1898). Jeho ředitelem byl Jaroslav Šalda, který z tohoto vydavatelství udělal velice významný podnik toho druhu v rámci střední Evropy. Koncern vlastnil několik tiskárenských podniků a jeho redakce a administrace působily v několika městech republiky. Melantrich byl rovněž úspěšným nakladatelstvím. (Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 165 – 167) Srovnej s Šalda, 2001: 66 – 78, 89 – 102.

⁸¹ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 49.

⁸² Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 36 Srovnej s Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 165 – 172.

⁸³ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 37.

⁸⁴ Tamtéž.

informoval, komentoval a agitoval, ovšem měl i funkci zábavnou. Změna proběhla i po stránce stylistické – texty byly jednodušší, údernější, stručnější i věcnější a jazyk se snažil být srozumitelnější.⁸⁵ Arne Novák popisuje tyto změny následovně: „*Slohově a literárně se změnil ráz českých novin po válce velmi podstatně, a to jak proti řečnické pathetičnosti i květnaté a strážlivé kritičnosti z periody realistické. Vydatně k tomu přispěla živá účast předních literátů v redakci denních listů*“⁸⁶. Mezi zmíněné literáty lze zařadit například Viktora Dyka, F. X. Šaldy, Karla Čapka, Josefa Čapka, Karla Poláčka, Eduarda Basse, Josefa Horu, A. M. Píšu, S. K. Neumanna, Ivana Olbrachta či Marii Majerovou.

Noviny byly vydávány ve středoevropském formátu, obvykle měly 8 – 12 stran (v neděli a ve svátek i 20 stran) a obsahovaly různě orientované rubriky a přílohy. Často byly noviny a časopisy velmi graficky a výtvarně pestré a vyznačovaly se vysokou formální úrovní. Co se týče periodicity, tak některé deníky (ty významnější) vycházely dvakrát denně – jako raníky a jako večerníky. Raníky lze většinou označit za seriózní tisk, který byl více politický (politický charakter zpráv, komentáře, reakce na ostatní politické strany) a měl nižší náklad. Večerníky byly populárněji zaměřené, vyznačovaly se pestřejším obsahem, přitažlivějšími tématy pro širší čtenářstvo (tendence k bulvárnímu tisku), výraznější grafickou úpravou a titulky, častějším užitím fotografií a vyšším nákladem. Náklad časopisů byl určován podle obsahu a poptávky čtenářů, například časopisy *Melantrichu* měly náklad velice vysoký. Periodika se šířila buď pouličním prodejem, tedy kolportáží (především večerníky) či formou předplatného, abonentním způsobem (typicky raníky). Ceny periodik se příliš neměnily, raníky stály většinou mezi 50 – 80 haléři a večerníky mezi 20 – 30 haléři. Cena časopisů se stanovovala podle více faktorů (téma, rozsah a kvalita či typ publika).⁸⁷

V souvislosti s tištěnými médii jsou zřetelné zejména změny ve strukturní oblasti. Jádrem struktury byla stranická periodika, která se ustavila již na konci 19. století. Politické strany měly často k dispozici více různých periodik (deníků i časopisů), čímž vznikla značná produkce, která znamenala převahu nabídky nad poptávkou a určitou „*přepolitizovanost tištěných médií*“⁸⁸. Struktura tedy byla především tvořena jednak již existujícím stranickým tiskem (*Národní listy*, *Právo lidu*, *České slovo*, *Venkov*), jednak novými periodiky, a to stranickými (*Lidové listy*, *Rudé právo*) i

⁸⁵ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 37 – 38 Srovnej s Hoch, 1933: 501.

⁸⁶ Novák, Novák, 1995: 1347.

⁸⁷ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 38 – 40 Srovnej s Šalda, 2001: 176 – 179.

⁸⁸ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 69.

nezávislémi (*Národní osvobození, Tribuna*). Tato periodika lze chápat jako seriózní tisk. Dále se rozvinul bulvární tisk a výrazně se projevil rozvoj časopisecké produkce. Problematice časopisů bude věnována následující podkapitola.

Stranický tisk byl svázán s tzv. státotvornými politickými stranami, jako národní demokracií, živnostenskou stranou, agrární stranou, lidovou stranou, národními socialisty a sociální demokracií. Ovšem politický tisk vydávaly i strany nestátotvorné, které Československo odmítaly nebo si přály jiný systém. Jednalo se hlavně o komunisty, hnutí krajní pravice či fašisty.

Československá národní demokracie (ČND) vydávala jako ústřední orgán strany *Národní listy*. Dalšími vydávanými listy byly například *Národ* či *Český deník* (Plzeň), *Pozor* (Olomouc), *Moravskoslezský deník* (Moravská Ostrava), *Obzor* (Přerov).⁸⁹

Ústředním tiskovým orgánem Československé živnostensko-obchodnické strany středostavovské (ČŽOSS) byla *Reforma* (od roku 1932 *Národní střed*). Dále strana vydávala kupříkladu *Nový večerník*, *Nový deník* či olomoucký *Československý deník* a *Moravský deník*.⁹⁰

Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu (RSZaML) vydávala jako ústřední tiskový orgán strany *Venkov* (1906). Dalšími vydávanými listy pak byly *Večer*, *Lidový deník* či brněnská *Svoboda*.⁹¹

Československá strana lidová (ČSL) vydávala jako ústřední tiskový orgán strany *Lidové listy* (1922), dále vydávala listy *Pražský večerník*, *Lid* a brněnský *Den* a olomoucký *Našinec*.⁹²

Ústředním tiskovým orgánem Československé strany národně socialistické (ČSNS) bylo *České slovo* (1907), dalšími periodiky pak *Večerní České slovo*, ráno *A-zet* a *Telegraf*, brněnské *Moravské slovo* a *Večerní Moravské slovo*.⁹³

⁸⁹ ČND vznikla mezi lety 1918 – 1919, *Národní listy* ale existovaly již od roku 1861 jako liberální list. Směřování novin určoval především Karel Kramář, politický vůdce strany. Jednalo se o konzervativní, nacionalistickou, „protihradní“ stranu reprezentující zejména majetné vrstvy, která inklinovala ke krajní pravici; v roce 1935 se stala součástí strany Národní sjednocení. (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 43 – 44)

⁹⁰ ČŽOSS byla založena v roce 1919. Reprezentovala zájmy živnostníků a obchodníků. Politickou linii tisku určoval vůdce strany Josef Václav Najman. Tento tisk byl co se týče kvality poměrně slabý, ve 30. letech sklouzával k bulvarizaci. (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 44 – 45)

⁹¹ RSZaML, tedy agrární strana, byla založena v roce 1919, avšak kořeny měla již od konce 19. století v agrárním hnutí. Reprezentovala zájmy zemědělců a venkovanů. Vůdčí osobností byl Antonín Švehla. Tisk této strany byl rozšířen regionálně, nebyl ale příliš kvalitní. (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 45 – 46)

⁹² Lidová strana byla založena mezi lety 1918 – 1919. Reprezentovala zájmy katolíků a římskokatolické církve, její tisk byl tedy prokatolický. Vůdčí osobností v tisku byl předseda strany Jan Šrámek. Lidové listy oscillovaly mezi prohradním a protihradním postojem. (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 46 – 47)

⁹³ ČSNS, do roku 1926 Československá strana socialistická (ČSS), byla levostředá strana, která reprezentovala zájmy středních a nižších vrstev a podporovala politiku Hradu. Díky koncernu Melantrich měla silný stranický tisk. (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 47 – 49) Srovnej s Šalda, 2001: 179 – 194.

Jako ústřední tiskový orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické (ČSDSD) vycházelo *Právo lidu* (1897). Strana dále vydávala listy *Večerník Práva lidu*, *Přítel lidu*, *Ranní noviny*, *Moravský Přítel lidu* (Brno), *Nová doba* (Plzeň) nebo *Duch času* (Moravská Ostrava).⁹⁴

Komunistická strana Československa (KSČ) vydávala jako ústřední tiskový orgán strany *Rudé právo* (1920), dalším listem byl *Večerník Rudého práva* (později *Rudý večerník*). Tito tituly často podléhaly cenzuře. Specifické postavení měly *Haló noviny*, které ale nebyly oficiálním listem strany.⁹⁵

V Československu se objevil i tisk krajně pravicový a fašistický, který ovšem nebyl čtenářsky příliš přitažlivý. Politické hnutí Národní obec fašistická (NOF) vydávalo jako svůj tiskový orgán *Říšskou stráž* (1927), od roku 1929 *Stráž Říše*.⁹⁶

Nezávislý prvorepublikový tisk, tedy tisk nezávislý na politických stranách, byl oproti stranickému tisku v menšině, avšak pouze svým množstvím. Často se totiž jednalo o seriózní, kultivovaný a věcný tisk značného společenského vlivu.⁹⁷ Příkladem jsou *Lidové noviny* (1893), *Národní osvobození* (1924), *Tribuna* (1919), *Národní politika* (1883) či deníky *Moravská orlice* (1863) a *Moravské noviny* (1848). Ovšem fakt, že tyto listy nevydávaly politické strany, nemusel nutně znamenat, že byly docela politicky nestranné. *Národní politika* například sympatizovala s národní demokracií a *Lidové noviny*, *Tribuna* a *Národní osvobození* měly blízko k politice Hradu. *Národní osvobození* pak jako orgán Československé obce legionářské, pod vedením Lva Sychravy, rovněž hájilo zájmy legionářů či státních zaměstnanců.⁹⁸

Novým prvkem ve struktuře tisku byl také bulvární tisk, který se v porovnání s ostatními evropskými státy či USA začal v ČSR rozvíjet výrazně později, až ve druhé polovině 20. let 20. století; jeho známky lze však nalézt již na konci 19. století.⁹⁹ Bulvární tisk byl určen širokým společenským vrstvám a vyznačoval se zejména nízkou

⁹⁴ ČSDSD byla založena v roce 1918. Řízení *Práva lidu*, listu, který vycházel již od roku 1897, se v období první republiky věnoval významný politik Jiří Stivín, mimo jiné manžel Marie Majerové. Periodika této strany vycházela v Lidové knihtiskárně. Tento tisk lze považovat za vcelku respektovaný a věcný. (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 49 – 50)

⁹⁵ KSČ vznikla mezi lety 1920 – 1921 odlukou od sociální demokracie; komunisté v té době převzali řadu listů sociální demokracie (*Svoboda*, *Rovnost*). Tisk strany vycházel do roku 1927 v tiskárně Grafia, poté v Lidovém domě v Karlíně. Periodika této strany se vyznačovala převahou ideologie, stranické propagandy a přepolitizovaností. Komunistický tisk byl v období první republiky několikrát zastaven, například *Rudé právo* tak vycházelo i ilegálně, jako v letech 1933 – 1935. (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 50 – 52) Srovnej s Beránková, Křivánková, Ruttkay, 1988: 83 – 158.

⁹⁶ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 52.

⁹⁷ Tamtéž: 41 – 42.

⁹⁸ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 161 Srovnej s Beránková, Křivánková, Ruttkay, 1988: 176 – 180.

⁹⁹ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 172.

cenou a „zábavním až pokleslým obsahem“¹⁰⁰. S tiskem tohoto charakteru je spojen především koncern *Tempo*, který v roce 1926 vybudoval se svým bratrem Františkem Jirí Stříbrný – přední politik, ministr, poslanec a místopředseda ČSNS.¹⁰¹ Mezi periodika, která se zde vydávala, patřil například *Večerní list* (1927 – 1928), *Polední list* (1928) či také *Expres* (1929) a týdeník *Šejdrem* (1929 – 1933). Listy se zabývaly většinou skandály, vraždami, senzacemi, milostnými aférami, celebritami či útoky na politiky. Bulvarizaci se však nevyhnuly ani některé seriózní listy, zejména pražské večerníky (*Lidový deník*, *Ranní noviny*, *A-zet*, *Telegraf*). Proti bulvárnímu tisku často vystupovali seriózní novináři.¹⁰²

2.2.2 Časopisy

Rozvoj časopisecké produkce byl dalším výrazným rysem mediální sféry ve 20. a 30. letech. V těchto letech se vytvořila poměrně „hustá síť časopisů“¹⁰³, která nabízela pestré spektrum titulů, jež reflektovaly různé oblasti prvorepublikové společnosti. V souvislosti s časopisy lze tvrdit, že mnohé revue, týdeníky a čtrnáctideníky měly daleko různorodější zaměření než deníky.¹⁰⁴ Časopisy této doby nepochybně patří „z hlediska myšlenkového i kulturního (...) k vynikajícím dokladům o vysoké úrovni české kultury“¹⁰⁵. Tato podkapitola se pokusí nastínit, které časopisecké tituly (a jakého zaměření) v tomto období vycházely. Následující vymezení prvorepublikových časopisů bylo převzato z knihy *Dějiny českých médií 20. století*¹⁰⁶. Jelikož byla časopisecká nabídka opravdu pestrá, tak byly vybrány takové příklady, které nejlépe vystihovaly určité zaměření časopisu.

Konkurence na poli časopiseckých titulů byla v době první republiky poměrně značná. Vznikaly tituly nové, ale také se objevovaly tituly z období předchozího režimu.¹⁰⁷ Stejně jako v případě deníků, vycházely časopisy také ve vydavatelských koncernech, například již zmíněný *Melantrich*, který svými (často zábavnými) časopisy

¹⁰⁰ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 172.

¹⁰¹ Jirí Stříbrný se v polovině 20. let dostal do ideového i osobního konfliktu s Edvardem Benešem a v podstatě i s Hradem, načež byl ze strany vyloučen. Na základě toho založil *Tempo*, jež se zaměřilo právě proti politice Hradu a těm, které vinil za svůj politický pád (agrárníkům, lidovcům, levici i komunistům). Ve 30. letech se orientoval na ideu krajní pravice, založil hnutí Národní liga (1930), které se pak stalo součástí Národního sjednocení (1935). (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 52 – 53)

¹⁰² Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 172 – 175 Srovnej s Šalda, 2001: 128 – 134.

¹⁰³ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 53

¹⁰⁴ Kárník, 2003: 334 – 335.

¹⁰⁵ Jirák, Köpplová, 2008: 9.

¹⁰⁶ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 54 – 56.

¹⁰⁷ Šalda, 2001: 205 – 206.

obratně reagoval na trendy ve společnosti, měl výrazný podíl na trhu. Častěji ovšem vycházely časopisy mimo tyto koncerny.

Mezi prvorepublikové časopisy lze zařadit kupříkladu **politické časopisy či revue**. Nejvýraznějším časopisem z této oblasti byla patrně *Přítomnost* (1924 – 1939), jejímž šéfredaktorem a zakladatelem byl Ferdinand Peroutka. Na podobě časopisu se podílela řada předních novinářů a publicistů této doby, kteří byli často rovněž spjatí s *Lidovými novinami*.¹⁰⁸ Tento nezávislý týdeník, který byl názorově blízký T. G. Masarykovi a obecně Hradu, analyzoval „*podstatné otázky soudobé společnosti, politiky, ekonomiky, kultury a umění*“¹⁰⁹. Dalším časopisem politického zaměření byl například fašisticky laděný týdeník *Fronta* (1927 – 1939) novináře Karla Horkého, který poměrně výrazně kritizoval domácí politickou situaci a především politiku Hradu. Mezi politické listy lze zařadit i velmi úspěšný a kvalitní zpravodajský a publicistický časopis *Pestrý týden* (1926).¹¹⁰

Časopisy také vydávaly politické strany, ovšem často se z nich staly hlavně nástroje stranické propagandy. Příkladem mohou být **ideově politické časopisy** agrární strany – revue *Brázda* (1920 – 1942) a týdeník *Mladý venkov* (1922 – 1935). Agrárnické časopisy byly v této době velmi regionálně rozšířené.¹¹¹ Značnou časopiseckou produkcí tohoto typu byla charakteristická také komunistická strana.¹¹²

Velice významné pak byly časopisy zejména **kulturně politické, kulturní i umělecké**. Tyto časopisy nebyly stranické, avšak bývaly často určitým způsobem (ideově či organizačně) s nějakou politickou stranou propojené. Mezi časopisy tohoto zaměření patřil například kulturně politický (posléze výhradně politický) *Červen* (1918 – 1921) a *Proletkult* (1922 – 1924), které vydával S. K. Neumann; dále list pro veřejné otázky *Var* (1921 – 1930) Zdeňka Nejedlého; týdeník pro literaturu, politiku a umění *Tvorba* (1925 – 1938), kterou vydával F. X. Šalda a později Julius Fučík, nebo časopis pro moderní literaturu *Kmen* (1926 – 1929). Zmíněné tituly byly komunisticky orientované. Blízké komunistické straně byly i časopisy avantgardního seskupení Devětsil, tedy *Pásmo* (1924 – 1926) a *ReD* (1927 – 1931). Mezi levicově orientované časopisy pak patřil marxistický časopis pro umění a literaturu *Levá fronta* (1930 – 1933), revue současné kultury v Československu *Horizont* (1927 – 1932), kulturně

¹⁰⁸ Kárník, 2003: 335.

¹⁰⁹ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 54.

¹¹⁰ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 162 – 163.

¹¹¹ Beránková, Křivánková, Ruttkay, 1988: 168.

¹¹² Tamtéž: 124 – 130.

politický *Index* (1929 – 1939) Bedřicha Václavka nebo revue *Host* (1921 – 1929).¹¹³ Příkladem může být i týdeník pro politiku, sociální otázky, hospodářství a kulturu *Sobota* (1930 – 1939), který tíhl k národně socialistické straně.¹¹⁴ Mezi katolicky orientované časopisy pak patřil čtrnáctideník *Rozmach* (1923 – 1927) a časopis pro literární kritiku a teorii *Akord* (1928 – 1933), jenž silně ovlivnil Jaroslav Durych, nebo časopis pro literaturu, umění a společensko-filozofickou problematiku *Řád* (1932 – 1944). Specifickou pozici měl kritický literární list *Šaldův zápisník* (1928 – 1937).¹¹⁵

Silné postavení mezi časopisy první republiky měly také **ilustrované magazíny**, které vydával především *Melantrich*. Jednalo se zejména o týdeník *Pražský ilustrovaný zpravodaj* (1931 – 1945) a týdeník *Hvězda československých paní a dívek* (1925 – 1945), které přinášely informace o kultuře a společnosti, konkrétně se zajímaly o vyšší společnost, celebrity uměleckého světa, zejména spojené s oblastí filmu.¹¹⁶ Příkladem může být rovněž i ilustrovaná revue pro umění a život *Salón* (1922 – 1943) agrární strany. Dvacátá a třicátá léta byla obdobím rozvoje fotografie v tištěných médiích.¹¹⁷

Velmi oblíbenými se staly **časopisy pro ženy**, což souviselo hlavně se silnější pozicí ženy v poválečné společnosti. Na časopisy tohoto zaměření se nejvíce soustředil opět *Melantrich*, z jehož produkce pocházel populární čtrnáctideník *Eva* (1928 – 1943) či módní časopis *Vkus* (1933 – 1944), který nejvíce oslovoval právě ženské publikum.¹¹⁸ Koncern *Rodina* pak vydával *List paní a dívek* (1924 – 1943), v mutacích *Pražanka*, *Moravanka* a *Slovenka*.¹¹⁹ Dalším titulem byl například agrárnický čtrnáctideník *Česká selka* (1908 – 1932) či sociálně demokratické *Ženské noviny* (1919 – 1944).¹²⁰

V období první republiky se velice významně rozvíjely také **časopisy pro děti a mládež**, jako například *Malý čtenář* (1882) Nakladatelství J. R. Vilímeck, *Skaut – Junák* (1921) či *Zlatá Brána* (1919). Mezi časopisy pro starší čtenáře pak patřily *Úsvit* (1919), *Roj* (1932) či časopisy Tělovýchovné organizace Sokol *Sokolské jaro* a *Poupě*, oba z roku 1936, nebo časopis Československého červeného kříže *Lípa* (1926).¹²¹ Ve třicátých letech se pak staly populárními především melantrišské časopisy *Mladý*

¹¹³ Beránková, Křivánková, Ruttkay, 1988: 131 – 133.

¹¹⁴ Kubiček, část 1, svazek 2, 2006: 472.

¹¹⁵ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 54 Srovnej s Kárník, 2003: 335.

¹¹⁶ Šalda, 2001: 207 – 210.

¹¹⁷ Fotografie se rozvíjela v podobě zpravodajské aktuality, reportážní fotografie, magazinové fotografie i reklamní fotografie. Ilustrované časopisy se profilyovaly zejména jako zábavní. (Lábová, Láb, 2010: 21)

¹¹⁸ Šalda, 2001: 210 – 212.

¹¹⁹ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 55.

¹²⁰ Beránková, Křivánková, Ruttkay, 1988: 159, 168.

¹²¹ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 162 – 163.

hlasatel (1935 – 1940) s příběhy Rychlých šípů Jaroslava Foglara, románový časopis *Rozruch* (1937 – 1944) a ilustrovaný časopis *Ahoj na neděli* (1933 – 1944).¹²²

Dále existovaly například časopisy vědecké¹²³, rodinné, umělecké, literární, o školství a osvětě, náboženské, zdravotnické, spolkové, zaměstnaneckých organizací, nejrůznějších živností, technických oborů, ekonomické, odborové, vojenské, turistické, lázeňské, sportovní a jiné.

2.3 Kulturní a politická situace ve 20. a 30. letech 20. století

Meziválečné období charakterizovalo značné politické napětí, na mezinárodní úrovni i v rámci Československa, a také výrazná ekonomická nestabilita, zároveň však ale v této době docházelo k významnému rozvoji v oblasti kultury. Tato podkapitola, v souvislosti s *Činem* jako kulturně politickým časopisem, stručně nastíní podobu kulturní a politické sféry společnosti v období první republiky.

Pro Československo 20. a 30. let byl příznačný velmi bohatý kulturní a umělecký život. Došlo k výraznému rozvoji v oblastech literatury, divadelní tvorby, filmu, výtvarného umění, hudby, architektury i třeba designu. V tomto období se rovněž projevila řada nových, moderních uměleckých směrů, jako dadaismus, surrealismus či funkcionalismus. Výrazným rysem byl také „*příklon značného počtu tvůrců – podobně jako v jiných zemích – k levicovým myšlenkám*“¹²⁴.

První republika bývá často považována za vrcholné období české literatury, jak tvrdí kupříkladu Zdeněk Kárník, odborník na prvorepublikovou problematiku.¹²⁵ Charakteristickým rysem literatury, potažmo celé kultury té doby, byla značná pluralita nejrůznějších uměleckých směrů a skupin.¹²⁶ Například poezie dvacátých let byla spjata zejména se směry poetismus (Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, Konstantin Biebl, Karel Teige) a proletářská poezie (Jiří Wolker, S. K. Neumann), tedy se seskupením českých avantgardních umělců *Devětsil*. Mezi další významné básníky první republiky je možné zařadit třeba Františka Halase, Josefa Horu či Františka Hrubína. Co se týče české prózy, tak lze v souvislosti s dvacátými a třicátými léty nepochybně konstatovat,

¹²² Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 55 Srovnej s Šalda, 2001: 214 – 218.

¹²³ Mezi vědecké časopisy patřily kupříkladu melantrišské časopisy *Naše věda* (1919 – 1950) či *Slovo a slovesnost*, který vychází od roku 1935, kdy byl založen jako orgán Pražského lingvistického kroužku, do současnosti. (Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 167)

¹²⁴ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 156.

¹²⁵ Kárník, 2003, 3. díl: 279.

¹²⁶ Zdeněk Kárník rozlišuje kulturně politické a umělecké směry: Pragmatici, Avantgarda a komunismus či radikální socialismus, Nacionalisté a Tradice katolická a evangelická. (Kárník, 2003, 3. díl: 285 – 288)

že se jedná o jedno z jejích nejvýraznějších období. V této době totiž vznikají zásadní díla významných českých spisovatelů Jaroslava Haška, Vladislava Vančury, Ivana Olbrachta, Eduarda Basse, Karla Čapka či Karla Poláčka, představitele žánru společenský román. Objevují se rovněž díla psychologické prózy (Jaroslav Havlíček, Jarmila Glazarová), socialistického realismu (Marie Majerová) nebo katolické literatury (Jaroslav Durych, Jan Čep, Jakub Deml) či legionářské literatury (Josef Kopta, Rudolf Medek, Jaroslav Kratochvíl). Výraznou stopu v umělecké tvorbě zanechali i německy píšící autoři, kteří žili v českém prostředí, jako Franz Kafka, Max Brod či Franz Werfel. Mezi významné osobnosti v oblasti literární kritiky pak patřili František Xaver Šalda, Antonín Matěj Píša a Bedřich Fučík.¹²⁷

Dramatická tvorba v období první republiky je neodmyslitelně spojena s dramaty Karla Čapka.¹²⁸ Dalšími významnými dramatiky byli například František Langer nebo Jiří Mahen. V souvislosti s divadlem této doby se příznačně rozvíjely „*inovativní režijní a scénografické postupy v tradičních („kamenných“) divadlech*“¹²⁹. Současně vzniklo i několik experimentálních autorských scén, jako v případě Osvobozeného divadla spjatého s Janem Werichem, Jiřím Voskovcem a Jaroslavem Ježkem, nebo divadla Emila Františka Buriana *D34*.¹³⁰

Zanedlouho po skončení první světové války se začala v Československu rozvíjet kinematografie a filmový průmysl. Například v roce 1921 existovalo v Praze na 46 kin, ze začátku se zde ovšem promítaly především americké filmy. Jednou z nejvýznamnějších českých filmových společností byl Lucernafilm, založený již v roce 1912.¹³¹ Pro filmovou tvorbu první republiky, především pro období němého filmu, byl příznačný spíše zábavní a spotřební charakter (komediální, romantické či dobrodružné příběhy), avšak objevovala se i díla uměleckých ambicí. Od třicátých let se začala rozvíjet tvorba zvukových filmů, čímž byla zahájena epocha nového, audiovizuálního média. Významnými režiséry této doby byli zejména Gustav Machatý, který natočil v roce 1933 film *Extáze*, nebo Martin Frič, režisér filmu *Jánošík* (1935).¹³²

První republika byla velmi významným obdobím také z hlediska výtvarného umění, především z perspektivy malířství a grafiky, které bylo specifické tím, že dokázalo velmi rychle reagovat na aktuální stav společnosti. K nejvýraznějším

¹²⁷ Kárník, 2003, 3. díl: 292 – 308, 313 – 325 Srovnej s Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 156.

¹²⁸ Kárník, 2003, 3. díl: 299 – 300.

¹²⁹ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 156.

¹³⁰ Kárník, 2003, 3. díl: 325 – 332 Srovnej s Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 156 – 157.

¹³¹ Kárník, 2003, 3. díl: 340- 342.

¹³² Kárník, 2003, 3. díl: 338 – 360 Srovnej s Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 157.

výtvarníkům lze zařadit například Josefa Čapka, Emila Fillu, Adolfa Hoffmeistera, Františka Kupku, Václava Špálu, Jana Zrzavého, Jindřicha Štyrského, Maxe Švabinského či Toyen.¹³³

V moderní české architektuře se v tomto období projevil směr jako konstruktivismus a dekorativismus (Jan Kotěra), kubismus (Josef Gočár) a funkcionalismus (Adolf Loos). Významným rysem v oblasti prvorepublikové architektury bylo formování nových koncepcí lidských sídel.¹³⁴

Ve třicátých letech, především v jejich druhé polovině, reagovala řada českých umělců na významné změny mezinárodní politické scény a vyjadřovala svým angažovaným postojem obavy z nastupujícího nacismu a hrozící války. Mezi nimi byli například Karel Čapek či autoři Osvobozeného divadla Jan Werich a Jiří Voskovec.¹³⁵

Jak již bylo zmíněno výše, meziválečná politická situace v Československu se odehrávala ve znamení značné nestability a napětí. V roce 1918 vznikla ČSR jako nástupnický stát Rakouska-Uherska, který byl tvořen českými zeměmi, Slovenskem a Podkarpatskou Rusí, zároveň zde ale žila i řada národnostních menšin¹³⁶. Pro politický vývoj první poloviny 20. let bylo charakteristické časté střídání vlád, vzhledem k tomu, že „*národnostní rozdělení státu vyžadovalo, aby téměř všechny české politické strany vzájemně spolupracovaly ve vládní koalici bez ohledu na ideologické rozpory*“¹³⁷. Poválečné období se vyznačovalo také výraznými hospodářskými problémy, které často vyústily v sociální nepokoje a zapříčinily se o vznik levicových hnutí. Jako nejvyšší státní a mravní autoritu v zemi bylo možné považovat prezidenta Masaryka a jeho úřad, tedy „Hrad“, kolem něhož se začala utvářet společenská elita¹³⁸, jež měla v rámci politické reprezentace státu významnou pozici. Druhá polovina dvacátých let pak bývá

¹³³ Kárník, 2003, 3. díl: 410 – 422.

¹³⁴ Tamtéž: 396 – 409.

¹³⁵ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 157.

¹³⁶ Mezi nejvýraznější menšinu lze považovat Němce, kteří obývali především české pohraničí. Většina Němců nejdříve odmítala ČSR přijmout, avšak časem „*se vzdala zásadního odmítání československého státu a přijala za svou myšlenku uplatňovat své zájmy v zemi spolupráci, a to i vládní*“ (Kárník, 2003: 566), jelikož chtěli především zlepšit své vlastní postavení ve státě. Na počátku 20. let začaly v ČSR vznikat německé politické organizace a strany, mezi nimi patrně nejvlivnější DNSAP. (Tamtéž: 93)

¹³⁷ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 29.

¹³⁸ Ve struktuře hradního uskupení měl mimořádné postavení zejména Edvard Beneš, ministr zahraničních věcí a Masarykův osobní přítel. Mezi další osobnosti, které měli k hradní politice blízko, patřili především diplomat Kamil Krofta, ředitel Živnobanky Jaroslav Preiss, agrárníci Antonín Švehla a František Udržal, národní demokraté Karel Engliš či Jaroslav Stránský, vůdce národních socialistů Václav Klofáč nebo sociální demokraté Rudolf Bechyně, Antonín Hampl či František Soukup. Spojenectví mezi vedením politických stran a Hradem byla velice významná. Mezi příznivce z kulturní sféry pak patřili spisovatelé a novináři Ferdinand Peroutka, Eduard Bass, František Langer a zejména Karel Čapek. (Kárník, 2003: 409 – 415)

označována jako „zlatá léta“ první republiky. Pro toto období byla příznačná výrazná průmyslová konjunktura, rozvoj obyvatelstva (zejména růst dělnické vrstvy) a rozkvět v různých oblastech společnosti.¹³⁹

Za zlomový lze považovat rok 1929, a to z důvodů jak politických, tak i hospodářských. Jednak došlo k vnitrostranickému převratu v Komunistické straně Československa, kdy se do čela strany dostal Klement Gottwald, s čímž nesouhlasili někteří komunističtí spisovatelé a svým manifestem¹⁴⁰ se proti Gottwaldovi postavili, a byl rovněž zahájen proces bolševizace strany.¹⁴¹ Zásadní význam však mělo zhroucení newyorské burzy, což nastartovalo hospodářskou krizi celosvětových rozměrů, která svými dopady ovlivnila snad všechny sféry společnosti a odrazila se v životě politickém, společenském i kulturním.¹⁴² V Československu se důsledky této krize projeví na počátku 30. let; i když ve srovnání například s poměry v USA či Německu nebyla situace v ČSR natolik vážná, přesto však došlo ke značným problémům v oblasti zahraničního obchodu, průmyslové výroby a finančnictví. V sociální oblasti se krize projevila především ohromnou nezaměstnaností a poklesem životní úrovně, což významně přispělo ke vzniku sociálních hnutí a radikalizaci dělnictva v podobě stávek (Mostecko) a demonstrací. Výrazně byly krizí postiženy průmyslové regiony s vysokým podílem dělnictva a zejména pohraniční oblast Sudet.¹⁴³

Nastíněná všeobecná nespokojenost byla „živnou půdou pro zvýšenou aktivizaci“¹⁴⁴ různých extrémních proudů. Hospodářská i společenská krize měla podle sílicích extrémních tendencí jasného viníka – stát založený na systému parlamentní demokracie. Tento argument pramenil především z mocenských zájmů některých evropských států, jež měly v plánu ČSR ovládnout.¹⁴⁵ V Československu se projeví zejména tři extrémy, mezi nimiž sice panovala vzájemná nevraživost, ale myšlenku likvidace státu či alespoň odstranění stávajícího systému měly společnou, a to

¹³⁹ Konjunktura se projevila hlavně v hutnickém, strojírenském, chemickém a zbrojním průmyslu; vzkvétal zahraniční obchod, kultura, věda, školství, novinářství i sport. (Kárník, 2008: 186 – 207)

¹⁴⁰ Takzvaný *Manifest sedmi* podepsali spisovatelé Ivan Olbracht, Helena Malířová, S. K. Neumann, Josef Hora, Marie Majerová, Jaroslav Seifert a Vladislav Vančura. (Kárník, 2003: 555)

¹⁴¹ Politická linie strany byla dána usnesením Komunistické internacionály, která poukazovala na to, že „skutečné osvobození pracujícího lidu v Československu může být zajištěno pouze rozbitím československého imperialismu (...) porážkou vlastní buržoazie a bratrským svazkem s pracujícím lidem ostatních národů v rámci sovětských republik“ (Olivová, 2000: 167). Programem strany bylo vyvlastnění kapitalistických podniků a navrácení výrobních prostředků pracujícímu lidu. (Tamtéž)

¹⁴² Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 30.

¹⁴³ Kárník, 2002: 17 – 103.

¹⁴⁴ Olivová, 2000: 166.

¹⁴⁵ Tamtéž: 157 – 170.

komunismus¹⁴⁶, fašismus¹⁴⁷ a nacismus. Jelikož tyto zahraniční proudy, se kterými sympatizovaly i některé skupiny našich obyvatel, československý stát výrazně ohrožovaly, vláda se musela uchýlit k jeho obraně. Učinila tak v roce 1933 vydáním (novelizací) zákonů¹⁴⁸, které jí umožňovaly omezit určité občanské svobody, aby nebyly zneužity proti státu. V jejich souvislosti se hovoří o ČSR v tomto období jako o autoritativní demokracii.¹⁴⁹

Jako nejnebezpečnější se pro Československo ukázal být nacismus (německý nacionální socialismus), který se především prostřednictvím strany DNSAP¹⁵⁰ projevil již v prvních letech krize, a poté, co se Adolf Hitler stal v roce 1933 německým kancléřem a chopil se moci, se „*vlny sympatií k nacismu vzedmuly ještě výš*“¹⁵¹. Významným reprezentantem tohoto hnutí na československé politické scéně se stal Konrád Henlein, jehož Hitler jmenoval sudetoněmeckým vůdcem. V roce 1935 zvítězila jeho strana SdP v parlamentních volbách¹⁵², přestože byla prokazatelně napojená na Hitlerovu stranu NSDAP, proto se o SdP (dříve SHF) hovoří jako o Hitlerově „*páté koloně*“¹⁵³ v Československu. Ve stejném roce se v souvislosti s Masarykovou abdikací uskutečnila prezidentská volba, v níž uspěl Edvard Beneš. Německo se v této době stává nejvýraznějším agresorem¹⁵⁴ v Evropě, kterému postupně začaly ustupovat všechny demokratické velmoci. V roce 1937, kdy zemřel zakladatel státu T. G. Masaryk, svěřil Henlein vedení SdP do rukou Hitlera, čímž mu v podstatě umožnil začlenit Sudety do

¹⁴⁶ Komunisté „*iniciovali, živili a rozdmýchávali*“ nejrůznější rozepře ve společnosti, čímž chtěli přivést dělníky, nezaměstnané i chudinu „*pod prapory komunismu, nebo je alespoň využít pro komunistické cíle*“ (...) dále se pokoušeli o „*izolování a rozklad hlavní sociálně politické opory demokratického státního systému v těchto sociálních vrstvách, tj. socialistických stran a destabilizování státní moci až ke stupni chaosu, ze kterého, podle bolševické poučky, vyklouzává státní moc z rukou imperialistické buržoazie a chápe se jí revolučním ozbrojeným převratem (...) revoluční, železnou kázní spjatá ideově vyspělá bolševická avantgarda proletariátu, aby nastolila svoji diktaturu*“ (Kárník, 2002: 150).

¹⁴⁷ Český fašismus reprezentovali zejména Radola Gajda, vůdce Národní obce fašistické, jež se hlásila k fašistickému režimu mussoliniovského typu, a Jiří Stříbrný, vůdce Národní ligy, kteří v roce 1929 založili uskupení Liga proti vázaným kandidátkám. Jejich ústředními nepřáteli byli sociální demokraté, národní socialisté, Němci, komunisté a Hrad. Fašisté se často pohybovali za hranici zákona. Spojením Národní ligy a národní demokracie vznikla v roce 1935 politická strana Národní sjednocení. (Kárník, 2002: 142 – 148)

¹⁴⁸ Jednalo se o již zmíněné malé tiskové zákony a zákon o mimořádných opatřeních či o ochraně republiky.

¹⁴⁹ Kárník, 2002: 135 – 138.

¹⁵⁰ DNSAP byla sudetoněmecká nacionalistická a antisemitská strana, jejímž cílem bylo zahrnutí Sudet do Velkoněmecké říše. V roce 1933 byla zrušena a nahrazena organizací SHF, ze které se pak v roce 1935 ustavila strana SdP – Sudetendeutsche Partei. (Kárník, 2002: 120, 187)

¹⁵¹ Tamtéž: 131.

¹⁵² Po přepočtu hlasů ve druhém skrutiniu se vítězi stali agráři. (Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 155)

¹⁵³ Kárník, 2002: 185 – 197.

¹⁵⁴ Německo, prezentované jako rasově nadřazený národ, vystoupilo v roce 1933 ze Společnosti národů, začalo zbrojit a zahájilo útočné operace – obsazení demilitarizovaného Porýní (1936), zahájení prací na přepadení ČSR – operace Fall Grün (1937) či obsazení Rakouska (1938). (Kárník, 2002: 376 – 381)

Říše.¹⁵⁵ Politická situace se začala vyvíjet velmi rychlým tempem – po dubnových Karlovarských požadavcích z roku 1938, které byly pro vládu Milana Hodži nepřijatelné, následovala květnová dílčí mobilizace a série jednání a návrhů řešení spojená především s osobou sira Waltera Runcimana.¹⁵⁶ Občané vyjadřovali v té době podporu státu nejrůznějšími iniciativami a manifesty¹⁵⁷. Poté, co vláda přijala ultimátum¹⁵⁸, byla dne 22. září vytvořena vláda národní obrany generála Jana Syrového a dne 24. září vyhlášena všeobecná mobilizace. Reakce na sebe nenechala dlouho čekat – na konferenci v Mnichově (29. – 30. září) se Adolf Hitler (Německo), Benito Mussolini (Itálie), Neville Chamberlain (Velká Británie) a Édouard Daladier (Francie) dohodli v zájmu zachování míru v Evropě na postoupení území Sudet Německu.

2.4 Mediální krajina v období druhé republiky

Přijetí mnichovské dohody drasticky zasáhlo do všech oblastí politického a společenského života Československa, tedy i mediální sféry. Tato podkapitola nastíní pomnichovskou politickou situaci a dále se bude věnovat změnám ve struktuře, obsahu i legislativní úpravě českého tisku v období druhé republiky (1. října 1938 – 14. března 1939).

Jedním z nejzřetelnějších důsledků mnichovské dohody byla značná územní ztráta Československa.¹⁵⁹ Německu připadlo české pohraničí, které bylo osídleno po nuceném odsunu části původního obyvatelstva německým obyvatelstvem. Sudety se staly Říšskou župou, později součástí Německé říše.¹⁶⁰ Další území obsadilo Polsko a Maďarsko. Československo tak přišlo o 41 093 km² svého území a asi o 4 879 000 obyvatel. Po abdikaci prezidenta Edvarda Beneše dne 5. října 1938 se stal nejvyšším představitelem státu předseda vlády generál Jan Syrový. Slovensko i Podkarpatská Rus

¹⁵⁵ Kárník, 2003, 3. díl: 88 – 90.

¹⁵⁶ Tamtéž: 536 – 560.

¹⁵⁷ Nejvýznamnějším se stal Manifest představitelů československého kulturního života na obranu země – *Věrní zůstaneme!* z 15. května 1938. (Kárník, 2003, 3. díl: 595)

¹⁵⁸ Hitlerovy požadavky dobrovolného odevzdání Sudet z Berchtesgadenu (15. září 1938).

¹⁵⁹ Se ztrátou pohraničí vznikly také značné hospodářské problémy, jelikož právě v této oblasti se soustředila většina průmyslu a zdrojů energie. Zasažen byl celý finanční a bankovní systém, infrastruktura i zahraniční obchod, což se projevilo nezaměstnaností, růstem cen či zhoršeným zásobováním. (Gebhart, Kuklík, 2004: 163 – 180)

¹⁶⁰ Území Sudet spravoval Konrád Henlein, říšský komisař pro sudetoněmecká území, který nechal rozpustit všechny politické strany a zakázal vydávání všech novin a časopisů. Rozhodující slovo měla ve všem strana NSDAP, české obyvatelstvo začalo z obav před perzekucí a pronásledováním prchat do vnitrozemí. V pohraničí probíhaly také tzv. očišťovací akce – zatýkání odpůrců režimu a osob židovského původu. Tento územní zásah rozrušil veškerý dosavadní vývoj této oblasti. (Gebhart, Kuklík, 2004: 26 – 29)

využily této situace a v říjnu 1938 si prosadily vládní autonomii. Dne 19. listopadu 1938 se pak stát přejmenoval na Česko-Slovensko.¹⁶¹

Druhou republiku lze charakterizovat jako období deziluze, „*hluboké společenské deprese a morální krize, která prostupovala celou společností a promítala se do veřejného a politického života, dobové publicistiky i kulturní produkce*“¹⁶². Panovalo velké rozčarování ze zrady spojenců a také obavy o budoucnost národa a státu. „Mnichov“ byl vnímán jako porážka a selhání první republiky, tedy „*občanského státu, parlamentní demokracie, kulturního liberalismu, moderního humanismu, sociálního reformismu*“¹⁶³. Útoky na principy dosavadního systému parlamentní demokracie se stupňovaly a hledal se viník, který za vzniklou situaci nesl zodpovědnost. Politická pravice (především tradicionalisté, krajní pravičáci, militantní katolíci či nacionalisté) se uchýlovala především ke kritice Edvarda Beneše, zesnulého prezidenta Masaryka, hradní politiky, reformistické levice, liberálů, komunistů či židů.¹⁶⁴ Rozsáhlá kampaň byla rovněž vedena proti „*pilíři Masarykovy ideje Československého státu*“¹⁶⁵ – legionářům¹⁶⁶, kteří se snažili očistit jméno Beneše a vyvrátit pochyby o Masarykovi.

Dosavadní mocenskopolitické uspořádání přestávalo být funkční a začala se prosazovat myšlenka změny politických poměrů. Hlavní ideou bylo „*přebudování či zjednodušení*“¹⁶⁷ politického života, národní jednota a sjednocení. Pravice se chopila své příležitosti a dne 18. listopadu 1938 založila Stranu národní jednoty (SNJ)¹⁶⁸, nacionalistické hnutí, jehož cílem bylo „*vybudovat nový stát, provést obrodu národního života a vést národ k vzestupu*“¹⁶⁹. Vůdcem této strany, která preferovala režim autoritativní demokracie, se stal předseda agrárníků Rudolf Beran.¹⁷⁰ Jako opoziční strana byla dne 11. prosince 1938 ustavena levicově orientovaná Národní strana práce (NSP)¹⁷¹. Jejím předsedou byl sociální demokrat Antonín Hampl. Novým prezidentem země byl pak dne 30. listopadu 1938 zvolen předseda Nejvyššího správního soudu Emil

¹⁶¹ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 189.

¹⁶² Tamtéž: 190.

¹⁶³ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 76.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Gebhart, Kuklík, 2004: 11.

¹⁶⁶ Legionáři byli hlavně v tisku kritizováni zejména kvůli využívání nezasloužených výhod. (Gebhart, Kuklík, 2004: 11)

¹⁶⁷ Gebhart, Kuklík, 2004: 39.

¹⁶⁸ SNJ tvořila zejména strana agrární, lidová a živnostenská, dále část národních socialistů, Národní sjednocení, Národní liga a Národní obec fašistická (NOF). (Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 190)

¹⁶⁹ Gebhart, Kuklík, 2004: 55.

¹⁷⁰ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 78.

¹⁷¹ NSP byla tvořena především sociálními demokraty a částí národních socialistů. K této straně tíhli Benešovi stoupenci, Sokolové, legionáři i liberálové. Hlavní ideou zůstávala demokracie. (Gebhart, Kuklík, 2004: 66)

Hácha, který jmenoval novou vládu v čele s Rudolfem Beranem. Pro další vývoj poměrů byl důležitý zmocňovací zákon č. 330/1938 Sb. z 15. prosince 1938, který vládě umožnil nahrazovat zákony vládními nařízeními a dokonce měnit ústavu.¹⁷²

Tato nová vláda však měla řadu odpůrců, kromě krajních nacionalistů a fašistů¹⁷³ proti vládě vystupovali hlavně komunisté¹⁷⁴, kterým byla 8. října 1938 zastavena činnost, demokraté a socialisté. Především pak demokraté¹⁷⁵ se snažili o určitou alternativu vývoje druhé republiky. Jejich činnost se odrážela především „v každodenní žurnalistice a také až v překvapivě rozsáhlé antifašistické a antinacistické publicistice koncepčního a teoretického charakteru, ale stranou jejich zájmů nezůstávaly ani politické, organizační a programové aktivity, které nejednou měly už podobu pololegální práce“¹⁷⁶. Nakonec se však ukázalo, že „politické poměry druhé republiky neumožňují, aby jejich programové a politické aspirace umožnily vznik další platformy pro každodenní legální politickou činnost. Proto se orientovali na spolupráci a kontakty s radikálními legionářskými kruhy, které se soustřeďovaly kolem časopisu a nakladatelství *Čin* a kolem deníku *Národní osvobození*“¹⁷⁷.

Rozpor mezi systémem liberální demokracie a autoritářského režimu se plně projevil také v kulturní oblasti. Oficiální postoj vládnoucích skupin, který reprezentovala *Národní kulturní rada*, jež byla ustanovena dne 18. prosince 1938, vycházel především z toho, že „rána, která stihla náš národ a stát, byla způsobena jak příčinami politickými, tak i vnitřním zmatkem v životě duchovním. Překonání onoho vnitřního zmatku měl přinést návrat k latinské jednotě křesťanské a k jejímu mravnímu pořádku“¹⁷⁸. Program této instituce tak vybízel k odstranění určitých výkladů minulosti, a proto docházelo k přezkoumávání dosavadních pojetí dějin a kultury, přičemž důraz

¹⁷² Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 79.

¹⁷³ Gajdova NOF, která oficiálně působila v rámci SNJ, reprezentovala i opozici vlády. Jejím hlavním cílem bylo očistit národ od komunistů, stoupenců politiky Hradu a Židů. (Gebhart, Kuklík, 2004: 138)

¹⁷⁴ Komunisté byli ze zásady proti zjednodušování politického života, programově se hlásili k proletářskému internacionalismu a rozhodující byl pro ně zájem Moskvy. Vedení KSČ poukazovalo na násilné usměrňování (glajchšaltaci) veřejného života, čímž chce československá buržoazie vlastně sloužit německému hitlerismu. Proti legální existenci a činnosti KSČ zakročil stát v rámci tzv. zjednodušování politického života v říjnu 1938. (Gebhart, Kuklík, 2004: 127)

¹⁷⁵ Jednalo se zejména o levicové intelektuály ze skupiny *Dělnická akademie* a *Petičního výboru věrní zůstaneme*, kteří rozvíjeli kupříkladu programový dokument *Druhá republika – stát práce!*, v němž reflektovali rozměry vnitropolitické krize a dožadovali se práva nezávislosti národa. Současně diskutovali o vytvoření nové opoziční strany, v níž by se sdružily zbylé demokratické síly. Jejím východiskem měl být zřetelně formulovaný odstup a nesouhlas s přijetím mnichovského diktátu. *Dělnická akademie* se odmítala ztotožnit s projevy všeobecné kapitulace, kvůli které se dostávají k moci skupiny, které rozpoutávají protidemokratické a antisemitské kampaně. (Gebhart, Kuklík, 2004: 129 – 138)

¹⁷⁶ Gebhart, Kuklík, 2004: 129.

¹⁷⁷ Tamtéž: 135.

¹⁷⁸ Tamtéž: 185.

byl kladen především na vlast, národ, hrdinství, řád, Boha a také na původní domácí tvorbu a jazykový purismus.¹⁷⁹ Sdružovali se zde hlavně „konzervativně nacionalističtí a bojovně katolicky orientovaní kulturní a umělečtí představitelé a tvůrci, kteří v období první republiky většinou setrvali ve zjevné opozici vůči liberálně demokratickému, respektive levicově zaměřenému proudu české kultury a tvůrčí intelektuality.“¹⁸⁰, jako například spisovatelé Jaroslav Durych, Jakub Deml, Rudolf Medek či literární kritik Bedřich Fučík a mnoho dalších. Tento přístup současně živil nenávist vůči všemu nečeskému, tedy i vůči Židům, které požadovali vyloučit ze všech kulturních oborů.¹⁸¹ Mnoho českých umělců židovského původu, jako třeba Egon Hostovský a Adolf Hoffmeister, se proto uchýlilo na začátku roku 1939 do exilu. Za rozkladné bylo v té době považované vše „levicové, avantgardní, moderní“¹⁸². Značnou kritiku tak sklízeli umělci, kteří se „přikláněli k levicovým postojům nebo prosazovali ideje masarykovského humanismu“¹⁸³, jako třeba protagonisté Osvobozeného divadla; terčem velmi nevybíravých útoků byl pak zejména spisovatel a novinář Karel Čapek, který v důsledku těchto útoků o vánocích roku 1938 zemřel. Na takzvané očistě národního kulturního života se podílela řada periodik, jako například deníky *Venkov*, *Večer*, *Polední list*, *Národní noviny*, *Národní politika* či *Expres* a také časopisy *Lumír*, *Akord*, *Řád*, *Brázda*, *Národní obnova*, *Tak* atd.¹⁸⁴

Na podobu a působení českých medií, především periodik, v době druhé republiky měla značný vliv zmiňovaná územní ztráta, mnoho periodik zaniklo v souvislosti s obsazením pohraničí. Noviny a časopisy zanikaly i kvůli nedostatku papíru, jelikož se v zabraných oblastech nacházely papírny a polygrafický průmysl. Na poklesu počtu periodik měl také vliv legislativní zásah státu, který např. v souvislosti s pozastavením činnosti KSČ zakázal 20. října 1938 vydávání komunistického tisku.¹⁸⁵

Legislativa upravující média logicky prošla v napjatém období druhé republiky také značnou proměnou. Vyhlášením mobilizace 23. září 1938 došlo podle vládní vyhlášky č.183/1938 Sb. ke vstupu státu do stavu branné pohotovosti, čímž nabyl na účinnosti zákon o mimořádných opatřeních č. 300/1920 Sb.¹⁸⁶ Podle tohoto zákona bylo možné omezit občanské svobody, tedy i svobodu projevu, a to na dobu tří měsíců.

¹⁷⁹ Gebhart, Kuklík, 2004: 185 – 186.

¹⁸⁰ Tamtéž: 185.

¹⁸¹ Tamtéž: 188.

¹⁸² Michl, 2009: 191.

¹⁸³ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 190 – 191.

¹⁸⁴ Gebhart, Kuklík, 2004: 192.

¹⁸⁵ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 77.

¹⁸⁶ Tamtéž.

Vydávání a rozšiřování tištěných médií „mohlo být redukováno nebo podrobeno zvláštním podmínkám. Periodickému tisku byla uložena povinnost předkládat povinné výtisky nejméně dvě hodiny před vydáním.“¹⁸⁷ V souvislosti s tímto zákonem byla dne 26. září 1938 ustavena Ústřední cenzurní komise (ÚCK)¹⁸⁸, která působila při ministerstvu vnitra. Rolí této cenzurní instituce, která fungovala do 26. února 1939, bylo rovněž usměrňování médií. V tomto období se také uplatňovala autocenzura. Ve spojitosti s nacistickou kritikou příliš liberálních poměrů v oblasti československých tištěných médií se začala cenzura zpřísnovat a vláda se 6. prosince 1938 rozhodla, že předběžnou tiskovou kontrolu bude vykonávat Ústřední tisková dozorcí služba (ÚTDS) podřízená tiskovému odboru předsednictva ministerské rady (TOPMR), v čele se spisovatelem a novinářem Zdeňkem Schmoranzem. V tisku tak byla zakázána jak kritika vlády, tak i jakákoli kritika Německa, což v redakcích kontrolovali cenzoři.¹⁸⁹

V období druhé republiky zaniklo téměř 1900 periodik z celkových 4000, a to jednak v důsledku slučovacího procesu (vznik SNJ a NSP)¹⁹⁰, jednak kvůli perzekuci. Rušení postihlo především regionální listy. Přestaly vycházet zejména tituly levicového, demokratického či antifašistického charakteru. Rovněž bylo zastaveno vydávání legionářského tisku, například deníku *Národní osvobození*.¹⁹¹

2.5 Zařazení Činu do časopisecké struktury

Časopis *Čin* lze považovat za osobité a ve své době respektované periodikum, jež je možné vzhledem k určitým znakům, které vykazoval, zařadit mezi seriózní tisk. Na podobě jeho charakteru se podílela řada okolností, díky nimž se jedná o poměrně specifický časopis. Tato podkapitola se pokusí o vymezení časopisu *Čin* a jeho zařazení do tehdejší mediální, respektive časopisecké produkce.

¹⁸⁷ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 77.

¹⁸⁸ ÚCK se zabývala cenzurou tisku, korespondence, zásilek, telegramů i telegrafních hovorů, provozu radiotelegrafických zařízení, ale i divadel, filmů a zvukových reprodukcí. Kontrola periodik, která vycházela minimálně pětikrát týdně, byla prováděna dvě hodiny před vydáním, ostatní periodika byla kontrolována 24 hodin před vydáním. (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 77) Tato komise tedy prováděla na rozdíl od první republiky cenzuru předběžnou. (Gebhart, Kuklík, 2004: 215)

¹⁸⁹ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 77 – 80.

¹⁹⁰ Ústředním listem SNJ se stal deník *Venkov*, který kritizoval liberální systém první republiky, Edvarda Beneše a byl značně antisemitský. NSP vydávala od ledna 1939 místo *Práva lidu* deník *Národní práci*, která byla sice opozičním listem, ale udržovala určitou míru loajality. Tituly jako *Národní politika* a *Lidové noviny* přetrvávaly, byly loajální, ale zároveň si udržovaly jisté kritické postoje. (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 80)

¹⁹¹ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 195.

Časopis *Čin* byl vydáván legionářským družstvem, což se stalo jedním z podstatných hledisek, které tento časopis ovlivnilo. Českoslovenští legionáři, kteří jsou spojeni především s bojem za nezávislost českých zemí v době první světové války, se v rámci zastřešující organizace Československé obce legionářské (ČsOL)¹⁹², jež si předsevzala být sice organizací nepolitickou, ale zároveň sympatizovala s politikou Hradu a Československou stranou národně socialistickou¹⁹³, hlásili k „*národní a demokratické svobodě a socialismu podle zásad vytyčených ve washingtonské deklaraci čs. nezávislosti ze dne 18. října 1918*“¹⁹⁴. Inklinace legionářů k socialismu tak byla zřejmá, stejně jako jejich vymezení proti nacionalismu, heslům III. Internacionály¹⁹⁵ a komunistické ideologii obecně či také klerikalismu, který byl považován za možné ohrožení národní suverenity.¹⁹⁶

ČsOL vydávala svá vlastní periodika – deníky i časopisy. Nejvýznamnějším legionářským deníkem bylo již zmíněné *Národní osvobození* Lva Sychravy, které hájilo hlavně „*zájmy učitelů a státních zaměstnanců, udržování legionářských tradic, boj proti klerikalismu a proti šovinismu všeho druhu*“¹⁹⁷. Vedle tohoto listu vydávala i časopisy, avšak často byla tato periodika těsně svázána s výhradně legionářskými autory a legionářskou tematikou. Jednalo se například o týdeník *Legionářský směr* (1921 – 1924), který fungoval jako oznamovatel ČsOL a informoval o zasedáních a schůzích, legionáři zde publikovali své komentáře k vnitropolitické politice či legionářské literatuře. Dalším příkladem může být kulturní čtrnáctideník *Prerod* (1922 – 26), který sloužil k rozšiřování společensko-kulturního obzoru legionářů.¹⁹⁸ Jako další legionářská

¹⁹² ČsOL byla ustavena 22. 5. 1921 jako sjednocující organizace československých legionářů, kterou tvořila řada legionářských skupin a jednot. Základní činností byla především humánní a sociální práce. Tuto levicově orientovanou organizaci podporovala Legiobanka, jeden z pilířů legionářstva v ČSR. Určité skupiny legionářů však s programem ČsOL nesouhlasily a vytvořily své vlastní organizace – Svaz nekompromisně socialistických legionářů, Nezávislá jednota československých legionářů či katoličtí nebo komunističtí legionáři. (Michl, 2009: 72 – 99) V čele ČsOL byl dr. Josef Patejdl, místopředsedou pak byl dr. Lev Sychrava, šéfredaktor *Národního osvobození*. (Pohorecký, 2010: 18)

¹⁹³ ČSNS byla ustavena v roce 1926. Mezi nejvýznamnější představitele této strany patřil Václav Klobučák a Edvard Beneš. Program strany byl svým zaměřením jednoznačně socialistický, v socialismu totiž spatřovala „*naplnění smyslu českých dějin*“ (Malíř, Marek, 2005:765). V hospodářské oblasti propagovala „*přestavbu sociální struktury společnosti kapitalistické v socialistickou*“ (Tamtéž: 766), nejprůběžnějším typem společenského vlastnictví pak bylo družstevnictví. Dalšími ideami byla sociální rovnost a národní svoboda. Strana se také přihlásila k masarykovskému humanismu, obhajobě parlamentního systému a tzv. „*praktickému socialismu hlásající třídní smír a evoluční cestu k socialismu*“ (Čapka, 1998: 8).

¹⁹⁴ Michl, 2009: 72.

¹⁹⁵ III. internacionála „*doporučovala dělníkům, aby se revolucí zmocnili vlády a uskutečnili tak cestou tzv. diktatury proletariátu nový sociální kolektivistický řád.*“ (Pohorecký, 2010: 19).

¹⁹⁶ Pohorecký, 2010: 19.

¹⁹⁷ Beránková, Křivánková, Ruttkay, 1988: 179.

¹⁹⁸ Pohorecký, 2010: 23 – 26.

periodika uvádí Jan Michl, autor knihy *Legionáři a Československo*, například časopis *Socialistický legionář* nebo *Táborita*.¹⁹⁹ Tyto zmíněné časopisy charakterizovalo zejména to, že byly tvořeny autory – legionáři pro čtenáře – legionáře, což ovšem nelze tvrdit v případě časopisu *Čin*, do kterého publikovali často jiní novináři a publicisté, než legionáři, obsahová stránka se rovněž nemusela týkat, a většinou se netýkala, legionářů a legionářských témat a časopis primárně také nebyl určen hlavně legionářům.

Vydavatel časopisu, legionářské družstvo, se zaměřoval zejména na tiskovou a nakladatelskou činnost, avšak časopis *Čin* nelze nazývat nakladatelským časopisem v jeho pravém slova smyslu, například jako *Rozpravy Aventina* (1925 – 1934), nakladatelský časopis pražského nakladatelství Aventinum, nakladatelský měsíčník vydavatelství Družstevní práce *Panorama* (1923 – 1942) nebo věstník Svazu knihkupců a nakladatelů československých *Rozhledy po literatuře a umění* (1932).²⁰⁰ Již v programovém úvodníku časopisu *Čin* pod názvem *Jiný než ostatní* si vedoucí redaktorka Marie Majerová vytkla za cíl nevytvářet tento časopis jako nakladatelský, tedy „nepreferovat produkci jednoho nakladatelství a nepotlačovat složku kritickou ve jménu složky informativní.“²⁰¹ Majerová v tomto úvodníku doslova píše „Nakladatelské časopisy se snaží poněkud nahraditi časopisy literární, a tím jsou záslužny o prosu, nikoli ovšem kritiku, která v nich musí vždy mluvit jen se sordinou ohledů k zájmům nakladatelovy pokladny. Přes všechny své zřejmé a známé nedostatky jsou nakladatelské časopisy vhodní prostředníci mezi čtenářstvem a autory. (...) Zakládáme-li nový týdeník, snažíme se 1. aby byl jiný než ostatní, 2. aby byl užitečný, 3. tak dobrý, jak jen může být, 4. aby přinesl něco nového, a 5. aby nebyl nakladatelský“²⁰².

Co se týče politické orientace *Činu*, tak tento časopis nebyl nijak oficiálně nebo organizačně propojen s žádnou politickou stranou. Sám sebe definoval jako „list nestraničský, tribunu, s níž bude moci promluvit každý, kdo má co podstatného říci k našim kulturním a veřejným otázkám“²⁰³. Ideově se však hlásil k demokratické levici a i v umění byl orientován spíše levicově.²⁰⁴ *Čin* zastával především ideu Masarykovy demokracie, což lze považovat za zásadní politické vymezení. Z hlediska politických stran mu byla svými stanovisky nejbližší sociální demokracie, a to nejspíše vzhledem

¹⁹⁹ Michl, 2009: 73.

²⁰⁰ Novák, Novák, 1995: 1498 – 1499.

²⁰¹ Forst, 1985: 502.

²⁰² *Čin*, 1 (1929), č. 1, 31. 10., s. 2 – 3.

²⁰³ LA PNP, fond *Čin*, Program týdeníku *Čin* z 29. 10. 1929.

²⁰⁴ Forst, 1985: 502.

k tomu, že vrcholní představitelé nakladatelství Čin byli členy této strany. Československá sociálně demokratická strana dělnická (ČSDSD)²⁰⁵ byla stranou, která podstatným způsobem přispěla ke vzniku suverénního, nezávislého a demokratického Československa. Plně akceptovala Masarykovu ideu československého státu a princip jednoty státní a národní jednoty.²⁰⁶ Dále tato strana prohlašovala, že „*bude vždy věrně odhodlaně hájit demokratické, republikánské, sociální a kulturní zařízení této republiky*“.²⁰⁷ Ve svém programu²⁰⁸ z roku 1930 se strana hlásila k myšlenkám demokratického socialismu a v jejich duchu vystupovala na půdě Socialistické dělnické internacionály, kde také obhajovala zásadu nemožnosti spolupráce s mezinárodním komunistickým hnutím.²⁰⁹ Významnou satelitní organizací strany byla skupina sociálnědemokratických intelektuálů Dělnická Akademie, která se v období druhé republiky společně s legionáři (*Činem a Národním osvobozením*) postavila na stranu obrany republiky a demokracie.²¹⁰ Tato skupina vydávala časopis *Dělnická osvěta* (1907 – 1947), časopis věnovaný vzdělávacím zájmům a spolkovému životu dělnictva, a pokrokový a intelektuální týdeník *Nová svoboda* (1924 – 1938). ČSDSD pak v době, kdy vycházel časopis *Čin*, také vydávala své časopisy, jako například literární revue *Akademie* (1898), satirický týdeník *Kopřivky* (1901 – 1931) či studentské časopisy pro kulturu a politiku s vyhraněnou publicistikou *Úder* (1934 – 1936) a *Útok* (1930 – 1938).²¹¹

Podtitulem časopisu *Čin* byl *Týdeník pro kulturní a jiné veřejné otázky, List pro kulturní a veřejné otázky* a později *List pro kulturní a jiné veřejné otázky*. Věnoval se kultuře v širokém slova smyslu – literatuře, divadle, filmu i hudbě a výtvarnému umění, rovnocennou součástí však představovaly i články o politice, národohospodářství, filozofii, náboženství, sociologii, historii, knihovnictví apod. Časopis *Čin* lze tedy podle

²⁰⁵ ČSDSD navázala na činnost Československé sociálně demokratické strany dělnické (1878) a v roce 1918 přijala svůj název. Mezi nejvýznamnější politiky strany patřili Vlastimil Tusar, Antonín Hampl, Rudolf Bechyně, Josef Stivín či František Soukup. V roce 1920 vyvrcholily spory ve straně, kdy levicoví radikálové v čele s Bohumírem Šmeralem ostře kritizovali účast strany v koaliční vládě. Radikálně levicové křídlo se ustavilo jako marxistická levice, která požadovala diktaturu proletariátu. V září 1920 radikálové zabrali sociálnědemokratický Lidový dům a v květnu 1921 založili Komunistickou stranu Československa, která se stala sekci Komunistické internacionály. (Malíř, Marek, 2005: 683 – 688)

²⁰⁶ Malíř, Marek, 2005: 705.

²⁰⁷ Tamtéž: 689.

²⁰⁸ Program strany se věnoval oblasti hospodářské a zemědělské politiky, vztahoval se k ochrannému a sociálněpojišťovacímu zákonodárství, sociální a zdravotní péči, zabýval se vnitřní i zahraniční politikou a jeho součástí byla i koncepce kulturněpolitická. Taktéž reagoval na světovou hospodářskou krizi, kdy se přikláněl k zavedení státních zásahů do hospodářského života. (Malíř, Marek, 2005: 689 – 690)

²⁰⁹ Malíř, Marek, 2005: 706.

²¹⁰ Gebhart, Kuklík, 2004: 132 – 133.

²¹¹ Malíř, Marek, 2005: 700.

tohoto zaměření nazývat kulturně politický, jelikož odrážel společenskou, politickou a kulturní atmosféru své doby. Arne Novák vymezil *Čin* jako „v kritice literární i politické čiperný (...) zastávající veřejné zásady politické levice“²¹². Přestože byly kulturně politické časopisy posuzované jako „*nestranné*“²¹³, jejich příklon k určité politické straně či jistá názorová blízkost k určitému politickému směru byly zřejmé. Pro intelektuální život země však měly tyto časopisy značný význam a často „*představovaly to nejlepší, čím meziválečná publicistika Českých zemí mohla společnosti sloužit*“²¹⁴. Mezi časopisy, které se *Činu* patrně nejvíce přibližovaly svým zaměřením, patřily levicově orientovaný brněnský časopis *Index* (1929 – 1939) Bedřicha Václavka či týdeník pro politiku, sociální otázky, hospodářství a kulturu s národně socialistickou orientací *Sobota* (1930 – 1939) nebo také nezávislý týdeník *Přítomnost* (1924 – 1939) šéfredaktora Ferdinanda Peroutky, a to především kvůli inklinaci k osobě T. G. Masaryka a obecně názorové blízkosti Hradu a „*masarykovské představě demokratického humanismu*“²¹⁵.

Čin lze tedy charakterizovat jako časopis, který vydávalo legionářské družstvo, avšak nebyl primárně legionářsky zaměřen; jako časopis, který pocházel z produkce nakladatelství, ale nejednalo se o časopis ryze nakladatelský a jako časopis, který byl levicově a demokraticky orientovaný a kulturně politický.

²¹² Novák, Novák, 1995: 1339.

²¹³ Beránková, Křivánková, Ruttkay, 1988: 55.

²¹⁴ Kárník, 2003: 334.

²¹⁵ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 162.

3. Časopis Čin v letech 1929 – 1936

Existence časopisu *Čin* spadá do období mezi lety 1929 – 1939, jež dalo vzniknout celkem jedenácti ročníkům *Činu*. Toto periodikum, které se po celou dobu svého trvání vydávalo v Praze, bylo neodmyslitelně spjaté s Marií Majerovou, českou spisovatelkou a novinářkou, která v časopisu působila jako vedoucí redaktorka celkem osm let. V posledních dvou letech doznal časopis pod jejím vedením řady změn a Marie Majerová z něj spolu s dalšími členy redakčního kruhu na konci roku 1936 odešla. Řízení časopisu proto na další tři roky převzal Bohumil Příkryl, ředitel nakladatelství *Čin*, který se stal jeho novým odpovědným redaktorem. Vzhledem k těmto personálním změnám práce rozdělí časopis *Čin* do dvou období. Tato kapitola se bude zabývat časopisem *Čin* v období, kdy ho vedla Marie Majerová, tedy od roku 1929 do roku 1936. Podrobněji se bude věnovat zejména vydavateli *Činu*, okolnostem vzniku a také obecné charakteristice tohoto časopisu, dále se zaměří na jeho formální stránku, autory, kteří do něj přispívali, a taktéž na jeho programovou a obsahovou stránku.

3.1 Vydavatel časopisu

Období po vzniku samostatného demokratického Československa bylo mimo jiné charakteristické také vznikem nových nakladatelských podniků, jež se významně rozvíjely zejména ve 20. a 30. letech. Vedle sebe tak současně existovaly již zavedené nakladatelské domy²¹⁶, které vznikly ve druhé polovině 19. století nebo v předválečné době a staly se „významnou a trvalou součástí kulturního života“²¹⁷, a nově založená nakladatelství²¹⁸ různého zaměření a intencí zakladatelů. V době první republiky tak fungovalo ve smyslu soustavné nakladatelské činnosti zhruba tři sta výkonných nakladatelů.²¹⁹ Nakladatelství²²⁰, která lze obecně chápat jako instituce kulturní, společenské i ekonomické, soustřeďující se na vydávání zejména neperiodických

²¹⁶ Mezi tyto podniky patřila zejména nakladatelství Ignáce Leopolda Kobera, Jana Otty, Františka Topiče, Josefa Richarda Vilímka, Jana Laichtera či Františka Borového. (Zach, 1996)

²¹⁷ Halada, 1993: 35.

²¹⁸ Zároveň tedy fungovaly např. „legionářský *Čin*, velké nakladatelské koncerny Melantrich, Novina, Vesmír, akciové společnosti, nakladatelství institucí, jako např. Hudební matice Umělecké besedy, SVU Mánes či kromě jmenovaných Laichtera, Topiče a Borového i Josef Hokr, Václav Petr, Kvasnička a Hampl, Bursík a Kohout, Ladislav Kuncíř, Sfinx Bohumila Jandy, Fromkův Odeon, Škeříkův Symposium, Janského Hyperion, Aventinum Otakara Štorcha-Mariena, Družstevní práce aj.“ (Halada, 1993: 35).

²¹⁹ Halada, 1993: 40.

²²⁰ Nakladatelství obvykle sleduje svou činností určitý cíl, jako např.: kulturní poslání, politický, náboženský či ideový záměr, zaměření ekonomicky účelové, úzce oborové, specializované či institucionální nebo charitativní či osobnostní zaměření a poslání. (Halada, 1993: 37)

publikací (knih), sloužila, jak tvrdí Jan Halada, „*jako citlivý seismograf duchovního a materiálního niveau dané společnosti*“²²¹.

V této podkapitole bude věnována pozornost legionářskému nakladatelství Čin, a to především z hlediska jeho vzniku a zániku, obecné charakteristiky, programu a knižní i periodické produkce.

Podle vzpomínek spisovatele Václava Kaplického²²², jenž na počátku 20. let pracoval v knihkupectví Činu, vzniklo toto nakladatelství především z iniciativy legionáře Bohumila Přikryla²²³, který pro myšlenku nového nakladatelství získal několik svých přátel.²²⁴ Původně měl být Čin pouze edičním oddělením Svazu československých legionářů²²⁵, největší legionářské organizace, založené po návratu legionářů z války; vznikem vše zastřešující Československé obce legionářské však došlo ke změně situace – Svaz tímto aktem zanikl, a zakladatelé Činu se z tohoto důvodu rozhodli pro družstevní typ nakladatelské instituce, který se ve 20. letech začal v nakladatelské oblasti rozvíjet.²²⁶

Ustavující valnou hromadou, která se konala dne 7. listopadu 1920, bylo založeno nakladatelské družstvo²²⁷ pod názvem Čin – Tiskové a nakladatelské družstvo československých legionářů v Praze, zapsané společenstvo s ručením obmezeným. Podle prvního článku Stanov nakladatelství z roku 1921 byla firma „Čin“ společenstvem ve smyslu zákona z 9. dubna 1873, č. 70 ř. z., se sídlem v Praze. Účelem tohoto družstva bylo podle druhého článku především podporování svých členů „*zvelebováním a povznesením jejich odborných, kulturních a hmotných poměrů*“²²⁸. K tomuto účelu mělo sloužit: nakladatelství a vydavatelství knih a časopisů; knihkupectví a knihtiskařský závod k tisku knih, spisů a časopisů, a to vlastním, nebo cizím nákladem; obchod s papírem a kancelářskými či malířskými potřebami apod. Jeho členy se pak podle pátého článku mohli stát pouze legionáři, kteří byli literáty, umělci,

²²¹ Halada, 1993: 34.

²²² Václav Kaplický (1895 – 1982) byl českým spisovatelem, publicistou a příslušníkem československých legií v Rusku, jenž byl zaměřen na legionářskou prózu a historické romány. (Tomeš, 1999, 2. díl: 37 – 38)

²²³ Bohumilu Přikrylovi bude věnován prostor v samostatné podkapitole 4.1 *Změna ve vedení časopisu*.

²²⁴ Kaplický, 2010: 74.

²²⁵ Svaz československých legionářů byl ustaven 28. října 1919. (Michl, 2009: 58). Členy této socialisticky orientované organizace mohli být pouze takzvaní legionáři „*dle zákona*“ (Tamtéž: 15 – 16).

²²⁶ Národní osvobození, 2 (1925), č. 306, 8. 11., s. 2.

²²⁷ Pojem družstvo je obecně chápán jako „*specifická forma svépomocného podnikání soukromých vlastníků*“ a také subjekt, „*který vyvíjí činnost na nevýdělečném základě především pro své členy*“ (Geršlová, Sekanina, 2003: 89). K jeho charakteristickým znakům patří hlavně dobrovolnost členství, rovnost všech členů, kteří se musí podílet na činnosti družstva svým vkladem, závazky členů k aktivitě v družstvu a solidární podílení se na výsledcích činnosti družstva – na zisku i ztrátách. (Tamtéž).

²²⁸ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 48.

žurnalisty, knihtiskaři či papírníky a také legionářské organizace, avšak výjimkou mohli být také literáti, umělci a žurnalisté – „nelegionáři“, na kterých se shodlo představenstvo a dozorčí rada družstva.²²⁹ V prvním roce existence mělo družstvo na 198 členů, v roce 1923 pak počet členů vzrostl na 217, což bylo nejvíce za celou dobu existence Činu, počet členů kolísal v dalších letech kolem čísla 200. V roce 1935 pak poprvé klesl pod 190 členů a další roky byly ve znamení dalšího poklesu. Poslední dochovaný záznam z roku 1940 hovořil o 126 členech družstva. Mezi členy z řad známých osobností lze zařadit například spisovatele Václava Kaplického, Jaroslava Kratochvíla či Josefa Koptu.²³⁰

Na správě družstva se podle dvanáctého článku Stanov z roku 1921 podílelo představenstvo, dozorčí rada²³¹ a valná hromada.²³² Členy prvního představenstva družstva byli zakladatelé nakladatelství – architekt Bohumil Příkryl, jednatel a od roku 1925 ředitel Činu, poslanec Národního shromáždění za sociální demokracii Vincenc Charvát, jenž zastával pozici předsedy představenstva, účetní Břetislav Fikejz, typograf František Kejla, redaktor legionářského časopisu *Přerod* Josef David a vrchní komisař invalidní péče František Šifter.²³³ Členové představenstva byli všichni legionáři, což dokládají potvrzení o jejich vykonané legionářské službě.²³⁴ Současně byli také ve většině členy sociální demokracie.²³⁵

Pro činnost nakladatelství byl stěžejním momentem zejména zápis²³⁶ nakladatelského družstva Čin jako firmy společenstevní do rejstříku společenstev Obchodního soudu v Praze, který proběhl dne 20. května 1921, a udělení koncese²³⁷ k provozování nakladatelské živnosti Zemskou správou politickou v Praze dne 10. října 1921.

Nakladatelství Čin po dobu své existence trvající bezmála třicet let sídlilo (až na výjimku z konce 40. let) v obvodu tehdejší Prahy 2, i když zde změnilo několikrát adresu svého sídla. V prvních měsících po založení družstva mělo nakladatelství své

²²⁹ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 48.

²³⁰ Forst, 1985: 500.

²³¹ Členem dozorčí rady byl v letech 1924 – 1926 také Emanuel Moravec, legionář, publicista, později ministr školství a lidové osvěty v období Protektorátu Čechy a Morava a jeden z nejznámějších českých kolaborantů s nacismem. (SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 75, 93, 122)

²³² SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 48.

²³³ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 2.

²³⁴ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 27, 28.

²³⁵ LA PNP, fond Čin, Dopis zastupitelstvu ČSDSD ze dne 11. března 1920.

²³⁶ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 36.

²³⁷ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 60.

sídlo v Kateřinské 40.²³⁸ Již v červnu 1921 se však přestěhovalo do Vojtěšské 14, kde setrvalo až do ledna 1933.²³⁹ Poté se nakladatelství přesídlilo na Karlovo náměstí 27.²⁴⁰ Poslední adresou Činu jako legionářského nakladatelství pak byla Dittrichova 13, a to od října 1937 do listopadu 1949.²⁴¹ V roce 1949 se pak jako Nakladatelství Ústavu T. G. Masaryka a Masarykovy společnosti přemístilo do Italské 36 v Praze 11.²⁴²

V rámci nakladatelství Čin fungovalo také knihkupectví²⁴³, které sídlilo v Lazarské 8 na Praze 2.²⁴⁴ Čin prodával své knihy především ve vlastním knihkupectví, ale i v knihkupectvích ostatních majitelů, a také prostřednictvím obchodních zástupců, kteří měli značný podíl na prodeji knih. Čin umožňoval prodej svých knih také na splátky, podle ředitele Přikryla se tímto způsobem prodalo až osmdesát procent knih, což ale zároveň představovalo velkou investici pro nakladatele.²⁴⁵

Čin je možné podle produkce knih zařadit mezi středně velká nakladatelství.²⁴⁶ Počátky jeho podnikání ale nebyly jednoduché, jelikož se odmítl vydat po dráze rychlého zbohatnutí za cenu kulturních ztrát a držel se produkce knih trvalé hodnoty. Během několika let si však u veřejnosti získal pověst podniku „dobrého zvuku“ či „vážného a snaživého“, který se snažil „den ze dne zlepšovati a usměrňovati základnu družstva tak, aby družstvo bylo na neustálém vzestupu.“²⁴⁷ Nakladatelství usilovalo, aby se značka Čin stala symbolem dobré knihy. Nedostatek finančních prostředků byl ale podle Václava Kaplického slabou stránkou Činu po celou dobu jeho existence.²⁴⁸ Nakladatelství Čin se pak k otázce svého hospodaření vyjádřilo při bilanci z roku 1949 následovně: „Obchodně a podnikatelsky jsme jistě mohli dělat více, nikdy však jsme se nekompromitovali vydáváním knih jen obchodně úspěšných. Proto muselo naše družstvo často zápasit s neshodami rázu hospodářského.“²⁴⁹

Na stav podnikání nakladatelství Čin však měla významný vliv především politická situace konce třicátých let, která se výrazně podepsala na další činnosti tohoto

²³⁸ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 36.

²³⁹ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 41.

²⁴⁰ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 224.

²⁴¹ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 297.

²⁴² SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 203/391.

²⁴³ Knihkupeckou koncesi získal v roce 1922 Břetislav Fikejz (Forst, 1985: 500). V roce 1929 se stal zástupcem knihkupecké koncese Bohumil Přikryl (SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 201).

²⁴⁴ Forst, 1985: 500.

²⁴⁵ Přítomnost, 9 (1932), č. 21, 3. 8., s. 488.

²⁴⁶ Forst, 1985: 500.

²⁴⁷ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 76.

²⁴⁸ Kaplický, 2010: 74.

²⁴⁹ LA PNP, fond Čin, Nakladatelství Čin, Několik poznámek o jeho historii a programu činnosti, s. d.

nakladatelství. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, v období druhé republiky se vládnoucí režim autoritářské demokracie výrazně stavěl proti legionářům i jejich tradici, respektive proti demokratickým principům, jejichž zastánci byli T. G. Masaryk a Edvard Beneš. V umělecké tvorbě, tedy i v literatuře, byl podporován nový tendenční obsah, a to „*obsah poklesle národní, staromilsky nacionalistický a křesťansky militantní, v estetické rovině naplňovaný realistickou lidovou formou*“²⁵⁰. Významnou roli přitom sehrála *Národní kulturní rada*, jež byla reprezentantem oficiálních postojů vládnoucích skupin, mimo jiné tím, že určovala, kteří autoři jsou pro národ vhodní (Jakub Deml, Jaroslav Durych, Jan Čep, Jan Zahradníček, František Hrubín aj.), dále se dožadovala podpory a ochrany původní domácí tvorby a doporučovala návrat k literatuře 19. století (k dílům Karla Klostermanna, Aloise Jiráska, Viktora Dyka, Jaroslava Vrchlického aj.) a také se výrazně zasazovala o omezování překladů literárních děl z cizích jazyků.²⁵¹ Spisovatel Jaroslav Durych, člen této instituce, dokonce požadoval i celostátní zákaz Masarykových děl.²⁵² Stěžejním bodem programového prohlášení rady byl požadavek zavedení řízeného knižního trhu, respektive požadavek „*účelně řídit v celém rozsahu po stránce jakosti i množství vydávání knih*.“²⁵³ Demokraticky a levicově zaměřené nakladatelství Čin v čele se sociálně demokratickými představiteli, které se orientovalo zejména na legionářskou a překladovou literaturu, preferovalo spíše levicové autory a dílo demokraticky smýšlejícího Masaryka, tak mělo vlivem těchto postojů značné finanční problémy.²⁵⁴

V době Protektorátu Čechy a Morava²⁵⁵ procházel Čin jedním z nejtěžších období své dosavadní existence. Za německé okupace totiž došlo k pozatýkání vedoucích funkcionářů a spolupracovníků nakladatelství, kteří jako levicově smýšlející vystupovali proti nacistickému režimu, za což byli buď uvězněni, popraveni, nebo posláni do koncentračních táborů, odkud se řada z nich již nevrátila.²⁵⁶ Zároveň také

²⁵⁰ Gebhart, Kuklík, 2004: 189.

²⁵¹ Moderní literární a umělecké směry, které se hojně uplatňovaly za první republiky, označila *Národní kulturní rada* „po nacistickém vzoru za umění zvrácené“ (Krytlík, 2008: 123).

²⁵² Krytlík, 2008: 123.

²⁵³ Gebhart, Kuklík, 2004: 186.

²⁵⁴ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, Výroční zpráva za správní rok 1938.

²⁵⁵ V období Protektorátu Čechy a Morava (16. 3. 1939 – 8. 5. 1945) „*zcela řídily a ovládaly život obyvatel porobeného území orgány ustavené německou okupační mocí, zachovaná autonomie byla předstíraná a zřetelně bezvýznamná*“ (Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 189).

²⁵⁶ Oběťmi režimu byli např. spisovatel Jaroslav Kratochvíl, novinář Julius Fučík, literární teoretik a kritik Bedřich Václavěk či publicista a osobní tajemník Masaryka Vasil K. Škrach. (LA PNP, fond Čin, Dokument o činnosti nakladatelství Čin z roku 1949, s. d.) V koncentračním táboře byl i ředitel Činu Bohumil Přikryl, který se z něj však v roce 1945 vrátil. V tomto období byl ředitelem nakladatelství Karel Sedláček. (SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, Výroční zpráva za správní rok 1940)

proběhla rozsáhlá konfiskace knih Činu, a to především děl T. G. Masaryka a legionářské literatury.²⁵⁷ Podle dopisu, ve kterém se nakladatelství domáhalo nápravy této perzekuce u prezidenta Emila Háchy, provedla 2. října 1939 říšská tajná policie revisi nakladatelského skladu, po níž ho zapečetila a vzala k cenzuře výtisky všech Masarykových knih.²⁵⁸ V roce 1940 pak muselo nakladatelství z nařízení říšského protektora (Nr. XV S 7271/2510) zastavit i prodej knih britských a francouzských spisovatelů, což ještě více prohloubilo jeho dosavadní finanční potíže.²⁵⁹ V souvislosti s „protilegionářskou“ atmosférou ve společnosti se Čin uchýlil 15. dubna 1940 ke změně svého názvu, který po dobu druhé světové války zněl: *Čin – tiskové a nakladatelské družstvo v Praze, zapsané společenstvo s ručením obmezeným*.²⁶⁰ V německém jazyce pak byl název nakladatelství: *Die Tat, Druck-und Verlagsgenossenschaft in Prag registrierte Genossenschaft mit beschränkter Haftung*.²⁶¹

V období po skončení druhé světové války, kterou navzdory výše uvedeným značným existenčním problémům nakladatelství překonalo, řídila firmu Čin dočasná národní správa zřízená podle § 12 Dekretu prezidenta republiky ze dne 19. května 1945 č. 5/45 Sb.²⁶² na základě usnesení Rady ústředního národního výboru hl. města Prahy ze dne 28. 6. 1946, kterým byl současně ustanoven jako dočasný národní správce Bohumil Příklad.²⁶³ V roce 1946, kdy z důvodů nedostatku papíru nemohlo nakladatelství vydávat žádné knihy, došlo v souvislosti s celkovou očištěnou společností i k očiště obchodních a společenstevních rejstříků. Dočasná národní správa byla ukončena a nakladatelství se opět stalo legionářským družstvem v čele s Bohumilem Příkladlem.²⁶⁴ Tento stav ale trval pouze do roku 1948²⁶⁵, kdy se s novými zákony musela změnit i podoba nakladatelského podnikání.²⁶⁶ Čin z těchto důvodů upravil svůj název na *Čin – nakladatelské družstvo v Praze, nakladatelství Ústavu T. G. Masaryka a*

²⁵⁷ LA PNP, fond Čin, Seznam konfiskovaných knih z roku 1939, s. d.

²⁵⁸ LA PNP, fond Čin, Dopis nakladatelství Čin Emilu Háchovi z 10. října 1939.

²⁵⁹ LA PNP, fond Čin, Oznámení Svazu českých knihkupců a nakladatelů z 16. srpna 1940.

²⁶⁰ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karta 3001, č. 41/259.

²⁶¹ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karta 3001, č. 82/292.

²⁶² Zákon o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

²⁶³ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karta 3001, č. 137/342.

²⁶⁴ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karta 3001, č. 155/355b.

²⁶⁵ V tomto roce se únorovým převratem dostala k moci KSČ, která nastolila režim založený na komunistické ideologii. KSČ prosazovala myšlenky znárodnění a plánovaného hospodářství.

²⁶⁶ Nakladatelské podnikání bylo vyhrazeno nakladatelským podnikům státu, politických stran, jednotné odborové organizace, zájmových organizací a také nakladatelským družstvům, která měla obsahově vymezit oblast jejich činnosti. (SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karta 3001, č. 181/370)

*Masarykovy společnosti, zapsané společenstvo s ručením obmezeným*²⁶⁷, čímž chtěl formálně vyjádřit návaznost své činnosti na předválečné období, tedy na vydávání především Masarykových děl, a také podporu Ústavu T. G. Masaryka²⁶⁸ a Masarykově společnosti²⁶⁹. Vpuštění slov „československých legionářů“ zdůvodňoval Čin tím, že struktura družstva již neodpovídala předpisům, které byly pro užívání tohoto označení dříve vydány – členové představenstva už například nemuseli být legionáři.²⁷⁰ Na konci roku 1948 však na základě předběžných opatření ministerstva informací a osvěty postihlo Čin zastavení tisku jeho knih a 20. června roku 1949 mu toto ministerstvo nakonec oznámilo „že při vytváření svého plánu nezařadilo Čin mezi nakladatelství, která mají dále existovat“²⁷¹. Dne 15. listopadu 1949 se tedy dvacátá sedmá řádná valná hromada Činu usnesla na jeho zrušení a likvidaci podle zákona o společenstvech ze dne 9. dubna 1873 a rovněž na tom, aby veškerá jeho aktiva a pasiva přešla pod nakladatelství Svazu bojovníků za svobodu Mír. Za likvidátory nakladatelského družstva Čin byli valnou hromadou ustanoveni členové představenstva Bohumil Příkryl a Hana Kopřivová a člen družstva Karel David.²⁷² K definitivnímu vymazání nakladatelství Čin ze společenstevního rejstříku však došlo kvůli finančním nesrovnalostem na straně nakladatelství Mír až o několik let později, 3. ledna 1957.²⁷³

Demokraticky a levicově zaměřené nakladatelství Čin uplatňovalo zřetel zejména k výchovné funkci literatury, a to jak v případě kulturně vzdělávacích publikací, tak i v produkci beletristické. Jeho vydavatelský program byl poměrně vyhraněný, zároveň ale také lze říci, že i relativně široký. Čin se soustředil hlavně na úkol uchovávat a šířit myšlenky, a proto razil teorii většího počtu výtisků méně knih, ale za to dobrých a hodnotných. Jeho ideový program, tedy obhajoba demokratických ideálů, byl v období druhé světové války realizován příklonem k domácí tradici.²⁷⁴

Na produkci knih nakladatelství Čin se podílelo množství známých osobností té doby z řad překladatelů, filozofů, spisovatelů, literárních kritiků, výtvarníků a dalších.

²⁶⁷ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 189/378.

²⁶⁸ Tuto instituci založil v roce 1932 T. G. Masaryk jako nadaci, které daroval svou soukromou knihovnu a archiv, a pověřil ji badatelskými i popularizačními úkoly v intencích problematiky, kterou se sám zabýval (ÚTGM: Historie. [online]. 2011 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.utgm.cz/#historie>).

²⁶⁹ Účelem tohoto spolku, který vznikl v roce 1946, byla podpora studia Masarykova života a činnosti a studia otázek filozofických, politických, sociálních a kulturních vůbec, na jejichž řešení Masaryk sám pracoval, i rozšiřování znalosti jeho učení a díla. (LA PNP, fond Čin, Masarykova společnost, s. d.)

²⁷⁰ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 181/370.

²⁷¹ LA PNP, fond Čin, Dopis Bohumila Příkryla Československému výboru obránců míru ze dne 6. 7. 1955.

²⁷² SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 211/399.

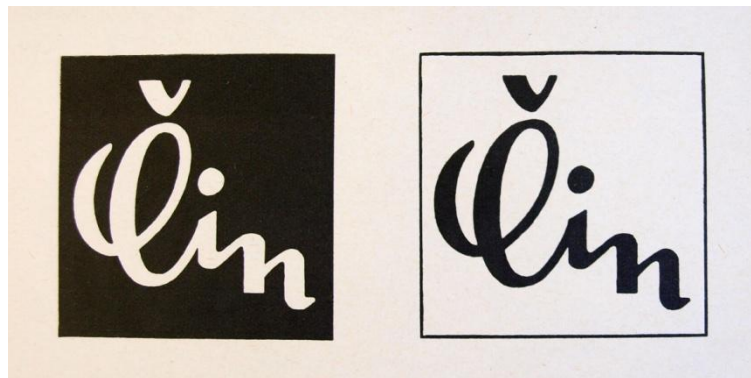
²⁷³ SOA, fond KSO Praha, Dr XXVI – 110, karton 3001, č. 257/426.

²⁷⁴ Forst, 1985: 500 – 501.

Podle Václava Kaplického na tom měl zásluhu především ředitel Bohumil Přikryl, který do Činu přivedl například překladatele Karla Krause, jenž se stal jedním z hlavních Přikrylových spolupracovníků, nebo malíře, grafika a spisovatele Josefa Čapka, který pro Čin navrhl nakladatelské značky – v roce 1920 (Obrázek č. 1) a poté v roce 1930 (Obrázek č. 2), která se od tohoto roku používala na všech knižních obálkách a patitulech Činu, také jako slepotisk na zadních stranách vazeb a obchodních papírech.²⁷⁵ Tyto značky se pak objevovaly i na obálkách časopisu *Čin*. Josef Čapek byl rovněž autorem mnoha obálek knih, které v nakladatelství Čin vyšly.²⁷⁶

Obrázek č.1: Značka Činu z roku 1920

Obrázek č. 2: Značka Činu z roku 1930 (černé i bílé provedení)

Nakladatelství Čin bylo založené jako legionářské družstvo, což se projevovalo vydáváním legionářských užitkových publikací (příručky, kalendáře) a historické i beletristické legionářské literatury. Mezi spisovatele z legionářských řad patřili kupříkladu Josef Kopta, Jaroslav Kratochvíl, František Langer, Jaroslav Papoušek, Josef Nemasta nebo František Kubka.²⁷⁷ Zejména díla Josefa Kopty byla mezi čtenáři velmi

²⁷⁵ Thiele, 1958: 252 – 253.

²⁷⁶ Tamtéž: 190 – 234.

²⁷⁷ Kaplický, 2010: 74.

oblíbená, a proto dosahovala vysokého počtu vydání, jako v případě románové trilogie *Třetí rota*²⁷⁸. Původní záměr nakladatelství Čin vydávat pouze literaturu spjatou s odbojem byl však záhy opuštěn kvůli příliš úzkému záběru tohoto edičního programu.²⁷⁹

Jak již bylo několikrát zmíněno v předchozích textu, nakladatelství Čin věnovalo značný prostor zejména dílu prezidenta T. G. Masaryka, který se stal jeho kmenovým autorem. Čin měl mezi ostatními nakladatelstvími výlučné postavení, jelikož získal autorizaci k vydávání Masarykových děl.²⁸⁰ V Činu tak vycházely jednak Masarykovy sebrané spisy, jeho samostatná díla, jako například *Světová revoluce* (1925), ale také mnoho knih o něm a jeho díle, z nichž jsou patrně nejznámější *Hovory s T. G. Masarykem* (1928 – 1935) Karla Čapka. Čin rovněž vydával knihy Edvarda Beneše, jako například *Světovou válku a naši revoluci* (1927).²⁸¹

Osvětový charakter nakladatelství se pak projevil především ve vydávání literatury filozofické (díla Emanuela Rádlá či Jana Blahoslava Kozáka), historické (díla Jana Herbena i F. M. Bartoše) a také sociologické, politické či národohospodářské.²⁸²

Program nakladatelství byl ovšem zaměřen také na beletrii, a to domácí i cizí. Mezi kmenové autory Činu patřila zejména Marie Majerová, představitelka žánru sociálního románu a průkopnice realistické povídky pro mládež, které bude jako vedoucí redaktorce časopisu Čin věnována samostatná podkapitola.²⁸³ Na překladech cizí prózy se pak významně podílel například již zmíněný Karel Kraus, Bohumil Mathesius či Richard Weiner.²⁸⁴

Nakladatelství Čin vydávalo beletristická díla často v rámci různých souborů publikací, tedy edic. Nejúspěšnější edicí Činu byla *Románová knihovna Proud* (1923 – 1937), ve které vycházela rozsáhlejší díla různých prozaických žánrů, jejichž autory byli spisovatelé jak čeští – Marie Majerová, Josef Kopta, Karel Poláček, Emil Vachek, Karel Nový aj., tak i cizí - Američané Theodor Dreiser a John dos Passos; Francouzi André Baillon a Francis Carco; Rusové Vsevolod Ivanov či V. K. Korolenko nebo Němci Bernhard Kellermann a Gerhart Hauptmann a další. Menším prozaickým dílům, dětské

²⁷⁸ První vyšla *Třetí rota* (1924), pak *Třetí rota na magistrále* (1927) a nakonec *Třetí rota doma* (1934).

²⁷⁹ *Národní osvobození*, 2 (1925), č. 306, 8. 11., s. 2.

²⁸⁰ *Přítomnost*, 9 (1932), č. 21, 3. 8., s. 488.

²⁸¹ Seznam Masarykových a Benešových knih, stejně jako dalších knih, které v Činu vyšly do roku 1935, je k dispozici ve *Vzorníku nakladatelství Čin* z roku 1935.

²⁸² LA PNP, fond Čin, Dokument o nakladatelství Čin ze 17. 3. 1949.

²⁸³ V Činu byly vydány například její knihy *Panensví* (1928), *Náměstí republiky* (1929), *Pohled do dílny* (1929), *Bruno* (1930), *Přehrada* (1932) či *Siréna* (1935).

²⁸⁴ Forst, 1985: 500.

literatuře a dramatickým pracím českých autorů byla věnována edice *Kruh drobné beletrie – Řada druhá* (1927 – 1936). *Edice mladých autorů – Novina* (1922 – 1923), která podporovala rozvoj původní prózy, obsahovala díla například Vladislava Vančury a Adolfa Hoffmeistera. Díla o české literatuře pak byla zařazena do edice *Tvůrcové a díla – Řada druhá* (1930 – 1935), filozofické *Knihovny České mysli* (1926 – 1935) či kulturněpolitické edice *Letáky* (1926 – 1932). Literatura pro mládež se objevovala zejména v edici *Žeň* (1922), *Knihy pro mládež – Řada první* (1928 – 1937) a *Řada druhá* (1930 – 1935).

V souvislosti s příklonem nakladatelství k domácí tradici vznikaly edice nové – soudobá prozaická tvorba byla soustředěna v románové knihovně *Zvonice domova* (1940 – 1944) a světová próza v omezeném výběru pak v edici *Zvonice světa* (1940 – 1943). Rovněž vznikla i edice věnovaná rozvoji české poezie *Dar* (1939 – 1944). Mezi nové edice patřily i *Dobré detektivky* (1939 – 1943) a *Knihy dětem* (1943). Národní povědomí pak měla prohlubovat edice *České perly* (1941 – 1942) věnovaná dílům českých klasiků a edice *Památníky* (1937 – 1941) zaměřená na významné události a jevy české kultury a písemnictví.²⁸⁵ Po druhé světové válce vznikla opět knižnice *Proud – knihovna krásného písemnictví* (1946 – 1948) zahrnující prózu i poezii.²⁸⁶

Podle tématu této diplomové práce je zřejmé, že se nakladatelství Čin zabývalo kromě knižní produkce i vydáváním časopisů. Vedle časopisu *Čin* tak nakladatelství vydávalo například mezi lety 1923 – 1938 naši nejstarší filozofickou revue *Česká mysl*²⁸⁷. Dalším vydávaným časopisem byl humoristický a satirický list protifašistické a levicové orientace *Dobry den*²⁸⁸ (1927 – 1930), jehož odpovědným redaktorem byl spisovatel a novinář Karel Poláček. Nakladatelství Čin se věnovalo také vydávání časopisu *Masarykův sborník* (1924 – 1931), který byl založen pro studium života a díla T. G. Masaryka. V časopise, jenž redigoval Masarykův osobní a literární tajemník a archivář Vasil Kaprálek Škrach, byly například rozebírány Masarykovy spisy,

²⁸⁵ Významným dílem z této edice byl například *Zborov 1917 – 1937: památník k dvacátému výročí bitvy u Zborova 2. července 1917*, který redigovali legionáři Josef Kopta, František Langer a Rudolf Medek. (LA PNP, fond Čin, Oběžník obchodním zástupcům z roku 1937, s. d.)

²⁸⁶ Forst, 1985: 501.

²⁸⁷ Časopis *Česká mysl*, který začal vycházet již v roce 1900 jako orgán Jednoty filozofické, přinášel články o (nejen) filozofické problematice a rozhledy, recenze a zprávy z domácího i zahraničního filozofického života. Do této revue přispívali také někteří redaktoři *Činu*, jako Zdeněk Smetáček, František Fajfr či Vasil K. Škrach. (Filozofické časopisy. KATEDRA FILOZOFIE FF MU. *Česká mysl* [online]. [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://archive.is/2MIS>)

²⁸⁸ Časopis *Dobry den* se vyznačoval vysokou literární úrovní a svými demokratickými zásadami blízkými Hradu. Důsledně se vymezoval vůči nacionalistickým tendencím, klerikálům, agrárikům, kapitalismu či cenzuře. Přispívali do něj známí spisovatelé a novináři jako Adolf Hoffmeister, Ondřej Sekora, Karel Čapek, Jan Werich, Jiří Voskovec či Václav Cháb. (Forst, 1985: 571)

uveřejňovány jeho projevy a novinové články a také životopisné informace.²⁸⁹ Po druhé světové válce vydával Čin ještě kulturně politický týdeník *Kulturní politika*²⁹⁰ (1945 – 1948), se kterým byl spjatý především Emil František Burian.

Jako velmi zajímavé se ukázalo zjištění, že nakladatelství Čin mělo v úmyslu vydávat časopis *Čin* již o dva roky dříve, tedy v roce 1927. V dochovaných materiálech fondu Čin Literárního archivu Památníku národního písemnictví byly nalezeny dokumenty, jež poukazovaly na přípravy založení nového časopisu. Podle těchto dokumentů nebyl tehdy název časopisu ještě definitivně stanoven, kromě *Činu* připadal v úvahu také *XX. věk*²⁹¹ nebo *Čas*²⁹², tedy názvy v minulosti již založených listů, které však již zanikly. Mezi členy předpokládané redakce (Obrázek č. 3) byli: Karel Čapek, Josef Čapek, Edvard Beneš, Vasil K. Škrach, novinář Josef Kodíček a politikové Josef Macek, Josef Schieszl a Ivan Dérer, tedy povětšinou osobnosti z okolí prezidenta Masaryka. Lze říci, že z hlediska programu i obsahu časopis v podstatě korespondoval s *Činem* z roku 1929. Mezi dokumenty byly nalezeny také různé grafické návrhy (Obrázek č. 4). Avšak důvody, proč nakladatelství Čin nevydávalo časopis *Čin* již od roku 1927, v dostupných materiálech nalezeny nebyly.²⁹³

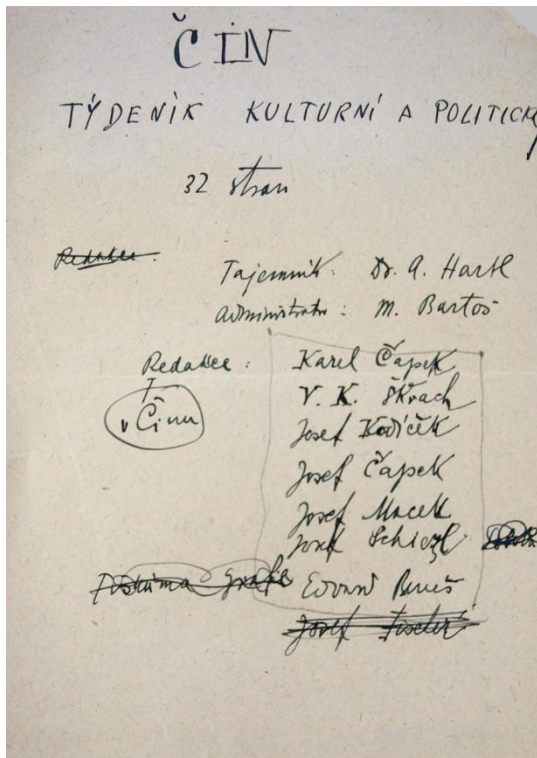
²⁸⁹ LA PNP, fond Čin, Masarykův sborník, s. d.

²⁹⁰ Týdeník *Kulturní politika* sympatizoval s politickou linií KSČ a kladl značný důraz na očištění národního života od válečných kolaborantů. Do tohoto časopisu také přispívali někteří autoři *Činu*, jako Václav Běhounek, Václav Lacina či Pavel Eisner. (ÚČL AV ČR. *Slovník české literatury* [online]. 2006 - 2008. [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=253>)

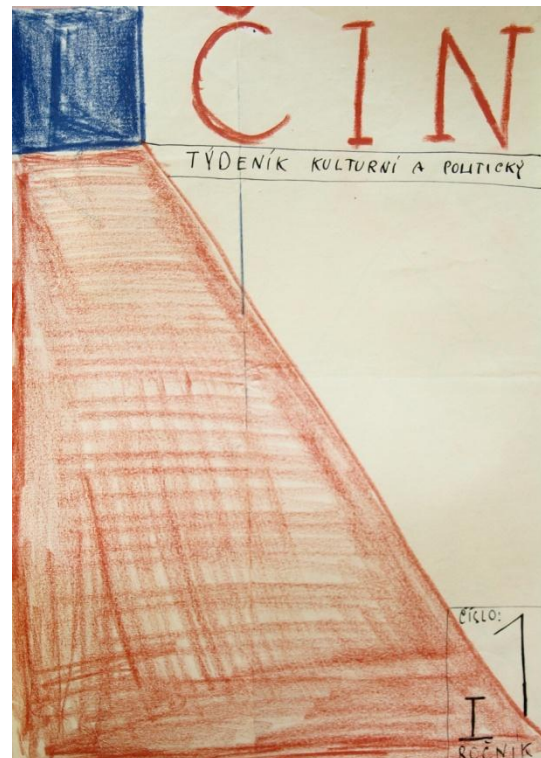
²⁹¹ *XX. věk* (Dvacátý věk) byla Moravská beletristicko-filozofická revue, kterou mezi lety 1901 – 1904 vydával v Brně Václav Nepraš. Tento list měl sloužit k „šíření vyšších názorů životních a pěstování krasocitu“ (MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA. *Dvacátý věk* [online]. [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <https://vufind.mzk.cz/Record/MZK01-000379472>).

²⁹² *Čas*, list věnovaný veřejným otázkám, založil v roce 1886 spisovatel a publicista Jan Herben. Původně se jednalo o časopis realistické skupiny (Josef Kaizl, Karel Kramář, T. G. Masaryk), od roku 1900 byl *Čas* orgánem České strany lidově-pokrokové, tedy realistické strany. (MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA. *Čas* [online]. [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <https://vufind.mzk.cz/Record/MZK01-000286971>)

²⁹³ LA PNP, fond Čin, Složka Čin – týdeník kulturní a politický, 1926, 1927.

Obrázek č. 3: Redakce Činu (1927)

Obrázek č. 4: Návrh obálky Činu (1927)

3.2 Vznik a charakteristika časopisu

Nakladatelství Čin založilo v roce 1929 stejnojmenný týdeník s cílem vytvořit takový časopis, který „si bude všimati všech aktuálních kulturních otázek, ať už půjde o literaturu, výtvarná umění, divadlo, filosofii a kulturní politiku vůbec, a bude k nim zaujímati vlastní, neodvislé stanovisko (...) týdeník Čin bude nejen propagátorem dobré knihy, ale zároveň nepostradatelným časopisem pro každého zájemce o literaturu, pro každého knihkupce a každou knihovnu“²⁹⁴.

Tato podkapitola popíše vznik časopisu Čin a bude se věnovat jeho obecné charakteristice, přičemž se blíže zaměří na změny, ke kterým došlo na počátku sedmého ročníku časopisu, tedy dva roky před ukončením působení redaktorky Marie Majerové.

Podle zápisu Policejního ředitelství na Praze 2 byl časopis Čin zaregistrován 24. října 1929 pod jednacím číslem 21171SII. jako týdeník, jehož obsah byl v tomto dokumentu definován jako „články zabývající se veřejnými otázkami, zejména kulturními a také politickými a inseráty“²⁹⁵. První dva měsíce od registrace časopisu

²⁹⁴ LA PNP, fond Čin, Program týdeníku Čin z 29. 10. 1929.

²⁹⁵ NA, fond Policejní ředitelství Praha II – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní, Čin.

zastával podle tohoto zápisu funkci odpovědného redaktora Ing. Bohumil Příklad, kterého v této pozici vystřídala 12. prosince 1929 Marie Majerová.

Redakce časopisu sídlila od svého založení na Karlově náměstí 27 v Praze 2, tedy na stejném místě jako mělo sídlo nakladatelství Čin, vydavatel časopisu. Tamtéž se nacházela i administrace²⁹⁶ časopisu, jež byla na krátký čas přesunuta do knihkupectví nakladatelství, tedy do Lazarské 8 v Praze 2²⁹⁷, avšak za pár měsíců se opět připojila zpátky k redakci.²⁹⁸

O tisk časopisu se z počátku starala tiskárna podniku Melantrich a. s., v Praze na Smíchově, a to do května 1930, posléze se tisku Činu ujal knihtiskař Jan Aubrecht²⁹⁹ v Praze 11 na Žižkově a v roce 1935 přešel tisk časopisu do rukou Tiskařského nakladatelství a vydavatelství Pokrok³⁰⁰ se sídlem v Revoluční 6 v Praze 2, které, jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, vydávalo legionářský deník *Národní osvobození*.

V dostupných materiálech nebylo možné naleznout více podrobnějších informací týkajících se nákladu časopisu; k dispozici byl pouze jeden údaj³⁰¹ z roku 1937, jenž hovořil o dvacetitisícovém nákladu časopisu Čin, což lze považovat v případě časopisu tohoto zaměření za vcelku vysoký náklad, který se mohl rovnat nákladu některých tehdejších deníků – raníků³⁰².

Časopis bylo možné zakoupit v knihkupectvích, prodejnách novin, v administraci časopisu nebo hlavně také prostřednictvím předplatného.³⁰³ V souvislosti s rozšiřováním týdeníku Čin byla pozornost zaměřena především na knihkupce, pro které byly stanoveny výhodné podmínky při jeho prodeji, například v podobě velkých slev na jednotlivých výtiscích; časopis pak zároveň knihkupcům pomáhal prodávat jejich knihy prostřednictvím propagace, takže tato spolupráce byla oboustranně výhodná.³⁰⁴

Redakce Činu zasílala redaktorům ostatních periodik k otištění zprávy s aktuálními informacemi ohledně časopisu (např. jaké články se objeví v kterém čísle). Pro rozšiřování časopisu byla využívána i placená inzerce, avšak podle redakce „*inzerce příležitostná nedociluje výsledků a inzerce soustavná ve větším měřítku pak je velmi*

²⁹⁶ Čin, 1 (1929), č. 1, 31. 10., obálka.

²⁹⁷ Čin, 1 (1929), č. 2, 7. 11., obálka.

²⁹⁸ Čin, 1 (1930), č. 25, 24. 4., obálka.

²⁹⁹ Čin, 1 (1930), č. 31, 30. 5., obálka.

³⁰⁰ Čin, 7 (1935), č. 1, 3. 1., s. 15.

³⁰¹ LA PNP, fond Čin, Přípis redakce časopisu z roku 1937, s. d.

³⁰² Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 39.

³⁰³ Čin, 1 (1929), č. 1, 31. 10., obálka.

³⁰⁴ LA PNP, fond Čin, Program týdeníku Čin z 29. 10. 1929.

*nákladná a mimo možnosti finančního rozpočtu časopisu tak levného jako je týdeník Čin. Kromě toho, při dnešní záplavě rozličných časopisů, ani systematická rozsáhlá inzerce nezaručuje příznivý výsledek*³⁰⁵, a proto se vedení časopisu často obracelo přímo na konkrétní odběratele s různými prémiovými akcemi, kdy například za získání nejméně pěti nových předplatitelů dostávali celý ročník *Činu* nebo třeba romány, které vycházely v nakladatelství Čin, zdarma.

O svém záměru vydávat nový časopis informovalo nakladatelství Čin ostatní periodika rozesláním zprávy (Obrázek č. 5), ve které nastínilo charakter časopisu a představilo jeho redakční kruh.³⁰⁶ Oznámení o prvním vydání *Činu* se tak objevilo v několika dobových novinách a časopisech, jako například ve *Večerníku Práva lidu*³⁰⁷, *Telegrafu*³⁰⁸, *Národním osvobození*³⁰⁹ a *Českém slově*³¹⁰; později o časopise a jeho vydání veřejnost informovala třeba *Nová svoboda*³¹¹, *Zvon*³¹² nebo *Panorama*³¹³.

Nový týdeník, věnovaný veřejným otázkám, zejména kulturním, začne vydávati nakladatelství "Čin" v Praze. Bude se jmenovati "ČIN" a říditi jej bude redakční kruh : František Fajfr, Josef Kopta, Bohuslav Koutník a Marie Majerová. Číslo o 24 stranách bude státi 1 Kč. Stálou jeho rubrikou bude bibliografie, kterou povede Bohuslav Koutník. Týdeník "ČIN" bude vycházeti vždy ve čtvrtek a 1. číslo vyjde dne 31. října 1929.

Obrázek č. 5: Zpráva o vydání prvního čísla *Činu*

V době, kdy *Čin* vedla Marie Majerová s redakčním kruhem, kterému se bude věnovat samostatná podkapitola, vyšlo celkem osm ročníků časopisu. Lze tvrdit, že v případě prvních šesti ročníků se časopis ustavil do jisté podoby, kdy se jeho charakter příliš neměnil. Pokud došlo v tomto období k určitým změnám, jako například

³⁰⁵ LA PNP, fond Čin, Leták pro odběratele, s. d.

³⁰⁶ LA PNP, fond Čin, Zpráva o chystaném vydávání časopisu Čin, s. d.

³⁰⁷ *Večerník Práva lidu*, 18 (1929), č. 249, 30. 10., s. 3.

³⁰⁸ *Telegraf*, 1 (1929), č. 11., 29. 10., s. 3.

³⁰⁹ *Národní osvobození*, 6 (1929), č. 299, 31. 10., s. 4.

³¹⁰ *České slovo*, 21 (1929), č. 254, 31. 10., s. 6.

³¹¹ *Nová svoboda*, 6 (1929), č. 45, 7. 11., s. 720.

³¹² *Zvon*, 30 (1929/1930), č. 10, 14. 11., s. 139.

³¹³ *Panorama*, 7 (1929/1930), č. 9, 25. 11., s. 271.

v souvislosti s počtem vydaných čísel v jednom ročníku, tak se jednalo pouze o změny dílčí. Zásadní změny však přinesl sedmý ročník *Činu* (od roku 1935), jak lze vypožorovat z Tabulky č. 1.

roč.	období	periodicita	počet čísel	počet stran	cena	vedoucí redaktor	redakční kruh
1.	31. 10. 1929 – 23. 10. 1930	týdenní	52	24	1 Kč	Marie Majerová	F. Fajfr J. Kopta B. Koutník
2.	30. 10. 1930 – 25. 6. 1931	týdenní	35	24	1 Kč	Marie Majerová	F. Fajfr J. Kopta B. Koutník Z. Smetáček
3.	3. 9. 1931 – 30. 6. 1932	týdenní	44	24	1 Kč	Marie Majerová	F. Fajfr J. Kopta B. Koutník Z. Smetáček
4.	1. 9. 1932 – 29. 6. 1933	týdenní	44	24	1 Kč	Marie Majerová	F. Fajfr J. Kopta B. Koutník Z. Smetáček
5.	13. 7. 1933 – 28. 12. 1933	týdenní	25	24	1 Kč	Marie Majerová	F. Fajfr J. Kopta B. Koutník Z. Smetáček M. Vaněk
6.	4. 1. 1934 – 20. 12. 1934	týdenní	52	24	1 Kč	Marie Majerová	F. Fajfr J. Kopta B. Koutník Z. Smetáček M. Vaněk
7.	3. 1. 1935 – 19. 12. 1935	čtrnáctidenní	26	16	1, 50 Kč	Marie Majerová	Neuvedeno
8.	2. 1. 1936 – 31. 12. 1936	čtrnáctidenní	27	16	1, 50 Kč	Marie Majerová	Neuvedeno

Tabulka č. 1: Charakteristika *Činu* v letech 1929 – 1936

První číslo *Činu* vyšlo ve čtvrtek 31. října 1929. Od tohoto data vycházel časopis každý čtvrtek odpoledne, jeho periodicita byla tudíž týdenní, a to až do roku 1935, kdy se podle změny v tiráži stal z týdeníku čtrnáctideník a časopis *Čin* začal vycházet každý druhý čtvrtek v měsíci.³¹⁴

³¹⁴ Čin, 7 (1935), č. 1, 3. 1., s. 15.

Co se týče počtu vydaných čísel časopisu v rámci jednoho ročníku, tak první ročník měl celkem 52 čísel, což znamená, že *Čin* vycházel skutečně jednou týdně (od října 1929 do října 1930). Ke změně došlo již ve druhém ročníku, kdy časopis přestal vycházet v červenci a srpnu, což vedlo ke snížení celkového počtu čísel. K předchozímu stavu, tedy vydávání časopisu i během letních měsíců, se vedení časopisu uchýlilo v roce 1933, tedy v pátém ročníku, který byl však o polovinu zkrácený, protože časopis vycházel pouze od července do prosince. Ve dvou případech (ve třetím a šestém ročníku) byla poslední čísla ročníku vydána v podobě dvojčísel. V souvislosti se změnou periodicity došlo v sedmém a osmém ročníku logicky i ke snížení počtu čísel v obou těchto ročnících.

Časopis *Čin* původně vycházel v rozsahu 24 stran, který byl od prvního do šestého ročníku jednotný, výjimku tvořila pouze zmíněná dvojčísla, jež měla o několik málo stran více, ke třiceti stranám. Sedmý a osmý ročník se, stejně jako v předchozích případech, vymykaly i z tohoto hlediska – počet stran byl snížen pouze na šestnáct.

Rovněž cena časopisu byla také po dobu prvních šesti ročníků konstantní, *Čin* bylo možné koupit za 1 Kč. Co se týče předplatného, tak se cena měnila ve spojitosti s počtem čísel – v prvním ročníku, kdy vyšlo 52 čísel, stálo roční předplatné 50 Kč, půlroční 25 Kč a čtvrtletní 12, 50 Kč³¹⁵, v druhém ročníku s 35 čísly pak roční předplatné stálo 35 Kč, půlroční 18 Kč a čtvrtletní 9 Kč³¹⁶ atd. Od sedmého ročníku došlo ke zdražení *Činu*, jeden výtisk stál 1, 50 Kč, roční předplatné pak 35 Kč a půlroční 18 Kč.³¹⁷

Časopis *Čin* patřil k oblíbeným a čteným týdeníkům, a to především v první polovině třicátých let, což lze usuzovat třeba z dopisů čtenářů. Například v dochovaném dopisu z 9. listopadu 1929 takto vyzdvihuje čtenářka kladné stránky *Činu*: „*Měla jsem velkou radost, že jste přikročili k vydávání svého kulturního týdeníku. Právě ten měsíc před volbami, zklamána odkládala jsem v čítárně naše noviny, jichž kulturní rubriky zely většinou prázdnotou (...) potřebovali jsme něčeho, s čím přicházíte Vy. Našli jste šťastně diskrétní formu, jen nevtíravě a věcně upozorňujete také na publikace své v rámci celého kulturního života. Šťastný je i nenáročný a praktický kapesní formát, šťastná je zejména odborná rubrika bibliografická (...). A čeho si nejvíc vážím – kolektivní redakce zaručuje nadosobní směr kulturní práce. Při tom to není kolektivita*

³¹⁵ *Čin*, 1 (1929), č. 1, 31. 10., obálka.

³¹⁶ *Čin*, 2 (1930), č. 1, 30. 10., obálka.

³¹⁷ *Čin*, 7 (1935), č. 1, 3. 1., s. 15.

anonymní. Zkrátka, už první dvě čísla Vašeho nového časopisu mě zaujala a mám dojem, že zaujala i jiné.³¹⁸ V podobném duchu se k oblíbenosti a rozšíření časopisu vyjádřil i ředitel nakladatelství Bohumil Příkrýl v článku časopisu Přítomnost: „Týdeník Čin se čte hodně a hodně se o jeho člancích a zprávách diskutuje, zejména mezi mládeží, studentstvem, v Praze i na venkově. Jeho předností je, že není nakladatelským časopisem, jak se o něm s počátku myslelo.“³¹⁹

Je proto obtížně pochopitelné, co zapříčinilo změny, ke kterým došlo na začátku roku 1935, kdy proběhla reorganizace Činu, zvláště když v dostupných dobových materiálech nebyly nalezeny žádné explicitní informace, které by tuto situaci objasňovaly. Podle změny rozsahu periodicity, snížení počtu vydávaných čísel a stran časopisu, jeho zdražení o padesát procent a také změn z hlediska jeho formální stránky, kterou se bude zabývat následující podkapitola, je však možné usuzovat, že se vedení časopisu uchýlilo k těmto krokům například z ekonomických důvodů, které mohly souviset třeba s poklesem poptávky čtenářů, či se změnou politického klimatu v tehdejší společnosti a s tím souvisejícího postoje k hodnotám, které byly v časopise Čin od počátku reflektovány. Tuto hypotézu je možné zvažovat na základě některých tehdejších novinových článků, jenž se zabývaly právě tímto pro Čin zásadním tématem. Například nezávislý deník *Lidové noviny* konstatoval: „Nevíme, co bylo příčinou změny ve formě někdejší malé revue, čilé a oprávněné. Snad malý úspěch jejich posledních ročníků, z nichž opravdu vyšlo málo plodných podnětů a kde se objevilo málo nových myšlenek“³²⁰. Agrárnický *Lidový deník*, který ve svém článku dokonce spekuloval o možném zániku časopisu Čin, vyjádřil svůj názor na tuto problematiku titulkem *Socialistický »Čin« zanikl na úbytě*.³²¹ Zmíněná media ve svých člancích tedy určitým způsobem odkazovala na malou úspěšnost časopisu, která mohla být pravděpodobně spojena s tím, že se snížil zájem čtenářů o tento časopis.

3.3 Formální charakteristika časopisu

Formální stránka časopisu Čin, na kterou bude v této podkapitole zaměřena pozornost, se stala přes několikrát proměny velmi charakteristickou a rovněž díky grafickému zpracování a barevnému provedení obálky schopnou zaujmout čtenářskou

³¹⁸ LA PNP, fond Čin, Dopis čtenářky z 9. 11. 1929.

³¹⁹ Přítomnost, 9 (1932), č. 21, 3. 8., s. 487.

³²⁰ Lidové noviny, 45 (1937), č. 34, 20. 1., s. 9.

³²¹ Lidový deník, 23 (1936), č. 304, 31. 12., s. 2.

veřejnost. Přes změny, jež se týkaly vzhledu tohoto časopisu, si udržel velmi dobře rozpoznatelnou podobu, na které se, stejně jako v případě nakladatelské značky, významně podílel Josef Čapek, autor grafických návrhů obálek časopisu, prvního z roku 1929 i druhého z roku 1930.³²²

Prvních šest ročníků časopisu vycházelo v malém formátu velikosti A5, který ředitel nakladatelství Příkryl hodnotil jako praktický, neboť umožňoval na konci ročníku svázání jednotlivých čísel a vytvoření knihy.³²³ Časopis byl charakteristický velmi nahuštěným textem, kdy od sebe jednotlivé články oddělovaly pouze jejich titulky. *Čin* byl původně vydáván na křídovém papíře a jeho dalším typickým rysem byla barevná obálka, tzv. kulér³²⁴, jež byl plnohodnotnou a podstatnou součástí *Činu*, protože se na něm objevovaly důležité informace týkající se tohoto časopisu. Obálky prvního ročníku (Obrázek č. 6), na kterých byla značka nakladatelství z roku 1920, se vyznačovaly zejména tím, že každé číslo mělo jinou barvu³²⁵. Tento koncept se od počátku druhého ročníku změnil tak, že obálka časopisu získala nastálo charakteristickou oranžovou barvu a v jejím středu se na světlém podkladu vyjímal nová nakladatelská značka z roku 1930 (Obrázek č. 7). K další změně vzhledu obálky pak došlo na začátku pátého ročníku, kdy bylo logo v černém provedení přesunuto do její horní části (Obrázek č. 8).

Titulní strana časopisu obsahovala vždy nakladatelskou značku *Činu*, která byla umístěna v horní části strany, kde se nacházely taktéž identifikační informace jako místo vydání, ročník, rok, číslo a datum vydání konkrétního čísla; v pravém horním rohu pak byla uvedena cena časopisu. Od pátého ročníku se vedle loga začal objevovat podtitul *Týdeník pro kulturní a jiné veřejné otázky*³²⁶. Na zbylé části titulní strany byl uveřejňován obsah časopisu, tedy rubriky a názvy jednotlivých článků se jmény jejich autorů, které bylo možné v konkrétním čísle naléznout.

Vnitřní strana obálky obsahovala tiráž s informacemi o redakci, vydavateli, tisku časopisu či také o předplatném. Dále se zde nacházely nejrůznější vzkazy a výzvy pro čtenáře nebo například akce pro předplatitele. Zbývající plocha obálky byla většinou využívána k propagaci nakladatelství *Čin* – v tomto prostoru byly umístěny informace o již vydaných knihách, novinkách či knihách, které se nakladatelství teprve

³²² Thiele, 1958: 256.

³²³ Přítomnost, 9 (1932), č. 21, 3. 8., s. 487.

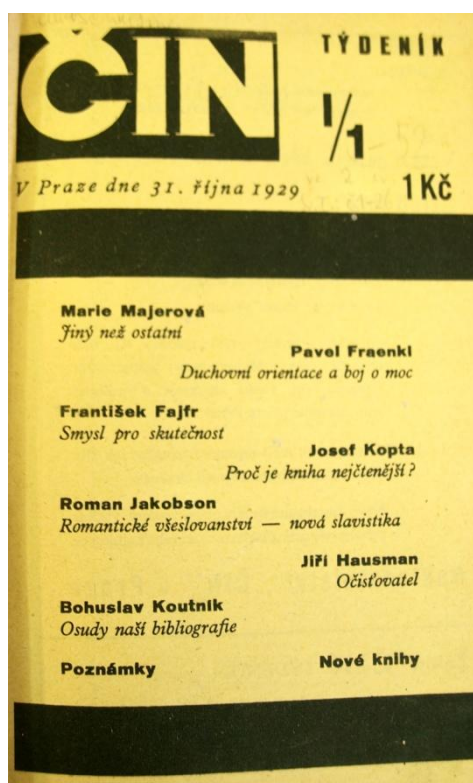
³²⁴ Kulér (francouzsky couleur) je „hlazený tiskový papír různého složení, v rozmanitých barvách“, který se používá například „v časopisech k rozlišení příloh“ (Slanec In Osvaldová, Halada, 2007: 108).

³²⁵ Obálky byly například žluté, oranžové, červené, světle či tmavě modré a zelené, růžové i fialové.

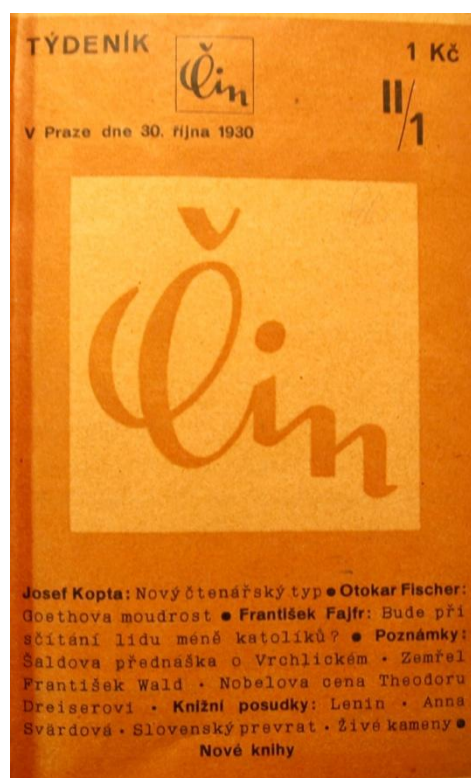
³²⁶ *Čin*, 5 (1933), č. 1, 13. 7., obálka.

chystalo vydat; mnohdy k nim byla připojena i krátká anotace a cena. Nejčastěji byla propagována díla autorů Marie Majerové a Josefa Kopty, tedy členů redakce časopisu, nebo legionářského spisovatele a dramatika Františka Langera; pravidelně se také odkazovalo na knihy T. G. Masaryka či na publikace o jeho díle a životě. Na obálce se více či méně pravidelně objevovaly i určité rubriky, jako *Hlasy tisku*³²⁷, ve které různá periodika recenzovala nově vydané publikace Činu, přičemž logicky byly upřednostňovány kladné recenze, nebo rubrika *Došlé knihy a časopisy*³²⁸, v níž časopis informoval o knihách a časopisech ostatních nakladatelství. Tyto rubriky zajišťovaly poměrně široký přehled o tehdejším knižním trhu.

V dostupných materiálech byly nalezeny také přílohy časopisu o knižních novinkách nakladatelství, letáky nebo oznámení o slevových akcích.³²⁹

Obrázek č. 6: Obálka prvního ročníku

Obrázek č. 7: Obálka druhého ročníku

³²⁷ Čin, 2 (1930), č. 1, 30. 10., obálka.

³²⁸ Čin, 1 (1929), č. 8, 19. 12., obálka.

³²⁹ LA PNP, fond Čin, Leták se slevovou akcí z listopadu 1930, s. d.

Obrázek č. 8: Obálka pátého ročníku

Obrázek č. 9: Obálka sedmého ročníku

V souvislosti se změnami, které byly nastíněné v předchozí podkapitole, se na počátku sedmého ročníku časopisu (tj. od ledna 1935) změnila i jeho formální stránka. Časopis *Čin* nyní začal vycházet ve výrazně větším formátu (20 x 29 cm), na novinovém (rotačním) papíře a v černobílém provedení. Koncept oranžových obálek byl zrušen a titulní stranu časopisu tvořil, kromě loga v levém horním rohu, pozměněného podtitulu *List pro kulturní a veřejné otázky*³³⁰, identifikačních informací, informací ohledně ceny a nástinu obsahu, z velké části hlavně text, tedy již určitý článek (Obrázek č. 9). Tiráž se nacházela většinou na předposlední či poslední straně časopisu. Propagace knih nakladatelství *Čin*, která pokračovala na stejném principu, byla přesunuta na poslední dvě strany časopisu, kde byl pro tyto účely vytvořen speciální prostor. Na totožném místě se začala pravidelně objevovat i inzerce a to poměrně ve velké míře, jež odkazovala například na nakladatelské podniky *Melantrich*³³¹ či *František Borový*³³² a zejména na jejich knihy, ale i na konkurenční časopisy, jako například *Tvorbu*³³³, *Sobotu*³³⁴ či *Index*³³⁵ nebo třeba také na různé knihtiskařské

³³⁰ Čin, 7 (1935), č. 1, 3. 1., s. 1.

³³¹ Čin, 7 (1935), č. 2, 17. 1., s. 16.

³³² Čin, 7 (1935), č. 23, 17. 11., s. 16.

³³³ Čin, 7 (1935), č. 4, 14. 2., s. 16.

³³⁴ Čin, 8 (1936) č. 2, 16. 1., s. 15.

³³⁵ Čin, 7 (1935), č. 25, 5. 12., s. 14.

služby³³⁶. Fotografie nebyly v časopise *Čin* příliš často používány a rozhodně netvořily významnější složku jednotlivých stránek časopisu. Většinou se jednalo o portréty³³⁷ známých spisovatelů, které dotvářely články, jež o těchto osobnostech pojednávaly. Dále fotografie ilustrovaly například články o cestopisech spisovatele Rolanda Dorgelese³³⁸, architektuře³³⁹, divadle³⁴⁰, výtvarném umění³⁴¹ i filmu³⁴².

V *Činu* bylo možné nalézt také kresby, a to i známých autorů jako Josefa Lady³⁴³ či Františka Bidla³⁴⁴. Častěji se však objevovaly anonymní kresby, jež dotvářely nejružnější články, jako například článek Jiřího Frejky *Ó loutky, jaká vášeň*³⁴⁵ nebo několikero příběhů Josefa Kopty *Náramné příběhy blázna Padrnose*³⁴⁶. Čtenáři *Činu* se mohli setkat také s karikaturami, se kterými byl v souvislosti s tímto časopisem spjatý zejména Antonín Pelc³⁴⁷. Jeho karikatury, jež poměrně nevybíravě zobrazovaly aktuální společenská témata, se objevovaly především ve čtvrtém ročníku.³⁴⁸ V pátém a šestém ročníku překvapivě nebyly nalezeny žádné fotografie, kresby ani karikatury, rovněž v dalších dvou ročnících se pak vyskytovaly spíše sporadicky.

3.4 Autoři

Na podobě časopisu *Čin* se podílela nejen řada novinářů, spisovatelů a kritiků, ale i mnoho dalších osobností první republiky z oblasti politiky, národohospodářství, filozofie, sociologie, práva, umění a dalších oborů. Mezi přispěvateli časopisu, kteří byli většinou levicově orientovaní, se také objevili i někteří známí spisovatelé. Autoři článků

³³⁶ *Čin*, 7 (1935), č. 2, 17. 1., s. 16.

³³⁷ Jednalo se například o fotografie Vladimíra Majakovského (*Čin*, 1 (1930), č. 26, 24. 4., s. 1), Jaroslava Seiferta (*Čin*, 2 (1930), č. 2, 6. 11., s. 5), Josefa Hory (*Čin*, 2 (1931), č. 12, 15. 1., s. 3), Antala Staška (*Čin*, 3 (1931), č. 8, 22. 10., s. 3, 9, 13), Maxima Gorkého (*Čin*, 3 (1931), č. 9, 29. 10., s. 17), Theodora Dreisera (*Čin*, 3 (1931), č. 14, 3. 12., s. 2), T. G. Masaryka (*Čin*, 3 (1932), č. 27, 3. 3., s. 3), Karla Maye (*Čin*, 3 (1932), č. 31, 31. 3., s. 13), Františka Halase (*Čin*, 3 (1932), č. 34, 21. 4., s. 3), Vladislava Vančury (*Čin*, 3 (1932), č. 35, 28. 4., s. 3) či F. X. Šaldy (*Čin*, 3 (1932), č. 36, 5. 5., s. 5).

³³⁸ *Čin*, 3 (1931), č. 13, 26. 11., s. 11 – 13.

³³⁹ *Čin*, 2 (1931), č. 28, 7. 5., s. 4 – 7.

³⁴⁰ *Čin*, 3 (1932), č. 34, 21. 4., s. 13.

³⁴¹ *Čin*, 4 (1932), č. 3, 16. 9., s. 3, 5.

³⁴² *Čin*, 3 (1931), č. 7, 15. 10., s. 12 – 13.

³⁴³ *Čin*, 3 (1931), č. 16, 17. 12., s. 6.

³⁴⁴ *Čin*, 3 (1932), č. 27, 3. 3., s. 16.

³⁴⁵ *Čin*, 1 (1930), č. 30, 22. 5., s. 1.

³⁴⁶ *Čin*, 4 (1933), č. 31, 30. 3., s. 20.

³⁴⁷ Antonín Pelc (1895 – 1967) byl významný český malíř, kreslíř a karikaturista, jehož „*umělecké začátky byly spojeny s levicově angažovanou kreslířskou tvorbou a karikaturou pro české i zahraniční časopisy (...). Zároveň rozvíjel, ovlivněn kubismem 20. let, osobitý malířský styl, spočívající v syntéze kresebnosti a malířského citění s věcně pojatým sociálním obsahem*“ (Tomeš, 1999, 2. díl: 544).

³⁴⁸ *Čin*, 4 (1932), č. 4, 22. 9., s. 24.

byli v naprosté většině domácí, avšak své příspěvky zde publikovali i autoři zahraniční. Jelikož byly články v časopisu *Čin* často označeny pouze šifrou nebo pseudonymem, bylo nezbytné vyhledat jejich autory pomocí *Slovníku pseudonymů v české a slovenské literatuře* Jaroslava Vopravila z roku 1973, přesto se však některé přispěvatele identifikovat nepodařilo.

Podkapitola se bude věnovat autorům *Činu* a jejich činnosti v tomto kulturně politickém časopise. Podrobněji se bude zabývat jednak odpovědnou redaktorkou Marií Majerovou, jednak členy redakčního kruhu. Také se zmíní o mimoredakčních přispěvatelích.

3.4.1 Vedoucí redaktorka Marie Majerová

Prozaička, známá autorka povídek, fejetonů, reportáží a knih pro děti a mládež, ale především také publicistka, překladatelka, divadelní kritička i členka ženského hnutí či politička Marie Majerová (1882 – 1967) patřila v období dvacátých a třicátých let k výrazným osobnostem první republiky, respektive české žurnalistiky. Bezpochyby ji lze považovat za vůdčí osobnost časopisu *Čin*.³⁴⁹

Marie Majerová pocházela z dělnického prostředí Kladna, což zásadním způsobem ovlivnilo její literární i novinářský vývoj – hlavním zájmem této autorky se staly sociální poměry a vůbec podmínky existence dělnictva a také „otázka postavení proletářských žen a dětí ve společnosti a boj za zlepšení jejich životní úrovně“³⁵⁰. Z jisté osobní zaujatosti a snahy zlepšit situaci proletariátu pak pocházela silná tendenčnost a angažovanost její publicistiky.

Dělnický původ a také seznámení se sociálnědemokratickým hnutím daly vzniknout politické orientaci Marie Majerové, která se prolínala s její novinářskou činností.³⁵¹ Nejdříve přispívala do *Práva lidu* (1902 – 1920), později do oficiálního periodika sociálních demokratů ve Vídni *Dělnických listů* (od roku 1904). V roce 1908 se stala členkou sociální demokracie, čímž dovršila mnohaletou činnost pro dělnické hnutí. Mezi lety 1919 – 1925 vedla redakci *Ženských novin*, platformu pokrokových socialisticky smýšlejících žen, které se v průběhu dvacátých let změnily na týdeník

³⁴⁹ V práci bude věnována pozornost Marii Majerové jako novinářce. Jejím literárním dílem se zabývá například Jarmila Mourková v knize *Buřiči a občané* (1988) či v soupisu literární pozůstalosti Marie Majerové z roku 1976 nebo i Jiří Hájek v díle *Marie Majerová aneb román a doba* (1982), tato kniha je však značně poznamenaná kontextem doby, ve které vyšla.

³⁵⁰ Vízdalová, 1988: 26.

³⁵¹ Vliv na politickou orientaci Majerové měl jistě také její manžel, Josef Stivín (1879 – 1941), který byl politikem a poslancem za sociální demokracii a rovněž přispíval do socialistického tisku.

Komunistka.³⁵² V tomto listu se Marie Majerová věnovala zejména ženské otázce, kterou se v podstatě zabývala po celou dobu své tvorby. Zaměřila na problematiku žen a jejich postavení a možností ve společnosti a snažila se o to, aby si ženy uvědomily, že je možné svou situaci změnit.³⁵³

V roce 1921 se Marie Majerová přiklonila k levicové frakci sociální demokracie a stala se členkou KSC, avšak nebyla političkou v pravém slova smyslu, nýbrž se zabývala spíše agitací. Ve stejném roce začala přispívat do *Rudého práva*, kde se vyjadřovala k otázkám sociálním, kulturním i politickým. Za svou novinářskou praxi v dělnickém tisku si vytvořila pověst schopné žurnalistky, jež přispívala do mnoha deníků a časopisů.³⁵⁴

Ve dvacátých i třicátých letech podnikla Marie Majerová několik cest do zahraničí, např. do USA, Sovětského svazu, Afriky atd., o kterých pak napsala řadu článků a reportáží.³⁵⁵

Jak již bylo zmíněno ve druhé kapitole, v roce 1929 došlo v komunistické straně ke krizi v souvislosti s novým vedením Klementa Gottwalda, načež byla Marie Majerová 26. března 1929 kvůli manifestu varujícímu před nebezpečím vlivu nového vedení KSC společně s několika ostatními komunistickými spisovateli ze strany vyloučena, čímž skončila i její redaktorská činnost v komunistickém tisku. Přesto však se svého přesvědčení nevzdala a po celá 30. léta stála na straně levice a „*bojovala na kulturní frontě proti stále sílícímu nebezpečí fašismu*“³⁵⁶. Ve třicátých letech, po nástupu Adolfa Hitlera k moci v Německu a zřízení autoritativního režimu v Rakousku, vzniklo z Prahy centrum na obranu kultury proti válce a fašismu a rozvinuly se zde snahy o založení protifašistické bojové fronty. K této linii se připojila řada intelektuálů, spisovatelů i umělců, mezi nimi i Marie Majerová. Součástí tohoto boje proti fašismu byly i nejrůznější manifesty, například *Manifest československých spisovatelů* z roku

³⁵² *Ženské noviny* se roku 1920 změnilý na *Ženský list*, ze kterého vznikl v roce 1922 týdeník *Komunistka*. Z tohoto týdeníku pak v roce 1926 vzešla *Rozsévačka*. Časopis byl vymezen značně protiměšťácky a ženská otázka se zde řešila velmi otevřeně a nekompromisně – ženy musí na své cestě ke svobodě překonat překážku nevzdělanosti, předsudků a konzervatismu a začít se účastnit politicky a působit na další vzdělávání ve společnosti. Problém nevzdělanosti žen byl také viděn v souvislosti s klerikalismem. Častým tématem byla rovněž správná výchova dítěte. Tento časopis často podléhal cenzuře a Majerová byla dokonce za svou redaktorskou činnost poslána do vězení. (Nývltová, 2011: 47 – 49)

³⁵³ Nývltová, 2011: 44 – 50.

³⁵⁴ V období do druhé světové války přispívala Majerová do řady periodik, která „*zapadají do ideologické linie blízké sociálním otázkám a nebrání se otiskování textů autorky s tak vyhraněnou politickou orientací*“ (Nývltová, 2011: 44). Jejich seznam je k dispozici tamtéž.

³⁵⁵ Vízdalová, 1988: 50 – 54 Srovnej s Nývltová, 2011: 22 – 23.

³⁵⁶ Vízdalová, 1988: 117 – 118.

1934 uveřejněný v *Rudém právu*, který podepsalo mnoho spisovatelů s různými politickými postoji, jež dokázala myšlenka obrany demokracie a svobody stmelit.³⁵⁷

Právě po odchodu z *Rudého práva* se stala Marie Majerová redaktorkou časopisu *Čin*, a to 1. listopadu 1929.³⁵⁸ Práce v *Činu*, kulturní a politické platformě, která měla sloužit k orientaci v době a její kultuře, je považována za vrchol novinářské činnosti Majerové, jelikož tento časopis utvářela jako již zkušená novinářka a uznávaná spisovatelka. *Čin* si pod jejím vedením snažil zachovat otevřenost a kvalitu a schopnost objektivní kritiky. Marie Majerová se sice držela svých názorů z předchozích let, avšak v *Činu* nepůsobil jako agitátorka, nýbrž jako autorka a redaktorka.³⁵⁹

Marie Majerová byla odpovědnou redaktorkou *Činu*, měla tedy odpovědnost za obsah tohoto časopisu. Jako odpovědná redaktorka také vedla redakci, která byla složena pouze z novinářů a publicistů – mužů. V rámci časopisu se vyjadřovala k různým tématům, jak k literárním a kulturním, tak i politickým. Její pozice coby novinářky tak byla poměrně specifická, jelikož ženy – redaktorky se v období první republiky často potýkaly s „*nedůvěrou zaměstnavatelů, neochotou porušovat zaběhané pořádky a diskvalifikací na základě pohlaví. (...) většina prvorepublikových novinářek pracovala buď v módních a společenských časopisech určených převážně ženskému publiku, nebo v ženských rubrikách deníků. S ženami v roli autorek politického a hospodářského zpravodajství nebo komentářů se prakticky nesetkáváme.*“³⁶⁰

Ve svých člancích a příspěvcích, které byly často označeny šifrou *M. M.*³⁶¹ se Marie Majerová věnovala zejména literatuře (recenzím či referátům knih, knižním novinkám a dětské literatuře), divadelní tvorbě a kritice či obecně kultuře a informacím o různých kulturních událostech (konference, přednášky, výstavy). Mezi její stěžejní témata patřila především ženská otázka, konkrétně postavení žen ve společnosti, jejich nezaměstnanost či rovnoprávnost.³⁶² Dále se zabývala bojem proti fašismu,

³⁵⁷ Vízdalová, 1988: 140 – 142.

³⁵⁸ NA, Archiv Syndikátu novinářů, Členská evidence Marie Majerové.

³⁵⁹ Nývltová, 2011: 45, 55.

³⁶⁰ Penkalová In Jiráková, Köpplová, Wolák, 2011: 41 – 42.

³⁶¹ Opelík, 2000: 67.

³⁶² V článku *Otevřenými dveřmi – vyházov!* se Majerová věnovala organizaci *Open door*, která sdružovala pracující ženy. Existenci této instituce považovala za nezbytnou, jelikož se ženy v souvislosti s propouštěním ze zaměstnání kvůli řešení značné nezaměstnanosti v první polovině třicátých let neměly kde dovolávat svých práv. Za podstatné považovala zrovnoprávnění pracujících žen s muži, a to jak při výběru povolání, tak i stejného platového ohodnocení za stejnou práci. (*Čin*, 5 (1933), č. 5, 10. 8., s. 1 – 2) V dalším článku, *Ženy proti fašismu*, pak apelovala na ženy, aby se připadaly k boji proti fašismu, respektive k *Volnému sdružení ženské pracující inteligence proti válce a fašismu*, jelikož touto cestou se bude šířit myšlenka míru a lepšího uspořádání společenského řádu, který dá ženám rovné právo na život a práci či možnost jejich rozvoje a uplatnění v zájmu společnosti. (*Čin*, 6 (1934), č. 11, 15. 3., s. 1 – 2)

problematikou rasismu (rasovou rovností) či kolonialismem³⁶³ a sociálními tématy. Její příspěvky vycházely v rubrice *Články* (1. – 8. ročník), často jako úvodníky, a v rubrice *Poznámky*, konkrétně podrubrikách *Aktuality*, *Informace*, a zejména *Kněžní novinky*, *Kněžní referáty* a *Divadelní referáty* (1. – 6. ročník). Také publikovala v rubrice *Feuilletony* (3. – 5. ročník).

V posledním čísle osmého ročníku časopisu *Čin* uveřejnila Marie Majerová článek, ve kterém se společně s Františkem Fajfrem a Bohumilem Koutníkem s *Činem* a jeho čtenáři rozloučili. V kratším odstavci s titulkem *Na rozloučenou* bylo uvedeno: „*Podepsaná odpovědná redaktorka a členové redakčního kruhu končí tímto číslem svou práci v Činu. Snažili jsme se v těchto osmi uzavřených ročnících osvětlovat události i mínění z oblasti politické, hospodářské i z různých oborů umění, především ovšem z literatury, pod zorným úhlem myšlenky socialistické. Pravíme myšlenky, a to v celé její šíři a volnosti, nezávisle na dočasných programech kterýchkoli politických stran, tím méně na jejich okamžitých obratech a výkyvech, jež jsou určovány danou situací a mocenskými poměry. Této volnosti jsme si u Činu nejvíce vážili nejen my, ale i naši přispěvatelé a čtenáři. Děkujeme všem svým spolupracovníkům za jejich pomoc a věříme, že neustanou v svém úsilí. Děkujeme svým čtenářům a věříme, že ti, kteří nám zůstali věrni, zachovají si pro vždy ona hlediska, s nimiž zde svým zájmem projevíli souhlas, a že jako jsme my v úvodu prvního čísla vyslovili snahu udělat časopis jiný než ostatní, také oni budou vždy jiní, než ostatní čtenáři. Marie Majerová, František Fajfr, Bohuslav Koutník*“³⁶⁴. Podle dobového tisku se tito redaktori po odchodu z *Činu* stali spolupracovníky konkurenčního časopisu, moravského listu pro umění a kulturní politiku *Index*, který vedl Bedřich Václavek, jeden z přispěvatelů *Činu*.³⁶⁵

Marie Majerová současně pracovala i v *Národním osvobození*, také publikovala v *Časopisu moderní ženy Eva* (1936 – 1941) a působila jako spisovatelka z povolání. V období nacistické okupace byla postižena zákazem vydávání, po roce 1945 se věnovala hlavně literární činnosti a opět vstoupila do KSČ.³⁶⁶

³⁶³ O problematice kolonialismu pojednával například článek *Koloniální výstava a kolonie* (*Čin*, 3 (1931), č. 3, 17. 9., s. 1 – 3). Rasovým problémům se Majerová věnovala např. v článku *Osm mladých černochů* (*Čin*, 3 (1932), č. 39, 26. 5., s. 1 – 2).

³⁶⁴ *Čin*, 8 (1936), č. 27, 31. 12., s. 11.

³⁶⁵ Tuto informaci mohli čtenáři naleznout například v denících: *Právo lidu*, 46 (1937), č. 30, 4. 2., s. 4; *Lidové noviny*, 45 (1937), č. 62, 4. 2., s. 9; *Národní osvobození*, 14 (1937), č. 30, 4. 2., s. 8.

³⁶⁶ Opelík, 2000: 65 – 67.

3.4.2 Redakční kruh

Redakci časopisu *Čin* tvořili podle informací v tiráži z období prvního až šestého ročníku: Marie Majerová, Bohuslav Koutník, František Fajfr, Josef Kopta, Zdeněk Smetáček a Miloš Vaněk. Od sedmého ročníku se ale v tiráži³⁶⁷ objevovala pouze informace, že časopis řídila Marie Majerová s redakčním kruhem, avšak je velmi pravděpodobné, že v tomto období byli členy redakce i Bohuslav Koutník, František Fajfr a Josef Kopta.³⁶⁸ Jak již bylo zmíněno výše, většina členů této redakce na konci osmého ročníku časopis *Čin* opustila. V dochovaném redakčním usnesení z roku 1933 byl kladen důraz zejména na to, aby „redakce vystupovala na venek jednotně (...) a její jednotliví členové měli možnost se vyjadřovat o předkládaných příspěvcích zcela svobodně pod zaručením důvěrnosti“³⁶⁹.

Bohuslav Koutník

Bohuslav Koutník (1891 – 1965) byl významným českým knihovníkem a bibliografem. Od roku 1921 působil jako odborový rada a knihovník tiskového odboru prezidia ministerské rady. Pracoval také v Psychologické společnosti, Masarykově lidovýchovném ústavu a redigoval *Časopis československých knihovníků* či přispíval do *Listů filologických* a *Naší doby*. Publikoval rovněž práce o literárním dějepise a o knihovnictví, zvláště psychologii čtenáře. V období nacistické okupace vstoupil do redakční rady Románů do kapsy, což se po druhé světové válce neslučovalo s postoji reprezentovanými novou soustavou československého knihovnictví, důsledkem čehož Koutník z knihovnictví nadobro odešel.³⁷⁰

Bohuslav Koutník se stal členem redakce *Činu* již v roce 1929, kdy byla založena. Z časopisu pak odešel na konci osmého ročníku, tedy v roce 1936, a stal se spolupracovníkem časopisu *Index*. Většina jeho článků a příspěvků v *Činu* vycházela pod šiframi *Ktk* nebo *Intentus*.³⁷¹ Hlavním předmětem jeho zájmu byla kniha, bibliografie a knihovny. Bohuslav Koutník měl však poměrně široký záběr témat a věnoval se i literatuře (recenzím knih), českému jazyku, úvahám o kultuře a umění, sociálním tématům, filozofickým, mravním a náboženským otázkám, osobnostem politického života (např. T. G. Masarykovi, A. Hitlerovi, K. Henleinovi) a politice

³⁶⁷ *Čin*, 7 (1935), č. 1, 3. 1., s. 15.

³⁶⁸ Zdeněk Smetáček a Miloš Vaněk již v tomto období v časopisu *Čin* nepůsobili.

³⁶⁹ LA PNP, fond *Čin*, Redakční usnesení z 23. 10. 1933.

³⁷⁰ Košvancová, Šimáňová, 2000: 1.

³⁷¹ Vopravil, 1973: 135.

vůbec, hlavně v souvislosti s demokracií či socialismem (zejména od 6. ročníku). Koutník patřil mezi nejproduktivnější autory časopisu. V rámci *Činu* řídil rubriku *Nové knihy* (1. – 2. ročník), dále psal často do rubrik *Články*, *Poznámky* (do podrubrik *Aktuality*, *Informace* a *Knižní referáty*, a to v období 1. – 6. ročníku), *Kursiva nevázná* (4. – 7. ročník), *Zprávy a poznámky* (7. – 8. ročník), *Knihy a časopisy* (od 7. ročníku) a *Feuilletony* (8. ročník).

František Fajfr

Vystudovaný právník František Fajfr (1892 – 1969) patřil k významným českým filozofům, sociologům, statistikům a demografům. Od roku 1922 byl pracovníkem Státního úřadu statistického a mezi lety 1925 – 1940 členem výboru a jednatelem Masarykovy sociologické společnosti. Přispíval do *Sociologické revue* a také do filozofické revue *Česká mysl*. Jako filozofa a sociologa ho ovlivnil zejména A. Comte a T. G. Masaryk, politicky stál na levici sociální demokracie a později vstoupil do KSČ. V období německé okupace byl činný v domácím odboji a po únoru 1948 se stal členem akčního výboru Národní fronty. V šedesátých letech stál u zrodu Československé demografické společnosti.³⁷²

Jako člen redakce časopisu *Čin* působil František Fajfr od roku 1929 do roku 1936, kdy začal přispívat do časopisu *Index*. Ve svých mnoha člancích, které byly často označeny šifrou *F. F.*³⁷³, se zabýval především politickými, filozofickými a sociologickými otázkami. Blíže se věnoval například problematice křesťanství jako upadající autority ve společnosti, demokracie a socialismu či sociálním tématům (nezaměstnanost, pojištění atd.). Jeho statě byly publikovány zejména v rubrice *Články* (1. – 8. ročník), mnohdy jako úvodníky, méně pak v rubrice *Poznámky* – v podrubrikách *Aktuality*, *Informace* a také *Knižní referáty*, ve které psal o knihách filozofického, sociologického a politického zaměření, stejně jako později v rubrice *Knihy a časopisy* (7. – 8. ročník) nebo *Zprávy a poznámky* (7. – 8. ročník).

Josef Kopta

Český prozaik, fejetonista, básník, dramatik a publicista Josef Kopta (1894 – 1962) byl v období první světové války příslušníkem československých legií v Rusku, kde mimo jiné působil jako redaktor listů *Čechoslovan* a *Československý deník*. Po

³⁷² Šubrtová, 1980: 1 – 4.

³⁷³ Vopravil, 1973: 532.

návratu do vlasti v roce 1920 se stal tajemníkem Památníku odboje při ministerstvu národní obrany, a později redaktorem legionářského časopisu *Přerod* (1922 – 1924). Od roku 1925, kdy odešel z armády, se věnoval především novinářské a literární³⁷⁴ činnosti. Byl redaktorem deníků *Národní osvobození* a *Lidové noviny* a také přispíval do listů *Panorama*, *Lumír* či *Literární Noviny*. Třicátá léta byla charakteristická Koptovým velmi kladným postojem k Sovětskému svazu. Za nacistické okupace byl činný v domácím odboji, po válce pak pracoval na ministerstvu informací a později se stal přednostou kulturního odboru Kanceláře prezidenta republiky (1946 – 1949), v padesátých letech se již věnoval pouze literární činnosti.³⁷⁵

Josef Kopta byl součástí redakčního kruhu *Činu* od roku 1929. Jako jediný člen původní redakce pokračoval v publikování svých příspěvků v tomto časopise i po roce 1936. Jeho statě, které vycházely v prvních čtyřech ročnících především v rubrice *Články* (také jako úvodníky) a ojedinele v *Poznámkách* pod šiframi *-pt-* či *Kpt*³⁷⁶, se zabývaly zejména literaturou a stavem kultury v tehdejší společnosti či okrajově politickou situací. Dále se věnoval hlavně psaní fejetonů – rubrika *Feuilletony* (3. – 8. ročník). Lze říci, že na rozdíl od ostatních členů redakce publikoval spíše méně často.

Zdeněk Smetáček

Zdeněk Smetáček (1901 – 1969) byl českým novinářem a filozofem. Ve dvacátých a třicátých letech osciloval mezi vědeckou prací v oblasti filozofie (studie o náboženské otázce v současné české filozofii) a žurnalistikou. V letech 1925 – 1932 byl tajemníkem České akademie věd a umění, dále také vedoucím redaktorem revue *Česká mysl* (1932 – 1936) a přispíval do listů *Přítomnost* a *Naše doba*. V roce 1936 se stal redaktorem *Lidových novin*. Po válce pracoval v deníku *Práce* a v roce 1948 odešel jako tiskový atašé ministerstva zahraničních věcí do USA, kde zůstal v exilu.³⁷⁷

Zdeněk Smetáček se stal členem redakce *Činu* ve druhém ročníku existence tohoto časopisu, v roce 1930, ovšem publikoval do něj již od prvního ročníku, a to pod šifrou *Z. S.*³⁷⁸ Ve svých člancích často poukazoval na stav tehdejší společnosti v souvislosti s morálkou, mládeží, školstvím či náboženstvím. Jako filozof se věnoval především filozofickým otázkám, úvahám o humanitě a pacifismu. Zároveň se zabýval

³⁷⁴ Josef Kopta se ve své próze i poezii zabýval především legionářskou a psychologickou tematikou, zároveň byl také autorem knih pro děti. (Forst, 1993: 850 – 853)

³⁷⁵ Hamanová, 1985: 3 – 4.

³⁷⁶ Tamtéž.

³⁷⁷ Tomeš, 1999, 3. díl: 153.

³⁷⁸ Vopravil, 1973: 1200.

politickou a hospodářskou situací v zemi – problematikou kapitalismu a socialismu či obranou demokracie, jednak před československou vládou, jednak před fašismem; také se zabýval mezinárodní situací, zejména ve spojitosti s Německem. Jeho příspěvky byly publikovány nejčastěji v rubrikách *Články* (mnohdy se jednalo o úvodníky) a *Poznámky* (v podrubrikách *Aktuality*, *Informace* a *Knižní referáty*), a to do konce šestého ročníku, tedy do konce roku 1934, v následujících ročnících totiž jeho články už v časopise nalezeny nebyly.

Miloš Vaněk

Český novinář a národohospodář Miloš Vaněk (1897 – 1967) byl od roku 1921 spjatý s komunistickou stranou a poté se sociální demokracií, do které vstoupil v roce 1927. Mezi lety 1927 – 1938 byl redaktorem tiskového orgánu sociální demokracie *Právo lidu*, kde se zaměřoval především na národohospodářskou problematiku. Zároveň byl také autorem knihy *Úvahy o duchu novin* (1933) a překladatelem Trockého *Základních otázek revoluce* (1925). Po válce působil na ministerstvu výživy a po únorovém převratu v roce 1948 odešel do exilu v Holandsku.³⁷⁹

Miloš Vaněk působil v časopise *Čin* již od prvního ročníku, k ostatním členům redakce se však připojil až od pátého ročníku, od roku 1933, tedy pouze rok před tím, než v časopise přestal publikovat. Vaňkovy statě, které byly v *Činu* označovány jeho celým jménem³⁸⁰ a vycházely výhradně v rubrice *Články*, se v prvních ročnících zaměřovaly především na literaturu, konkrétně na referáty o knihách, později se soustředily hlavně na témata týkající se problematiky hospodářství, jako socialismus a kapitalismus, či politiky, zejména v souvislosti s pojmem demokracie. Ve čtvrtém ročníku byla uveřejněna jeho poměrně kritická série několika úvah o českém tisku.³⁸¹

³⁷⁹ Tomeš, 1999, 3. díl: 426.

³⁸⁰ Miloši Vaňkovi patně v *Činu* odpovídala šifra *M. V.*, ale Jaroslav Vopravil, ani jiný zdroj, ji neuvádí.

³⁸¹ Miloš Vaněk publikoval ve čtvrtém ročníku *Činu* sedmáct úvah o českém periodickém tisku, které patně původně pocházely z jeho knihy *Úvahy o duchu novin* (1933). Konkrétně se zde objevily úvahy o *Venkově*, *Českém slově*, *Lidových novinách*, *Národní politice*, *Národním osvobození*, *Právu lidu*, *Rudém právu* a také čtyři úvahy o novinách Jiřího Stříbrného, ve kterých popisoval například vznik těchto novin, jejich charakter, senzacechtivost, útoky na politické osobnosti (často na Edvarda Beneše či Václava Klobáče) a obecně vztah Jiřího Stříbrného a jeho tisku a tehdejší politické scény, spojitost s fašismem a také jejich publicitu. Úvahy často obsahovaly prvky rozhovoru. (*Čin*, 4 (1933), č. 24, 9. 2., s. 11 – 14; *Čin*, 4 (1933), č. 25, 16. 2., s. 4 – 8; *Čin*, 4 (1933), č. 26, 23. 2., s. 9 – 13; *Čin*, 4 (1933), č. 28, 9. 3., s. 6 – 11)

3.4.3 Mimoredakční přispěvatelé

Do této podkapitoly byli vybráni ze značného množství přispěvatelů časopisu ti autoři, kteří v období 1929 – 1936 publikovali v *Činu* nejčastěji.

Jednalo se například o básníky Jana Aldu (1901 – 1970), Miloše Holase (1906 – 1989), Václava Lacinu (1906 – 1993), Karla Vokáče (1903 – 1944) či Josefa Ošmeru (1899 – 1977). Na překladech děl cizích autorů měli zásluhu především: novinář, prozaik a překladatel z ruštiny Jiří Weil (1900 – 1959); literární kritik, dramatik a germanista Otokar Fischer (1883 – 1938); spisovatel, publicista a překladatel z francouzštiny Richard Weiner (1884 – 1937); literární historik, publicista a překladatel z rusínštiny Antonín Hartl (1885 – 1944) či anglista a germanista Karel Kraus (1886 – nezjištěno).

Literatuře se věnovali především spisovatelé a osobnosti z oblasti literární kritiky a historie jako Jan Blahoslav Čapek (1903 – 1982), Petr Denk (1902 – 1955), Pavel Fraenkl (1904 – 1985), Josef Hora (1891 – 1945), Břetislav Mencák (1903 – 1981), Antonín Matěj Píša (1902 – 1966), Bohumil Polan (1887 – 1971), Josef Strnadel (1912 – 1986) nebo také Václav Běhounek (1902 – 1980) a Bedřich Václavek (1897 – 1945), kteří se zaměřovali hlavně na sovětskou literaturu a kulturu v Sovětském svazu. Psáním fejetonů se pak zabýval již zmíněný básník a prozaik Václav Lacina; novinář, kritik filmu i divadla, překladatel a básník Artuš Černík³⁸² (1900 – 1953) a česko-německý překladatel, literární kritik, publicista a básník Pavel Eisner³⁸³ (1889 – 1958).

O divadelní tvorbě publikovali na stránkách *Činu* hlavně divadelní historici a kritici Jiří Träger (1904 – 1971), Jiří Frejka (1904 – 1952) a také František Götz (1894 – 1974); o filmové tvorbě pak psali filmoví kritici a publicisté Vladimír Kolátor (1903 – 1986), Jaroslav Brož (1907 – 1977), novinář a herec Josef Trojan (1905 – 1965) nebo již zmíněný Petr Denk. Výtvarnému umění se věnoval především teoretik, historik a kritik umění Jindřich Chaloupecký (1910 – 1990).

³⁸² Artuš Černík byl vystudovaný právník, který spoluzaložil umělecké hnutí Devětsil (1920), podílel se na vypracování programu poetismu a spoluredigoval revue *Pásmo* a *Disk*. Na počátku 20. let publikoval také v brněnském komunistickém deníku *Rovnost* (1921 – 1922), mezi lety 1921 – 1929 byl členem KSČ, do které byl opět přijat v roce 1945. Od roku 1926 působil jako redaktor Československé tiskové kanceláře v Praze. Svými četnými kritikami přispíval do řady levicových periodik (*Červen*, *Kmen*, *Proletkult*, *Tvorba*, *ReD*, *Index*). V období protektorátu patřil k hlavním filmovým kritikům, po válce pracoval jako dramaturg československého státního filmu a předseda Filmové dovozní komise. (Kučera In Vošáhlíková, 2009: 3 – 4)

³⁸³ Pavel Eisner byl od roku 1914 zaměstnán jako překladatel České obchodní a živnostenské komory a mezi lety 1921 – 1938 působil jako externí redaktor deníku Prager Presse. Překládal německou klasickou i moderní literaturu do češtiny a zároveň české básně do němčiny. Byl autorem mnoha literárněhistorických a kulturněhistorických studií a esejí. V roce 1939 byl z rasových důvodů předčasně penzionován. (Tomeš, 1999, 1. díl: 289)

Kulturní publicistikou a glosováním veřejného života se zabývali hlavně novináři Václav Gutwirth³⁸⁴ (1896 – 1968), Gustav Winter (1889 – 1943), Josef Navrátil (1904 – 1980), Ludvík Jehl (1910 – 1982) či Václav Cháb³⁸⁵ (1895 – 1983). Oblast politiky či ekonomie pak ve svých článcích popisovali například právník, politolog a novinář Radim Foustka³⁸⁶ (1907 – 1960), publicista Jan Hrabánek (1892 – 1981), novinář Václav Osvald (1901 – 1981), politik Zdeněk Fierlinger (1891 – 1976) nebo právník a národohospodář Jaroslav Nebesář (1882 – 1958).

V časopisu *Čin* se také místy objevovaly články známých spisovatelů Karla Poláčka³⁸⁷ (1892 – 1945), Josefa Čapka³⁸⁸ (1887 – 1945), Ivana Olbrachta³⁸⁹ (1882 – 1952) či Heleny Malířové³⁹⁰ (1877 – 1940). Především se jednalo o články zabývající se literaturou.

Jak již bylo zmíněno v úvodu této podkapitoly, do časopisu také přispívali autoři nejenom čeští. Přímo pro *Čin* napsalo své příspěvky několik francouzských autorů – novinář a politický aktivista Camille Fégy (1902 – 1975); spisovatel, novinář a literární kritik André Thérive (1891 – 1967); básník a výtvarný kritik André Salmon (1881 – 1969), básník André Castagnou (1889 – 1942), který žil v Praze, spisovatel a dramatik Georges Duhamel (1884 – 1966) či spisovatel Louis-Ferdinand Céline (1894 – 1961). Dále byl nalezen také článek od německého publicisty Otto Lehmann-Russbültdta

³⁸⁴ Václav Gutwirth publikoval kromě *Činu* například také v *Zitřku*, *Času*, *Lidových novinách* i *Přítomnosti*. Zajímal se o sociální problematiku a témata spojená se studentským hnutím. Ve dvacátých letech působil na tiskovém odboru Úřadu ministerského prezidia a v roce 1928 začal pracovat pro Dělnický rozhlas. Ve třicátých letech se zapojil do činnosti institucí sociální demokracie (Dělnická akademie). Kvůli odmítnuté spolupráci s kolaborantským novinářem Emanuelem Vajtauerem v roce 1941 mu byla zamezena veškerá intelektuální činnost a byl nuceně nasazen. (*Svět rozhlasu č. 16: Bulletin o rozhlasové práci* [online]. Praha: Český rozhlas, 2006, 62 - 63 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z http://media.rozhlas.cz/_binary/02183864.pdf)

³⁸⁵ Václav Cháb byl českým novinářem, publicistou, spisovatelem a překladatelem. Zaměřoval se především na vnitropolitickou a kulturní publicistiku, psaní fejetonů a literární kritiku. V roce 1916 vstoupil do československých legií v Rusku. Po návratu do vlasti působil jako redaktor časopisu *Legionářský směr* (1921 – 1924) a deníku *Národní osvobození* (1924 – 1938, 1945 – 1948). Mezi lety 1939 – 1941 byl odpovědným redaktorem listu *Naše zprávy*. (Tomeš, 1993, 1. díl: 544) Václav Cháb patřil mezi významné kritiky fašismu, konkrétně Radoly Gajdy a Andreje Hlinky. Po druhé světové válce se soustředil na portréty Karla Havlíčka Borovského a Jana Herbena. (Pohorecký, 2010: 62, 69)

³⁸⁶ Radim Foustka byl rovněž parlamentním zpravodajem (1933 – 1938) a zahraničním politickým redaktorem deníku *Národní osvobození*, zvláště se věnoval analýzám nacismu a mezinárodní situace. Ve třicátých letech se angažoval v antifašistickém hnutí. Mezi lety 1939 – 1940 byl vězněn v koncentračních táborech Dachau a Buchenwald. Po válce byl redaktorem *Práva lidu* (1945 – 1948), v roce 1948 přešel ze sociální demokracie do KSČ. (Tomeš, 1993, 1. díl: 332)

³⁸⁷ Mezi Poláčkovy články v *Činu* patří kupříkladu *Český humor* (*Čin*, 1 (1930), č. 30, 22. 5., s. 7 – 11).

³⁸⁸ Jedním z článků Josefa Čapka je například *O českou výtvarnickou kritiku a Josefa Čapka obzvlášť* (*Čin*, 5 (1933), č. 21, 30. 11., s. 7 – 12).

³⁸⁹ Olbracht napsal do *Činu* například článek *Loupežník Šuhaj a »rozhořčení« četníci* (*Čin*, 5 (1933), č. 20, 23. 11., s. 3 – 8).

³⁹⁰ Mezi články Heleny Malířové lze zařadit třeba *Dokončený obraz* (*Čin*, 3 (1931), č. 8, 22. 10., s. 9 – 11).

(1873 – 1964) a spisovatele Fritze Wölckena (nezjištěno), rakouského spisovatele a hudebního kritika Paula Stefana (1879 – 1943) a dokonce indického nacionalistického vůdce Subhase Chandra Boseho (1897 – nezjištěno). Pro *Čin* také napsal několik článků pražský německy píšící novinář a spisovatel Otto Pick (1887 – 1940) či původem rakouský novinář Fritz Brügel (1897 – 1955).

3.5 Program a obsah časopisu

V této části práce bude věnována pozornost programu časopisu *Čin*, tedy určitému stanovenému cíli či plánu tohoto časopisu, dále způsobu členění jeho obsahu a v neposlední řadě také myšlenkové tvářnosti, ve které se propojuje programová a obsahová tvářnost časopisu, tedy dochází zde ke konfrontaci programových tezí a obsahu časopisu, což vede k vykryštalizování zásadních témat, jež se v *Činu* objevovala v období mezi lety 1929 – 1936.

3.5.1 Programová tvářnost časopisu

Jak již bylo v práci uvedeno, *Čin* se profiloval jako levicově orientovaný časopis, který proklamoval, že se bude věnovat **všem podstatným aktuálním kulturním a veřejným otázkám**, což ostatně vyjadřoval i svým podtitulem *List pro kulturní a (jiné) veřejné otázky*. Podle již zmíněného úvodníku Marie Majerové z prvního čísla prvního ročníku se mělo jednat o časopis, který chtěl být jiný než ostatní, tedy **ne nakladatelský, ale takový, jenž by slepě nepreferoval produkci jednoho nakladatelství a nepotlačoval kritickou složku, respektive se snažil o objektivní kritiku**. Ve čtvrtém ročníku *Činu* byl tento program ještě doplněn o tezi, že se časopis bude zabývat i **sociálními problémy**, které v té době v souvislosti s hospodářskou krizí nabývaly na závažnosti. Časopis se zde dále definoval jako list nezávislý, jenž „*dovede říci nebojácně svůj názor o každém zjevu v politice i v literatuře, a glosuje veřejný život se stanoviska moderního a průbojného, (...) je stručný, informativní a věcný*“³⁹¹. Obdobně jako v případě nakladatelství *Čin* se i časopis hlásil k idejím T. G. Masaryka. V dochovaných materiálech byl nalezen dokument, ve kterém stálo: „*časopis Čin od začátku Masaryka nejen propaguje, ale Masarykova idea je mu živým programem i závazkem*“³⁹². Přestože se nejednalo o oznámení oficiálního charakteru na stránkách

³⁹¹ *Čin*, 4 (1932), č. 1, 1. 9., obálka.

³⁹² LA PNP, fond *Čin*, Redakční korespondence z 20. 12. 1938.

časopisu, byla teze **Masarykových idejí** shledána, vzhledem k tématům v *Činu*, jako důležitá součást programu tohoto časopisu. Následující odstavce proto stručně shrnou některé významné Masarykovy myšlenky.

Tomáš Garrigue Masaryk (1850 – 1937) byl nejen vůdcem protirakouského odboje za první světové války, spoluzakladatelem Československé republiky a jejím prvním prezidentem, ale i filosofem a sociologem, který jako demokrat a humanista usiloval o životní harmonii a zlepšení světa své doby. Kriticky nahlížel na všechny filozofické soustavy, žádnou z existujících soustav sice nepovažoval za dokonalou, avšak dokázal ocenit jejich některé hodnoty, které mohly být reálnému životu ku prospěchu.³⁹³ Masaryk věřil především v humanitu a demokracii, hledání pravdy a také v mravní a náboženský příkaz lásky k člověku.³⁹⁴

Demokracie byla pro Masaryka stěžejním principem. Z Československa chtěl vybudovat multinacionální moderní demokracii, která by byla založená na součinnosti všech jejích občanů, a to bez ohledu na sociální, etnické či jiné rozdíly mezi nimi, a otevřená vůči všem občanům i vůči okolnímu světu. Masarykovo pojetí národa³⁹⁵ bylo vždy evropské a světově humanitní, nikdy ho nechápal omezeně nacionalisticky. Evropa pak byla v jeho vizi demokratickým kontinentem míru a spolupráce národů.³⁹⁶

Masaryk se značně vymezoval především vůči nadčlověctví, ať bylo motivováno nacionálně, rasově, třídně, nábožensky či jinak, a obecně vůči každému fanatismu. Nebezpečí xenofobního nacionalismu (šovinismu) a rasismu přitom reflektoval již ve svých filozofických a sociologických studiích z konce 19. století, později se věnoval i z války vzešlému bolševismu. Ve třicátých letech, která podle Masaryka proběhla nejen ve znamení krize hospodářské, ale i mravní a politické, varoval před projevy fašismu a nebezpečím hitlerismu a snažil se těmito silám, které ohrožovaly demokracii, čelit.³⁹⁷

Dalším výrazným tématem, jímž se Masaryk zabýval, byla sociální otázka, kterou vnímal jako velmi ožehavý problém v rámci společnosti i hospodářství, a varoval

³⁹³ Masaryk nikdy neusiloval o konstrukci či objevení určitého spásného či neřešícího systému, ale „*šlo mu o to prospět kritickou analýzou existujících myšlenkových soustav, jejich „doplněním a zdokonalením“, k vytvoření filozofické syntézy, jež by nebyla jen učením pro školu, ale především poselstvím pro reálný život.*“ (Opat, 2003: 486).

³⁹⁴ Opat, 2003: 485 – 486.

³⁹⁵ Masaryk od sebe odděloval pojmy stát a národ. Roli státu sice oceňoval, avšak jeho přeceňování odmítal. Zdůrazňoval spíše přirozený sociální a politický význam národa jako tvůrce všech kulturních hodnot. (Opat, 2003: 160)

³⁹⁶ Opat, 2003: 10, 487 – 491.

³⁹⁷ Opat, 2003: 461 – 469, 495.

před jejím řešením prostřednictvím represivních opatření; místo nich se dovolával demokratického řešení sociálních problémů. Socialismus³⁹⁸, v jehož budoucnost Masaryk věřil, chápal jako podstatu všeho „*vědění, vědomí a svědomí*“³⁹⁹. Problematice socialismu se Masaryk věnoval zejména v knize *Otázka sociální* (1898).⁴⁰⁰ Optimální řešení sociálních problémů podle Masaryka nemohl nabídnout koncept diktatury proletariátu, ale „*pouze osvícená, skutečnosti světa realisticky a eticky vnímající, světově orientovaná humanitní demokracie (...) která je myslitelná jen jako výsledek všestranného úsilí lidí, jednotlivců i celých států*“⁴⁰¹. Jelikož Masaryk odmítal ideje třídního boje a diktatury proletariátu, odmítal i bolševismus. Nejúčinnější řešení proti bolševismu spatřoval v provádění co nejvíce sociálních reforem a zavedení demokratického způsobu, který poskytne proletariátu podmínky pro život a všechna politická práva. Socialismus měl vybědnout z militantních hesel a myšlenek na třídní boj a dostat se k činům, které budou směřovat k bratrství a lidskosti všech lidí.⁴⁰²

Podstatnou otázkou v životě T. G. Masaryka bylo také náboženství, které pro něj představovalo stěžejní duchovní proud v dějinách lidstva.⁴⁰³ Křesťanská víra, společně s láskou k člověčenstvu, reprezentovala jeho pojetí humanitních ideálů. V souvislosti s náboženstvím však Masaryk odmítal klerikalismus, kterým rozuměl „*zneužívání náboženství k panovačným účelům*“ či „*církevní feudalismus*“⁴⁰⁴. Náboženské přesvědčení a zbožnost Masaryk tedy bezvýhradně ctil, bez ohledu na to, o jaké vyznání se jednalo, ovšem klerikalismus jakožto formu feudalismu, neuznával.

³⁹⁸ Socialismus obecně usiluje o zespolečenštění výrobních prostředků a zánik společenských tříd. Mezi základní rysy patří důraz na rovnost a sociální spravedlnost či přesvědčení o vyšší efektivnosti plánovitého řízení ekonomiky než tržního hospodářství. (Geršlová, Sekanina, 2003: 338 – 339)

³⁹⁹ Opat, 2003: 137.

⁴⁰⁰ V této knize se Masaryk stává kritikem marxismu (filozofického systému). Kritizoval zejména marxistický materialismus jako racionalistický a v podstatě vědecky primitivní, jelikož vysvětloval problémy sociální života paušálně pouze ekonomickými faktory. Masaryk tvrdil, že „*ekonomické poměry člověka neutvářejí, naopak člověk vytváří poměry*“ (Opat, 2003: 139). Dále nesouhlasil s učením o třídách a třídním boji, jelikož byl přesvědčen že „*vzájemný poměr lidí a tříd je i při antagonismu jejich zájmů upravován také rozumem, že revolučnost není vlastní jen proletariátu, ale i jiným vrstvám a třídám, že vedle boje jsou upravovány vztahy mezi třídami také prostředky smírnými.*“ (Tamtéž: 140). Kapitalismus také shledával jako problematický, ovšem tento společenský řád byl podle něj jen jednou z příčin problémů ve společnosti, nebyl příčinou jedinou. Hospodářské a sociální bída nepřipisoval tedy pouze kapitalistům, ale také „*na vrub obecné mravní a rozumové slabosti mnoha lidí*“ (Tamtéž: 141).

⁴⁰¹ Opat, 2003: 148.

⁴⁰² Opat, 2003: 374 – 375.

⁴⁰³ Masaryk v souvislosti s náboženstvím poukazyval na četné změny – podle něj se měnila stará náboženská dogmata, měnila se i církev a její vztah ke státu, který se stával samostatnějším, modernějším a začal přebírat funkce, které dříve vykonávala církev. Odkazoval především na myšlenky reformace a v té spojitosti na antagonismus katolictví a protestantismu či církve a státu. (Opat, 2003: 145)

⁴⁰⁴ Opat, 2003: 162.

3.5.2 Obsahová tvářnost časopisu

Tato podkapitola se bude věnovat obsahu *Činu*, respektive způsobu, jakým byl v tomto časopise členěn, tedy jeho struktuře. Jednotlivé články v *Činu* nebyly, až na pár výjimek⁴⁰⁵, často uspořádané do konkrétních rubrik, avšak mnohdy je spojovalo společné zaměření. Pro potřeby této práce bude podkapitola vycházet z rozdělení článků, které se nacházelo v rámci svázaných čísel každého ročníku časopisu. Řečeno jinými slovy, na konci každého ročníku byla jeho jednotlivá čísla svázána, čímž se vytvořila kniha (celkově deset knih)⁴⁰⁶, která zahrnovala také seznam všech článků, jež se za celý ročník v *Činu* objevily; v úvodu této knihy byl obsah, jenž jednotlivé články dělil podle jejich zaměření do daných rubrik. Přehled těchto rubrik, které se v období 1929 – 1936 různě v časopise měnily, zobrazuje Tabulka č. 2. V souvislosti s reorganizací *Činu* došlo ke změně i v této oblasti, kdy na menším rozsahu časopisu vycházelo i méně článků (ale zase delších), ovšem přesto lze tvrdit, že se obsah časopisu v tomto období výrazně nezměnil.

roč.	rubriky stálé	rubriky nové	rubriky zrušené
1.	Básně, Beletrie, Články, Poznámky (<i>Aktuality, Informace, Knižní novinky, Knižní referáty, Divadelní referáty</i>), Nové knihy, Citáty		
2.	Básně, Beletrie, Články, Poznámky (<i>Aktuality, Informace, Knižní novinky, Knižní referáty, Divadelní referáty</i>), Nové knihy, Citáty	Došlé knihy	

⁴⁰⁵ V časopise lze nalézt pravidelné i nepravidelné rubriky, které pod společným záhlavím označovaly články či kratší texty a příspěvky, jež měly společné zaměření, např. Nové knihy, Došlé knihy, Poznámky (ovšem bez dalšího rozdělení na *Aktuality, Informace, Knižní referáty* atd., ale třeba pouze na *Film, Stručně o knihách*, ale to jen někdy), *Kursiva nevázná* či *Mezi řádky*, avšak nebylo to pravidlem, někdy se tyto články objevovaly bez označení rubriky. Většina článků, zejména v přední části časopisu nebyla označena žádným nadpisem rubriky, takže články od sebe oddělovaly často pouze jejich názvy a jména autorů.

⁴⁰⁶ Svázané ročníky časopisu *Čin* byly zkoumány v Ústavu pro českou literaturu Akademie věd ČR.

3.	Básně, Beletrie, Články, Poznámky (<i>Aktuality, Informace, Knižní novinky, Knižní referáty, Divadelní referáty</i>), Citáty, Došlé knihy	<i>Filmové referáty</i> Feuilleton	Nové knihy
4.	Články, Poznámky (<i>Aktuality, Informace, Knižní referáty, Divadelní referáty, Filmové referáty</i>), Feuilleton, Citáty, Došlé knihy	Verše Kursiva nevážná	Básně Beletrie Knižní novinky
5.	Verše, Články, Poznámky (<i>Aktuality, Informace, Knižní referáty, Divadelní referáty, Filmové referáty</i>), Feuilleton, Kursiva nevážná, Citáty	<i>Hudební referáty</i> <i>Výtvarnické referáty</i> Dopisy Mezi řádky	Došlé knihy
6.	Verše, Články, Poznámky (<i>Aktuality, Informace, Knižní referáty, Divadelní referáty, Hudební referáty, Výtvarnické referáty, Filmové referáty</i>), Dopisy, Kursiva nevážná, Mezi řádky, Citáty	<i>Rozhlasové referáty</i>	Feuilleton
7.	Verše, Články, Kursiva nevážná	Feuilletony Zprávy a poznámky Knihy a časopisy	Poznámky Dopisy Mezi řádky Citáty
8.	Verše, Články, Feuilletony, Zprávy a poznámky, Knihy a časopisy		Kursiva nevážná

Tabulka č. 2: Rubriky časopisu *Čin* v letech 1929 – 1936

Básně patří mezi rubriky, které přímo v časopise nebyly vyznačeny, jelikož básnické texty byly rozmístěny různě po časopise, například prokládaly ostatní články, nebo se vztahovaly k určitému textu. Označení Básně, které se objevovalo v obsahu 1. – 3. ročníku *Činu*, bylo vyměněno za **Verše**, jednalo se však pouze o formální změnu. S básněmi se čtenář časopisu mohl setkat po celou dobu trvání *Činu*, nejen do konce 8. ročníku, jelikož jako jedna z mála rubrik zůstala jeho součástí až do zániku časopisu. Báseň se většinou objevovala v každém čísle *Činu*, ovšem nebylo to pevně daným pravidlem, v některých číslech bylo například více básní, v některých se nevyskytovala někdy žádná. V časopise byly publikovány básně autorů, kteří přispívali do *Činu* pravidelně (např. již výše zmínění Jan Alda a Václav Lacina)⁴⁰⁷, ale také převzaté básně např. Vladimíra Holana, Františka Halase, Josefa Hory či Vítězslava Nezvala. Zároveň zde byly otiskovány překlady básní cizích autorů, jako například prokletých básníků Paula Verlaina a Arthura Rimbauda, dále Heinricha Heineho, Jeana Cocteau, Borise Pasternaka či podkarpatských nebo arménských autorů.

Ukázky **beletrie** se v časopise *Čin* objevovaly od jeho prvního do třetího ročníku, avšak velmi nepravidelně. Publikovaly se kratší části děl, například spisovatelů Ivana Olbrachta či Josefa Kopty, ale v naprosté většině se jednalo o úryvky přeložených děl cizích autorů. Příkladem může být kapitola *Na jezeře*⁴⁰⁸ z románu *Americká tragédie* amerického spisovatele Theodora Dreisera, který byl velkým kritikem americké společnosti.

Rubrika **Články** taktéž neoznačovala texty přímo v časopise, ale v obsahu každého ročníku pod ní byly shrnuty všechny články, které se v daném ročníku vyskytly a nebyly jinak vymezené. Články tvořily páteř každého čísla časopisu a pravidelně se objevovaly ve všech jeho ročnících. Jednalo se o spíše delší texty (1 až 6 stránkové) v přední části časopisu, které se zabývaly poměrně širokou paletou témat z oblasti kulturně politické. Jejich součástí byly i úvodníky, tedy články na první straně časopisu, jež zaujímaly zásadní stanoviska většinou k aktuálním problémům. Články se věnovaly například knižní problematice⁴⁰⁹, literatuře⁴¹⁰ (úvahy o knihách i jejich autorech, teorie

⁴⁰⁷ Pro Jana Aldu, jehož básnické dílo vzešlo z proletářské poezie, byla charakteristická „*tvárně i myšlenkově nevybojná lyrika*“ a „*prostá, převážně písňová forma*“ (Forst, 1985: 50). Pro Václava Lacinu, taktéž levicově orientovaného básníka, byly naopak příznačné „*satirické, parodické a humoristické verše*“ (Forst, 1993: 1117), které často reagovaly na aktuální společenská témata.

⁴⁰⁸ *Čin* 1 (1930), č. 32, 5. 6., s. 8 – 11.

⁴⁰⁹ Příkladem je článek Josefa Kopty *Nový čtenářský typ* (*Čin*, 2 (1930), č. 1, 30. 10. s. 1 – 4).

⁴¹⁰ Příkladem je článek Bohuslava Koutníka *Cesta k literatuře* (*Čin*, 3 (1932), č. 38, 19. 5., s. 11 – 13).

literatury, světová literatura), kultuře⁴¹¹ ve společnosti, filozofickým⁴¹² a náboženským⁴¹³ otázkám, sociálním tématům⁴¹⁴, ekonomice státu⁴¹⁵ a politické situaci⁴¹⁶ (statě reagující například na aktuální vnitropolitická témata, legislativu), mezinárodní situaci⁴¹⁷ (často v souvislosti s nástupem fašismu) či osobnostem⁴¹⁸ kulturního i politického života. Kromě členů redakce zde publikovali články Václav Běhounek, Jan Blahoslav Čapek, Otokar Fischer, Radim Foustka, Václav Gutwirth, Václav Cháb, Pavel Fraenkl či Artuš Černík. Rovněž se objevovaly překlady článků cizích autorů, často však ale u nich nebylo uvedeno, odkud pocházely. Příkladem převzatého článku může být *Odboj je svatým zákonem*⁴¹⁹, jehož autorem byl indický politický a duchovní vůdce Mahátmá Gándhi. Mezi další autory patřili třeba spisovatelé Henri Barbusse, Sinclair Lewis či Romain Rolland, jejichž postoje a názory byly *Činu* velmi blízké, což lze ostatně říci obecně o všech autorech, kteří v tomto časopise publikovali.

Rubrika **Poznámky** byla pravidelnou rubrikou časopisu, která se od prvního do šestého ročníku objevovala v každém čísle, většinou na jeho konci. Ovšem rozdělení článků do samostatných podrubrik nabídl opět až obsahy jednotlivých ročníků. Podrubrika **Aktuality** (1. – 6. ročník) obsahovala kratší texty různých témat z domova i ze světa, přičemž zásadní byla jejich aktuálnost. Jednalo se například o zprávy, které se týkaly toho, co se psalo v ostatním tisku, informace o významných událostech, reakce na dění v politice. Příkladem může být článek *Hitler kancléřem*⁴²⁰. Lze říci, že Aktuality byly spíše politicky orientované a **Informace** (1. – 6. ročník), které měly podobný charakter, ale nebyly v takové míře omezeny na aktuální témata, zase kulturní a zaměřené na literaturu, nové publikace a časopisy, výstavy a umění a osobnosti kultury.⁴²¹ Příkladem článku z této rubriky mohou být *Nové francouzské filmy*⁴²² autora Petra Denka. **Knížní novinky** (1. – 4. ročník) se objevovaly v časopise nepravidelně; čtenáře informovaly o nově vydaných knihách jak českých, tak i zahraničních autorů.

⁴¹¹ Např. článek Marie Majerové *Přednášky cizích literátů v Praze* (Čin, 1 (1930), č. 29, 15. 5., s. 14).

⁴¹² Např. článek Františka Fajfry *Úpadek české filozofie* (Čin, 1 (1929), č. 7, 12. 12., s. 4 – 6).

⁴¹³ Např. článek Františka Fajfry *Papež a cudné manželství* (Čin, 2 (1931), č. 13, 22. 1., s. 1 – 2).

⁴¹⁴ Např. článek Jana Hrabánka *Velká stávka textiláků v Americe* (Čin, 6 (1934), č. 37, 13. 9., s. 16 – 17).

⁴¹⁵ Např. článek Jaroslava Nebesáře *Nesnáze spoření* (Čin, 8 (1936), č. 23, 5. 11., s. 7 – 9).

⁴¹⁶ Např. článek Miloše Vaňka *Slovo k vládě – nebo řeč k dubu* (Čin, 5 (1933), č. 25, 28. 12., s. 1 – 3).

⁴¹⁷ Např. článek Zdeňka Smetáčka *Otazník nad střední Evropou* (Čin, 5 (1933), č. 5, 10. 8., s. 13 – 16).

⁴¹⁸ Např. článek Bohuslava Koutníka *Antal Stašek* (Čin, 3 (1931), č. 8, 22. 10., s. 3 – 8).

⁴¹⁹ Čin, 1 (1930), č. 31, 29. 5., s. 1 – 3.

⁴²⁰ Čin, 4 (1933), č. 23, 2. 2. s. 8.

⁴²¹ Autoři podrubrik byli často shodní s autory Článků, ovšem někteří autoři se zaměřovali spíše na politiku a někteří spíše na literaturu či kulturu.

⁴²² Čin, 2 (1931), č. 10, 1. 1., s. 19.

V *Knižních referátech* (1. – 6. ročník) se literární kritici či spisovatelé věnovali kritice literárních děl. Hodnotili beletrii, monografie, pohádky a knihy pro mládež či knihy zaměřené např. na filozofii či politiku bez ohledu na to, jaké nakladatelství knihu vydalo. V této rubrice například velmi kladně hodnotila Marie Majerová knihu Karla Čapka *Povídky z druhé kapsy* nakladatelství Aventinum.⁴²³ Těchto článků, které měly podobu spíše kratších textů, bylo v každém čísle časopisu několik. *Divadelní referáty* (1. – 6. ročník) fungovaly na obdobném principu. Divadelní kritici zde hodnotili inscenace dramatických děl v českých, respektive pražských divadlech, dále například informovali o nových autorech či hercích. Příkladem divadelní kritiky může být článek Jaroslava Brože o hře Osvobozeného divadla *Kat a blázen*⁴²⁴. Ve *Filmových referátech* (3. – 6. ročník) se filmoví kritici zabývali hlavně kritikou české i cizí (hlavně německé, americké, francouzské či sovětské) filmové tvorby, ale psali i o dalších tématech spojených s filmem (cenzura, autoři). Vladimír Kolátor například hodnotil film Gustava Machatého *Extáze*⁴²⁵. *Hudební referáty*⁴²⁶ (5. – 6. ročník), kterých se v časopise objevovalo poměrně málo, přinášely hodnocení zejména operních vystoupení či koncertů, jako například pochvalnou kritiku baletu *Špalíček*⁴²⁷ skladatele Bohuslava Martinů. *Výtvarnickým referátům* (5. – 6. ročník) se věnoval především Jindřich Chaloupecký, jenž se zaměřoval hlavně na kritiku výstav různých umělců, kupříkladu Jindřicha Štyrského a Toyen.⁴²⁸ V šestém ročníku přibýly ještě *Rozhlasové referáty*, které publikoval hlavně Artuš Černík. Kromě rozhlasových her se v nich zabýval také problematikou rozhlasu jako nového média a jeho možností. Příkladem kritiky z rozhlasové oblasti může být článek *Kdy vznikne rozhlasová hra?*⁴²⁹.

V sedmém ročníku byla rubrika Poznámky zrušena a podle obsahu ji nahradily **Zprávy a poznámky** (7. – 8. ročník), které zahrnovaly aktuality, citáty, divadlo, film, rozhlas a výtvarnictví, tedy dříve samostatné podrubriky. Lze konstatovat, že tato rubrika obsahovala více článků z oblasti politiky či hospodářství než kultury, jako například článek Bohuslava Koutníka *Studentská fronta za demokratická práva*⁴³⁰.

⁴²³ Čin, 1 (1930), č. 29, 15. 5., s. 17.

⁴²⁴ Čin, 6 (1934), č. 44, 1. 11., s. 22.

⁴²⁵ Čin, 4 (1933), č. 23, 2. 2., s. 20.

⁴²⁶ V této rubrice publikoval výhradně autor pod šifrou *E. M.*, avšak v dostupných materiálech se ho nepodařilo dohledat.

⁴²⁷ Čin, 5 (1933), č. 13, 5. 10., s. 21.

⁴²⁸ Čin, 5 (1933), č. 25, 28. 12., s. 22 – 24.

⁴²⁹ Čin, 6 (1934), č. 29, 19. 7., s. 21.

⁴³⁰ Čin, 7 (1935), č. 4, 14. 2., s. 11.

Nejčastěji do této rubriky připívali Václav Gutwirth (pod pseudonymem Václav Hostiný), Bohuslav Koutník či Marie Majerová.

Součástí *Činu* byly také rubriky speciálně o knihách. V prvních dvou ročnících časopisu se pravidelně na jeho posledních stranách objevovala rubrika o nově vyšlých knihách skutečně nejrůznějších nakladatelství **Nové knihy**, kterou připravoval Bohuslav Koutník.⁴³¹ Další pravidelnou rubrikou byly **Došlé knihy** (2. – 4. ročník), tedy obsáhlý seznam knih, které redakci *Činu* zasílala ostatní nakladatelství. V sedmém a osmém ročníku pak vycházely informace o knihách, časopisech, autorech literárních děl či obecně o literatuře v podobě kratších textů (anotací), často hodnotícího charakteru, v rámci rubriky **Knihy a časopisy**. Příkladem může být článek Václava Běhounka *Co číst?*⁴³².

Mezi rubrikami časopisu měl své místo také **Feuilleton** (3. – 5., 7. – 8. ročník), tedy poměrně specifický publicistický žánr, kdy autor velmi subjektivním způsobem komentuje určitá společenská témata, často vtipně, ironicky či sarkasticky. Tyto texty, které byly různého rozsahu a objevovaly se mnohdy v každém čísle, publikovali hlavně Bohuslav Koutník, Václav Gutwirth, Marie Majerová, Artuš Černík, Pavel Eisner (zejména od 7. ročníku) a také Josef Kopta, jenž, jak již bylo zmíněno výše, psal ve čtvrtém a pátém ročníku příběhy o bláznu Padrnosovi⁴³³ v sérii *Náramné příběhy blázna Padrnose*⁴³⁴. V období, kdy v *Činu* nevycházely fejetony, vyplnila jejich místo pravidelná rubrika **Kursiva nevážná** (4. – 6. ročník). Jednalo se o texty podobného charakteru jako fejeton, jež ale byly kratší, satirické a psané kurzívou. Jejich autory byli hlavně Artuš Černík, Václav Lacina, Václav Cháb či Bohuslav Koutník, který do této rubriky přispěl mimo jiné článkem *Muž a žena v odívání*⁴³⁵. V pátém a šestém ročníku se také nepravidelně objevovala rubrika **Mezi řádky** charakteristická velmi krátkými texty doslova o pár řádcích, ve kterých se autoři vyjadřovali k různým společenským tématům nebo třeba reagovali na jiné autory, jako třeba Zdeněk Smetáček v článku *Prorocví Anatola France*⁴³⁶.

⁴³¹ Záznamy této rubriky byly sestaveny podle značek desetinného třídění (soustavy na pořadí záznamů) a zařazeny do jedné z 10 tříd (všeobecnosti, filozofie, náboženství, vědy sociální, jazykozpyt, přírodní vědy, technologie, umění, krásná literatura, dějepis a zeměpis. (*Čin*, 1 (1929), č. 1, 31. 10., s. 21)

⁴³² *Čin*, 8 (1936), č. 8, 9. 4., s. 14.

⁴³³ Blázen Padrnos byl jakýmsi „rozumářem“ *Činu*, který „v každém čísle zaujme své původní stanovisko k událostem a věcem (...) Josef Kopta se tu pokusil vytvořit komickou postavu jakéhosi podivína, v němž blázen, dítě i básník si podávají ruce, aby on všechno viděl po svém a po svém to i zrcadlil“ (*Čin*, 4 (1933), č. 23, 2. 2., s. 23).

⁴³⁴ *Čin*, 4 (1933), č. 24, 9. 2., s. 22.

⁴³⁵ *Čin*, 5 (1933), č. 6, 17. 8., s. 23 – 24.

⁴³⁶ *Čin*, 5 (1933), č. 24, 21. 12., s. 5.

V prvních šesti ročnících byly součástí časopisu *Čin* i **Citáty** významných osobností, V naprosté většině se jednalo o výroky prezidenta T. G. Masaryka, mnohdy z jeho děl, například z *Otázky sociální*. Dalšími autory citátů byly například spisovatel Vítězslav Nezval, profesor srovnávacích dějin, literární kritik a spisovatel Václav Tille, anglický spisovatel a vědec John Ruskin či francouzský spisovatel Romain Rolland.

V pátém a šestém ročníku *Činu* se pak ještě nepravidelně objevovala rubrika **Dopisy**, v níž byly uveřejňovány například zprávy z Vídně o kulturním životě vídeňské menšiny.

3.5.3 Myšlenková tvářnost časopisu

Na základě dvou předchozích podkapitol, *3.5.1 Programová tvářnost časopisu* a *3.5.2 Obsahová tvářnost časopisu*, je v této části práce možné identifikovat myšlenky a témata, které byly pro časopis *Čin* v období 1929 – 1936 klíčové a které utvářely jeho celkovou podobu. Přestože záběr oblastí, jimž se časopis věnoval, byl opravdu velice rozsáhlý, komparací programu časopisu a obsahu jeho rubrik byly určeny tyto tematické celky jako dominantní a pro časopis *Čin* charakteristické: 1. aktuální kulturní a společenské dění, 2. sociální problémy ve společnosti a 3. T. G. Masaryk a jeho ideje, přičemž o všech těchto oblastech lze říci, že je spojoval kritický tón, že se prolínaly jednotlivými rubrikami a bylo jim pravidelně věnováno mnoho prostoru. V následujících odstavcích práce tyto celky ve stejném pořadí shrne.

Prvním tematickým celkem je **aktuální kulturní a společenské dění**. Časopis *Čin* se zabýval kulturou v širokém slova smyslu, jak lze vyzorovat z předchozí podkapitoly. Velkou pozornost soustředil na českou i světovou literaturu (hlavně anglickou, americkou, francouzskou, německou, ruskou), a to prózu i poezii, jak lze pozorovat například v rubrikách *Básně/Verše*, *Beletrie*, *Články*, *Informace*, *Knižní novinky*, *Knižní referáty*, *Nové knihy*, *Došlé knihy*, *Knihy a časopisy*, na knihy pocházející z různých nakladatelství (kupříkladu František Borový, Aventinum, Melantrich, Odeon, Sfinx aj.), poměrně širokou škálu uměleckých oborů, jako divadlo, film, hudba či výtvarné umění, ale třeba také na architekturu; bedlivě také sledoval kulturní život v Československu a informoval o nejrůznějších kulturních událostech, jako přednáškách, výstavách, konferencích aj. Rovněž se týdeník, později čtrnáctideník, zabýval aktuálními veřejnými otázkami – politickou situací, problematikou

národohospodářství a také otázkami z oblasti filozofie, náboženství nebo sociologie, a to zejména v rubrikách *Články*, *Aktuality*, *Zprávy a poznámky*. Články týkající se těchto oblastí přinášely jednak věcné informace, jednak úvahy nad danými tématy či jejich kritická hodnocení.

Časopis vydávalo levicově a demokraticky zaměřené nakladatelství, stejně tak redakce byla levicově orientovaná a autoři, kteří do *Činu* přispívali, měli často taktéž velice blízko k levicovým a demokratickým myšlenkám. Tento fakt měl samozřejmě určitý vliv na podobu časopisu *Čin*, zejména na výběr témat, autorů či prosazování jistých idejí, ovšem nelze říci, že by se čtenáři setkávali na stránkách *Činu* s nějakými výraznými levicovými agitacemi, nebo že by toto hledisko nějakým způsobem ovlivňovalo například kvalitu textů.

Čin patřil k velmi kritickým časopisům, jeho kritiky lze však považovat v podstatě za objektivní, jelikož se hodnocení daných témat ujímali především autoři, kteří byli odborníky na danou problematiku, tedy jí rozuměli a snažili se o její zanalyzování, rozlišení silných a slabých stránek a podloženou argumentaci. Kritická hodnocení se nejčastěji objevovala v rubrice *Poznámky* v podobě referátů a recenzí literárních děl, divadelní, filmové, výtvarné, hudební či rozhlasové tvorby. Přičemž nelze tvrdit, že by zde platilo pravidlo, že kniha, divadelní hra, výtvarné dílo nebo film levicově smýšlejícího autora (nebo tímto způsobem zaměřené dílo) by byly automaticky hodnoceny kladně. Přestože byl *Čin* obecně poměrně kritickým časopisem, tak je zajímavé, že podle statistik ministerstva spravedlnosti nebyl tento časopis za celou dobu své existence konfiskován.⁴³⁷ Lze tedy shrnout, že se časopis *Čin* skutečně věnoval nejrůznějším otázkám z oblasti kultury a společnosti, což mělo za následek vznik velmi pestrého časopisu, patrně také díky tomu, že do něj přispíval značný počet autorů. O nejrůznějších tématech a problémech z těchto oblastí, které byly většinou velmi aktuální (samozřejmě v rozsahu týdne, později čtrnácti dní), podával věcné informace a fundované názory širokého spektra autorů. Vzhledem k množství recenzí a zpráv o knihách, jež byly vydány často jinými nakladatelstvími než *Činem*, je možné souhlasit s tím, že tento časopis vskutku nepreferoval pouze produkci svého vydavatele. *Čin*, jenž lze považovat za hodnotný a užitečný zdroj pro orientaci tehdejšího čtenáře nejen v kulturní oblasti, ale i v oblasti veřejných otázek, tedy na základě těchto důvodů naplňuje první část programových tezí.

⁴³⁷ NA, fond Ministerstvo spravedlnosti, karton 475, Tisk 5, 1929 – 1939.

Sociální problémy ve společnosti byly jedním z témat, kterým se časopis *Čin* ze své levicové podstaty, jež se obecně vyznačuje hájením zájmů spíše nižších a středních vrstev společnosti a požadavky sociálního zabezpečování občanů a jejich větší účasti na rozhodování, významně věnoval. Jak již bylo popsáno ve druhé kapitole, konkrétně v podkapitole 2.3 *Kulturní a politická situace ve 20. a 30. letech 20. století*, v první polovině třicátých let se v důsledku světové hospodářské krize projevil v Československu velké sociální problémy, které se dotýkaly značné části společnosti, což časopis *Čin* jako kulturně politický časopis na svých stránkách reflektoval. Následující text se bude zabývat tématem sociálních problémů v *Činu*, tedy tím, jak bylo konkrétně zobrazeno ve vybraných článcích.

Na sociální otázky se časopis *Čin* zaměřoval již od prvního ročníku své existence. Kupříkladu se věnoval situaci starých lidí v Československu. Bohuslav Koutník, který se touto problematikou zabýval třeba v článku *Staropensisté*, poukázal v této souvislosti například na nespravedlnosti ohledně vyplácení mezd lidem vyššího věku. Podle něj vyplácel stát těmto lidem menší platy, jelikož byli už staří, kvůli čemuž byla vytvořena i speciální kategorie „staropensisté“, což mělo tento krok odůvodnit. V článku konkrétně stálo: *„Když měla (republika) chleba dáti státním zaměstnancům, obrátila jej třikrát. Když penzistům, tedy třiatřicetkrát a pokaždé trochu uškubla. Lidé, vykonavší stejnou práci dostali různé pensijní příjmy, ježto jeden šel do pense toho a toho dne a druhý pozítří na to. Bylo toho málo, ale byli staří. Aby to pocítili důkladně, dostali slovo stáří do titulu. Pracovalo se s fikcí, že prý byl znehodnocen poklesem měny pensijní fond, do kterého si ti lidé před válkou platili. Ale každý ví, že není žádného pensijního fondu a příspěvku na něj. (...) Jest to právnická fikce, která nás stojí jen hodně peněz (...) Na náklad na takové fikce peníze jsou. Na staropensisty nebylo.“*⁴³⁸ Koutník v článku dále navrhoval, aby všichni politikové bez rozdílu stran byli za takové nespravedlnosti, kdy ztrpčovali život starým lidem, učiněni zodpovědnými.

Dále se objevovaly články, které popisovaly problémy státních zaměstnanců ve vztahu ke svému zaměstnavateli, jako například článek Františka Fajfra *Úředníci do společné fronty s dělnictvem*, ve kterém se jednak řešila situace, kdy stát nedal zaměstnancům z úsporných důvodů před Vánoci plat, jednak poměr mezi platem úředníka a dělníka a obecně poměr mezi těmito dvěma skupinami – *„Je jistě dost případů, kde úsporné opatření vlády znamená jen zkrácení vánočních radostí, stísnění*

⁴³⁸ *Čin*, 1 (1930), č. 29, 15. 5., s. 1.

prosincového rozpočtu, který bývá někdy jen z různých společenských zvyklostí nadprůměrný. Co mají říkat dělníci, kteří dnes nevědí dne ani hodiny? A právě toto úřednictvo rozčílené dnes újmou jeho existenci neničící nemá mnoho porozumění pro zoufalou situaci dělnického proletariátu. Nikdy snad nebyla propast mezi úředníkem a dělníkem tak hluboká jako v dnešní době.⁴³⁹ V článku *Hledají se pasivní lidé* pak Slavoboj Tusar, v souvislosti se státem jako zaměstnavatelem, doporučoval úředníkům, že pokud chtějí ve svém zaměstnání uspět, „je třeba se ohnout, a ponížít se“⁴⁴⁰, jelikož tyto principy jsou ve státní sféře považovány za největší ctnost zaměstnanců.

Dalšími oblastmi v rámci tématu sociálních problémů byly např. problematika nezaměstnanosti – *Bude nezaměstnanost řešena na účet zaměstnanců?*⁴⁴¹; bytové politiky a neodpovědnosti státu – *Vzorná ukázka sociální politiky*⁴⁴²; šetření – *Šetříme*⁴⁴³, *Pracovat a šetřit*⁴⁴⁴, *Spořivost a paraziti*⁴⁴⁵; reforem – *Nedopatření, vyhýbání nebo systém*⁴⁴⁶; demonstrací studentů za lepší podmínky – *Zač manifestovali technici?*⁴⁴⁷ či dělnických stávek – *Stávka*⁴⁴⁸, *Vojáci a dělníci*⁴⁴⁹.

Od čtvrtého ročníku *Činu*, tedy od roku 1932, kdy se hospodářská krize začala v Československu projevat nejvíce, množství článků týkajících sociálních problémů ještě vzrostlo. Výrazným textem byl článek Marie Majerové *Hesla na ulici*, který pojednával o stávce a průvodu továrních dělníků z konce října roku 1932, kteří demonstrovali kvůli ztrátě zaměstnání. Majerová tento průvod přirovnává k oslavám vzniku republiky v roce 1918, avšak s tím rozdílem, že „nezní již mezi domy radostné volání slávy; ulice se proměnily. Starost hledí z výkladců, nejistota z chodců. V posledních dnech říjnových se však zase opakuje obraz obrňujícího se města; jen zbraně se změnily. Dnes jsou to šavle a obušky, které prohlašují vládu silnějšího. A místo slávy vyšla do ulic hesla.“⁴⁵⁰ Podle Majerové ztratil lid iluze a byl sklíčen za čtrnáct let nezměněnými poměry, a proto vyšel do ulic, aby upozornil na svůj stav a boj. Článek dále zdůrazňuje, že se jednalo o iniciativu tzv. zdola – „Bylo to hnutí

⁴³⁹ Čin, 3 (1931), č. 14, 3. 12., s. 1 – 2.

⁴⁴⁰ Čin, 1 (1930), č. 21, 20. 3., s. 9.

⁴⁴¹ Čin, 3 (1931), č. 10, 5. 11., s. 17.

⁴⁴² Čin, 2 (1930), č. 17, 19. 2., s. 3.

⁴⁴³ Čin, 3 (1931), č. 13, 26. 11., s. 1.

⁴⁴⁴ Čin, 3 (1932), č. 35, 28. 4., s. 10 – 11.

⁴⁴⁵ Čin, 3 (1932), č. 42, 16. 6., s. 1 – 2.

⁴⁴⁶ Čin, 2 (1931), č. 18, 26. 2., s. 2 – 5.

⁴⁴⁷ Čin, 1 (1929), č. 6, 15. 12., s. 7 – 9.

⁴⁴⁸ Čin, 3 (1932), č. 32, 7. 4., s. 1.

⁴⁴⁹ Čin, 3 (1932), č. 34, 21. 4., s. 1.

⁴⁵⁰ Čin, 4 (1932), č. 9, 29. 10., s. 1.

živelně vyvřelé. *To se společenské moře samo pohnulo a vyneslo na povrch vrstvu lidí, zpravidla skrytou v neviditelných hlubinách výroby.*⁴⁵¹, kterou se vytvořila jednotná fronta dělníků.

V dalším článku *Dělníci a státní zaměstnanci* autora Zdeňka Smetáčka je pak popisován i boj o zaměstnání a mzdy státních zaměstnanců, kteří podle autora šli za příkladem organizovaného dělnictva, ovšem neměli svůj program a nebyli ani tak jednotní. Přesto však považuje fakt, že se veřejní zaměstnanci dovolávali u širších vrstev občanských zastání, za velký pokrok – „*Je tu konečně odhodláni něco vlastními silami vybojovat a nečekat jen pasivně na uznání shora (...) Ale mnoho ještě zbývá vykonat. (...) Nalézt konečně místo v soustavě demokratického života, rozloučit se s domněním, že byrokracie je páteří státu, a poznat, že tou páteří jsou občané sami.*“⁴⁵²

Článek *Mravnost a bída*, jehož autorem byl Bohuslav Koutník, pak přináší úvahu o vlivu bídy na morálku lidí, ve které se zastává nezaměstnaných, kteří se do této pozice často dostali nikoli svou vinou, ale protože se „*ředitelé hospodářského života*“ více starali o uchvácení co největších okamžitých zisků a ne o trvalou rovnováhu výroby a spotřeby. Koutník dále uvádí: „*Jak se lehce rozumuje o morálce a jak se těžce praktikuje! Je velmi snadné zachovávat sedmé přikázání, když máš existenci, na kterou jsi byl celou výchovou připravován jako nepřiměřenou, ale je to velmi těžké, když nevíš, co budeš dnes jíst a jak si opatříš alespoň takový nocleh, abys do rána nezahynul.*“⁴⁵³ Ve čtvrtém ročníku dále vyšlo několik článků, které se zabývaly snížením platů zaměstnanců, například *Jak se to dělá*⁴⁵⁴, *Penze starých spisovatelů*⁴⁵⁵ či *Zaměstnanci, přitlačení ke zdi*⁴⁵⁶. Sociálními problémům se věnovaly i následující ročníky.⁴⁵⁷

Podle množství článků, které bylo možné zařadit pod téma sociální problémy, nejen od čtvrtého ročníku časopisu, lze tvrdit, že byla naplněna bezezbytku i tato programová teze.

⁴⁵¹ Čin, 4 (1932), č. 9, 29. 10., s. 1.

⁴⁵² Čin, 4 (1932), č. 16, 15. 12., s. 2.

⁴⁵³ Čin, 4 (1933), č. 36, 4. 5., s. 1 – 2.

⁴⁵⁴ Čin, 4 (1932), č. 5, 29. 9., s. 1 – 2.

⁴⁵⁵ Čin, 4 (1932), č. 8., 20. 10., s. 15 – 16.

⁴⁵⁶ Čin, 4 (1932), č. 13, 24. 11., s. 12 – 14.

⁴⁵⁷ V 5. ročníku se například objevily články *Dvojí plat* (Čin, 5 (1933), č. 5, 10. 8., s. 10 – 13) či *Úspory na studentsvu* (Čin, 5 (1933), č. 18, 9. 11., s. 15 – 16). V 6. ročníku pak třeba články *Chudí mezi sebou* (Čin, 6 (1934), č. 21, 24. 5., s. 16 – 18) nebo *Nezaměstnaná inteligence* (Čin, 6 (1934), č. 34, 23. 8., s. 20 – 21). Sedmý ročník nabízel kupříkladu články *Bída v dělnických rodinách* (Čin, 7 (1935), č. 19, 12. 9., s. 12) či *Bohatí a chudí v politice* (Čin, 7 (1935), č. 21, 10. 10., s. 2). V 8. ročníku se problematikou zabývaly třeba: *Peníze nebo život* (Čin, 8 (1936), č. 17, 13. 8., s. 6 – 7) a *Nemocenské pojišťovny a jedna pojišťovna* (Čin, 8 (1936), č. 9, 23. 4., s. 14).

Třetí část programových tezí je založena na osobnosti T. G. Masaryka a jeho idejích, jež byly nastíněny v podkapitole 3.5.1 *Programová tvářnost časopisu*. Přičemž je důležité zmínit, že následující témata v rámci tematického celku **T. G. Masaryk a jeho ideje**, která byla shledána jako zásadní v souvislosti s časopisem *Čin*, jelikož se v období 1929 – 1936 objevovala v časopise nejčastěji a zahrnovala v sobě nejvíce článků, byla vybrána dříve, než byl nalezen výše zmíněný dokument⁴⁵⁸ s prohlášením o tom, že Masarykova idea je živým programem *Činu*, což tuto programovou tezi ještě více opodstatňuje. Mezi zvolená témata tak patří: osobnost T. G. Masaryk, demokracie, socialismus, fašismus a boj proti němu a náboženská otázka.

O osobě československého prezidenta **T. G. Masaryka** se na stránkách časopisu *Čin* psalo velice často, patrně i v souvislosti s tím, že patřil mezi preferované autory nakladatelství *Čin*, a proto byl tento politik a filozof zařazen mezi hlavní témata časopisu. Všechny nalezené články se o Masarykovi vyjadřovaly velice kladně, často obdivně. Svým čtenářům se *Čin* snažil Masaryka zprostředkovat jako prezidenta Osvoboditele, myslitele, vůdce odboje, který se zasloužil o vznik samostatného státu, a v podstatě nedotknutelnou autoritu. V každém ročníku bylo možné o prezidentovi a jeho díle nalézt několik i vícestránkových textů. U příležitosti jeho osmdesátých narozenin mu bylo dokonce věnováno celé číslo časopisu, ve kterém se k němu v jednotlivých článcích vyjadřovali někteří spisovatelé a autoři *Činu* – Antal Stašek viděl Masaryka například jako „*hlubokého myslitele*“ a učence, který na rozdíl od ostatních filozofů pouze o filozofii nepíše, ale „*svou filozofii prožívá a dějiny dělá*“⁴⁵⁹, legionář Jaroslav Kratochvíl jako „*zkratku pro celý program úseku revoluce, program nevyslovený a jedním jazykem nevyslovitelný, program žijící jenom v davovém srdci*“⁴⁶⁰, Josef Čapek jako „*našeho prezidenta a velkého muže*“⁴⁶¹ a například Pavel Eisner jako „*osobnost vladařskou, jež nemá obdoby v dnešním světě, nejkrásnějšího a nejkrálovštějšího starce na evropských trůnech, knížete každým pohybem ruky*“⁴⁶². V článku *Masaryk ve verších* popisuje Václav Běhounek Masaryka kupříkladu také jako zdroj lidové básnické inspirace a vyzdvihuje především jeho moudrost, pracovitost či odhodlanost a nazývá jej „*miláčkem a učitelem lidu*“⁴⁶³.

⁴⁵⁸ LA PNP, fond *Čin*, Redakční korespondence z 20. 12. 1938.

⁴⁵⁹ *Čin*, 1 (1930), č. 19, 6. 3., s. 7.

⁴⁶⁰ *Čin*, 1 (1930), č. 19, 6. 3., s. 11.

⁴⁶¹ *Čin*, 1 (1930), č. 19, 6. 3., s. 13.

⁴⁶² *Čin*, 1 (1930), č. 19, 6. 3., s. 20.

⁴⁶³ *Čin*, 2 (1931), č. 24, 9. 4., s. 7.

Čin také přinášel informace o Masarykových dílech, například v článku *T. G. Masaryk: Americké přednášky*⁴⁶⁴, *Prezidentovy projevy*⁴⁶⁵, také o knihách, které pojednávaly přímo o něm, například *Masaryk mezi svými*⁴⁶⁶, *Masarykovy hovory s Karlem Čapkem*⁴⁶⁷, *Hovory s T. G. Masarykem*⁴⁶⁸ nebo o kulturních událostech s Masarykem spjatými, například o výstavě *Ohlas 80. narozenin Masarykových ve světovém tisku*⁴⁶⁹ či otevření knihovny *Masarykova knihovna*⁴⁷⁰. Některé články se věnovaly úvahám nad Masarykovými díly, jako například článek *Masarykova Otázka sociální*⁴⁷¹ Josefa Navrátila, ve kterém autor rozebíral Masarykovu kritiku marxismu. Programovým ukazatelem se stalo také otiskování Masarykových citátů z jeho děl v časopise, které tak čtenářům průběžně mohly připomínat jeho demokratické myšlenky. Nejvíce se jich objevilo v šestém ročníku, a to 21.

Téma **demokracie** se přirozeně stalo jedním z hlavních témat časopisu *Čin*, jelikož vydavatelem časopisu bylo nakladatelství, které se k demokratickým myšlenkám veřejně hlásilo. Naprostou většinu článků, které se tímto tématem zabývaly, spojovala myšlenka obrany demokracie. Demokracii v Československu bylo podle *Činu* nutné bránit, protože systém republiky, ač to proklamoval svou ústavou, demokratický příliš nebyl, a to zejména kvůli zákonům, které omezovaly svobody občanů, tedy zákonu o mimořádných opatřeních a zákonu na ochranu republiky.⁴⁷²

Radim Foustka tuto problematiku rozvíjel například ve svém článku *Demokracie je diskuse*, kde konstatoval, že svoboda tisku, shromáždění a slova, jakož i svoboda osobní je sice ústavou zaručena, ovšem zároveň poukazoval na dodatek, že podrobnosti upravuje zákon, a v tom je podle něj zásadní problém a příčina toho, že demokracie funguje v mezích zákona, stejně jako všechny svobody – „Bylo by nespravedlivé vytýkati tvůrcům ústavy, že do ní pojali tato omezení. Žádala to doba (...) Ale je svrchovaný čas si uvědomiti, že píšeme v těchto dnech rok 1931 a nikoli 1918, ani 1920, a že to, co tehdy bylo zájmem státu, je dnes jeho nebezpečím. Nepokládáme tedy omezení svobody tisku, slova a shromáždění za nutné k ochraně státu a demokracie

⁴⁶⁴ Čin, 1 (1930), č. 2, 7. 11., s. 18.

⁴⁶⁵ Čin, 4 (1933), č. 28, 9. 3., s. 1 – 6.

⁴⁶⁶ Čin, 1 (1930), č. 44, 28. 8., s. 14 – 15.

⁴⁶⁷ Čin, 7 (1935), č. 10, 9. 5., s. 8 – 11.

⁴⁶⁸ Čin, 8 (1936), č. 16, 30. 7., s. 9 – 12.

⁴⁶⁹ Čin, 3 (1932), č. 27, 3. 3., s. 14 – 15.

⁴⁷⁰ Čin, 2 (1931), č. 17, 19. 2., s. 15.

⁴⁷¹ Čin, 8 (1936), č. 16, 30. 7., s. 9 – 12.

⁴⁷² O těchto zákonech se práce zmiňuje v podkapitole 2.1.1 *Charakteristika tištěných médií*.

v dnešní situaci⁴⁷³. Radim Foustka dále dodává, že tato omezení mohou být účinná proti násilnické menšině, avšak nesmí trvat déle, než trvá nebezpečí násilí této menšiny. Pokud totiž omezení přetrvají, ohrožují tím demokracii. Podle Josefa Navrátila by se tyto zákony a nařízení měly co nejdříve zrušit, jelikož způsobují „vlastně jen rozkvět všech nekalých živlů“⁴⁷⁴, jak tvrdí v článku *Obrana demokracie*. V dalším svém článku *Svobody míra vrchovatá?* se Josef Navrátil v souvislosti s omezováním svobody vyjádřil o podryvání bezpečnosti republiky. Svoboda se podle něj nesmí omezovat, naopak je nutné ji ještě více rozvinout; zároveň ale volá po způsobu zamezení zneužívání demokratických svobod.⁴⁷⁵

Na nedemokratické chování vlády upozorňoval také Václav Osvald v článku *Demokracie nestřílí*. Konkrétně zde poukazoval na útoky na nejzákladnější práva demokracie, a to shromažďování, v souvislosti se střelbou do dělníků, kteří demonstrovali kvůli propouštění a snižování mezd ve Frývaldově.⁴⁷⁶ Tímto problémem se zabýval i Zdeněk Smetáček, který ve svém textu *Začínáme s demokracií* konstatoval, že „tak zvaná demokratická státní moc kope ideí demokracie velikým krumpáčem hrob“⁴⁷⁷, a dovolával se zde spravedlivé, neohrožené a zdravé demokracie. Vláda podle článku Zdeňka Smetáčka *Demokracie a Gleichschaltung*⁴⁷⁸ bažila po neomezené moci, čímž eliminovala roli parlamentní demokracie, jak tvrdil článek *Parlamentní demokracie? – „parlament jest samostatným tělesem, které opravdu vládne, nejen přihlíží. u nás však vládnou strany, jejichž neomezená moc nemá ústavní protiváhu“*⁴⁷⁹. Radim Foustka proto apeloval v článku *Demokracie v nebezpečí* na socialistické zástupce ve vládě a parlamentu, aby začali šířit demokracii ve všech směrech – politickém, sociálním i hospodářském.⁴⁸⁰ Cestou z problémů demokracie tak mohlo být podle článku Zdeňka Smetáčka *Co škodí demokracii*⁴⁸¹ vytvoření opravdu demokratického programu, který, na rozdíl od diktatur, demokracie postrádala, nebo značných reforem, jak tvrdil například Miloš Vaněk v článku *Reforma demokracie*⁴⁸².

⁴⁷³ Čin, 2 (1931), č. 20, 12. 3., s. 1.

⁴⁷⁴ Čin, 4 (1933), č. 37, 11. 5., s. 9.

⁴⁷⁵ Čin, 4 (1933), č. 41, 8. 6., s. 2 – 6.

⁴⁷⁶ Čin, 3 (1931), č. 15, 10. 12., s. 1 – 2.

⁴⁷⁷ Čin, 4 (1932), č. 1, 1. 9., s. 2.

⁴⁷⁸ Čin, 4 (1933), č. 41, 8. 6., s. 2 – 6.

⁴⁷⁹ Čin, 4 (1932), č. 10, 3. 11., s. 1 – 2.

⁴⁸⁰ Čin, 4 (1933), č. 38, 18. 5., s. 16 – 17.

⁴⁸¹ Čin, 6 (1934), č. 1, 4. 1., s. 12.

⁴⁸² Čin, 6 (1934), č. 15, 12. 4., s. 1 – 3.

Socialismus lze považovat za velmi výrazné téma v rámci časopisu *Čin*, jelikož v době založení časopisu propukla celosvětová hospodářská krize, která během pár let postihla v různé intenzitě ekonomiky patrně všech kapitalistických zemí, tedy i Československa. V tehdejší společnosti se hledaly možné příčiny této krize, a na základě toho se do popředí zájmu dostal kapitalismus, stávající ekonomický systém založený takřka výhradně na soukromém vlastnictví výrobních zdrojů, relativně volném trhu a prodeji pracovní síly soukromým zaměstnavatelům, a právě socialismus, myšlenkový systém a politické hnutí zastávající princip plánovitého řízení ekonomiky, zespolečnění výrobních prostředků a rovněž zániku společenských tříd, rovnosti a sociální spravedlnosti.⁴⁸³ Jednotlivé články časopisu se proto nejčastěji věnovaly těmto dvěma systémům, přičemž zde byla patrná tendence obhajovat socialismus, ale současně ho také podrobovat značné kritice.

Problematikou socialismu a kapitalismu se v *Činu* kupříkladu zabýval Václav Osvald, jenž v článku *Svět se točí doprava* konstatoval, že socialismus je obecně v krizi a společnost je proto orientována vpravo, tedy ke kapitalismu, který však chápal jako „cestu zpět k výrobnímu systému, který sám v sobě, svými silami se hroutí a zachvívá tak silně, že ani národní vlády, ani diktatury, ani miliony hlasů desorientovaných voličů nic, naprosto nic nepřidají jeho síle, jednou již ztracené“⁴⁸⁴. Pro Československo tak viděl, i přes mnohé nedostatky, budoucnost v socialismu, který jde podle něj na rozdíl od kapitalismu „hlemýždím krokem kupředu“⁴⁸⁵. O krizi socialismu se vyjadřoval i Zdeněk Smetáček v článku *Socialism jako světový názor a jako politika*, kde připustil určitou krizi socialismu, avšak pouze jako světového názoru – „doba, kdy socialism byl prudkým a spontánním hnutím, které skoro epidemicky zachvacovalo mysl i vyplňovalo celý duchovní život lidí, kdy socialism byl něčím, co se velmi podobalo náboženské víře, nenávratně, jak se zdá, minula“⁴⁸⁶, socialismus jako politická myšlenka podle něj funguje dál (například v SSSR) a dokonce se zapříčinil o mnoho zlepšení pro pracující lid a morálku ve společnosti. V článku *Australský socialism* se Smetáček přímo uchýlil k obraně socialismu, kdy reagoval na zprávu, že za hospodářskou krizi v Austrálii může právě socialismus – „To je trochu příliš snadné porážení socialismu, nalepit na kapitalistickou zemi, která se ocitla v krizi, vinětu socialismu (...) Musíme proto velmi snažně prosit pány obhájce kapitalismu, aby nesnáze, které kapitalistické hospodářství,

⁴⁸³ Geršlová, Sekanina, 2003: 156, 338 – 339.

⁴⁸⁴ *Čin*, 3 (1931), č. 11, 12. 11., s. 1.

⁴⁸⁵ *Čin*, 3 (1931), č. 11, 12. 11., s. 1.

⁴⁸⁶ *Čin*, 1 (1930), č. 21, 20. 3., s. 11.

at' v Australii či u nás, právě prodělává, připsali poctivě na jeho vrub.⁴⁸⁷ Na negativa socialismu poukazoval Smetáček také v souvislosti s nezájmem mládeže o socialismus, například v článku *Socialism a mládež* považuje za stinné stránky socialismu jeho neschopnost formulovat jasný a praktický hospodářský program, který by se dotýkal hmotných otázek zvláště mladé generace, a nedostatek strhujících idejí. Socialismus proto podle něj potřebuje především myslících lidí.⁴⁸⁸ Další negativum socialismu shledává Václav Gutwirth v článku *Socialismus a technika* v tom, že socialismus neumí využívat médií (filmu, rozhlasu, gramofonové desky), aby svými myšlenkami zaujal veřejnost.⁴⁸⁹ Do jisté míry hleděl *Čin* vcelku kriticky i na hospodářské plánování, tzv. pětiletky, například článku *Pětiletka*⁴⁹⁰ či *Věda o konsumu, socialism a pětiletka*⁴⁹¹ a odmítal i tzv. státní kapitalismus, jak lze vysledovat v článku *Státní kapitalismu a hospodářská demokracie*⁴⁹². Jako řešení problémů socialismu pak bylo v několika článcích shledáno vytvoření jeho konkrétního programu – *Socialismus agitační a konstruktivní*⁴⁹³, *Socialistická cesta z krize*⁴⁹⁴ nebo *Co chtějí socialisté?*⁴⁹⁵.

Problematikou **fašismu**, potažmo německého nacionálního socialismu (nacismu), se demokraticky a levicově orientovaný časopis *Čin* zabýval kontinuálně od třetího do osmého ročníku. Ve svých článcích proti tomuto protidemokratickému hnutí, které podporovalo nacionální a rasové nadčlověctví, časopis radikálně vystupoval a podporoval vytvoření protifašistické jednoty.

Časopis *Čin* začal informovat o přiostrhující se situaci v Německu již v roce 1932. Radim Foustka v článku *Poměry v Německu* například konstatoval: „*Je pravděpodobno, že v nich (volbách) Hitler zvítězí. Přejmenším je jisto, že počet nacionálně socialistických poslanců vzroste. Co bude potom? Potom přijde Třetí říše. To by mělo znamenat, že sliby, jež po léta hnědokošiláči házeli do lidu, se vyplní*“⁴⁹⁶. Zdeněk Smetáček popisoval Německo té doby v článku *Německo jako „fašisticky pangermánské, blouznivé a násilnické“*⁴⁹⁷, přičemž velký problém spatřoval zejména

⁴⁸⁷ *Čin*, 2 (1931), č. 13, 22. 1., s. 16.

⁴⁸⁸ *Čin*, 3 (1932), č. 40, 2. 6., s. 1 – 3.

⁴⁸⁹ *Čin*, 3 (1932), č. 36, 5. 5., s. 1 – 2.

⁴⁹⁰ *Čin*, 2 (1931), č. 33, 11. 6., s. 18 – 19.

⁴⁹¹ *Čin*, 3 (1932), č. 20, 14. 1., s. 17 – 18.

⁴⁹² *Čin*, 4 (1932), č. 12, 17. 11., s. 16 – 17.

⁴⁹³ *Čin*, 5 (1933), č. 22, 6. 12., s. 1 – 2.

⁴⁹⁴ *Čin*, 6 (1934), č. 32, 9. 8., s. 12 – 13.

⁴⁹⁵ *Čin*, 7 (1935), č. 9, 25. 4., s. 3 – 4.

⁴⁹⁶ *Čin*, 3 (1932), č. 42, 16. 6., s. 13.

⁴⁹⁷ *Čin*, 4 (1932), č. 4, 23. 9., s. 1.

v tom, že stoupcenci hitlerismu často pocházeli z řad nezaměstnané mládeže.⁴⁹⁸ V souvislosti s nacismem se Čin ve svých textech věnoval jednak problémům antisemitismu, jenž kategoricky odsuzoval, jako například v článcích *O antisemitismu*⁴⁹⁹, *Wassermann a Němci*⁵⁰⁰ nebo *Hrrr na Židy*⁵⁰¹, jednak také problematice německé emigrace, kterou naopak absolutně podporoval – *Co s německou emigrací?*⁵⁰².

Československým fašismem, například ve vztahu k Radolovi Gajdovi či Jiřímu Stříbrnému, se Čin příliš nezabýval, jelikož jak tvrdil článek Václava Gutwirtha *Fašismus a jeho protektori – „náš fašismus nikdy nevynikal hlubším fondem“*⁵⁰³.

V roce 1933 vyšly v časopise tři články, které se poměrně nelichotivě a kriticky vyjadřovaly k osobě Hermanna Göringa⁵⁰⁴, Josepha Goebbelse⁵⁰⁵ a Adolfa Hitlera⁵⁰⁶, jejichž autor je publikoval pod pseudonymem *Vyhnanec hákového kříže*. Adolfu Hitlerovi se věnovalo také několik článků ve spojitosti s jeho životopisy, které často psali antifašističtí autoři – *Hřeby do rakve německého fašismu*⁵⁰⁷ či *Životopis diktátora*⁵⁰⁸.

Anonymní článek *Hitler – kancléřem* pak rozvinul myšlenku obrany československé demokracie před fašismem: „*Pro Československo znamená Hitler v roli kancléře komplikaci. Kruh diktatur se kolem nás svírá. Nyní teprve přijde doba, kdy bude nutno tím usilovněji hájiti demokracii*“⁵⁰⁹. Touto myšlenkou se v článku *Kdo je pro demokracii?* zabýval i Josef Trojan, jenž odkazoval na manifest československých spisovatelů, kterým se někteří spisovatelé bez ohledu na své politické postoje přihlásili k obraně demokracie, výboji proti fašismu a zachování kultury národa.⁵¹⁰ Na spisovatele a jejich boj proti fašismu apelovala ve svých textech také Marie Majerová, jako například v článku *Spisovatelé a nová válka*⁵¹¹ či *Třídění duchů*⁵¹².

⁴⁹⁸ Čin, 4 (1933), č. 31, 30. 3., s. 1 – 2.

⁴⁹⁹ Čin, 4 (1933), č. 13, 24. 11., s. 3 – 5.

⁵⁰⁰ Čin, 4 (1933), č. 43, 22. 6., s. 5 – 12.

⁵⁰¹ Čin, 6 (1934), č. 1, 4. 1., s. 18.

⁵⁰² Čin, 4 (1933), č. 44, 29. 6., s. 1 – 3.

⁵⁰³ Čin, 3 (1932), č. 42, 16. 6., s. 14.

⁵⁰⁴ Čin, 4 (1933), č. 36, 4. 5., s. 11 – 13.

⁵⁰⁵ Čin, 4 (1933), č. 37, 11. 5., s. 12 – 14.

⁵⁰⁶ Čin, 4 (1933), č. 35, 27. 4., s. 1 – 3.

⁵⁰⁷ Čin, 6 (1934), č. 23, 7. 6., s. 11 – 12.

⁵⁰⁸ Čin, 8 (1936), č. 1, 2. 1., s. 6 – 8.

⁵⁰⁹ Čin, 4 (1933), č. 23, 2. 2., s. 8.

⁵¹⁰ Čin, 6 (1934), č. 49, 6. 12., s. 1 – 2.

⁵¹¹ Čin, 6 (1934), č. 31, 2. 8., s. 7 – 10.

⁵¹² Čin, 6 (1934), č. 47, 22. 11., s. 1 – 2.

Od sedmého ročníku, tedy od roku 1935, začal časopis *Čin* své čtenáře informovat o vůdci sudetských Němců Konrádu Henleinovi a politické straně SdP, která v tomto roce uspěla v parlamentních volbách. Často se jednalo o velmi kritické články, které se objevovaly na první straně časopisu ve formě úvodníků, avšak ze samozřejmých důvodů byly mnohdy označeny pouze šifrou či pseudonymem nebo byly rovnou anonymní. *Čin* v těchto textech poukazoval zejména na Henleinovu falešnou loajalitu k československé vládě, napojení na Hitlera a jeho stranu NSDAP a také na nedůvěru občanů směrem ke Konrádu Henleinovi. Jan Hrabánek se kupříkladu ve svých úvodnicích pozastavoval nad tím, že henleinovská strana ještě nebyla, jako protidemokratická a protistátní, zrušena, a to podle zákona z roku 1933 o rozpouštění politických stran – „*Proti henleinovcům se ho nepoužilo, ač bylo obecně známo, že tato strana převzala příslušníky rozpuštěné strany hakenkreuzerské a zastavené německonacionální*“⁵¹³. Další články pak poukazovaly na Henleinovu falešnou „masku“, jako například článek *Henlein bez masky* autora j. m.⁵¹⁴, který konstatoval: „*Dnes před volbami musí Henlein svým voličům poodkrýt šlojř, aby se jim dal poznat. Heslo, jímž jeho agitátoři obcházejí venkov, dnes zní SHF – Sei Hitler's Freund. Slepý jest, kdo nevidí.*“⁵¹⁵ nebo úvodník⁵¹⁶ Jana Hrabánka z 12. března 1936.

V září 1935 se pak v časopise objevil krátký článek *Henlein žaluje časopis Čin*⁵¹⁷, který informoval o hromadné žalobě Konráda Henleina na český tisk kvůli nařčení o jeho hakenkrajclerství, jež se obrátila i proti odpovědné redaktorce Marii Majerové. Majerová byla konkrétně žalována pro přestupek zanedbání povinné péče. Z dostupných materiálů však nevyplývá, že by byla vina Majerové prokázána.

Náboženské otázky se *Čin* věnoval zejména v prvních pěti ročnících časopisu. Jeho postoj k náboženství jako takovému nelze chápat jako negativní či odmítavý, což se může na první pohled tak jevit. V jednotlivých člancích, které se věnovaly této problematice, se stavěl především proti církvím jako organizacím a také proti jejich působení, jež považoval za zastaralé a nepřinášející nic nového. Časopis rovněž poukazoval na celkový úpadek katolické víry.

⁵¹³ *Čin*, 7 (1935), č. 19, 12. 9., s. 1.

⁵¹⁴ Tohoto autora se nepodařilo identifikovat.

⁵¹⁵ *Čin*, 7 (1935), č. 10, 9. 5., s. 7.

⁵¹⁶ *Čin*, 8 (1936), č. 6, 12. 3., s. 1.

⁵¹⁷ *Čin*, 7 (1935), č. 20, 26. 9., s. 14.

Zdeněk Smetáček například v článku *Teologický kolovrátek* konstatuje, že dnešní teologové se „točí v kruhu a přešlapují na místě“⁵¹⁸, jelikož jim náboženství nedává nová témata k přemýšlení. Lidé prý obecně vědí, že mají následovat Krista, mají být křesťany a chodit v neděli do kostela, ovšem netuší, co mají činit ve svém každodenním životě. Článek Františka Fajfra *Katolicism na ústupu* dále tvrdí, že podstatou církevního náboženství již vlastně není víra jako taková, ale že se náboženství udržuje již pouze sociálně. Obsah katolického náboženství totiž kromě několika idejí a zásad společných takřka všem náboženstvím přestal být živou vírou, podle níž a kterou se doopravdy žije.⁵¹⁹ Papežská encyklika, stejně jako ostatní katolické formule, jsou podle Fajfra „mrtvou literou, jako velmi mnoho z katolického náboženství vůbec“⁵²⁰.

Za značný problém se obecně považovalo sepětí mezi církví a státem. Tuto problematiku výstižně demonstruje článek *Katolík a stát*, ve kterém se Zdeněk Smetáček věnoval tvrzení katolického spisovatele Jaroslava Durycha o využívání autority prezidenta Masaryka k protikatolickému boji. Durych po Masarykovi vyžadoval, aby změnil své stanovisko ke katholicismu, jelikož je prezidentem všech občanů, tedy i katolíků, a proto by veřejně neměl vystupovat proti katolickému náboženství. Smetáček Durychovy požadavky přirovnal ke klerikalismu – „je to typické, nesnášenlivé stanovisko věřícího katolíka k občanské autoritě. Katolík nechce tuto autoritu uznat, má-li ona jiné náboženské stanovisko a jiný světový názor než on“⁵²¹. Katolíci se stále ohlížejí po jakýchsi mocných rukách, které by je postrkovaly, a nemohou si zvyknout na myšlenku, že státní aparát už neslouží jen jim. „Jestliže jednou uznali republiku a ústavu, pak musí uznati prezidenta, který byl na základě této ústavy řádně zvolen, a nesmí nikoho z nich ani ve snu napadnout, žádat na něm, aby měnil své názory, které hájil před svým prezidentstvím.“⁵²² Katolíci se podle Zdeňka Smetáčka totiž stále nenaučili rozlišovat stát jako samostatnou organizaci politickou a církve jako samostatnou organizaci duchovní. Odluka církve od státu by pak mohla podle Josefa Navrátila paradoxně přinést mimo jiné i „více náboženského života, čistějšího a opravdovějšího“⁵²³. Klerikalismem, tedy určitým zneužíváním politiky a státu pro

⁵¹⁸ Čin, 1 (1930), č. 29, 15. 5., s. 12.

⁵¹⁹ Čin, 2 (1931), č. 28, 7. 5., s. 12 – 13.

⁵²⁰ Čin, 2 (1931), č. 13, 22. 1., s. 2.

⁵²¹ Čin, 2 (1930), č. 4, 20. 11., s. 6.

⁵²² Čin, 2 (1930), č. 4, 20. 11., s. 6.

⁵²³ Čin, 2 (1930), č. 2, 6. 11., s. 16.

církevní účely, se pak zabývaly například články *Církev jako církev*⁵²⁴ nebo *Náboženství a světová kultura*⁵²⁵.

Velmi kriticky se autoři *Činu* vyjadřovali rovněž k náboženství na školách – *Katolický učitel a žáci*⁵²⁶, *Křesťanství na školách*⁵²⁷ či *Náboženství na školách?*⁵²⁸. Katolickou církev, která prý často „uzavírá politické kšefty, jakmile se začne obracet v^{it}r“⁵²⁹, také mnohdy spojovali s fašistickým režimem, jako například v článcích *Katolicismus a fašismus*⁵³⁰ či *Papežská politika*⁵³¹.

Postoj *Činu* k náboženství patrně nejlépe vystihuje citace z článku *Naděje katolictví v zemích českých* – „*nechut' k církvi a oficiálnímu katolicismu není ještě atheismem*“⁵³².

Vzhledem k výše popsaným tématům je možné tvrdit, že byla naplněna i poslední programová teze, tedy, že se časopis *Čin* hojně věnoval tématům, která ve většině korespondovala s myšlenkami T. G. Masaryka.

V časopisu *Čin* je bezpochyby možné nalézt i další témata, která se ale třeba neobjevovala tak často, v takové míře, nepojímala takové množství článků a během osmi ročníků časopisu se mohla značně měnit vzhledem k dění ve společnosti. V případě této práce bylo prioritou poukázat na nosná a dlouhodobě pěstovaná témata, aby bylo možné abstrahovat kontinuitu myšlenkové tvárnosti časopisu.

⁵²⁴ *Čin*, 4 (1932), č. 2, 8. 9., s. 19.

⁵²⁵ *Čin*, 7 (1935), č. 8, 11. 4., s. 3 – 5.

⁵²⁶ *Čin*, 1 (1930), č. 36, 3. 7., s. 16 – 17.

⁵²⁷ *Čin*, 1 (1930), č. 29, 15. 5., s. 12 – 13.

⁵²⁸ *Čin*, 3 (1931), č. 13, 26. 11., s. 16.

⁵²⁹ *Čin*, 2 (1931), č. 33, 11. 6., s. 13.

⁵³⁰ *Čin*, 3 (1932), č. 42, 16. 6., s. 3.

⁵³¹ *Čin*, 5 (1933), č. 14, 12. 10., s. 6 – 11.

⁵³² *Čin*, 2 (1930), č. 2, 6. 11., s. 1.

4. Časopis Čin v letech 1937 – 1939

Ve druhé polovině třicátých let, konkrétně v lednu roku 1937, se po odchodu vedoucí redaktorky Marie Majerové z redakce ujal vedení devátého ročníku *Činu* Bohumil Příkryl, ředitel nakladatelství, které tento časopis vydávalo, a řídil ho až do počátku roku 1939, tedy do období, kdy se schylovalo ke konci druhé republiky a k okupaci českých zemí nacistickým Německem. Časopis *Čin* byl právě v této době v důsledku vládního zastavování vydávání tiskovin především antifašistického, legionářského, levicového a demokratického charakteru na začátku svého jedenáctého ročníku úředně zastaven. Tato podkapitola se bude zabývat časopisem *Čin* v období, kdy ho vedl Bohumil Příkryl, tedy od ledna roku 1937 do února roku 1939. Pozornost bude věnována především okolnostem personálních změn ve vedení *Činu* a jeho staronovému vedoucímu redaktorovi, dále charakteristice časopisu v tomto období, autorům, kteří do něj přispívali po odchodu původních členů redakce v roce 1936, jeho programové a obsahové stránce a v závěru práce také zániku tohoto časopisu.

4.1 Změna ve vedení časopisu

Jak již bylo uvedeno ve třetí kapitole, konkrétně v její druhé podkapitole, v sedmém ročníku časopisu došlo z nepříliš jasných důvodů k jeho reorganizaci. Na konci osmého ročníku pak redakci *Činu* opustila vedoucí redaktorka Marie Majerová společně se dvěma dalšími členy redakce, Bohuslavem Koutníkem a Františkem Fajfrem. Přestože se nepodařilo dohledat podklady, které by odchod těchto redaktorů z *Činu* ozřejmovaly přímo, a to ani v jejich článku *Na rozloučenou*, o kterém se práce zmínila v podkapitole o Marii Majerové, je velmi pravděpodobné, že časopis opustili také v souvislosti s touto reorganizací časopisu.

Podle dobového tisku, který tuto událost na svých stránkách sledoval, mělo v souvislosti s odchodem Marie Majerové, Bohuslava Koutníka a Františka Fajfra z redakce časopisu dokonce dojít k tomu, že časopis přestane vycházet. List *Lidový deník* například konstatoval: „*Socialistický »Čin«, dříve týdeník a v posledních letech čtrnáctideník, po osmiletém vycházení přestane býti od Nového roku vydáván.*“⁵³³ Časopis *Dělnická osvěta* pak tuto informaci rozvíjí následovně: „*Čin, redigovaný spisovatelkou Marií Majerovou, končí VIII. ročník a přestává vycházet. Nechceme mu*

⁵³³ Lidový deník, 23 (1936), č. 304, 31. 12., s. 2.

*psát nekrolog. Vznikl jako »jiný než ostatní« nakladatelské časopisy a byl kulturně politickou tribunou, na jejíchž stránkách se statečně bojovaly mnohé kampaně proti politické nesvobodě, proti náboženské pověře, pro nové hospodářské myšlení, o hodnoty literární a umělecké. Nechceme tedy psát nekrolog, protože »Činu« je nadále zapotřebí, i když snad v jiné podobě.*⁵³⁴

Když se v lednu roku 1937 uvedené spekulace o konci časopisu nepotvrdily, začaly se v tisku objevovat články, které se ve spojitosti s odchodem členů redakce obávaly o budoucnost časopisu *Čin*. Časopis *Volná myšlenka* kupříkladu uvedl: „*Po osmi létech práce v pokrokové revui »Čin« odcházejí z její redakce hlavní pracovníci: Marie Majerová, F. Fajfr a B. Koutník. Oni určovali listu jeho směr a duch, oni z něho učinili revui levě orientovaných inteligentních čtenářů, oni mu dali tu nekompromisnost, nezávislost a statečnost, která list vyznačovala. Za ně se sotva najde rovnocenná náhrada – a my opravdu očekáváme s obavami, kdo povede »Čin« v příštím roce.*“⁵³⁵ Další periodikum, *Moravský deník*, vidělo v *Činu* bez těchto redaktorů „*jen torzo, celkem nevzhledné a chudé, jako kostelní myš*“⁵³⁶. Podle *Práva lidu* pak bylo nutné litovat „*této proměny kritické a podnětné revue, která hleděla plnit své poslání v socialistickém duchu*“⁵³⁷. Na základě těchto článků je možné tvrdit, že *Činu* skutečně odešli jeho stěžejní redaktori, kteří v časopisu často publikovali a vtiskli mu jeho osobitý ráz.

Zásadní informace, která do této problematiky může vnést určité objasnění, byla nalezena v časopise *Volná myšlenka*, v němž Bohuslav Koutník uvedl, že „*přerušil své spolupracovníctví při odchodu paní Majerové proto, že neměl důvěry, že by Čin zachoval dřívější linii.*“⁵³⁸ Dřívější linie *Činu*, kterou Koutník v článku zmiňuje, patrně souvisí s tím, že časopis v období 1929 – 1936 pod vedením Marie Majerové přinášel vedle zpráv z kulturní oblasti především i značné množství aktuálních informací a kritických úvah o politických tématech a sociálních otázkách, a to v určité periodicitě, na daném počtu stran, za stanovenou cenu, která se v tomto období skoro neměnila, a též v jisté formální úpravě, tedy v rámci určité kvality dosavadního pojetí časopisu. V dalších ročních časopisu *Čin* totiž zřetelně nabyla převahy kulturní složka na úkor složky veřejných otázek, čemuž se bude blíže věnovat podkapitola o programu a obsahu

⁵³⁴ *Dělnická osvěta*, 22 (1936), č. 10, 15. 12., s. 370.

⁵³⁵ *Volná myšlenka*, 28 (1937), č. 2, 8. 1., s. 11.

⁵³⁶ *Moravský deník*, 32 (1937), č. 17, 21. 1., s. 3.

⁵³⁷ *Právo lidu*, 46 (1937), č. 3, 3. 1., s. 5.

⁵³⁸ *Volná myšlenka*, 28 (1937), č. 5, 28. 11., s. 34.

časopisu, a také se signifikantně snížila cena tohoto časopisu, o čemž bude rovněž pojednávat následující podkapitola. Tyto aspekty mohou vést k úvaze, že dosavadní linie časopisu se skutečně nemusela v budoucnu zachovat, což do jisté míry podporuje naznačené obavy Bohuslava Koutníka. Deník *Lidové noviny* hodnotil toto směřování časopisu následovným způsobem: „*Zdá se, že se Čin chystá žít z čiré aktuality a běžných denních otázek našeho kulturního života. Je opravdu toto zde tím, čeho je u nás dnes nejvíce zapotřebí?*“⁵³⁹

Ve funkci vedoucího redaktora časopisu *Čin* tedy Marii Majerovou vystřídal Bohumil Příkryl, podle tiráže prvního čísla devátého ročníku konkrétně 14. ledna 1937, který byl podle zápisu Policejního ředitelství na Praze 2 zapsán jako vedoucí redaktor *Činu* až 16. ledna 1937.⁵⁴⁰

Bohumil Příkryl

Bohumil Příkryl (1893 – 1965), o kterém se již práce zmiňovala v podkapitole 3.1 *Vydavatel časopisu*, byl klíčovou osobností nakladatelství *Čin*, jelikož ho v roce 1920 spoluzaložil a od roku 1925 v něm zastával funkci ředitele. S časopisem *Čin* byl spjatý od počátku existence tohoto časopisu, kdy byl v prvních měsících veden jako jeho odpovědný redaktor, a proto je tedy pochopitelné, že se této pozice opět ujal, když se po odchodu Marie Majerové a většiny redakčního kruhu uvolnila.

Přestože byl Bohumil Příkryl původním povoláním architekt, tak působil spíše jako politický činitel, překladatel z ruštiny a především jako nakladatel. Za první světové války se stal příslušníkem⁵⁴¹ československých legií v Rusku, kde se také v letech 1917 a 1918 zúčastnil jako delegát Sjezdu československé revoluce a I. a II. Sjezdu československého vojska. Po návratu do vlasti v roce 1919 se stal členem Československé sociálně demokratické strany dělnické, a tím i představitelem legionářské levice, a zastával různé významné funkce v legionářských organizacích. Mezi lety 1919 – 1921 byl tajemníkem Svazu československých legionářů, od roku 1923 členem Československé obce legionářské a současně místopředsdou Svazu socialistických legionářů (1921 – 1924) a redaktorem jeho časopisu *Socialistický legionář*.⁵⁴² Svaz socialistických legionářů byl legionářskou organizací, kterou vedl

⁵³⁹ *Lidové noviny*, 45 (1937), č. 34, 20. 1., s. 9.

⁵⁴⁰ NA, fond Policejní ředitelství Praha II – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní, *Čin*.

⁵⁴¹ Legionářská služba Bohumila Příkryla se počítala od 1. 7. 1917 do 31. 12. 1919. (LA PNP, fond *Čin*, Opis potvrzení Vojenského historického ústavu z 27. 4. 1954)

⁵⁴² Boháč, Šolcová, 1999: 1.

Vincenc Charvát, jeden z členů představenstva nakladatelství Čin. Tato organizace zanikla v roce 1924.⁵⁴³

Podle dochovaných osobních dokladů a členských průkazů lze Bohumila Příkryla považovat za čínorodého člověka, který se aktivně zajímal také o kulturní dění prvorepublikové společnosti.⁵⁴⁴ Kupříkladu byl členem Společenského klubu v Praze, Klubu umělců, Sdružení pro soudobou hudbu v Praze Přítomnost, organizace pro kulturní vyžití dělnictva Sociální scéna, Výboru národního souručenství v Praze nebo Klubu československých turistů. Rovněž zastával pozici předsedy dozorčí rady Legiojednoty, svazu legionářských družstev, a byl jednatelem Společnosti pro hospodářské a kulturní sblížení s Novým Ruskem, později se SSSR (do roku 1934).⁵⁴⁵ V období mezi lety 1933 – 1938 byl předsedou Ligy pro lidská práva, která se mimo jiné angažovala ve prospěch německé a antifašistické emigrace v ČSR.⁵⁴⁶ Na základě dochované korespondence, ať v rámci jeho osobního fondu, nebo fondu Čin, je možné konstatovat, že byl ve styku s mnoha významnými osobnostmi první republiky (Jaroslav Seifert, A. M. Piša, Jan Herben, F. X. Šalda, S. K. Neumann, Adolf Hoffmeister) a s některými osobnostmi ho pojily velmi přátelské vztahy, jako například právě s Marií Majerovou nebo Josefem Koptou.⁵⁴⁷ Jak vyplývá z dopisu Karla Čapka, tak se Bohumil Příkryl účastnil také schůzek tzv. pátečníků, tedy skupiny kulturních a politických osobností z okruhu Karla Čapka.⁵⁴⁸

Na počátku třicátých let, konkrétně v roce 1931, navštívil Bohumil Příkryl jako jednatel Společnosti pro hospodářské a kulturní sblížení s Novým Ruskem v rámci studentské delegace z Československa Sovětský svaz, a po svém návratu uskutečnil několik přednášek na téma *Dnešek v Sovětském Svazu*, ve kterých líčil své dojmy ze svého pobytu v této zemi, kde se budoval nový, socialistický řád ve společnosti. Z jeho přednášek byl současně patrný silný kritický tón ohledně nedostatků, které v Rusku viděl, ale pozitivně hodnotil především podmínky dělnictva. Vyzdvihoval hospodářskou výstavbu, pětiletý plán a také sovětskou kulturní a literární tvorbu. Zároveň v přednáškách ale také upozorňoval na to, že je sociální demokrat a jeho

⁵⁴³ Michl, 2009: 73, 300.

⁵⁴⁴ Ve fondu Čin byly nalezeny pouze fragmenty Příkrylových dokladů a členských průkazů, výčet jeho činnosti tedy nelze brát jako úplný.

⁵⁴⁵ LA PNP, fond Čin, Členské průkazy Bohumila Příkryla z různých období.

⁵⁴⁶ Tomeš, 1999, 2. díl: 642.

⁵⁴⁷ LA PNP, fond Čin, Korespondence přijatá – Marie Majerová, Josef Kopta.

⁵⁴⁸ LA PNP, fond Bohumil Příkryl, Korespondence přijatá, Dopis Karla Čapka z 29. 6. 1926.

nechuť ke komunistickým metodám je natolik silná, že by se nemohl stát komunistou.⁵⁴⁹ Zájem Bohumila Příkryla o hospodářský a kulturní život Sovětského svazu se pak od počátku v jisté míře odrážel i v časopise *Čin*, v němž se objevovaly také články týkající se literatury či kulturního života (divadlo, film) v SSSR, kterým se věnovali především Václav Běhounek a Bedřich Václavek, jak již bylo uvedeno ve třetí kapitole.

Činnost Bohumila Příkryla jako vedoucího redaktora v časopise *Čin* se spíše soustředila na organizační záležitosti redakce v rámci tohoto časopisu, jelikož v *Činu* příliš nepublikoval, o čemž svědčí to, že v necelých třech ročnících byly nalezeny pouze čtyři jeho články, o některých z nich se práce zmíní ve čtvrté podkapitole. V období, kdy časopis vedla Marie Majerová, přispěl do *Činu* taktéž čtyřmi články věnovanými jednak desátému výroční nakladatelství – *Deset let nakladatelství Čin*⁵⁵⁰, a jednak Sovětskému svazu, jeho srovnání s Evropou a pokroku SSSR, jenž udělal díky pětiletému plánu – *Sovětský svaz a mláď*⁵⁵¹, *Mozek a srdce pětiletky*⁵⁵² a *Tváří v tvář Sovětskému svazu*⁵⁵³.

Po zastavení časopisu *Čin* v únoru roku 1939 byl Bohumil Příkryl jako ředitel levicově a demokraticky zaměřeného nakladatelství propagující myšlenky T. G. Masaryka uvězněn gestapem v Praze na Pankráci, odkud byl poslán do koncentračního tábora Dachau a poté do koncentračního tábora Buchenwald. Ve vězení a koncentračních táborech strávil celkem šest let, od 17. března 1939 do 20. května 1945, tedy celé období německé okupace.⁵⁵⁴ Po návratu z koncentračního tábora založil Bohumil Příkryl Svaz osvobozených politických vězňů, jehož byl místopředsedou, a opět stanul v čele nakladatelství *Čin*, kde působil až do jeho likvidace v roce 1949. Po sloučení Československé sociální demokracie a KSČ se stal v roce 1948 členem komunistické strany, v dalších letech se věnoval především překladatelské činnosti.⁵⁵⁵

⁵⁴⁹ LA PNP, fond Čin, Společnost pro SSSR, Přednášky 1931 – 1932. s. d.

⁵⁵⁰ V tomto článku Bohumil Příkryl popisoval, že jméno nakladatelství se stalo zárukou za neznámého autora, stalo se ochrannou známkou pro jiné, a také pro nakladatelství. Nakladatelství *Čin* podle něj bojuje za všelidské ideály a za rovnost nejen před bohem, ale i před lidmi; vydáváním a rozšiřováním knih zvětšuje obzor svých čtenářů. (*Čin*, 2 (1930), č. 2, 6. 11., s. 1 – 4)

⁵⁵¹ *Čin*, 3 (1932), č. 10, 5. 11., s. 1 – 2.

⁵⁵² *Čin*, 3 (1932), č. 20, 14. 1., s. 1 – 3.

⁵⁵³ *Čin*, 6 (1934), č. 20, 17. 5., s. 1 – 3.

⁵⁵⁴ LA PNP, fond Čin, Průkazní lístek Zemského národního výboru v Praze z 21. 11. 1945.

⁵⁵⁵ Literární noviny, 2 (1953), č. 42, 17. 10., s. 7.

4.2 Charakteristika časopisu

Tato část práce naváže na podkapitoly o vzniku a charakteristice časopisu a jeho formální stránce v předchozím období. Pozornost zde bude věnována obecné i formální charakteristice *Činu* v jeho posledních třech ročnících, tedy v letech 1937 – 1939 se zaměřením na jednotlivé změny.

Časopis *Čin* sídlil až do konce roku 1937 na Karlově náměstí 27 v Praze 2, od desátého ročníku časopisu (od ledna roku 1938) se jeho redakce a administrace přesunula na novou adresu, kde již rok sídlilo nakladatelství *Čin*, tedy do ulice Dittrichova 13.⁵⁵⁶ Tisk časopisu zajišťovala v devátém i desátém ročníku, stejně jako ve dvou předchozích ročnících, tiskárna nakladatelství a vydavatelství *Pokrok*, avšak na konci ledna 1939 přestal *Pokrok* vydávat deník *Národní osvobození*, a podle tiráže jedenáctého ročníku *Činu* se začal i tento časopis tisknout v jiné tiskárně – dělnické *Grafii*⁵⁵⁷ v Myslíkově 15 na Praze 2.⁵⁵⁸

V době, kdy *Čin* vedl Bohumil Příkryl, vyšly celkem dva celé ročníky časopisu a čtyři, respektive tři, plnohodnotná čísla posledního, jedenáctého ročníku. I v tomto relativně krátkém období došlo k dalším změnám, které lze vypožorovat z Tabulky č. 3.

roč.	období	periodicita	počet čísel	počet stran	cena	vedoucí redaktor	redakční kruh
9.	14. 1. 1937 – 16. 12. 1937	čtrnáctidenní	20	8	40 hal.	Bohumil Příkryl	Neuvedeno
10.	13. 1. 1938 – 15. 12. 1938	čtrnáctidenní	20	16	40 hal.	Bohumil Příkryl	Neuvedeno
11.	12. 1. 1939 – 9. 2. 1939	čtrnáctidenní	3	16	50 hal.	Bohumil Příkryl	neuvedeno

Tabulka č. 3: Charakteristika *Činu* v letech 1937 – 1939

Periodicita *Činu* se v posledních třech ročnících nezměnila, časopis stále vycházel každý druhý čtvrtek v měsíci jako čtrnáctideník, avšak podle tiráže devátého

⁵⁵⁶ *Čin*, 10 (1938), č. 1, 13. 1., s. 14.

⁵⁵⁷ V *Grafii* vycházel mimo jiné do roku 1927 komunistický tisk. (Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 51)

⁵⁵⁸ *Čin*, 11 (1939), č. 1, 12. 1., s. 14.

ročníku bylo vydáváno pouze dvacet čísel časopisu ročně, jelikož v červenci, srpnu a prosinci vycházel *Čin* pouze jednou do měsíce.⁵⁵⁹ Jak již bylo zmíněno výše, jedenáctý ročník měl pouze tři plnohodnotná čísla, místo čtvrtého čísla *Činu* vydalo nakladatelství brožuru, která obsahovala především oznámení o ukončení tohoto časopisu.

Co se týče rozsahu časopisu, v devátém ročníku se počet stran snížil na polovinu, *Čin* tedy vycházel jako osmistránkový časopis, což znamená v porovnání s prvními ročníky třikrát menší rozsah. Desátý a jedenáctý ročník pak měly opět po šestnácti stranách.

Nejvýraznější změnou prošla cena časopisu, která se v devátém ročníku snížila z předchozích 1, 50 Kč na 40 haléřů a roční předplatné časopisu stálo 8 Kč.⁵⁶⁰ V jedenáctém ročníku pak došlo k mírnému zdražení časopisu, jednotlivá čísla stála 50 haléřů a roční předplatné 10 Kč.⁵⁶¹ Pro časopis *Čin* tak byla v posledních třech ročnících charakteristická velice nízká cena, kdy stál tento čtrnáctideník dokonce často méně, než jedno ranní číslo velkého deníku, které se pohybovalo mezi 50 – 80 haléři⁵⁶², což z *Činu* dělalo jeden z nejlevnějších kulturně politických listů. Lze odhadovat, že snížením ceny chtěl časopis po odchodu Marie Majerové opět oslovit své čtenáře a takto nízkou cenou snáze proniknout do širších čtenářských řad a stát se přístupným všem. Aby se časopis mohl prodávat za takovou cenu, tak se patrně z toho důvodu snížil i rozsah časopisu. *Tisk a politika*, věstník československých novinářů, se k této problematice vyjádřil ve svém článku následovně: „Vydavatelé předpokládají, že cena a svižnější redigování mohlo by mít větší úspěch u čtenářů.“⁵⁶³ Podle Volné myšlenky pak „Nízká cena tohoto nového *Činu* prozrazuje vážnou snahu vytvořit z něho masový kulturní časopis, který má nejen všestranně informovat, ale také hodnotit.“⁵⁶⁴

Formální stránka časopisu se v letech 1937 – 1939 příliš nelišila od sedmého či osmého ročníku. Výrazněji se změnil zejména formát časopisu, kdy se v devátém ročníku ještě o trochu zvětšil (21 x 30 cm), ovšem v dalším ročníku časopisu došlo opět k jeho zmenšení na velikost (14 x 21 cm). Na titulní straně se v devátém ročníku objevovalo logo *Činu* v bílém provedení, respektive černý nápis *Čin* na bílém podkladu (Obrázek č. 10), v další ročnících se ale časopis vrátil ke svému předchozímu logu (Obrázek č. 11). Kromě nástinu obsahu daného čísla (rubriky, názvy článků a jména

⁵⁵⁹ *Čin*, 9 (1937), č. 1, 14. 1., s. 7.

⁵⁶⁰ *Čin*, 9 (1937), č. 1, 14. 1., s. 7.

⁵⁶¹ *Čin*, 11 (1939), č. 4, 1. 3., s. 14.

⁵⁶² Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 40.

⁵⁶³ *Tisk a politika*, 11 (1937), č. 6, únor, s. 191.

⁵⁶⁴ *Volná myšlenka*, 28 (1937), č. 4, 22. 1., s. 1.

jejich autorů), identifikačních informací a podtitulu, který se změnil na *List pro kulturní a jiné veřejné otázky*⁵⁶⁵ se charakteristicky v devátém ročníku pravidelně objevovala na titulní straně (v levém dolním rohu) karikatura Antonína Pelce, jež reagovala na aktuální dění ve společnosti, nebo také báseň⁵⁶⁶. Stejně jako v předchozích ročnících, ani v tomto období nebyly, až na malé výjimky, příliš publikovány fotografie, kresby ani karikatury. Časopis tedy i nadále charakterizovalo poměrně velké množství textu v jednotlivých číslech, avšak od devátého ročníku lze pozorovat výrazně přehlednější strukturování časopisu.

Nakladatelství Čin na stránkách časopisu *Čin* v tomto období hojně propagovalo své autory a jejich knihy, například románové dílo Josefa Kopty či Jaroslava Kratochvíla, nebo knihy o T. G. Masarykovi. V devátém ročníku se u příležitosti dvacátého výročí bitvy u Zborova například propagoval památník *Zborov 1917 – 1937*.⁵⁶⁷ Dále se odkazovalo na knižní novinky nakladatelství, nejrůznější právní a hospodářské příručky a naučné knihy.⁵⁶⁸ V časopise se ve velké míře objevovala inzerce, obdobně jako ve dvou předchozích ročnících, která byla výhradně zaměřená na ostatní nakladatelství a jejich knihy – *Volná myšlenka*⁵⁶⁹, *Melantrich*⁵⁷⁰, *František Borový*⁵⁷¹, *Družstevní práce*⁵⁷², *Orbis*⁵⁷³ nebo *Šolc a Šimáček*⁵⁷⁴. Ve třech číslech jedenáctého ročníku se inzerce vyskytovala již viditelně méně.

Na konci desátého ročníku časopisu, konkrétně v jeho posledním čísle⁵⁷⁵, a na počátku jedenáctého ročníku, především v jeho třetím čísle⁵⁷⁶, se v časopise patrně v důsledku cenzury, která byla v této době velice přísná (nesměla se objevovat kritika vlády ani hitlerovského Německa), začala objevovala prázdná místa v textu článků, kdy například chyběl celý odstavec nebo nebyla dokončená věta. Většinou se jednalo zpravidla o články, které se věnovaly T. G. Masarykovi nebo charakteru české kultury, o nichž se práce zmíní v podkapitole o programu a obsahu časopisu.

⁵⁶⁵ Čin, 9 (1937), č. 1, 14. 1., s. 1.

⁵⁶⁶ Čin, 9 (1937), č. 3., 11. 2., s. 1.

⁵⁶⁷ Čin, 9 (1937), č. 12, 17. 6., s. 7.

⁵⁶⁸ Čin, 9 (1937), č. 4., 25. 2., s. 11.

⁵⁶⁹ Čin, 9 (1937), č. 2., 28. 1., s. 6.

⁵⁷⁰ Čin, 10 (1938), č. 1., 13. 1., s. 12.

⁵⁷¹ Čin, 9 (1937), č. 8., 22. 4., s. 4.

⁵⁷² Čin, 9 (1937), č. 11., 3. 6., s. 4.

⁵⁷³ Čin, 9 (1937), č. 10., 20. 5., s. 6.

⁵⁷⁴ Čin, 9 (1937), č. 5., 11. 3., s. 5.

⁵⁷⁵ Čin, 10 (1938), č. 20, 15. 12.

⁵⁷⁶ Čin, 11 (1939), č. 3, 9. 2.

Obrázek č. 10: Obálka devátého ročníku

Obrázek č. 11: Obálka desátého ročníku

4.3 Autoři

Rovněž v období mezi lety 1937 – 1939 spolupracovala s časopisem *Čin* řada novinářů, publicistů a odborníků z různých oblastí, přičemž se již příliš neobjevovaly články zahraničních autorů. Stejně jako v předchozím období byly články v těchto ročnících velice často označovány šiframi či pseudonymy, které se však v některých případech, ani s pomocí již zmíněného slovníku Jaroslava Vopravila a dalších zdrojů, nepodařilo identifikovat. Některé texty byly dokonce zcela anonymní. Protože z dostupných materiálů nebylo možné zjistit, kdo v této době tvořil redakci *Činu*, přičemž tyto informace nebyly k dispozici ani v tiráži⁵⁷⁷ časopisu, bude se tato podkapitola věnovat autorům, jejichž články se v časopise vyskytovaly nejčastěji.

Libuše Vokrová-Ambrosová

Libuše Vokrová-Ambrosová (1907 – 1997) měla právnické vzdělání, ale působila především jako překladatelka anglické a angloamerické prózy a poezie, dále jako autorka básní a také literární a kulturní recenzentka. Na počátku třicátých let

⁵⁷⁷ Tiráž obsahovala pouze informaci, že časopis řídí s redakčním kruhem a za list odpovídá Bohumil Příkryl. (*Čin*, 9 (1937), č. 1, 14. 1., s. 7)

pracovala jako sekretářka sdružení nakladatelských firem soukromých vydavatelů a knihkupců Kmen v Praze, kde také pořádala a redigovala almanachy, a současně v této době zahájila i svou publikační činnost. Během třicátých let uveřejňovala své básně, fejetony, drobné reflexe, literární kritiky či kulturně politické články v nejrůznějších denících a časopisech – *Národní osvobození* (1930 – 1931, 1934), *České slovo* (1932, 1935), *Panorama* (1933 – 1936), *Naše doba* (1935 – 1936, 1938) či *Literární noviny* (1935, 1937). V roce 1939 odjela do Londýna, kde se zapojila do aktivit českého kulturního exilu a publikovala v exilovém tisku. Po návratu do vlasti v roce 1946 pracovala jako překladatelka a tlumočnice pro ministerstvo zahraničí a věnovala se překladům z angličtiny.⁵⁷⁸

V časopise *Čin* působila Libuše Vokrová-Ambrosová mezi lety 1937 – 1938, tedy v jeho devátém a desátém ročníku, a v této době patřila k vůbec nejproduktivnějším redaktorům časopisu. Většina jejích článků v *Činu* vycházela pod šiframi⁵⁷⁹ *LVA*, *Iva*, *BROS* či *bros* a zabývala se hlavně kulturní oblastí, celkově atmosférou ve společnosti v souvislosti s aktuálním politickým děním nebo také literaturou, respektive literárními kritikami. Své texty, ve kterých často odkazovala na osobnost a myšlenky T. G. Masaryka, nejčastěji publikovala v rubrikách *Články*, *Literatura* nebo *Masarykiana* (v této rubrice to pak byly hlavně články o literatuře spjaté s Masarykem). Do *Činu* psal i její manžel, Miloš Vejchoda-Ambros, který byl odborným publicistou v oblasti tělovýchovy a publikoval především literární recenze.

Josef Strnadel

Spisovatel Josef Strnadel (1912 – 1986) byl vedle svých próz známý rovněž překlady do francouzštiny a hlavně literárními kritikami, které publikoval například v *Národním osvobození* (1931 – 1937), *Lidových novinách* (1931 – 1932), *Národní politice* (1933), *Listech pro umění a kritiku* (1935 – 1937) či *Právu lidu* (1937 – 1938) aj. Taktéž působil jako editor a bibliograf. Při studentských demonstracích v listopadu roku 1939 byl zatčen a deportován do koncentračního tábora Sachsenhausen, kde byl vězněn do roku 1940. Po návratu z koncentračního tábora pracoval ve studijní knihovně ministerstva sociální péče a v padesátých letech se stal ředitelem Slovanské knihovny.⁵⁸⁰

⁵⁷⁸ .Merhaut, 2008, 4/II: 1440 – 1442.

⁵⁷⁹ Tamtéž.

⁵⁸⁰ Merhaut, 2008, 4/I: 382 – 384.

V souvislosti s *Činem* byl Josef Strnadel zmíněn již v předchozí kapitole, jelikož do tohoto časopisu publikoval už od šestého ročníku. Výrazněji se však začal angažovat až od devátého ročníku, kdy jeho články, které se týkaly především literatury, pokrývaly značnou část všech literárních článků – informace o nových knihách a literární recenze vycházely pod několika šiframi, jako například *EL*, *SL*, *J. S.*, *ST*, *DE*, *RN*.⁵⁸¹ Jeho texty se objevovaly v rubrikách *Články*, *Literatura* i *Masarykiana*.

Josef Navrátil

Josef Navrátil (1904 – 1980) byl českým přírodovědcem, psychologem, filozofem a současně také editorem a publicistou. Od roku 1928 pracoval jako knihovník v Soukromém archivu a knihovně T. G. Masaryka, od roku 1932 v Ústavu T. G. Masaryka. Na počátku třicátých let působil v dozorčí radě nakladatelství Čin, kde redigoval populárně přírodovědeckou literaturu. Publikoval například v *Lidových novinách* či revue *Česká mysl* a *Naše doba*. V období nacistické okupace byl účastníkem domácího odboje, načež byl několikrát gestapem zatčen a vězněn. Po roce 1945 se aktivně podílel na rekonstrukci Ústavu T. G. Masaryka a v padesátých letech se stal jeho ředitelem.⁵⁸²

Články Josefa Navrátila se v časopise *Čin* také objevovaly již v předchozím období, konkrétně od prvního ročníku časopisu, avšak v devátém a desátém ročníku jeho textů výrazně přibýlo. Zabýval se v nich zejména aktuálními politickými problémy, v té době tedy například mnichovskou dohodou a problematikou fašismu a demokracie. Často se také jako filozof věnoval dílu a osobnosti T. G. Masaryka. Publikoval především v rubrice *Články*, a to hlavně úvodníky, nebo i v rubrice *Veřejné otázky*.

Do časopisu *Čin* přispívali nadále i někteří autoři z období, kdy vedla časopis Marie Majerová, jako například Václav Lacina, Karel Vokáč, Jan Blahoslav Čapek, Artuš Černík, Bedřich Václavek, Josef Ošmera či Jaroslav Nebesář, avšak již ne v původním rozsahu. Dlouholetý člen redakce, Josef Kopta, přispěl v tomto období pouze několika články, které se týkaly především legionářů a legionářské literatury, jako například *Drama prožité a napsané*⁵⁸³ či *Legionáři v životě Karla Čapka*⁵⁸⁴ Výrazněji se pak v těchto letech angažoval zejména Václav Cháb, jenž se věnoval především literární kritice a obecně literatuře.

⁵⁸¹ Vopravil, 1973: 1227 – 1228.

⁵⁸² Tomeš, 1999, 2. díl: 427.

⁵⁸³ Čin, 10 (1938), č. 5, 10. 3., s. 1 – 2.

⁵⁸⁴ Čin, 11 (1939), č. 1, 12. 1., s. 1 – 3.

Od devátého ročníku časopisu *Čin* lze zaznamenat nástup nových autorů, mezi něž kupříkladu patřili prozaik, novinář a výtvarný kritik Jaromír John (1882 – 1952) či spisovatelka a novinářka Marie Nováková⁵⁸⁵ (1888 – 1970), kteří se věnovali zejména psaní fejetonů, nebo filozof, publicista a překladatel Jaroslav Šimsa (1900 – 1945) a filozof a publicista Vasil Kaprálek Škrach⁵⁸⁶ (1891 – 1943) orientující se na osobnost a dílo T. G. Masaryka. K těmto přispěvatelům *Činu* lze přiřadit rovněž autora⁵⁸⁷ publikujícího pod pseudonymy *Ules*, *Ules J.* či *J. Ules*, který se ve svých několika článcích zabýval především mezinárodní politickou situací, jako například v článku *Belgická neutralita: letecký útok proti Anglii*⁵⁸⁸, *Itálie a arabský svět*⁵⁸⁹ či *Japonská velikost či velikášství*⁵⁹⁰.

Do časopisu *Čin* přispěl také spisovatel a novinář Karel Čapek (1890 – 1938), a to dvěma články o svých divadelních hrách – *Varovné znamení*⁵⁹¹ o dramatu *Bílá nemoc* a *Matka*⁵⁹²; nebo spisovatel, dramatik, režisér a publicista E. F. Burian (1904 – 1959) taktéž články zaměřenými zejména na svou tvorbu – *Hledá se slovo*⁵⁹³ či *Škola základ života*⁵⁹⁴.

Podle třetího dílu odborné publikace *Dějiny československé žurnalistiky* autorů Mileny Beránkové, Aleny Křivánkové a Fraňa Ruttkaye docházelo v období druhé republiky v souvislosti se zastavením činnosti KSČ, a tím i zákazu komunistického tisku (20. října 1938), k tomu, že některým komunistickým novinářům bylo umožněno publikovat v legionářském, levicovém, ale i dalším tisku.⁵⁹⁵ Po odhalení určitých šifer a pseudonymů bylo zjištěno, že i v časopise *Čin* se objevovaly články některých dřívějších přispěvatelů do komunistického tisku, jako například germanisty a literárního

⁵⁸⁵ Marie Nováková publikovala pod pseudonymem *Milena Nováková*. (Vopravil, 1973: 1003)

⁵⁸⁶ Vasil Kaprálek Škrach byl českým sociologem, filozofem (žák a stoupenec T. G. Masaryka a Emanuela Rádl), publicistou a překladatelem. Mezi lety 1919 – 1937 pracoval jako osobní a literární tajemník, archivář a vydavatel spisů T. G. Masaryka. Taktéž působil jako redaktor *České mysli* (1922 – 1931) a *Masarykova sborníku* (1924 – 1930) a byl spolupracovníkem Masarykova slovníku naučného. V roce 1925 se podílel na založení Masarykovy sociologické společnosti a Sociologické knihovny. V období nacistické okupace se účastnil domácího odboje, v roce 1940 byl zatčen gestapem, o dva roky později odsouzen k trestu a v roce 1943 v Berlíně popraven. (Tomeš, 1999, 3. díl: 274)

⁵⁸⁷ Tohoto autora se nepodařilo blíže identifikovat. Podle Daniela Řeháka, pracovníka Ústavu pro českou literaturu AV ČR, se patrně jednalo o německého emigranta ukrajinského původu.

⁵⁸⁸ *Čin*, 9 (1937), č. 19, 25. 11., s. 2.

⁵⁸⁹ *Čin*, 9 (1937), č. 17, 28. 10., s. 2.

⁵⁹⁰ *Čin*, 10 (1938), č. 4, 24. 2., s. 8 – 10.

⁵⁹¹ *Čin*, 9 (1937), č. 1, 14. 1., s. 3 – 4.

⁵⁹² *Čin*, 10 (1938), č. 3, 10. 2., s. 3 – 5.

⁵⁹³ *Čin*, 9 (1937), č. 1, 14. 1., s. 4 – 5.

⁵⁹⁴ *Čin*, 9 (1937), č. 14, 26. 8., s. 2 – 3.

⁵⁹⁵ Beránková, Křivánková, Ruttkay, 1988: 210.

kritika a historika Eduarda Goldstücker⁵⁹⁶ (1913 – 2000), literárního kritika Václava Pekárka⁵⁹⁷ (1907 – 1982) nebo především novináře Julia Fučíka, kterému se v následujícím textu bude práce věnovat podrobněji.

Julius Fučík

Julius Fučík (1903 – 1943) byl českým novinářem, literárním a divadelním kritikem a spisovatelem, který byl úzce spjatý s komunistickou stranou, jejímž členem se stal již v roce 1921. Ve dvacátých letech působil jako redaktor řady časopisů, například studentského časopisu *Avantgarda* (1925 – 1928), *Host* (1926) či *Kmen* (1926 – 1929). Mezi lety 1927 – 1928 spoluredigoval časopis F. X. Šaldy *Tvorba* a od roku 1929 byl majitelem a vydavatelem tohoto kulturně politického týdeníku. Po stranické krizi v roce 1929, kdy se přiklonil na stranu nového vedení KSČ, se stal členem redakce *Rudého práva*, v roce 1932 pak šéfredaktorem *Rudého večerníku* a v období mezi lety 1933 – 1938 byl také redaktorem *Haló novin*. Na počátku třicátých let navštívil Sovětský svaz a po návratu o svém pobytu napsal několik reportáží. V roce 1934 se do Sovětského svazu vrátil jako korespondent *Rudého práva*. Po Mnichovu, tedy v období druhé republiky, publikoval Julius Fučík pod nejrůznějšími šíframi či pseudonymy⁵⁹⁸, od počátku německé okupace se pak aktivně účastnil domácího komunistického odboje a rovněž vydával a redigoval ilegální komunistická periodika (*Rudé právo*, *Tábor*, *Dělnické noviny* aj.). Jako aktivní odpůrce nacistického režimu byl Julius Fučík nucen žít v ilegality, od roku 1941 totiž působil ve II. ilegálním ústředním vedení KSČ, načež byl ale v dubnu roku 1942 gestapem zatčen⁵⁹⁹ a v srpnu roku 1943 odsouzen v Berlíně k trestu smrti a záhy na to popraven.⁶⁰⁰

V časopise *Čin* začal Julius Fučík publikovat své články již v roce 1937, tedy nikoli v bezprostřední souvislosti se zákazem komunistické strany v roce 1938, ale již dříve, a to pod pseudonymem *Karel Strnad*⁶⁰¹. Jako *Karel Strnad* napsal do *Činu* v období od devátého do jedenáctého ročníku časopisu celkem dvanáct článků, publikované často jako úvodníky. V těchto textech se věnoval především charakteru české kultury a zároveň nezbytnosti její obrany, a to jednak v rámci národních

⁵⁹⁶ Eduard Goldstücker publikoval pod šifrou *Ed. G.* (Vopravil: 1973: 577).

⁵⁹⁷ Václav Pekárek publikoval pod šifrou *V. P.* (Vopravil: 1973: 1045).

⁵⁹⁸ Vopravil, 1973: 562.

⁵⁹⁹ Svě reflexe z nacistického vězení zachytil v díle *Reportáž psaná na oprátce*, které tajně napsal ve věznicí na Pankráci. Vydáno bylo krátce po osvobození v roce 1945. (Tomeš, 1999: 349)

⁶⁰⁰ Bednařík, Jirák, Köpplová, 2011: 210 Srovnej s Tomeš, 1999: 349.

⁶⁰¹ Vopravil, 1973: 562.

kulturních čistek, které byly pro toto období charakteristické, jednak před vlivem fašistické ideologie. Velmi často se v nich proto odvolával k idejím T. G. Masaryka, které byly podle něj národním jednotícím činitelem. Následující podkapitola se bude některým těmto článkům věnovat podrobněji. Dalším pseudonymem Julia Fučíka v *Činu* byl *Václav Pilecký*⁶⁰², pod kterým publikoval v desátém a jedenáctém ročníku celkem čtyři články, z toho dva fejetony – *Naturalisace šneků, útočiště milionářů a stavební ruch ve Švýcarsku*⁶⁰³ a *Obrana jazyka českého proti zlobivým jeho brusičům*⁶⁰⁴.

4.4 Program a obsah časopisu

Tato podkapitola o programu a obsahu časopisu se bude, stejně jako v případě předešlého období, věnovat programové tvářnosti časopisu *Čin*, tedy jeho proklamovaným cílům, dále obsahové tvářnosti *Činu*, jinými slovy obsahu a struktúře tohoto časopisu, a v závěru podkapitoly také jeho myšlenkové tvářnosti, která propojuje programové teze a obsah, čímž se vymezí základní myšlenky a témata, jež se v období mezi lety 1937 – 1939 v časopise *Čin* objevovaly nejvíce.

4.4.1 Programová tvářnost časopisu

Program časopisu *Čin* v jeho posledních třech ročnících existence, tedy ve zkoumaném období mezi lety 1937 – 1939 pod vedením Bohumila Příkryla, neměl tendence se zásadně lišit od programu *Činu* v předchozí době, jak lze vyčíst z článku *Na shledanou*, ve kterém nakladatelství *Čin* v závěru osmého ročníku časopisu reagovalo na již zmíněný článek *Na rozloučenou* původních členů redakce. V tomto článku totiž vydavatel časopisu konstatoval: „*Bude-li Čin vycházet nadále za poměrů změněných, nezmění se jedno: jeho dosavadní nezávislost a samostatný postoj ke kulturním a veřejným otázkám. Proto jsme přesvědčeni, že si zachová jak své spolupracovníky tak také čtenáře.*“⁶⁰⁵

Podle přípisu z ledna roku 1937, jímž se redakce časopisu obrátila na své spolupracovníky, bylo zásadním požadavkem, aby byl *Čin* především „*demokratický, rozmanitý, informativní, kritický, stručný a srozumitelný*“, přičemž „*Demokracie pro Čin znamená, že bude vysvětlovat a hájit zásady a věci, které jsou v souhlasu s rozumem*“

⁶⁰² Vopravil, 1973: 562.

⁶⁰³ *Čin*, 10 (1938), č. 12, 16. 6., s. 3 – 4.

⁶⁰⁴ *Čin*, 10 (1938), č. 19, 8. 12., s. 3 – 6.

⁶⁰⁵ *Čin* 8 (1936), č. 27, 31. 12., s. 11.

*a citem a jejichž znalost a uplatnění přináší užitek co největšímu počtu občanů. Čin nebude při tom zbytečně užívat ani slova demokracie, ani kteréhokoliv slova jiného. Rozmanitosti rozumí Čin tak, že se chce věnovat všem kulturním a jiným veřejným otázkám: umění (literatuře, výtvarnictví, divadlu, hudbě a tak dále), vědě (filosofii, přírodním vědám, sociologii, hospodářství, technice a tak dále), životu (společnosti, škole, mládeži, tělesné výchově a tak dále), a že chce v každém čísle přinést věci z různých oborů. Informativnost a kritičnost spolu souvisejí. Čin chce psát spíše o věcech, které se připravují, na nichž se právě pracuje nebo které by se měly stát, než o těch, které se už staly. Čin chce působit už výběrem toho, o čem píše, chce být podnětný, kritizovat nebo polemizovat chce zásadně (ne osobně), věcně a slušně. Na příklad o knihách, jimž Čin chce věnovat zvláštní pozornost, chce psát spíše o těch, které doporučuje, aby byly čteny, než o těch, které číst je zbytečné. Čin chce mít při svém knižním zpravodajství na mysli čtenáře, který nemá mnoho peněz a chce si za ně koupit knihy, které rozšíří jeho obzor, zlidší jeho cit. Význačným knihám bude Čin věnovat články.*⁶⁰⁶

Podstatnou součástí programu časopisu Čin byl nadále i v tomto období důraz na **osobnost T. G. Masaryka a jeho ideje**. V již zmíněném dokumentu z roku 1938 o Masarykových idejích jako živém programu a závazku Činu, kterému se věnovala podkapitola 3.5.1 Programová tvářnost časopisu, dále stálo, že ani „Události minulých měsíců tuto pevnou linii masarykovskou nezkřivily. Čin slouží i dnes samozřejmě demokracii, republice a jejímu lidu: věren odkazu Masarykovu, zdůrazňuje potřebu práce v jeho duchu, práce především vzdělávací a sebevzdělávací.“⁶⁰⁷

4.4.2 Obsahová tvářnost časopisu

Z hlediska členění obsahu Činu, tedy struktury tohoto časopisu v období mezi lety 1937 – 1939, lze pozorovat určité změny v jeho strukturování, například co se týče častějšího označování článků společného zaměření stejným záhlavím dané rubriky, což se velmi kladně projevilo na celkové přehlednosti časopisu. Z důvodu zachování stejného způsobu členění článků do jednotlivých rubrik, bude práce v této podkapitole opět vycházet z obsahů svázaných čísel daných ročníků – devátého až jedenáctého ročníku Činu, ve kterých se články dělily podle jejich zaměření do určitých rubrik. Přehled rubrik těchto ročníků zobrazuje Tabulka č. 4. V důsledku snížení počtu stran

⁶⁰⁶ LA PNP, fond Čin, Přípis redakce časopisu z ledna 1937.

⁶⁰⁷ LA PNP, fond Čin, Redakční korespondence z 20. 12. 1938.

časopisu se v něm objevuje méně vícestránkových článků, ale charakter některých rubrik naopak přinesl větší množství stručných článků informační povahy.

roč.	rubriky stálé	rubriky nové	rubriky zrušené
9.	Verše, Články, Feuilletony,	Literatura Masarykiana Divadlo, film Veřejné otázky Studentstvo Kulturní zprávy z celého světa Knihy došlé redakci	Zprávy a poznámky Knihy a časopisy
10.	Verše, Články, Feuilletony, Literatura, Masarykiana, Kulturní zprávy z celého světa, Knihy došlé redakci	Poznámky Listy čtenářů	Divadlo, film Veřejné otázky Studentstvo
11.	Verše, Články, Feuilletony, Literatura, Masarykiana, Kulturní zprávy z celého světa, Poznámky, Listy čtenářů, Knihy došlé redakci	Události – sliby – programy	

Tabulka č. 4: Rubriky časopisu *Čin* v letech 1937 – 1939

Rubrika **Verše** si v podstatě zachovala stejnou podobu, jako měla v předchozím období, tedy v letech 1929 – 1936, avšak od devátého ročníku lze pozorovat, že se básně v *Činu* objevovaly o poznání méně.⁶⁰⁸ Autory básnických textů, které se v tomto období vyskytovaly velmi nepravidelně, byli například již zmínění básníci Václav

⁶⁰⁸ Kupříkladu v 5. ročníku časopisu, který měl 25 čísel, tedy pouze o 5 čísel více, než měl 9. i 10. ročník, se objevilo 25 básní. Oproti tomu v 9. ročníku bylo publikováno 11 básní a v 10. ročníku už jen 5 básní.

Lacina a Karel Vokáč nebo také František Nechvátal. V *Činu* byly také publikovány převzaté básně Karla Tomana či překlady básní A. S. Puškina⁶⁰⁹.

Rovněž rubrika **Články**, jež byla součástí časopisu již od jeho prvního ročníku, se svým charakterem v tomto období příliš nelišila od své původní podoby. Texty z této rubriky charakterizoval širší záběr témat, ovšem oproti předchozím ročníkům se zde již příliš neobjevovaly články zabývající se sociálními tématy a filozofickými či náboženskými otázkami, ale převažovaly hlavně články o literatuře, například o knižních novinkách (nakladatelství Čin, ale i dalších nakladatelství) – *Z nové české lyriky*⁶¹⁰ nebo třeba *Z novější národohospodářské literatury*⁶¹¹, obecně o knihách – *Dětské knihy od Brazílie k Sovětskému svazu*⁶¹² a literatuře – *Legionářská tradice v československé literatuře*⁶¹³ nebo českých spisovatelích – *Spravedlnost Janu Herbenovi*⁶¹⁴; o kulturní situaci v Československu – *Dnešní charakter české kultury*⁶¹⁵ a kulturním dění ve společnosti, kupříkladu o výstavách – *Moderní francouzské umění*⁶¹⁶, divadle – *Panorama 1927 – 1937*⁶¹⁷, situaci československého filmu – *Filmová kritika*⁶¹⁸ či hudebním programu v Praze – *Nové cesty k hudbě*⁶¹⁹; dále také hlavně o T. G. Masarykovi – *Masaryk trvá*⁶²⁰ nebo aktuální politické situaci, a to jak domácí – *Do nového života bez černého rámečku*⁶²¹, tak i mezinárodní – *Itálie v patnáctém roce fašistické vlády*⁶²². V této rubrice nejčastěji publikovali autoři Libuše Vokrová Ambrosová, Josef Strnadel, Josef Navrátil, Julius Fučík alias *Karel Strnad*, *Ules J.*, Václav Cháb či Marie Nováková. Jak již bylo zmíněno výše, v tomto období se příliš nevyskytovaly články cizích autorů, výjimkou je kupříkladu článek *Američtí autoři*⁶²³ amerického novináře Elmera H. Davise.

⁶⁰⁹ Čin, 9 (1937), č. 2, 28. 1., s. 2.

⁶¹⁰ Čin, 9 (1937), č. 10, 20. 5., s. 3.

⁶¹¹ Čin, 9 (1937), č. 12, s. 2 – 3.

⁶¹² Čin, 10 (1938), č. 1, 13. 1., s. 6 – 8.

⁶¹³ Čin, 10 (1938), č. 9, 5. 5., s. 6 – 10.

⁶¹⁴ Čin, 9 (1937), č. 6, 25. 3., s. 2 – 3.

⁶¹⁵ Čin, 10 (1938), č. 20, 15. 12., s. 6 – 8.

⁶¹⁶ Čin, 9 (1937), č. 8, 22. 4., s. 2 – 3.

⁶¹⁷ Tento článek Libuše Vokrové-Ambrosové pojednával o desátém výročí vzniku Osvobozeného divadla a nové hře Jana Wericha a Jiřího Voskovce *Rub a líc*, kterou zde nazývá „bystrým, aktuálním, vtipným a dobromyslně šlehavým politickým kabaretem. (...) A takový má vlastně být dobrý politický kabaret: kus vůdcovství maskovaného legrací, kus kladné kritiky v obalu pestré podívané, odpovědnost k celku, a umění jít nenápadně věcem na kloub“ (Čin, 9 (1937), č. 6, 25. 3., s. 4).

⁶¹⁸ Čin, 9 (1937), č. 9, 6. 5., s. 1.

⁶¹⁹ Čin, 9 (1937), č. 1, 14. 1., s. 4.

⁶²⁰ Čin, 9 (1937), č. 4, 25. 2., s. 2.

⁶²¹ Čin, 10 (1938), č. 15, 13. 10., s. 1 – 4.

⁶²² Čin, 9 (1937), č. 10, 20. 5., s. 2.

⁶²³ Čin, 9 (1937), č. 1, 14. 1., s. 12.

Součástí *Činu* v tomto období byla v časopise již zavedená rubrika **Feuilletony**, jež se však na rozdíl od předchozích ročníků objevovala poměrně nepravidelně a také méně častěji. Příkladem textu z této rubriky může být *Historická skutečnost v románu*⁶²⁴ Marie Novákové, dalšími autory fejetonů pak byli například Jaromír John, Artuš Černík nebo Julius Fučík alias *Václav Pilecký*.

Literatura se od devátého ročníku stala novou rubrikou *Činu*, avšak pouze podle svého názvu, jelikož rubriky tohoto charakteru (Knižní novinky, Knižní referáty, Knihy a časopisy) byly součástí časopisu již v předešlých ročnících. Tato pravidelná rubrika, jež se zaměřovala především na krátké literární recenze, zahrnovala většinu všech článků v *Činu*. Nejčastěji do ní přispívali Libuše Vokrová-Ambrosová, Václav Cháb, Václav Pekárek, Eduard Goldstücker, Josef Ošmera, Bedřich Václavěk a zejména Josef Strnadel, který zde kupříkladu publikoval recenzi knihy Ivana Olbrachta *Golet v údolí*⁶²⁵.

Zcela novou rubrikou časopisu *Čin* byla od devátého ročníku **Masarykiana**, tedy nepravidelná rubrika situovaná na posledních stránkách časopisu zahrnující informace, jež se týkaly osobnosti a činnosti prezidenta T. G. Masaryka, jako například zprávy o jeho knihách – *Spisy T. G. Masaryka v nových vydáních*⁶²⁶ a také knihách o něm – *Německý životopis T. G. Masaryka*⁶²⁷ či *Hovory s T. G. Masarykem maďarsky a čínsky*⁶²⁸, o přednáškách, jichž byl Masaryk hlavním tématem – *Hlásit se k Masarykovi znamená znát také jeho myšlenkové dílo*⁶²⁹, rovněž o výstavách s ním spjatých – *Výstavy díla Masarykova*⁶³⁰; nebo články pojednávající kupříkladu o umístění jeho sochy – *Socha T. G. Masaryka na filozofické fakultě Karlovy university v Praze*⁶³¹ či jeho nominaci na Nobelovu cenu – *Jetzt Masaryk der Nobel-Friedenspreiskandidat!*⁶³². Články v této rubrice byly v naprosté většině anonymní, pouze ojediněle byly označené šifrou či přímo jménem svého autora (Libuše Vokrová-Ambrosová, Josef Strnadel, Jan Blahoslav Čapek, Vasil Kaprálek Škrach).

Pouze po dobu vydávání devátého ročníku časopisu byly zavedeny další samostatné rubriky **Divadlo** a **Film**, ovšem celkem se v nich publikovalo jen šest

⁶²⁴ *Čin*, 9 (1937), č. 4, 25. 2., s. 3.

⁶²⁵ *Čin*, 9 (1937), č. 18, 11. 11., s. 6.

⁶²⁶ *Čin*, 10 (1938), č. 2, 27. 1., s. 13.

⁶²⁷ *Čin*, 10 (1938), č. 1, 13. 1., s. 14.

⁶²⁸ *Čin*, 10 (1938), č. 3, 10. 2., s. 12 – 13.

⁶²⁹ *Čin*, 9 (1937), č. 2, 28. 1., s. 7.

⁶³⁰ *Čin*, 9 (1937), č. 2, 27. 1., s. 13.

⁶³¹ *Čin*, 10 (1938), č. 19, 27. 1., s. 13.

⁶³² *Čin*, 9 (1937), č. 3, 11. 2., s. 5.

článků, z to jedna divadelní kritika – *Fráňa Šrámek oslavil šedesátiny na scéně*⁶³³ a pět článků týkajících se oblasti filmu, např. článek *Nový Filmový poradní sbor*⁶³⁴. Autor těchto textů publikoval pod šifrou *MB*, kterou se však nepodařilo dešifrovat.

Stejně tak rubrikou, jež se v *Činu* objevovala pouze po dobu vydávání devátého ročníku, a to rovněž velmi nepravidelně, byly **Veřejné otázky** zahrnující nejružnější společenská témata z oblasti politického, hospodářského i kulturního života. Příkladem může být článek informující o smrti významného českého historika *Josef Pekař zemřel*⁶³⁵. Do této rubriky přispívali například Václav Cháb či Eduard Goldstücker, jež taktéž publikoval i v nepravidelné rubrice **Studentstvo**, která zahrnovala celkem čtyři články týkající se problematiky spojené s československým studentstvem této doby, například článek o založení studentského zdravotního ústavu *Dobrá iniciativa*⁶³⁶. V desátém ročníku časopisu nahradila tyto rubriky nepravidelná rubrika **Poznámky** zabývající se obecně veřejnými otázkami, jako třeba v článku *O pogromech*⁶³⁷.

Jednou z mála pravidelných rubrik časopisu *Čin* se v tomto období stala rubrika **Kulturní zprávy z celého světa** (9. – 11. ročník) zaměřená, jak název napovídá, na zprávy kulturního charakteru pocházející z různých zemí světa. Jednalo se o stručné anonymní texty, otištěné většinou na poslední straně časopisu, jež podávaly například aktuální informace (v horizontu čtrnácti dní) o očekávaných událostech blízké budoucnosti, nebo o událostech, které právě proběhly (nejružnější výročí, zahájení výstav, knižní novinky), dále určitá oznámení (nekrology), statistiky či další zprávy z oblasti kultury. Například jedno vybrané číslo časopisu informovalo o vítězích Literární ceny Melantrichu pro rok 1937, počtu vydaných knih v Anglii a Spojených státech amerických v letech 1935 a 1936, dále o oslavách padesátých narozenin Josefa Čapka, ocenění spisovatele Franze Werfela rakouským záslužným křížem za umění a vědu, také o vzniku muzea výtvarných umění v Ankaře, koncertech Slovenské filharmonie v Praze nebo o úmrtí ruského spisovatele Jevgenije Zamjatina.⁶³⁸

Od jedenáctého ročníku se v *Činu* začala pravidelně objevovat rubrika **Události – sliby – programy** obsahující hlavně výroky novinářů či politiků v ostatním tisku.

Další nepravidelná rubrika **Knihy došlé redakci** informovala čtenáře *Činu* v období od devátého do jedenáctého ročníku tohoto časopisu o knihách různých

⁶³³ Čin, 9 (1937), č. 2, 28. 1., s. 7.

⁶³⁴ Čin, 9 (1937), č. 6, 25. 3., s. 7.

⁶³⁵ Čin, 9 (1937), č. 2, 28. 1., s. 5.

⁶³⁶ Čin, 9 (1937), č. 7, 8. 4., s. 7.

⁶³⁷ Čin, 10 (1938), č. 17, 24. 11., s. 12.

⁶³⁸ Čin, 9 (1937), č. 6, 25. 3., s. 8.

nakladatelství či nakladatelů – např. Melantrich, Šolc a Šimáček, Lidová kultura, Jan Fromek, L. Mazáč, Ústřední dělnické knihkupectví a nakladatelství, Orbis či Vídeňská matice.⁶³⁹ Svým charakterem navazovala na rubriku Došlé knihy z předchozích ročníků.

Součástí časopisu byla od desátého ročníku také nepravidelná rubrika **Listy čtenářů**, v níž byly uveřejňovány dopisy čtenářů.

4.4.3 Myšlenková tvářnost časopisu

Na základě konfrontace podkapitol 4.4.1 *Programová tvářnost časopisu* a 4.4.2 *Obsahová tvářnost časopisu* je nyní možné vymezit základní myšlenky a témata, jež významně utvářely charakter časopisu *Čin* a jeho celkovou podobu v období mezi lety 1937 – 1939. Porovnáním programu časopisu, který, jak již bylo zmíněno výše, se příliš od programu předchozího období nelišil, a jeho obsahu, respektive jednotlivých rubrik, byly shledány následující tematické celky, z nichž některými se již práce v podkapitole 3.5.3 *Myšlenková tvářnost časopisu* zabývala, jako určující a pro časopis tohoto období příznačné: 1. kulturní a společenské dění; 2. osobnost a ideje T. G. Masaryka; 3. obrana národní kultury a 4. obrana demokracie před fašismem, přičemž lze stejně jako při popisu předchozího období tvrdit, že se prolínaly jednotlivými rubrikami a spojoval je kritický tón. Zmíněné tematické celky budou v dalším textu této podkapitoly shrnuty ve stejném pořadí.

V případě tematického celku **kulturní a společenské dění**, který se objevoval napříč rubrikami *Činu* již v předešlém období, kdy měl časopis jiné vedení i přispěvatele, lze říci, že se jeho charakter v podstatě výrazně nezměnil; časopis *Čin* se i nadále věnoval kulturním i veřejným otázkám, jak lze vyzpozorovat z předchozí podkapitoly, přičemž jeho demokratické a levicové stanovisko, stejně jako samostatný a relativně nezávislý postoj k těmto společenským otázkám, je možné vzhledem k povaze článků považovat za zachované.

Podle svého programu se snažil časopis *Čin* usilovat o rozmanitost, jinými slovy se chtěl zaměřit jak na všechny kulturní, tak i veřejné otázky. V kulturní oblasti se *Čin* zabýval poměrně širokou škálou uměleckých oborů – v časopise se objevovaly články o divadle, filmu, hudbě i výtvarném umění, avšak v souvislosti s počtem článků, které pokrývaly tato témata, lze konstatovat, že byla tato témata spíše v menšině, jelikož

⁶³⁹ *Čin*, 9 (1937), č. 7, 8. 4., s. 7.

podstatně větší pozornost byla věnována bezesporu literatuře, a to české i světové poezii a próze, což dokládá množství článků a celkově i rubrik (*Verše, Články, Literatura, Masarykiana, Knihy došlé redakci* a v jistém ohledu i *Kulturní zprávy z celého světa*), jež se literatuře věnovaly. Podle literárních kritik, jež v časopise hodnocené knihy obecně spíše doporučovaly, než od nich potencionální čtenáře zrazovaly, a třeba podle informací o knižních novinkách je možné tvrdit, že i v tomto období časopis nepreferoval produkci pouze svého nakladatelství, tedy, že nebyl ryze nakladatelský. Tento časopis se rovněž zaměřoval na sledování situace kultury v Československu. *Čin* se orientoval také na kulturní dění ve společnosti a přinášel informace o různých událostech týkajících se kultury, například o výstavách či přednáškách.

Časopis *Čin* se vedle kulturních otázek rovněž věnoval i veřejným otázkám, zejména v rubrikách *Veřejné otázky, Články* a *Poznámky*. Většinou se zaměřoval na současnou politickou situaci, a to jak domácí, tak i mezinárodní, nebo také národohospodářskou problematiku. Zabýval se též obecně životem ve společnosti či v menší míře problematikou mládeže a studentstva (navzdory tomu, že *Studentstvo* bylo samostatnou rubrikou), ovšem kupříkladu články týkající se sociálních témat či náboženských a filozofických otázek (v jiné spojitosti než s Masarykem) nebo v programu proklamovaných přírodních věd a techniky se na stránkách časopisu objevovaly minimálně, což je možné vysvětlit například argumentem aktuálnosti, jako třeba v případě sociálních témat, která se o poznání více objevovala v předchozím období, kdy se v Československu výrazně projevovala hospodářská krize. Ve srovnání s tím mělo zaměření na kulturní složku převahu. Přesto zůstal *Čin* v zásadě časopisem s pestrým zaměřením, do kterého přispívala řada autorů – odborníků na dané oblasti, kteří zde prezentovali fundované názory, aniž by se v důsledku těchto názorů potvrdily určité obavy z jejich možného nepříznivého dopadu na stávající zaměření časopisu, jak například naznačoval Bohuslav Koutník v podkapitole 4.1 *Změna ve vedení časopisu*. Avšak je důležité mít na paměti, že tato kapitola shrnuje pouze necelé tři ročníky časopisu oproti předchozím osmi ročníkům.

Články, které se týkaly oblasti kulturních a veřejných otázek přinášely jednak věcné a přitom stručné a srozumitelné informace, což se dá například pozorovat v rubrice *Kulturní zprávy z celého světa*, a jednak kritická hodnocení, nejčastěji se objevující jako literární kritiky v rubrikách *Literatura* či *Články*, jež je možné považovat taktéž za věcná. Oproti předešlému období již nekladl časopis takový důraz

na aktuálnost informací, patrně kvůli tomu, že vycházel jako čtrnáctideník, přesto se ale *Čin* aktuálními tématům a také nadcházejícím událostem významně věnoval.

Časopis *Čin* si v období mezi lety 1937 – 1939 do značné míry i přes některé změny personální či změny ve formálním pojetí a rozsahu, nacházející odraz například ve snížení ceny časopisu, udržel dosavadní kvality a je možné ho i nadále považovat za podnětný zdroj pro orientaci čtenáře ve sféře kulturních a veřejných otázek.

Na základě těchto argumentů lze souhlasit s tím, že se časopis *Čin* kulturními a veřejnými otázkami, respektive tématem kulturního a společenského dění, ve své činnosti zabýval, a tedy také považovat tuto programovou tezi za naplněnou.

Druhý tematický celek, **osobnost a ideje T. G. Masaryka**⁶⁴⁰, lze v rámci časopisu *Čin* považovat za nosný, jelikož výrazně prostupoval řadou rubrik a věnovalo se mu velké množství článků, a to jak v předchozím období 1929 – 1936, tak zejména v letech 1937 – 1939, kdy se v souvislosti s úmrtím Masaryka v roce 1937 *Čin* zaměřil na proklamování jeho odkazu a dalo by se do určité míry říci, že i na pěstování jeho kultu. Značný význam T. G. Masaryka pro tento časopis dokládá i založení samostatné rubriky *Masarykiana*, jež se věnovala výhradně osobnosti, dílu a idejím (zejména demokracii) tohoto prvního československého prezidenta.

Publikované články v časopisu *Čin* i nadále příznivě podporovaly Masarykův obraz filozofa, vůdce a prezidenta Osvoboditele, který měl hlavní podíl na vytvoření demokratického Československa. Kupříkladu Vasil Kaprálek Škrach v článku *Masaryk a Anglie* popisuje Masaryka jako mnohostranného a mnohotvárného velkého muže malého národa, který „*Byl universitním profesorem filosofie, ethiky a sociologie, ale svou povahou a povahou své vědy nutně zabíral časem stále širší pole působnosti v oblasti kulturní i politické. Stává se naším osvoboditelem mravním, duchovním, politickým buditelem, budovatelem národního programu a na konec osvoboditelem politickým*“⁶⁴¹. Podle článku *O vůdcovství T. G. Masaryka* Jaroslava Šimsy pak v sobě Masaryk ztělesňoval tři navzájem se doplňující vůdcovské typy, a to apoštola, který lidem ukazoval správnou cestu; kantora, jenž je vzdělával, vychovával a přesvědčoval a současně také vojáka stojícího v čele bojů proti nepříteli.⁶⁴²

⁶⁴⁰ Tento tematický celek nebude jako v předchozím období rozdělen na jednotlivá témata, ale bude se věnovat Masarykovým idejím spíše v obecné rovině jako jeho programu a odkazu.

⁶⁴¹ *Čin*, 10 (1938), č. 2, 27. 1., s. 1.

⁶⁴² *Čin*, 10 (1938), č. 4, 24. 2., s. 1 – 3.

Rovněž v tomto období přinesl *Čin* mnoho informací o dílech T. G. Masaryka, jako například v článcích *Masarykova česká otázka a odpověď*⁶⁴³ či *Tři podoby*⁶⁴⁴, nejvíce se však takto zaměřené články začaly objevovat v číslech časopisu bezprostředně po jeho smrti – *První Masarykovy výboje*⁶⁴⁵, *Poznejme životní dílo prezidenta Osvoboditele*⁶⁴⁶, *Dni žalu*⁶⁴⁷, *Kniha psaná národem*⁶⁴⁸ a *Nejlepší oslava*⁶⁴⁹; také několik úvah nad jeho díly – *Masarykova otázka sociální*⁶⁵⁰ nebo *Masarykova Nová Evropa*⁶⁵¹ či dokonce ukázky z jeho děl, kupříkladu *Pangermanism a východní otázka*⁶⁵². Taktéž se v časopise vyskytovaly články o knihách, jež pojednávaly o Masarykovi, třeba *T. G. Masaryk ve vzpomínkách spolupracovníkových*⁶⁵³. Časopis *Čin* čtenáře informoval i o nejrůznějších kulturních událostech, které se týkaly osoby či díla Masaryka, jak již bylo uvedeno v rubrice *Masarykiana*.

V několika dalších článcích se časopis *Čin* přímo odvolával k odkazu Masaryka jako ke svému programu, potažmo předkládaného jako programu pro všechny lidi. Vasil Kaprálek Škrach například v článku *Masarykův problém malého národa* konstatuje: „*Četba myšlenek Masarykových, aforisticky, jasně, pevně ražených před třetinou století, znova potvrzuje, jak Masarykův program je živý. A volá po tom, abychom jej v sobě stále živil a oživovali.*“⁶⁵⁴ Podle Škrachova dalšího článku *Kruh věrných Masarykovi* je Masaryk v podstatě ideovou osou a páteří mravní síly, pevnosti a jistoty národa, jeho dílo by proto měli všichni znát, vycházet z něj a také se k němu vracet.⁶⁵⁵ Článek *Masaryk – trvá* autora Josefa Kodíčka spatřuje věčnost Masarykova díla v tom, že „*fakt národního osvobození – mravně ryzí a odůvodněný – povýšil z pouhé, smíme-li tak říci: naturalisticky politické události v událost duchovní. (...) Boj o humanitní program Masarykův není jen sporem ideologickým. Je politickým programem prvního řádu. (...) Demokracie není u nás jen otázkou technickou, otázkou politického systému. Je výrazem samého rytmu a ducha celého československého národa, je nejhlubším projevem jeho dějinného programu a smyslu, je jedinou formou, která umožňuje jeho existenci uvnitř i*

⁶⁴³ *Čin*, 9 (1937), č. 1, 14. 1., s. 2 – 3.

⁶⁴⁴ *Čin*, 9 (1937), č. 4, 25. 2., s. 4.

⁶⁴⁵ *Čin*, 9 (1937), č. 15, 30. 9., s. 2.

⁶⁴⁶ *Čin*, 9 (1937), č. 16, 14. 10., s. 5.

⁶⁴⁷ *Čin*, 9 (1937), č. 17, 28. 10., s. 3 – 4.

⁶⁴⁸ *Čin*, 9 (1937), č. 20, 16. 12., s. 1.

⁶⁴⁹ *Čin*, 10 (1938), č. 1, 13. 1., s. 3 – 4.

⁶⁵⁰ *Čin*, 10 (1938), č. 12, 16. 6., s. 1 – 3.

⁶⁵¹ *Čin*, 10 (1938), č. 15, 13. 10., s. 6 – 7.

⁶⁵² *Čin*, 10 (1938), č. 9, 5. 5., s. 3 – 5.

⁶⁵³ *Čin*, 10 (1938), č. 17, 24. 11., s. 6 – 7.

⁶⁵⁴ *Čin*, 9 (1937), č. 13, 29. 7., s. 2.

⁶⁵⁵ *Čin*, 11 (1939), č. 3, 9. 2., s. 9 – 11.

*navenek*⁶⁵⁶. Právě proto v době, kdy se odehrávaly útoky na československou samostatnost, se masarykovská tradice a osobnost T. G. Masaryka opět ocitla ve středu politického dění. Jak autor v článku dále konstatuje: „*Není pro nás naléhavější aktuality nad program Masarykův. Vůči všem diktaturám je tento program osou, kolem níž se kupí politický i duchovní život národa.*“⁶⁵⁷ Josef Navrátil, autor článku *O poslání filosofie*, pak v tomto článku tvrdí: „*Masarykův odkaz je především programem pro reformu našeho života, soukromého i veřejného. Programem, který musíme přijmout za svůj, nemáme-li zahynout.*“⁶⁵⁸ Proto je v časopise *Čin* kladen značný důraz na to, aby se o Masarykovo dílo lidé zajímali, především pak mládež, čemuž se věnuje například článek *Masaryk a mládež*⁶⁵⁹.

U příležitosti pohřbu T. G. Masaryka vyšel v *Činu* 30. září 1937 na titulní straně článek vedoucího redaktora Bohumila Příkryla *Masaryk se nebál žít, a proto bude žít!*, ve kterém označil tuto událost jako snad dosud nejsmutnější chvíli v historii naší země. Masaryk byl podle něj národním vůdcem, který vynikal svým programem, vírou, odvahou a schopností přesvědčit ostatní k boji za určité ideály. Dále v tomto textu popisoval situaci, kdy se přišli s Masarykem rozloučit legionáři: „*(...) nebylo moci, která by legionáře zadržela, aby se nepřišli rozloučit se svým vůdcem, aby nešli za jeho rakví. Raději porušili zamýšlenou slavnost pohřebního obřadu, aby jej učinili – ještě slavnostnějším. A neviděli při tom svého Masaryka ležet na lafetě, ale sedět vzpřímeného na koni v jejich stejnokroji; neviděli válečníka, ale vojáka. A s nimi stejně viděli svého Masaryka všichni vojáci za lidský život.*“⁶⁶⁰

Na podzim roku 1938 se začala v kulturní oblasti formovat, v práci již několikrát zmíněná, *Národní kulturní rada*, jako reprezentant oficiálních postojů tehdy vládnoucích skupin, která se výrazně vyhraňovala vůči levicové a demokratické kultuře a programově podporovala odchýlení od Masaryka a jeho pojetí humanitní demokracie. Na očist'ování národní kultury od levicových a demokratických vlivů se podílela i řada většinou pravicových periodik, jež často nevybíravě útočila na osobnost T. G. Masaryka i Edvarda Beneše. Časopis *Čin* cítil povinnost tyto útoky odvracet a Masaryka, ale i Beneše, bránit, jako v článku Bohumila Příkryla *Historie se nekončí, ale začíná*, ve kterém reagoval vedoucí redaktor *Činu* a ředitel stejnojmenného nakladatelství

⁶⁵⁶ *Čin*, 9 (1937), č. 4, 25. 2., s. 2.

⁶⁵⁷ *Čin*, 9 (1937), č. 4, 25. 2., s. 2.

⁶⁵⁸ *Čin*, 9 (1937), č. 16, 14. 10., s. 1.

⁶⁵⁹ *Čin*, 9 (1937), č. 4, 25. 2., s. 1.

⁶⁶⁰ *Čin*, 9 (1937), č. 15, 30. 9., s. 1.

v jedné osobě na praktiky pouličního prodeje novin, kdy kameloti lákali kolemjdoucí, aby si koupili jejich noviny, výkřiky o Masarykově a Benešově vině za Mnichov, avšak ti tyto pobídky ignorovali a noviny si nekoupili: „*Ale nepřešli nevšímavě. Každý jako by se nějak nahrbil a jeho oči se úzkostlivě ohlédly, nejsou-li jiní svědky jeho ponížení. Ano, každý jako vlastní ponížení cítil tento útok sensace na své nervy, a pocit studu ho polil od hlavy až k patě. A musili bychom se všichni stydět a do smrti bychom neunikli výčítkám, kdybychom mlčeli a neřekli za sebe a za všechny takto ponižované: »Dost! Nelze trpět, aby ke všemu, co nám bylo vzato, byla nám před očima světa brána ještě naše lidská a národní čest a důstojnost!« (...)* Před Masarykovým dílem se skláněl doslovně celý svět (...) Jenom v několika kamenných českých srdcích zůstala nenávist, ale ta se v těchto dnech žalu ukryla, protože by byla příliš zřetelně ukázala, že její nositelé stojí proti celému národu, proti všemu, co je národu drahé, proti jeho kultuře, proti jeho svobodě. (...) »Ani teď, pánové, není vhodná chvíle a nikdy v českém národě vhodná chvíle nebude, aby byl hanoben veliký muž, který čestně a nebojácně bojoval za lidskou a národní svobodu a důstojnost, jejichž symbolem je a navždy zůstane!«“⁶⁶¹

Bohumil Příklad se v článku dále věnuje významu Masaryka pro národ, například zdůrazňováním jeho zásluh o existenci republiky, a vyslovuje přesvědčení, že národ bude za Masarykem stát za všech okolností a zůstane mu věrný, jelikož chce zůstat věrný především sám sobě. Josef Navrátil pak v článku *Vítězové* konkrétně píše o časopisu *Lumír*, ve kterém vyšlo ve spojitosti s odsuzováním Masaryka několik textů novináře Arne Laurina a historika Zdeňka Kalisty. Navrátilův polemizující článek byl na několika místech patrně zcenzurován, jelikož v něm byly nedokončené věty a ve dvou případech chyběl několikařádkový odstavec.⁶⁶²

V posledním čísle desátého ročníku časopisu rozvinul *Čin* myšlenku vytvoření ohniska kolektivního studia Masarykova díla se zřetelem k aktuální situaci, kdy výpady vůči T. G. Masarykovi vrcholily. Svou roli časopis viděl podle článku Vasilu Kaprála Škracha *Neviditelné spojení* v koordinaci práce jednotlivých studijních, čtenářských a diskusních kroužků a prostředkování podnětů a výtěžků této činnosti v časopise i v redakční korespondenci, kterou „*jsou v neviditelné jednotě spojeni všichni ti, kdo stále vidí v Masarykově myšlení, v jeho zásadách, v jeho vzoru vodítka i pro těžké chvíle dnešní. Budeme se radit navzájem o využití všech zkušeností z této drobné vzdělávací*

⁶⁶¹ Čin, 10 (1938), č. 16, 10. 11., s. 1 – 2.

⁶⁶² Čin, 10 (1938), č. 20, 15. 12., s. 1 – 5.

práce, která vytváří společenství bez vnější organizace.“⁶⁶³ I tento o Masarykovi pozitivně pojednávající článek byl pravděpodobně podroben cenzuře, jelikož se v něm taktéž objevují prázdná místa bez textu.

Podle značného množství článků publikovaných v *Činu*, které se zabývaly T. G. Masarykem a jeho idejemi a odkazem, lze usuzovat, že tato programová teze časopisu byla nepochybně bezezbytku naplněna.

Časopis *Čin* jako kulturně politický časopis, který se podle svého programu věnuje kulturním a veřejným otázkám, se ze své podstaty nemohl ve svých článcích nezabývat aktuální situací v kulturní sféře a nereagovat na ni. Ve druhé polovině roku 1938 a na počátku roku 1939 se v důsledku činnosti *Národní kulturní rady*, jež byla programově zaměřená hlavně proti levicově orientovanému proudu české kultury, začala mobilizovat levicová a demokratická kulturní veřejnost a hájit národní kulturu. Do obrany a obhajoby kultury se v té době aktivně zapojil i časopis *Čin*, jenž publikoval několik článků týkající se této problematiky. Na základě toho byla dalším tematickým zaměřením tohoto časopisu právě **obrana národní kultury**.

Jedním z publikovaných článků byl článek *Přehazují se výhybky?*, v němž se Josef Strnadel pozastavoval nad tím, že v době, kdy národ postihla tragédie v podobě mnichovské dohody, přicházejí lidé, kteří mají odvahu osočovat českou kulturu, respektive českou literaturu, z nedostatku národního cítění a „*okázale při tom vystupují na špičky a s rukama u úst vykřikují svou lásku k vlasti!*“⁶⁶⁴ Existence národa je podle něj založena především na svobodě kulturního života a umělecké tvorby, jelikož kultura a umění se nejlépe daří tam, kde je právě svoboda zaručena. Dále zde konstatuje, že skutečné národní umění vzniká pouze z čínorodé a čisté lásky k vlasti a národu a proto by bylo „*neodpustitelnou krátkozrakostí vidět blížít se dobu, která přinese našemu národu novou orientaci v umění, především v literatuře. Duch českého národa není fanglička, která vlaje po větru. A tedy ani skutečné národní umění není závislé na každé změně počasí.*“⁶⁶⁵ Skutečnou národní kulturu, která je založena na svobodě a lásce k vlasti, tedy není možné změnit podle aktuální potřeby několika jedinců. Další články pak kladly důraz na nezbytnost obrany kultury, například Jan Kocina v článku

⁶⁶³ *Čin*, 10 (1938), č. 20, 15. 12., s. 11.

⁶⁶⁴ *Čin*, 11 (1939), č. 1, 12. 1., s. 8.

⁶⁶⁵ *Čin*, 11 (1939), č. 1, 12. 1., s. 9.

Descartova linie tvrdí, že je třeba bránit duchovní a kulturní linii a udržet ji, jelikož je to přímo „*příkazem kulturní sebezáchovy*“⁶⁶⁶.

Národní kultura disponuje podle článku *Kulturu cizineckému ruchu* Libuše Vokrové-Ambrosové velmi solidním základem, jelikož má „*pevný materiál duchovního tvoření a řadu památek (...) v hmotě, v hudbě, v slově*.“⁶⁶⁷ Ve svém dalším článku *Do kulturního podzimu 1937* pak klade na kulturu a její roli ve společnosti velký důraz a považuje ji za stejně důležitou jako politiku, jelikož měla velký podíl na politickém vítězství a samostatnosti země, a proto je nutné ji bránit: „*Každý, kdo prociťuje svou národní, státní a politickou příslušnost, musí cítit také kulturně. Na každém kroku (...) znovu a znovu jsme nuceni si uvědomovat, že žijeme především kulturou, kulturní prací, kulturní tradicí. Nemůžeme oddělovat svůj politický osud od svého osudu kulturního, neboť kultura nám dopomohla k politickému vítězství, k znovunabytí samostatnosti. (...) nic nemůže změnit naše přesvědčení, že nesmíme dovolit, aby náš kulturní život byl okleštěn*.“⁶⁶⁸

V článku „*Čistka národa*“ a *česká kultura*, který byl publikován v prosinci 1938, reagoval Julius Fučík pod pseudonymem *Karel Strnad* na aktuální situaci v české kultuře, kdy některé pravicové noviny, Fučík doslova píše „*vykřikované a vykřičené večerníky*“⁶⁶⁹, ve snaze o očistu kultury označily jisté české umělce za nepřátele národa a vyloučily je z kulturního života – „*Otevřte český kulturní adresář a škrtejte v něm jména českých umělců: básníků, spisovatelů, výtvarníků, hudebníků nebo herců, jejichž hlavy už padly v soudobé »čistce národa« (...) dojdete k zajímavému poznání: že všechno, co má v našem umění nějakou cenu, bylo odsouzeno k záhubě*.“⁶⁷⁰ Konkrétně zde zmiňuje spisovatele a novináře Karla Čapka, Osvobozené divadlo, soubor Národního divadla, redaktora *Fronty* Karla Horkého či redaktora *Národních listů* Miroslava Rutteho, přičemž tvrdí, že podle jednoho z hlavních kulturních očišťovatelů Jaroslava Durycha dojde patrně na všechny umělce, jelikož se již nejedná o provinění jedinců, ale celé české kultury. Tento záměr očistit českou kulturu je motivován podle Fučíka tím, že pro některé lidi představuje nebezpečí, a to proto, že je „*prosycena ideou svobody, lidského bratrství, humanity, sociální spravedlnosti*“⁶⁷¹. Dále v tomto článku také popisuje, že české země nikdy neměly a ani mít nebudou panskou, lokajskou či

⁶⁶⁶ Čin, 10 (1938), č. 19, 8. 12., s. 7.

⁶⁶⁷ Čin, 9 (1937), č. 2, 28. 1., s. 1.

⁶⁶⁸ Čin, 9 (1937), č. 14, 26. 8., s. 1.

⁶⁶⁹ Čin, 10 (1938), č. 19, 8. 12., s. 1.

⁶⁷⁰ Čin, 10 (1938), č. 19, 8. 12., s. 1.

⁶⁷¹ Čin, 10 (1938), č. 19, 8. 12., s. 2.

lhostejnou kulturu, stejně jako básníky, kteří by hlásali nesvobodu nebo porobení člověka. Po této čistce podle Fučíka nezůstane v českém kulturním adresáři žádné významné jméno. Česká kultura proto nutně musí bojovat a zvítězit.⁶⁷²

V dalším svém textu *Dnešní charakter české kultury* se Julius Fučík alias *Karel Strnad* staví za českou kulturu a je přesvědčen, že soudobá kultura nebude mít problém obstát před budoucím dějinným soudem, jelikož i minulá kultura v konfrontaci obstála. Rovněž tvrdí, že v případě české kultury se rozhodně nedá hovořit o zlomeném charakteru, nějakém další poskvrnění či její pasivitě, jak je podsouváno. Naopak shledává, že národní kultura proti oficiálním usměrňovacím pokusům aktivně bojuje.⁶⁷³ I v tomto článku se však objevila zcenzurovaná pasáž.

Pod pseudonymem *Václav Pilecký* pak Julius Fučík napsal v reakci na cenzurování tisku článek *Jak se kdy v Čechách psalo*, v němž se zabýval problematikou cenzury v české literatuře a žurnalistice, kterou považoval za neodlučitelnou a velice významnou součást českých literárních dějin. Tisková nesvoboda podle něj však nikdy nespĺnila očekávání utiskovatelů, jelikož se totiž pokaždé ukázalo, že „*nesvoboda opravdu není na věky, a ať se k ní ten, kdo z ní má užitek, přizpůsobuje sebe lépe – že přece nakonec je smeten i s ní. A naopak zase si velcí čeští spisovatelé uchovali život a sílu v písemnictví proto, že se s nesvobodou nikdy nesmířili a že vždycky proti ní bojovali.*“⁶⁷⁴

Články zabývající se tématem obrany národní kultury se na stránkách časopisu *Čin* objevovaly v období mezi lety 1937 – 1939 poměrně často, což jistě podporuje naplnění programové teze časopisu, že se věnoval kulturnímu a společenskému dění, potažmo i důležitým kulturním otázkám.

Problematice vzájemného poměru demokracie a fašismu, respektive německého nacionálního socialismu – nacismu, se časopis *Čin* věnoval již v předešlých osmi ročnících, což se práce snažila zachytit v podkapitole 3.5.3 *Myšlenková tvářnost časopisu* v rámci tematického celku T. G. Masaryk a jeho ideje, přičemž téma demokracie zde bylo interpretováno nejdříve z hlediska obrany idey demokracie v souvislosti s tehdejšími poměry v Československé republice, o čemž se v časopisu psalo hlavně v jeho prvních ročnících. Později, od čtvrtého ročníku časopisu, tedy od roku 1933, kdy se stal Adolf Hitler německým kancléřem, se v *Činu* začala výrazně rozvíjet

⁶⁷² Čin, 10 (1938), č. 19, 8. 12., s. 1 – 4.

⁶⁷³ Čin, 10 (1938), č. 20, 15. 12., s. 6 – 8.

⁶⁷⁴ Čin, 11 (1939), č. 2, 26. 1., s. 6.

myšlenka obrany demokracie před fašistickým režimem, která se pak v dalších ročnících (od roku 1935) plně rozvinula ve spojitosti s významem osoby vůdce sudetských Němců Konráda Henleina a v časopise přetrvala i v období let 1937 – 1939, kdy *Čin*, vzhledem k tehdejší nepříznivé mezinárodní politické situaci v Evropě poznamenané Hitlerovou agresivní politikou a jeho stupňujícím se požadavkům vůči Československu publikoval články, v nichž se zabýval nezbytností obrany československé demokracie před fašismem a porovnáváním těchto dvou forem vládnutí – demokratického režimu a fašistické diktatury. Vzhledem k tomu byla **obrana demokracie před fašismem** definována jako další samostatný a důležitý tematický celek.

Mezi významné publikované články časopisu *Čin* zaměřené na tuto problematiku patřil například článek *Dynamiku války či práce?* Jaroslava Koudelky, ve kterém se autor věnoval posuzování dynamičnosti vývoje ve vztahu k fašismu i demokracii a dovozoval, že fašistické režimy samy sebe považují za dynamické, a tedy lepší než je „nerozhodná demokracie s její plačtivou humanitou“⁶⁷⁵, jelikož prý představují energickou vůli k životu, jsou nositeli pravé čínorodosti dějin a zaručují vítězství národa. Zmíněný autor článku zdůrazňoval, že okázala dynamika těchto režimů je založena především na potlačování osobní dynamiky jedinců, potažmo celého národa – „zevní »dynamičnost« autokracií je přikrytí suspendované vnitřní dynamiky občanů, států a národů, kteří se stali objektem režimu, který se neopírá o svrchovanost lidu, nýbrž o »řád« osobní hierarchie.“⁶⁷⁶ Hlavním zájmem rozhodujících politických sil zde tedy není mír a bezpečnost národů jako v demokracii, ale válka, která se stává „přirozeným určením státu, protože věci nelze vyřizovat neslanými a nemastnými kompromisy, nýbrž bojem.“⁶⁷⁷ Tuto dynamiku postupného rozvoje fašistických ideologií ale podle Koudelky nebylo však možné chápat jako způsobilý protiklad demokracie, protože demokracie je ve skutečnosti daleko větším zdrojem zdravé dynamiky než fašismus, který je spíše „brutální a rozvratnou hrozbou a stálým nebezpečím mezinárodnímu společenství.“⁶⁷⁸

V článku Josefa Navrátila *Jde o světový názor!*, jenž kladl důraz na demokracii jako na vědecký světový názor, kde věda byla synonymem pro pořádek, rozvahu, trpělivost, součinnost, cílevědomost či rozum, pak byl fašismus nazván přímo

⁶⁷⁵ *Čin*, 9 (1937), č. 3, 11. 12., s. 1.

⁶⁷⁶ *Čin*, 9 (1937), č. 3, 11. 12., s. 1.

⁶⁷⁷ Tamtéž.

⁶⁷⁸ *Čin*, 9 (1937), č. 3, 11. 12., s. 1.

vzbouřenou bestií, která „*strhla svou masku a otrásla světem tak, že všechno nejlepší lidské úsilí je v troskách u jejích nohou. Namísto mírového zápolení postavila boj o vládu nad světem, namísto rozumového důvodu mythus dynamičnosti, egoismu a síly tělesné, namísto spolupráce diktát, namísto soutěže výběr rasově »čistých«, namísto lidskosti násilí, namísto soucitu nenávisť, namísto skromnosti a trpělivosti pýchu a lest.*“⁶⁷⁹ Režim demokratický, vnímaný podle Navrátila jako vědecký, se tak ocitl v ohrožení, jelikož fašistický režim (režim vůdcovský) podvrací demokracii jako lidský ideál. Demokracii, jako jediný režim zaručující autonomii postavení pro každého jedince, je proto tedy nutné udržet a „*prohlubovat s nasazením celého osobního života*“⁶⁸⁰, přičemž je zároveň však podle Josefa Navrátila nezbytné umět rozeznat fašistickou propagandu. V příspěvku *Zač bojovat?* se pak Josef Navrátil zamýšlí nad okolnostmi možného budoucího konfliktu a také zejména nad tím, mezi kým se bude odehrávat – „*Podle dnešní situace půjde o zápas německví, vybudovaného na mythu krve, proti demokracii, budované na zásadách lidskosti, a shodneme-li se na tomto rozpoznání smyslu budoucího světového konfliktu, nebude pochybnosti, na čí stranu padne vítězství.*“⁶⁸¹ Dále zde autor popisuje, že historické poslání našeho národa je podle Masarykova učení určeno jmény Hus, Komenský, Chelčický, Dobrovský, Palacký, Havlíček a jeho cesta je pak například vytýčeno hesly: touha po míru, odhodlanost k odpovědnosti a k boji za pravdu, úsilí po vzdělání, láska k rozumu, víra ve vědu či věrnost ideálům lidskosti; proti těmto ideálům pak stavějí Němci ideál vůle po moci příslušníků německého kmene. Humanita, lidství a právo na svou národní samostatnost s cílem uskutečnit ve svém národním společenství principy základních lidských svobod charakterizuje podle Navrátila demokracii; ideály německé krve a cíl německé pokrevní příslušnosti, kterému jsou obětovány ideály, jimiž „*nejlepší synové německého národa přispěli k rozvoji moderního lidstva*“⁶⁸², jsou pak příznačné pro fašismus. Josef Navrátil v této souvislosti konstatuje, že obrana naší národní samostatnosti je spojena s obranou lidských práv v duchu demokracie, a proto je nutné se ve střetu těchto ideologií přiklonit na stranu našeho národa.

V článku Eduarda Goldstückera *Obrana demokracie*, pojednávajícím o sjezdu Mezinárodní federace Lig pro lidská práva v Paříži, autor konstatoval, že protidemokratické režimy evidentně zásadním způsobem zasahují do vnitřních

⁶⁷⁹ Čin, 10 (1938), č. 9, 5. 5., s. 2.

⁶⁸⁰ Čin, 10 (1938), č. 9, 5. 5., s. 3.

⁶⁸¹ Čin, 10 (1938), č. 6, 24. 3., s. 1.

⁶⁸² Čin, 10 (1938), č. 6, 24. 3., s. 2.

záležitostí svébytných demokratických států, což ukazuje na nebezpečí, jak moc je demokracie jako vládní forma jednotlivých států ohrožena. Dále zde uzavírá, že Sjezd vyzněl v rozhodnutí fašismu neustupovat, nýbrž proti němu ve jménu demokratických svobod a míru bojovat.⁶⁸³ Myšlenky nezbytnosti obrany demokracie se rovněž objevují kupříkladu v článcích dalších autorů *Anglie půjde s námi*⁶⁸⁴ nebo *Demokracie zvítězí*⁶⁸⁵.

Časopis *Čin* se také podrobně věnoval osobě Adolfa Hitlera, a to hlavně ve spojitosti s aktuální mezinárodní politickou situací, jako například v článku *Je Hitler nesmrtelný?*, v němž se Josef Navrátil pozastavoval nad nepochopitelnou ohleduplností panující ve světě k počínání Hitlera i Benita Mussoliniho jakožto představitelů autoritativních režimů, ba dokonce v této souvislosti hovořil o mravním zneuctění, které si svět nechal vnutit například situací v Habeši či Rakousku. Hitlera a Mussoliniho zde Navrátil označil za důležité reprezentanty kapitalismu, tedy zdroj všech nejistot ve světě. Poukazoval taktéž na to, že jejich úsilí je zaměřeno především proti Sovětskému svazu, který je naopak představitelem klasických forem snažení humanitního. Všechna nejistota tehdejšího světa pak podle Josefa Navrátila plyne z toho, že „svět takzvaný demokratický, v němž má dosud vedení především ideologie kapitalistická, se bojí důsledné demokracie, tj. demokracie sociální a hospodářské.“⁶⁸⁶ Oba jmenované autoritativní vůdce pak autor nazývá „mluvčími světové reakce protisociální, protihumanitní“ či „episodkami v dějinách evropského lidstva“⁶⁸⁷ a poukazuje na to, že nejsou představiteli budoucnosti: „Sázet na kartu Hitlerovu nebo na kartu Mussoliniho neznamena sázet na kartu věčnou, ale na kartu pomíjivou. Neboť ani jeden ani druhý nejsou představiteli mladosti světa a jeho pokroku, nýbrž představiteli snah pro obnovení epochy, jejíž slunce nenávratně zapadá.“⁶⁸⁸

K osobě Adolfa Hitlera a k vývoji poměrů v Třetí říši⁶⁸⁹ bylo v *Činu* publikováno několik samostatných článků, například *Filosofie nacionálního socialismu* (1 – 4)⁶⁹⁰ nebo *Dům, který postavil Hitler*⁶⁹¹. Tyto články obsahovaly pojednání především o knize „Hitlerovo panství“ australského spisovatele S. H. Robertse, stejného

⁶⁸³ Čin, 9 (1937), č. 14, 26. 8., s. 6.

⁶⁸⁴ Čin, 9 (1937), č. 5, 11. 3., s. 3 – 4.

⁶⁸⁵ Čin, 10 (1938), č. 8, 21. 4., s. 7 – 9.

⁶⁸⁶ Čin, 10 (1938), č. 10, 19. 5., s. 10.

⁶⁸⁷ Čin, 10 (1938), č. 10, 19. 5., s. 11.

⁶⁸⁸ Čin, 10 (1938), č. 10, 19. 5., s. 12.

⁶⁸⁹ Třetí říše bylo označení nacistického Německa, kterého hojně užívala nacistická propaganda.

⁶⁹⁰ Čin, 10 (1938), č. 15, 13. 10., s. 9 – 14; Čin, 10 (1938), č. 16, 10. 11., s. 8 – 11; Čin, 10 (1938), č. 17, 24. 11., s. 7 – 9; Čin, 10 (1938), č. 18, 1. 12., s. 8 – 9.

⁶⁹¹ Čin, 11 (1939), č. 3, 9. 2., s. 3 – 6.

zaměření byl třeba článek *Moderní koloniální politika*⁶⁹² o zahraniční politice Třetí říše spočívající v rozšiřování životního prostoru pro vyvolenou rasu nebo články autora píšícího pod pseudonymem *Ules*, který uveřejňoval většinou kritické články hodnotící hlavně tehdejší hospodářskou i politickou situaci v nacistickém Německu – *Páté výročí*⁶⁹³, *Hospodářské výsledky anšlusu*⁶⁹⁴ či *Pravda vítězí*⁶⁹⁵.

V souvislosti s poměry v Třetí říši, konkrétně jejími praktikami v oblasti médií, se zabýval Julius Fučík píšící pod pseudonymem *Karel Strnad* v článku *Tiskový mír s Třetí říší*, v němž poukazoval na požadavky Třetí říše směřovanými ohledně zastavení některých mezinárodních nezávislých časopisů (*Neue Weltbühne*), k zákazu dovozu časopisů (*Neues Tagebuch*, *Pariser Tageszeitung*) do Československa, k zastavení československých časopisů (*Wahrheit* a *Montag*), které uveřejňují příspěvky emigrantů, nebo ohledně povolení prodeje knihy *Mein Kampf* v ČSR. Fučík v uvedeném příspěvku zdůrazňuje, že proti těmto německým požadavkům mluví to, „že si nedáme vzít právo na informace. (...) Slušnost vůči odpůrci, třeba neslušnému, dobrá. Ale za náhubek, který nám má být dán odpůrcem, děkujeme už napřed.“⁶⁹⁶

Časopis *Čin* v tomto období přinášel ve svých příspěvcích rovněž informace o Konrádu Henleinovi a aktivitách sudetských Němců, kterého podle *J. Ulese*, autora článku *Henleinovo ultimatum*, pověřila Třetí říše ve věci Drang nach Osten, „aby hrál úlohu rozvědčíka, ne-li předvoje. (...) Zkoumáme-li Henleinův program jen trochu zevrubněji, snadno zjistíme, že byl sestrojen podle známé metody přívrženců totalitní diktatury: od demokracie se žádá neomezená volnost jednání a rovnoprávnost (to není paradox!) proto, aby mohla být nastolena diktatura, nepřiznávající nikomu ani volnost jednání ani rovnoprávnost.“⁶⁹⁷ Autor článku se pak pozastavuje hlavně nad tím, proč Konrád Henlein žádá pro sudetské Němce spravedlnost založenou na uznání etnické rovnosti, když v Československu tato rovnost právně funguje, a proto se domnívá, že jeho požadavek znamená ve skutečnosti něco jiného – Henlein se snaží o uznání sudetských Němců jako kolektivu, který má být vybaven určitou donucovací mocí, tedy prostředkem „k provedení totalitního systému na tomto území v celé jeho plnosti, tj.: zlikvidování všech práv neněmeckého obyvatelstva i práv oněch Němců, kteří nejsou solidární s nacionálně socialistickým světovým názorem, nebo se s ním ztotožňovat

⁶⁹² Čin, 10 (1938), č. 13, 21. 7., s. 10 – 12.

⁶⁹³ Čin, 10 (1938), č. 5, 10. 3., s. 11 – 12.

⁶⁹⁴ Čin, 10 (1938), č. 7, 7. 4., s. 1 – 2.

⁶⁹⁵ Čin, 10 (1938), č. 11, 2. 6., s. 1 – 2.

⁶⁹⁶ Čin, 10 (1938), č. 2, 27. 1., s. 5 – 7.

⁶⁹⁷ Čin, 10 (1938), č. 9, 5. 5., s. 10 – 11.

*nechtějí. Henlein si tak osvojuje právo, sjednotit německou rasu v neněmeckém státě, a nahradit demokracii nacionálně socialistickou diktaturou, zatím aspoň v německé části Československa.*⁶⁹⁸

V přímé reakci na mnichovskou dohodu pak v časopise *Čin* vyšel dne 13. října 1938 článek *Do nového života bez černého rámečku*, v němž Josef Navrátil popisuje tehdejší atmosféru ve společnosti a konstatuje, že tímto potupným aktem se začíná v Československu nový život, přičemž je v této souvislosti nutné volit nová slova a nový způsob jejich užití, „*abychom se nepotáceli ve světě ilusí, je-li naším úkolem živá skutečnost, přítomnost, budoucnost.*“⁶⁹⁹ Autor také podotýká, že problém založený na nastolení sudetské otázky, byl již předtím velmi akutní a situace v Československu již dávno spěla k jeho řešení, a proto vlastně nemá smysl „*naříkat nad zrušením tisíciletých hranic našich zemí*“⁷⁰⁰. Podle Navrátila ovšem nebyla vina pouze na naší straně, ale zmiňuje v této spojitosti i významný podíl tehdejších spojenců Československa Francie a Anglie. Dále se v textu článku zamýšlí nad žádoucí podobou zahraniční politiky, kdy doufá v období míru, a nové organizace státu a jeho života, přičemž předpokladem úspěchu je pro něj zjednodušení hospodářského a politického provozu, odstranění protistátních živlů, zapojení mladých neopotřebovaných lidí bez předsudků a reorganizace veřejné správy. Vyslovuje přání, aby všechny občany, od krajní levice po krajní pravici, spojovala jednotná myšlenka vybudování nové, slušné republiky; nejdůležitější je podle něj: „*nebát se a s chutí do práce. Nedat si ztěžovat práci rozmary politikářů, nedat se zmást ohledy na politickou příslušnost kohokoliv, nýbrž dbát stále o to, že národ československý, kterému je třeba zajistit budoucnost, je lid, který se musí živit a který se chce živit z práce. (...) A pokud budeme potřebovat duchovní a programové linie, nemusíme ji znovu tvořit a hledat. Je nám dána už ode dávna, a posledním slovem v této záležitosti je Masaryk. Jeho humanitnímu odkazu zůstaneme věrni za všech okolností!*“⁷⁰¹ Odkazem T. G. Masarykem, jako garantem východiska z této situace, se zabýval například i článek Vasila Kaprálka Škracha *Hlavy vzhůru, boží bojovníci!*⁷⁰²

Článkem *Úctu k národu!* pak Julius Fučík pod pseudonymem *Karel Strnad* odmítal ataky některých společenských skupin vůči svébytnosti našeho národa

⁶⁹⁸ *Čin*, 10 (1938), č. 9, 5. 5., s. 11.

⁶⁹⁹ *Čin*, 10 (1938), č. 15, 13. 10., s. 1.

⁷⁰⁰ *Čin*, 10 (1938), č. 15, 13. 10., s. 2.

⁷⁰¹ *Čin*, 10 (1938), č. 15, 13. 10., s. 3 – 4.

⁷⁰² *Čin*, 10 (1938), č. 15, 13. 10., s. 4 – 6.

v pomnichovském období, kdy se začaly, zejména v periodickém tisku, objevovat zprávy o rozkladu národa, hlavně z mravního hlediska, a kladl potřebu respektu vůči němu. Fučík zde reagoval například na článek ve *Večerním Českém slově*, který se k této situaci vyjadřoval následovně: „*malověrnost zemdlela a spoutala teď lidské duše a zastřela jim výhled na možnost lepších dnů*« (...) *bolest žene lidi k nesmyslnému a neplodnému desperátství a tvrdohlavosti*« (...) *nebezpečí mravního zhroucení*« (...) *nebo »už zase švejkujeme«*“⁷⁰³. Fučík ve svém článku vyslovuje pochopení, že se jedná o agitační článek pro Stranu národní jednoty, ovšem dále zdůrazňuje, že na účet národa se agitovat nemá a ospravedlňuje tak bolest národa nad pohromou, která ho postihla, přičemž žádné desperátství či malověrnost v národě nenachází. Národ je podle něj pochopitelně smutný a zrazený, ale nikoli zlomený; naopak ho shledává jako velice houževnatý a statečný, což je v těchto těžkých chvílích hodné především úcty a respektu – „*Ne, nemluvte špatně o českém národě. Český národ je v nebezpečí, ale není to nebezpečí morálního zhroucení. Český lid je jednotný v chápání svého postavení. Český lid je jednotný v oceňování svých sil. Český lid zná dobře své přátele i nepřátele, nepodlehne své bolesti ani hořkosti, vidí dobře možnosti lepších dnů a půjde k těmto lepším dnům. (...) Dobře, že jsou ještě tvrdé české hlavy. A dobře, že vždy byly. Není to ostatně jen tvrdost, na niž můžeme být hrdi. Neboť k tvrdým hlavám patří nerozlučně také pevná páteř. Jiná páteř by tvrdé hlavy neunesla.*“⁷⁰⁴ Mezi další články v časopise *Čin*, které se věnovaly myšlence národa v období druhé republiky, patřily například Fučíkův *Rybářský domeček*⁷⁰⁵ nebo články Josefa Navrátila *Národní myšlenka*⁷⁰⁶ a *Ani otročit, ani živořit!*⁷⁰⁷.

I v případě tohoto rozboru tematického zaměření časopisu *Čin* je možné konstatovat, že se časopis zabýval důležitými a aktuálními veřejnými otázkami v duchu Masarykových myšlenek, a proto naplňoval své programové teze.

4.5 Zánik časopisu

Pro období konce roku 1938 a prvních měsíců roku 1939, kdy se pomalu, ale jistě, začalo schylovat ke konci druhé republiky, byla příznačná nestabilní politická situace a velmi napjatá atmosféra v československé společnosti, jak již popisovaly

⁷⁰³ *Čin*, 10 (1938), č. 18, 1. 12., s. 1.

⁷⁰⁴ *Čin*, 10 (1938), č. 18, 1. 12., s. 3.

⁷⁰⁵ *Čin*, 11 (1939), č. 1, 12. 1., s. 6 – 7.

⁷⁰⁶ *Čin*, 11 (1939), č. 3, 9. 2., s. 1 – 3.

⁷⁰⁷ *Čin*, 11 (1939), č. 1, 12. 1., s. 4 – 6.

články časopisu *Čin* v předchozí podkapitole. Vláda politické pravice, reprezentovaná Stranou národní jednoty, jež praktikovala principy autoritativní demokracie a ostře se vymezovala vůči ostatním názorovým postojům, které s jejími postoji nekorespondovaly, svůj vliv uplatňovala ve všech společenských sférách, výrazně pak především v médiích, potažmo v tištěných médiích. Na politickou situaci tehdejší Česko-Slovenské republiky, respektive na celou její společnost vůbec, značně působil také silící tlak a stupňující se politické a územní požadavky nacistického Německa, které bylo nutné pro zachování vzájemných vztahů tolerovat. Vládnoucí Strana národní jednoty se však v rámci svého programu přímo na spolupráci s Německou říší orientovala.⁷⁰⁸ Vliv nacistického Německa na československé společenské a politické poměry lze zřetelně spatřovat zejména v souvislosti s řešením otázek tisku a zachováním jeho svobody, konkrétně v podobě zpřísnění tiskové legislativy a rovněž cenzurní praxe, zejména po rozhovorech tehdejšího ministra zahraničí Františka Chvalkovského v Berlíně 21. ledna 1939, při kterých nacisté kritizovali pro ně příliš liberální přístup oficiálních československých institucí k československému tisku.⁷⁰⁹

Tiskové záležitosti byly pak podřízené nařízením vlády a Strany národní jednoty, přičemž „největší důraz se kladl na roli tisku při usměrňování veřejného mínění podle představ SNJ“⁷¹⁰. Vláda disponovala legislativní možností přímých zákazů vydávání nepohodlných periodik, důsledně se taktéž uplatňovala cenzurní praxe, jak již bylo zmíněno v podkapitole 2.4 *Mediální krajina v období druhé republiky*. Velmi důležitou osobností ve vztahu k tištěným médiím byl pak Rudolf Halík, vlivný šéfredaktor deníku *Venkov* – vůdčího periodika SNJ, který prosazoval tendence strany v oblasti tisku a veřejně vystupoval proti levicovým a demokratickým periodikům.⁷¹¹ Dalo by se říci, že Rudolf Halík sehrál stěžejní úlohu i v souvislosti se zánikem časopisu *Čin*. Jak vyplývá z obsahu knihy *Druhá republika 1938 – 1939* autorů Jana Gebharta a Jana Kuklíka, Rudolf Halík napsal 9. února 1939, tedy v den vydání posledního plnohodnotného čísla *Činu*, osobní dopis předsedovi vlády a Strany národní jednoty Rudolfu Beranovi, v němž nastolil otázku, zda je vhodné, aby po zastavení časopisu *Národní myšlenka* nadále vycházely také časopisy *Přítomnost*, *Sobota* a hlavně *Čin*. V závěru tohoto dopisu stálo: „Vím, že není možno vše najednou. Nechci také nijak radit, ale bylo by snad dobře, kdyby po opatřeních proti tisku nacionálnímu, který

⁷⁰⁸ Gebhart, Kuklík, 2004: 218.

⁷⁰⁹ Končelík, Večeřa, Orság, 2010: 79.

⁷¹⁰ Gebhart, Kuklík, 2004: 213.

⁷¹¹ Gebhart, Kuklík, 2004: 210, 220.

v případě Národní myšlenky došel zaslouženému rozhodnutí, přihlédly rozhodující kruhy také k revuím levičáckým.⁷¹²

K úřednímu zastavení časopisu *Čin* jako časopisu demokratického a levicového, založeného na myšlenkách a odkazu T. G. Masaryka, došlo podle zápisu Policejního ředitelství na Praze 2 dne 11. února 1939 pod jednacím číslem 5031/SII. na základě § 10 zákona o mimořádných opatřeních č. 300/1920 ve znění zákona č. 125/1933 Sb. z. a n.⁷¹³ Tento paragraf stanovil, že „*státní úřad bezpečnostní může omeziti nebo podrobiti zvláštním podmínkám vydávání a rozšiřování tiskopisů a v krajním případě může jejich vydávání zastaviti.*“⁷¹⁴ Vydávání *Činu* tak bylo úředně zastaveno pouhé dva dny po výše zmíněném dopisu Rudolfa Halíka.

Podle výměru, který poslalo Policejní ředitelství na Praze 2 dne 11. února 1939 nakladatelství *Čin*, hrozily za neuposlechnutí příkazu zastavení vydávání časopisu *Čin* tvrdé sankce: pokuta do deseti tisíc korun či vězení do jednoho měsíce, nebo trest obojí.⁷¹⁵ Proti tomuto výměru se časopis *Čin* odvolal k Zemskému úřadu v Praze dne 24. února 1939 dopisem, v němž poukazyval zejména na to, že „*časopis Čin byl listem, který se věnoval převážně věcem literárním a sloužil skutečným kulturním hodnotám domácím i světovým; informoval také odběratele našich knih o knižních novinkách našich i cizích. (...) Očekáváme proto, že rozhodnutí Policejního ředitelství v Praze bude Zemským úřadem v Praze zrušeno, a že nám bude umožněno, abychom časopis Čin, list pro kulturní a jiné veřejné otázky, vydávali znovu.*“⁷¹⁶ Z prezidia Zemského úřadu v Praze pak 11. března 1939 přišel nakladatelství výměr, který tomuto odvolání nevyhověl, přičemž neuvedl ani konkrétní důvody, proč vlastně má dojít k zastavení časopisu, omezil se přitom na konstatování, že – „*zákonné ustanovení, na jehož základě byl napadený výměr vydán, neobsahuje žádných směrnic nebo omezení pro rozhodnutí úřadu. Jest tudíž věci volné úvahy úřadu, jaká opatření v příčině toho kterého per. tiskopisu učiní, a není proto také nutno, aby úřad ve svém výměru uváděl důvody, které jej k tomuto opatření vedly (...)* Ostatní odvolací námitky jsou pro posouzení věci nerozhodné. Proti tomuto výměru není další odvolání přípustno.“⁷¹⁷

Místo čtvrtého čísla časopisu *Čin* vydalo nakladatelství *Čin* 1. března 1939 třicetistránkovou brožuru pod názvem *T. G. Masaryk zasloužil se o stát*, jež obsahovala

⁷¹² AMV, fond S. sign 122 – 3 In Gebhart, Kuklík, 2004: 221.

⁷¹³ NA, fond Policejní ředitelství Praha II – oddělení tiskové, spolkové, bezpečnostní a dopravní, *Čin*.

⁷¹⁴ Dějiny českých médií v datech, 2003: 358.

⁷¹⁵ LA PNP, fond *Čin*, Výměr Policejního ředitelství nakladatelství *Čin* ze dne 11. 2. 1939.

⁷¹⁶ LA PNP, fond *Čin*, Odvolání nakladatelství *Čin* Zemskému úřadu v Praze ze dne 24. 2. 1939.

⁷¹⁷ LA PNP, fond *Čin*, Výměr Prezidia zemského úřadu v Praze nakladatelství *Čin* ze dne 11. 3. 1939.

jednak oznámení o zastavení časopisu, jednak seznam knih se zaměřením hlavně na Masarykovo dílo a knihy o něm, ale i další knižní tituly, které vyšly nákladem Činu nebo je má nakladatelství v hlavní komisi, a které je tudíž možné si u nakladatelství Čin objednat. V dolní části každé strany brožury se pak objevovaly citáty známých osobností vztahující se obecně ke knihám či literatuře. Na poslední straně pak čtenáři mohli naleznout krátké provolání nakladatelství Čin o poslání knihy (Obrázek č. 12).⁷¹⁸

Druhá strana této brožury obsahovala oznámení nakladatelství Čin o zastavení časopisu – „*Vážená paní, vážený pane, místo 4. čísla našeho čtrnáctideníku Vám posíláme zprávu, že časopis Čin byl úředně zastaven. Tím ztrácíme list, který byl naším pojítkem s Vámi: informoval Vás nejen o kulturních věcech, ale také o naší nakladatelské činnosti. Místo časopisu Čin si Vám dovolíme posílat čas od času v jiné formě zprávy o své činnosti a prosíme Vás, abyste jim laskavě věnoval tutéž pozornost jakou jste věnoval časopisu Čin. Svou informační službu zároveň zahajujeme připojeným seznamem knih, který obsahuje většinou knihy, jež jsou u nás nejvíce kupovány. Prosíme, abyste si seznam prohlédl, a najdete-li v něm knihy, které Vás zajímají, objednejte si je laskavě u nás. Rádi Vám ovšem dodáme také knihy kdekoliv vyšlé, které v seznamu uvedeny nejsou. Platební podmínky upravíme podle vašeho přání; předplatné, které jste zaplatil za letošní rok (1939) časopisu Čin, Vám odpočítáme z účtu objednané knihy. Děkujeme Vám za Vaši dosavadní přízeň, která nám byla a bude stále povzbuzením v našem kulturním úsilí, a prosíme Vás, abyste nám ji laskavě zachoval i v budoucnu. Uctivě nakladatelství Čin.*“⁷¹⁹

Jak již bylo zmíněno v předchozím textu práce, v období nacistické okupace Čech a Moravy, která začala 15. března 1939 obsazením tohoto území nacistickými vojsky, byla řada spolupracovníků časopisu i nakladatelství Čin za svou činnost vězněna, poslána do koncentračních táborů či popravena.

Po skončení druhé světové války 8. května 1945 se nakladatelství Čin snažilo obnovit vydávání zastaveného časopisu Čin, jak dokládá dochovaná žádost z 24. července 1945 směřovaná tiskovému odboru ministerstva informací, podle které žádalo nakladatelské družstvo Čin o povolení obnovy vydávání tohoto časopisu, který vydávalo deset let a který byl počátkem roku 1939 „*pro nesmlouvavě demokratickou tendenci zastaven*“⁷²⁰. Časopis měl podle tohoto dokumentu vycházet týdně, v nákladu

⁷¹⁸ T. G. Masaryk *zasloužil se o stát*. Praha: Čin, 1939, 30 s.

⁷¹⁹ Tamtéž: 2.

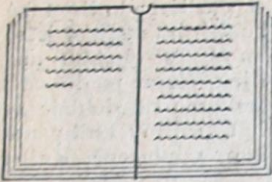
⁷²⁰ LA PNP, fond Čin, Žádost o obnovu vydávání časopisu Čin ze dne 24. 7. 1945.

až sto tisíc výtisků, ve formátu 24 x 32 cm a o šestnácti stranách a měl být tištěn v tiskárně Tempo, v té době pod správou Československé obce legionářské v Praze. Obsahovou náplní *Činu* měly být články a informace o záležitostech kulturních, literárních, uměleckých, divadelních, hudebních, sociálních, technických, pedagogických, zdravotních, tělovýchovných atd. V dostupných materiálech fondu Čin však nebyla nalezena žádná odpověď na tuto žádost.

O několik měsíců později, konkrétně 9. listopadu 1945, poslalo nakladatelství Čin zmíněnému tiskovému odboru další žádost, přičemž tentokrát se již ale nejednalo o žádost o obnovení časopisu, ale o povolení k tisku *Činu*, *Týdeníku pro veřejné otázky*, jehož vydavatelem se měla stát Liga pro lidská práva v Československu. Odpovědným redaktorem a šéfredaktorem měl být opět Bohumil Přikryl a časopis v zamýšleném nákladu dvacet pět tisíc výtisků se měl tisknout v tiskárně Pokrok.⁷²¹ Avšak ani na tuto žádost nebyla nalezena v archivované dokumentaci žádná odpověď. Na základě sdělení tiskového odboru ministerstva ze dne 10. prosince 1945 ohledně dalšího časopisu *Plán a cíl*, které obsahovalo informace, že nakladatelství Čin (společně se Společností pro studium a propagaci plánovitého budování Československé republiky) nezískalo povolení k tisku tohoto periodika vzhledem k situaci ve výrobě papíru, respektive reorganizaci periodického tisku v zájmu úsporného hospodaření s papírem, je možné usuzovat, že i *Čin* nebyl vydáván z těchto důvodů.⁷²² Tyto postoje oficiálních institucí pravděpodobně vedly k ukončení dalších snah o obnovení vydávání časopisu *Čin*.

⁷²¹ LA PNP, fond Čin, Žádost o povolení k tisku *Týdeníku pro veřejné otázky Čin* ze dne 9. 11. 1945.

⁷²² LA PNP, fond Čin, Sdělení tiskového odboru ministerstva informací ohledně povolení tisku časopisu *Plán a cíl* ze dne 10. 12. 1945.

volá k svým přátelům

Slyšte její hlas!

Jsem svědomím a vědomím národa, jsem vším, čím jeho duše žije. Jsem měřítkem jeho životního a kulturního úsilí, ve mně a se mnou trvá národ na věky.

Chraňte mě a nedopusťte, abych byla odstrčena do kouta. Nebylo by to ke cti ani k prospěchu národa. Budu i dnes, jako vždycky v minulosti, povzbuzovat pokleslé, vracet jim sílu a víru v ideály, za které národ tolikrát bojoval, za které tolikrát trpěl, a s nimiž vždycky znovu vítězil.

Pamatujte na mě při každé příležitosti. Budu Vám vděčna, vysvobodíte-li mě z knihkupeckých přihrádek a dopomůžete-li mi, abych mohla splnit své důležité poslání.

Darujete-li mě, přičiním se, aby obdarovaný měl ve mně dobrého a milého přítele — budu mu také stále připomínat svého dárce.

Budete-li mě hledat, buďte opatrní. I mezi námi jsou družky, které nemohou uspokojit Vaši náročnost.

Ale poradím Vám: zapamatujte si, že

je značka dobré knihy

Obrázek č. 12: Poslední strana brožury vydané nakladatelstvím Čin 1. 3. 1939

Závěr

Tato diplomová práce se snažila poskytnout ucelený profilu časopisu *Čin*, významného meziválečného periodika, které vycházelo mezi lety 1929 – 1939 v Praze. Na základě studia především archivních materiálů a práce s celkem jedenácti ročníky tohoto časopisu bylo vyhodnoceno, že se jednalo o poměrně specifický a seriózní týdeník, od roku 1935 čtrnáctideník, na jehož charakteru se podílela řada okolností. Přestože *Čin* vydávalo legionářské nakladatelské družstvo, nelze tento časopis považovat za typicky legionářský, jelikož nebyl svázán pouze s legionářskými autory, stejně tak nebyl určen primárně pro čtenáře z řad legionářů a ani jeho obsah se nezabýval výlučně legionářskou tematikou. Rovněž *Čin* nelze pokládat za ryze nakladatelské periodikum, a to z toho důvodu, že se nesoustředilo výhradně na knižní produkci svého vydavatele a nepotlačovalo tak svůj kritický postoj ke kulturním, politickým a sociálním záležitostem. Časopis sám sebe definoval jako nestrannický, organizačně nebyl propojen s žádnou politickou stranou, přestože ideově byl orientován směrem k demokratické levici, přičemž zastával především ideu Masarykovy demokracie. Podle zaměření tak lze o *Činu* hovořit jako o kulturně politickém časopise, vzhledem k tomu, že reflektoval společenskou, kulturní a politickou atmosféru své doby, tedy období první a druhé republiky.

Značný prostor byl v práci nezbytně věnován vydavateli časopisu *Čin*, respektive jeho vzniku, charakteru, produkci a zániku. Stejnojmenné tiskové a nakladatelské družstvo československých legionářů v Praze bylo založeno v roce 1920 několika legionáři v čele s Bohumilem Přikrylem, jeho pozdějším ředitelem, za účelem podpory svých členů, v naprosté většině legionářů – literátů, umělců, žurnalistů aj., a to zvelebováním a povznesením jejich poměrů zejména prostřednictvím nakladatelství a vydavatelství knih a časopisů. Jednalo se o demokraticky a levicově orientované středně velké nakladatelství osvětového charakteru, které si předsevzalo vydávat knihy kvalitní a trvalé hodnoty. Kvůli svému zaměření na legionářskou a překladovou literaturu, levicové autory a hlavně dílo demokraticky smýšlejícího T. G. Masaryka, k němuž získal *Čin* autorizaci, se v době druhé republiky nakladatelství potýkalo v souvislosti s tehdy novým tendenčním obsahem v umělecké tvorbě, tedy i v literatuře, a se snahami o řízení knižní trh s řadou problémů. Období nacistické okupace, kdy došlo k pozatýkání řady spolupracovníků *Činu* aktivně vystupujících proti nacistickému režimu, k jejich věznění a jejich deportaci do koncentračních táborů nebo přímo

popravám a také k rozsáhlé konfiskaci knih vydávaných nakladatelstvím Čin, nakladatelství navzdory těmto těžkostem překonalo. V novém poválečném režimu však Čin nebyl zařazen do budoucí nakladatelské struktury státu, a proto se v roce 1949 rozhodl pro své zrušení a likvidaci.

Tiskové a nakladatelské družstvo založilo v roce 1929 (i když existují doklady, že tyto snahy mělo již v roce 1927) časopis *Čin* především s tím cílem, vytvořit takový časopis, který se bude zajímat o aktuální kulturní a veřejné otázky z různých oblastí, bude k nim zaujímat své vlastní, neodvislé stanovisko a bude propagátorem podle něj dobrých knih. Lze říci, že se časopis tímto záměrem nakladatelství po celou dobu své existence řídil, což je možné vypožorovat v obou obdobích časopisu, do kterých tato práce časopis *Čin* rozdělila – v období zahrnující osm ročníků časopisu (1929 – 1936), kdy ho vedla spisovatelka a novinářka Marie Majerová, i v období posledních tří let jeho existence (1937 – 1939) pod vedením ředitele nakladatelství, Bohumila Přikryla, který převzal funkci odpovědného redaktora po odchodu Marie Majerové a původních členů redakce, kteří časopis opustili patrně v důsledku jeho reorganizace v roce 1935.

Do časopisu *Čin* přispívala řada často levicově smýšlejících novinářů, publicistů, spisovatelů, kritiků, překladatelů a dalších významných autorů z oblasti politiky, národohospodářství, filozofie, sociologie, práva či umění v období první a druhé republiky, jako například již zmíněná Marie Majerová a členové redakce v chronologicky prvním období časopisu: František Fajfr, Josef Kopta, Bohuslav Koutník, Zdeněk Smetáček a Miloš Vaněk, a dále Artuš Černík, Václav Cháb, Jindřich Chaloupecký, Pavel Eisner, Radim Foustka, Julius Fučík pod několika pseudonymy, Václav Gutwirth, Josef Navrátil, Josef Strnadel, Libuše Vokrová-Ambrosová či také Karel Poláček, Ivan Olbracht, Helena Malířová, E. F. Burian, Karel Čapek i Josef Čapek, který byl mimo jiné autorem grafiky obálek časopisu i nakladatelských značek Činu. V časopise byly v menší míře nalezeny i příspěvky zahraničních autorů.

Z porovnání programu časopisu a jeho obsahu, jednotlivých rubrik a článků, v případě obou období vyplynulo, že se časopis *Čin* držel svého programového plánu a v naprosté většině naplňoval své programové teze, tedy že se věnoval aktuálnímu kulturnímu a společenskému dění, respektive podával informace a kritická hodnocení o podstatných kulturních a veřejných otázkách své doby. Pod vedením Marie Majerové se časopis hojně věnoval literatuře, ale zároveň také oblasti divadla, filmu, hudby, výtvarného umění či v menší míře i rozhlasu, a sledoval kulturní dění ve společnosti; současně se také zabýval domácí a mezinárodní politickou situací,

národohospodářstvím, sociálními tématy či filozofickými a náboženskými otázkami. Hlavními tématy se v tomto období dále ukázaly být sociální problémy v ČSR a osobnost T. G. Masaryka a jeho ideje, konkrétně demokracie a její obrana, socialismus, fašismus a boj proti němu a náboženská otázka, respektive vymezení vůči klerikalismu.

Pod vedením Bohumila Přikryla se pak časopis věnoval především literatuře, avšak na úkor ostatních oblastí jako divadlo, film či výtvarné umění, zabýval se rovněž situací československé kultury a kulturním děním ve společnosti, domácí i mezinárodní politickou situací či národohospodářstvím; ostatními veřejnými otázkami pak již spíše méně. Obecně lze říci, že ve druhém období převažovala co do počtu rubrik a článků složka kulturní. Mezi nejčastěji se objevující témata v tomto období pak dále patřily opět osobnost T. G. Masaryka a jeho ideje a vzhledem ke kulturní a politické situaci druhé republiky i obrana národní kultury a obrana demokracie před fašismem, reprezentovaným zejména Adolfem Hitlerem a Konrádem Henleinem. Na svém zaměření setrval i za situace, kdy se v posledních číslech časopisu v textu některých článků projevovaly cenzurní zásahy.

Zásadní součástí programu v obou obdobích časopisu *Čin* byl tedy důraz na osobnost a ideje T. G. Masaryka prostupující řadou rubrik a značným množstvím článků. T. G. Masaryk představoval pro časopis i nakladatelství *Čin* nejvýznamnějšího filozofa, vůdce vítězného odboje, prezidenta Osvoboditele, který se zásadním způsobem zasloužil o vznik samostatného demokratického státu, a v podstatě nedotknutelnou autoritu, což zejména po jeho smrti neslo do značné míry známky vytváření kultu osobnosti. Časopis *Čin* ve svých článcích neustále proklamoval Masarykův odkaz a poukazoval na nezbytnost studia jeho děl, jelikož v jeho demokratických a humanistických ideálech spatřoval odpovědi na všechny otázky a východiska ze všech problémů.

Vzhledem ke své levicové a demokratické orientaci byl však tento časopis v souvislosti s mocenskými opatřeními tehdejšího režimu druhé republiky, vlády politické pravice praktikující principy autoritativní demokracie, na počátku roku 1939 úředně zastaven. I přes snahy o obnovení vydávání časopisu v poválečné době však k jeho obnově již nedošlo.

Časopis *Čin* je možné hodnotit z dnešního pohledu jako nepochybně podnětné, osobité, rozmanité a ve své době významné periodikum, které si za celou dobu své existence dokázalo udržet jistou úroveň kvality, snažilo se o určitou míru objektivnosti a přes tehdejší převládající politické klima ve společnosti i o kritický náhled na

společenské problémy, a to při zachování snahy o cenovou dosažitelnost časopisu pro širší veřejnost. To se v zásadě dařilo dosáhnout i přes reorganizaci v jeho charakteru a poměrně značné personální změny, které se zásadně neprojevily v programovém zaměření časopisu, neboť časopis *Čin* v celém období své existence neslevil ze svých názorů a neváhal bránit republiku a demokracii i ve společensky a politicky komplikovaných poměrech.

Tato práce si kladla za cíl popsat téma časopisu *Čin*, které dosud nebylo zpracováno, jak již bylo zmíněno v úvodu, a poskytnout tak celistvý pohled na toto periodikum. Jistě se v tomto případě nejedná o zcela vyčerpávající pojednání, byť vycházelo z prostudování značného množství často obtížně dostupných archiválií a podkladů a z jejich zhodnocení; snad je možné říci, že se tento záměr podařilo v zásadě natolik naplnit, že tato diplomová práce bude moci případně v budoucnu sloužit jako východisko pro další výzkum spojený s tímto časopisem nebo nakladatelstvím *Čin*.

Summary

This thesis aimed at providing a thorough profile of the *Čin* magazine, a significant periodical from the period in between the world wars issued between 1929 and 1939 in Prague. Based on the studying of mainly archive materials and based on working with altogether eleven years of issues of this magazine, it was established that this periodical was quite a specific and serious magazine, whose character was shaped by an array of circumstances. Even though *Čin* was published by a legionary publisher's cooperative, this magazine cannot be considered to be a typically legionary one, as it wasn't only bound to legionary authors, and neither was it primarily designed for readers who were from legionary circles, nor did its content treat exclusively legionary topics. By the same token, *Čin* can't be considered to be a purely publisher's periodical, which is because it didn't focus solely on the books of its publisher and thereby did not suppress its critical stance to cultural, political and social matters. The magazine defined itself as being non-partisan, it was not organizationally intertwined with any political party, even though it was ideologically orientated towards the democratic left wing, where it mainly held the ideas of Masaryk's democracy. Speaking of its focus, *Čin* can be defined as a culturally political magazine, regarding the fact that it reflected the social, cultural and political atmosphere of its time.

In the thesis, considerable attention was dedicated to the publisher of the *Čin* magazine, i.e. to its origin, nature, production and termination. The eponymous press and publishing cooperative of Czechoslovakian legionaries in Prague was founded in 1920 by several legionaries lead by Bohumil Prikryl for the purpose of supporting its members. This was to be done by ameliorating and elevating their standing and condition particularly by means of publishing books as well as periodicals. Due to its focus on legionary and translated literature and on left-wing authors and in particular due to its focus on the works of the democratically thinking T. G. Masaryk the publishing house struggled with a number of problems. The publishing house made it through the obstacles of the period of Nazi occupation. In the new post-war era, the magazine was not included in the state magazine structure, and it therefore opted for its termination and liquidation.

The publishing cooperative founded the *Čin* magazine in 1929. The principal objective in doing so was creating a magazine which will take active interest in current cultural and public issues in different areas and will take its own, independent stance

and will be a promoter of what it deems to be good books. It can be said that the magazine abided by this objective during its whole existence, which can be observed in both periods of the *Čin* magazine studied in this thesis – that is in the period which includes eight years of issues of the magazine (1929 to 1936), when it was led by the writer and journalist Marie Majerová, as well as in the period of the last three years of its existence (1937 to 1939) under the leadership of the director of the publishing house, Bohumil Prikryl. The *Čin* magazine was contributed to by a number of left-wing orientated journalists, publicists, writers, reviewers, translators and other significant authors the period of the first and second republic. To a lesser extent, contributions of foreign authors were also found in the magazine.

On comparing the programme and content of the magazine, its individual sections and articles, it was inferred that the *Čin* magazine abided by its programme and in a vast majority of cases it fulfilled the propositions of its programme, i.e., it treated current cultural and social events, in other words it supplied information and critical reviews of substantial cultural and public issues of its time. Under the leadership of Marie Majerová, the main topics in this period turned out to be social problems in Czechoslovakia and the personality of T. G. Masaryk and his ideas, specifically democracy and its protection, socialism, fascism and the fight against it, and the religious matter. The most frequently recurring topics under the leadership of Bohumil Prikryl also included the personality of T. G. Masaryk and his ideas, and with regards to the cultural and political situation during the second republic, the topics also included the defence of the national culture and the defence of democracy from fascism.

An essential part of the programme in both periods of the *Čin* magazine can be identified as the focus on the personality and ideas of T. G. Masaryk, which pervaded a number of sections and a great many articles. To the magazine *Čin*, T. G. Masaryk represented the most dominant philosopher, the leader of the resistance, the president Liberator, and essentially an untouchable authority, which carried extensive signs of creating a personality cult after his death. The *Čin* magazine ceaselessly promoted Masaryk's legacy and pointed to the necessity of studying his works.

However, with respect to its left-wing and democratic orientation, the magazine was officially terminated by the authorities at the beginning of 1939 in connection with the authoritative measures of the contemporary regime. In spite of efforts to resume the publishing of the magazine after the war, its renewal did not occur.

Without any doubt, and taken from today's perspective, the *Čin* magazine can be assessed as a thought-provoking, distinctive, varied and significant periodical of its time, which was able to keep up a certain level of quality all the way through its existence. It attempted at a certain extent of objectivity and in spite of the pervasive political climate of that time, it was able to keep a critical view of social issues. This was essentially achieved despite the reorganization of its character and significant personnel changes, as the *Čin* magazine did not compromise on its opinions and did not hesitate to defend the republic and democracy even in a socially and politically complicated social situation.

This thesis aimed at describing the topics of the *Čin* magazine, which has not been dealt with yet as it had already been mentioned in the introduction, and thereby provide a thorough overview of this periodical. It is surely not an exhaustive treatise of the matter, even though it was based on studying a substantial amount of not easily accessible archive materials and documents and their evaluation. It is hopefully possible to say that this objective was fulfilled to an extent that makes it possible for this thesis to serve as a starting point of further research related to this magazine or the publishing house Čin.

Seznam použitých pramenů a literatury

Archivní prameny

Literární archiv Památníku národního písemnictví

fond nakladatelství Čin

fond Bohumil Přikryl

Národní archiv České republiky

fond Policejní ředitelství Praha 2

fond Ministerstvo spravedlnosti

Archiv Syndikátu novinářů

Státní oblastní archiv v Praze

fond Krajský soud obchodní Praha

Dobový periodický tisk

České slovo. Praha : Melantrich, 1929, roč. 21, č. 254.

Čin. Praha : Čin, 1929 – 1939.

Čin: List pro tělesný a mravní pokrok lidu v duchu českém a bratrském. Praha : Jan Masák, 1914.

Dělnická osvěta. Praha : Edvard Hegner, 1936, roč. 22, č. 10.

Lidové noviny. Brno : Vydavatelské družstvo Lidové strany, 1937, roč. 45, č. 34, 62.

Lidový deník. Praha : Tiskařské a vydavatelské družstvo rolnické, 1936, roč. 23, č. 304.

Literární noviny. Praha : Svaz československých spisovatelů, 1953, roč. 2, č. 42.

Moravský deník. Olomouc : Živnostenský závod tiskařský a vydavatelský, 1937, roč. 32, č. 17.

Národní osvobození. Praha : Pokrok, 1925, roč. 2, č. 306.

Národní osvobození. Praha : Pokrok, 1929, roč. 6, č. 299.

Národní osvobození. Praha : Pokrok, 1937, roč. 14, č. 30.

Nová svoboda. Praha : Otakar Janáček, 1929, roč. 6, č. 45.

Panorama. Praha : Družstevní práce, 1929/1930, roč. 7, č. 9.

Právo lidu. Praha : Antonín Němec, 1937, roč. 46, č. 3, 30.

Přítomnost. Praha : František Borový, 1932, roč. 9, č. 21.

Telegraf. Praha : Melantrich, 1929, roč. 1, č. 11.

Tisk a politika. Praha : Svobodná škola politických nauk a Syndikát československých novinářů, 1937, roč. 11, č. 6.

Večerník Práva lidu. Praha : Antonín Němec, 1929, roč. 18, č. 249.

Volná myšlenka. Praha : Vydavatelství Volné myšlenky, 1937, roč. 28, č. 2, 4, 5.

Zvon. Praha : Československá grafická unie, 1929/1930, roč. 30, č. 10.

Dobová literatura

Boží bojovníci bratři legionáři. Duch našeho osvobození, Svazek 1. Praha: B. Kočí, 1920. 185 s.

HOCH, Karel. *Dějiny novinářství od r. 1860 do doby současné.* In: Československá vlastivěda. Díl 7. Písemnictví. Praha : Sfinx, 1933. s. 437 – 514.

HRABÁNEK, Jan. *Tiskové právo československé: ochrana cti, tiskové novely, slovenské tiskové zákony, redaktorský zákon atd.* 2. dopl. a rozšíř. vyd. Praha : Linhart, 1938, 608 s.

T. G. Masaryk zasloužil se o stát. Praha : Čin, 1939, 30.s.

Vzorník nakladatelství Čin. Praha : Čin, 1935.

Literatura

BARTOŠEK, Luboš. *Náš film: kapitoly z dějin (1896 – 1945)*. Vyd. 1. Praha : Mladá fronta, 1985. 424 s. 23-004-85

BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2011. 439 s. ISBN 978-80-247-3028-8

BERÁNKOVÁ, Milena; KŘIVÁNKOVÁ, Alena; RUTTKAY, Fraňo. *Dějiny československé žurnalistiky. III. díl: Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944*. Vyd. 1. Praha : Novinář, 1988. 315 s. 8150/87-31

BLODIGOVÁ, Alexandra; KÖPPLOVÁ, Barbara; SEKERA, Martin. *Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků : výstava k dějinám českého tisku na území České republiky*. Praha : Státní ústřední archiv, 2003. 99 s.

BOHÁČ, Antonín; ŠOLCOVÁ, Liběna. *Bohumil Přikryl (1893 – 1965): soupis osobního fondu*. Praha : Památník národního písemnictví, 1999. 3 s.

ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923 – 1939*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2003. 198 s. ISBN 80-246-0624-0

ČAPKA, František. *Politické strany první republiky*. Brno : Akademické nakladatelství, 1998. 31 s. ISBN 80-7204-102-9

FORST, Vladimír a kolektiv. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. Sv. 1, A – G*. Vyd. 1. Praha : Academia, 1985. 900 s. 21-124-85

FORST, Vladimír a kolektiv. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. Sv. 2/I, H – L*. Vyd. 1. Praha : Academia, 1993. 592 s. ISBN 80-200-0468-8

FORST, Vladimír a kolektiv. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. Sv. 2/II, K – L*. Vyd. 1. Praha : Academia, 1993. 1377 s. ISBN 80-200-0345-2

GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Druhá republika 1938 – 1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Vyd. 1. Praha : Paseka, 2004. 315 s. ISBN 80-7185-626-6

GERŠLOVÁ, Jana; SEKANINA, Milan. *Lexikon našich hospodářských dějin 19. a 20. století v politických a společenských souvislostech*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2003. 488 s. ISBN 80-7277-178-7

HÁJEK, Jiří. *Marie Majerová aneb román a doba*. Vyd. 3. Praha : Československý spisovatel, 1982. 212 s. 22-057-82

HALADA, Jan. *Člověk a kniha: úvod do nakladatelské specializace*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 1993. 118 s. 382-87-93

HAMANOVÁ, Růžena. *Josef Kopta (1894 – 1962): literární pozůstalost*. Praha : Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1985. 46 s.

HONZÍK, Miroslav. *Legionáři*. Vyd. 1. Praha : Novinář, 1990. 128 s. ISBN 80-7077-552-1

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2009. 416 s. ISBN 978-80-7367-466-3

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Fenomén médií ve 20. století*. In: Sborník Národního muzea v Praze 53, 2008, č. 1 – 4, s. 7 – 10. ISSN 0036-5351

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2007. 208 s. ISBN 978-80-7367-287-4

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara; WOLÁK, Radim. *Česká novinářka: k postavení a obrazu novinářek v českých médiích*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2011. 166 s. ISBN 978-80-262-0056-7

KAPLICKÝ, Václav. *Hrst vzpomínek z dospělosti*. K vydání připravil Martin Kučera. Vyd. 1. Praha : Národní archiv, 2010. 190 s. ISBN 978-80-86712-84-0

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře první republiky (1918 – 1938), Díl První : Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929)*. Vyd. 2. Praha : Libri, 2003. 571 s. ISBN 80-7277-195-7

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře první republiky (1918 – 1938), Díl Druhý : Československo a České země v krizi a ohrožení (1930 – 1935)*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2002. 577 s. ISBN 80-7277-031-4

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře první republiky (1918 – 1938), Díl Třetí : O přežití a o život (1936 – 1938)*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2003. 803 s. ISBN 80-7277-119-1

KÁRNÍK, Zdeněk. *Malé dějiny československé (1867 – 1939)*. Vyd. 1. Praha : Dokořán, 2008. 502 s. ISBN 978-80-7363-146-8

KOLEKTIV AUTORŮ. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas – Televize – Mediální právo*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2003. s. 347 – 367. ISBN 80-246-0632-1

KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2010. 344 s. ISBN 978-80-7367-698-8

KOŠVANCOVÁ, Eva; ŠIMÁŇOVÁ, Jana. *Bohuslav Koutník (1891 – 1965): soupis osobního fondu*. Praha : Památník národního písemnictví, 2000. 24 s.

KRYSTLÍK, Tomáš. *Zamlčené dějiny*. Vyd. 1. Praha : Alfa Nakladatelství, 2008. 183 s. ISBN 978-80-87197-06-6

KUBÍČEK, Jaromír a kolektiv. *Česká retrospektivní bibliografie: Řada 2 – Časopisy, Díl 2 – Časopisy České republiky 1919 – 1945, Část 1 – Bibliografie, Sv. 1 (A – K)*. Brno : Sdružení knihoven ČR a Moravská zemská knihovna, 2006. 525 s. ISBN 80-86249-36-0

KUBÍČEK, Jaromír a kolektiv. *Česká retrospektivní bibliografie: Řada 2 – Časopisy, Díl 2 – Časopisy České republiky 1919 – 1945, Část 1 – Bibliografie, Sv. 2 (L – S)*. Brno : Sdružení knihoven ČR a Moravská zemská knihovna, 2006. 544 s. ISBN 80-86249-36-0

KUTNAR, František. *Sociálně myšlenková tvářnost obrozenského lidu. Trojí pohled na český obrozenský lid jako příspěvek k jeho duchovním dějinám*. Praha : Historický klub, 1948.

KVAČEK, Robert. *České dějiny II*. Vyd. 1. Praha : SPL – Práce, 2002. 244 s. ISBN 80-86287-48-3

LÁBOVÁ, Alena; LÁB, Filip. *Podíl obrazových časopisů na rozvoji vizuální kultury první poloviny 20. století*. In: Sborník Národního muzea v Praze 55, 2010, č. 3 – 4, s. 19 – 24. ISSN 0036-5351

MALÍŘ, Jiří; MAREK, Pavel a kol. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004*. Vyd. 1. Brno : Doplněk, 2005. 1826 s. ISBN 80-7239-180-1

MERHAUT, Luboš a kolektiv. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. Sv. 4/I, S – T*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2008. 1082 s. ISBN 978-80-200-167-6

MERHAUT, Luboš a kolektiv. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. Sv. 4/II, U – Ž*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2008. 2105 s. ISBN 978-80-200-1671-3

MICHL, Jan. *Legionáři a Československo*. Vyd. 1. Praha : Naše Vojsko, s. r. o., 2009. 332 s. ISBN 978-80-206-1019-5

MOURKOVÁ, Jarmila. *Marie Majerová (1882 – 1967): literární pozůstalost*. Praha : Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1976. 151 s.

MOURKOVÁ, Jarmila. *Buřiči a občané: k zápasům o „nové umění“ v letech 1900 – 1918*. Praha : Československý spisovatel, 1988. 181 s.

NOVÁK, Arne; NOVÁK, Jan Václav. *Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny*. Vyd. 4. Brno : Atlantis, 1995. 1804 s. ISBN 80-7108-105-1

NÝVLTOVÁ, Dana. *Femme fatale české avantgardy: Marie Majerová – česká komunistka ve víru feminismu*. Vyd. 1. Praha : Akropolis, 2011. 449 s. ISBN 978-80-87481-10-3

OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2000. 355 s. ISBN 80-7184-791-7

OPAT, Jaroslav. *Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka: Česká otázka včera a dnes*. Vyd. 1. Praha : Ústav T. G. Masaryka, 2003. 534 s. ISBN 80-86142-13-2

OPELÍK, Jiří a kolektiv. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. Sv. 3/I, M – O*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2000. 728 s. ISBN 80-200-0708-3

OSVALDOVÁ, Barbora; HALADA, Jan. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2007. 263 s. ISBN 978-80-7277-266-7

PETRÁČKOVÁ, Věra; KRAUS Jiří a kolektiv autorů. *Akademický slovník cizích slov*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2001. 834 s. ISBN 80-200-0982-5

PICHLÍK, Karel; KLÍPA, Bohumír; ZABLOUDILOVÁ, Jitka. *Českoslovenští legionáři (1914 – 1920)*. Vyd. 1. Praha : Mladá fronta, 1996. 282 s. ISBN 80-204-0580-1

REIFOVÁ, Irena. (ed.). *Slovník mediální komunikace*. 1 vyd. Praha : Portál, 2004, 327 s. ISBN 80-7178-926-7.

SEKERA, Martin. *Etapy vývoje českých tištěných médií od 19. do počátku 20. století*. In: Sborník Národního muzea v Praze 53, 2008, č. 1 – 4, s. 11 – 18. ISSN 0036-5351

STEJSKAL, Jan. *Zprávy z českého století: tiskové agentury a česká společnost 1848 – 1948*. Vyd. 1. Praha : Triton, 2008. 439 s. ISBN 978-80-7387-170-3

SZCZEPANIK, Petr. *Konzervy se slovy: počátky zvukového filmu a česká mediální kultura 30. let*. Vyd. 1. Brno : Host, 2009. 526 s. ISBN 978-80-7294-316-6

ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace*. Vyd. 1. Praha : Eva, 2001. 342 s.

ŠLESINGR, Jan. *Legionáři*. Vyd. 1. Olomouc : EPAVA, 2005. 87 s. ISBN 80-86297-29-2

ŠUBRTOVÁ, Alena. *František Fajfr (1892 – 1969): inventář pozůstalosti*. Praha : Archiv Národního muzea, 1980. 43 s.

THIELE, Vladimír. *Josef Čapek a kniha: soupis knižní grafiky*. Vyd. 1. Praha : Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1958. 290 s. 59-VI-4

TOMEŠ, Josef. *Český biografický slovník XX. století*. Díl 1. – 3., Vyd. 1. Praha : Paseka, 1999. (634, 649, 587 s.) ISBN 80-7185-248-1

TRUNEČKOVÁ, Ludmila. *Československá tisková kancelář jako součást ustavování státní suverenity*. In: Sborník Národního muzea v Praze 55, 2010, č. 3 – 4, s. 15 – 18. ISSN 0036-5351

VÍZDALOVÁ, Ivana. *Novinářka Marie Majerová*. Vyd. 1. Praha : Novinář, 1988. 183 s. 59-022-87

VOPRAVIL, Jaroslav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1973. 1540 s. 14-285-73

VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla. *Biografický slovník českých zemí*. 11. sešit. Vyd. 1. Praha : Libri, 2009. 104 s. ISBN 978-80-7277-368-8

ZACH, Aleš. *Stopami pražských nakladatelských domů: procházka mizející paměti českých kulturních dějin*. Vyd. 1. Praha : Thyrus, 1996. 89 s. ISBN 80-901774-4-1

Diplomové práce

POHORECKÝ, Vladimír. *Život a dílo Václava Chába*. Praha : Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií, 2010. 110 s.

Elektronické zdroje

Filozofické časopisy. KATEDRA FILOZOFIE FF MU. *Česká mysl* [online]. [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://archive.is/2MIS>.

MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA. *Čas* [online]. [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <https://vufind.mzk.cz/Record/MZK01-000286971>.

MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA. *Dvacátý věk* [online]. [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <https://vufind.mzk.cz/Record/MZK01-000379472>.

Svět rozhlasu č. 16: Bulletin o rozhlasové práci [online]. Praha: Český rozhlas, 2006, 62 - 63 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z http://media.rozhlas.cz/_binary/02183864.pdf.

ÚČL AV ČR. *Slovník české literatury. Kulturní politika* [online]. 2006 - 2008. [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=253>)

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. | Databáze. *Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.* [online]. 2010 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: http://isis.ucl.cas.cz/websearch?form=ret&subject=%C8in&action=Vyhledat&subjidx=*&title=&author=&source=&from=&to=&genre=all&log=*&output=short

Ústava 121/1920 :: Jakub Končelík. *Jakub Končelík* [online]. 2008 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.koncelik.eu/ustava-121-1920/>.

ÚTGM: Historie. [online]. 2011 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z:
<http://www.utgm.cz/#historie>.

Zákon 300/1920 (mimořádná op.) :: Jakub Končelík. *Jakub Končelík* [online]. 2008 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.koncelik.eu/a300-1920-ochrana-rep/>.

Zákon 131/1936 (obrana státu) :: Jakub Končelík. *Jakub Končelík* [online]. 2008 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.koncelik.eu/zakon-131-1936-obrana-statu/>.

Zákon 189/1936 (redaktorský) :: Jakub Končelík. *Jakub Končelík* [online]. 2008 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.koncelik.eu/zakon-189-1936-redaktorsky/>.

Přílohy

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Značka Činu z roku 1920

(str. 57 dipl. práce)

Titulní strana prvního ročníku časopisu *Čin*.

Obrázek č. 2: Značka Činu z roku 1930 (černé i bílé provedení)

(str. 57 dipl. práce)

LA PNP, fond Čin, Složka Značka Čin.

Obrázek č. 3: Redakce Činu (1927)

(str. 61 dipl. práce)

LA PNP, fond Čin, Složka Čin – týdeník kulturní a politický, 1926, 1927.

Obrázek č. 4: Návrh obálky Činu (1927)

(str. 61 dipl. práce)

LA PNP, fond Čin, Složka Čin – týdeník kulturní a politický, 1926, 1927.

Obrázek č. 5: Zpráva o vydání prvního čísla Činu

(str. 63 dipl. práce)

LA PNP, fond Čin, Zpráva o chystaném vydávání časopisu Čin, s.d.

Obrázek č. 6: Obálka prvního ročníku

(str. 68 dipl. práce)

Čin, 1 (1929), č. 1, 31. 10., obálka.

Obrázek č. 7: Obálka druhého ročníku

(str. 68 dipl. práce)

Čin, 2 (1930), č. 1, 30. 10., obálka.

Obrázek č. 8: Obálka pátého ročníku

(str. 69 dipl. práce)

Čin, 5 (1933), č. 1, 13. 7., obálka.

Obrázek č. 9: Obálka sedmého ročníku

(str. 69 dipl. práce)

Čin, 7 (1935), č. 1, 3. 1., s. 1.

Obrázek č. 10: Obálka devátého ročníku

(str. 112 dipl. práce)

Čin, 9 (1937), č. 1, 14. 1., s. 1.

Obrázek č. 11: Obálka desátého ročníku

(str. 112 dipl. práce)

Čin, 10 (1938), č. 1., 13. 1., s. 1.

Obrázek č. 12: Poslední strana brožury vydané nakladatelstvím Čin 1. 3. 1939

(str. 142 dipl. práce)

T. G. Masaryk zasloužil se o stát. Praha: Čin, 1939, s. 30.

Seznam tabulek**Tabulka č. 1: Charakteristika Činu v letech 1929 – 1936**

(str. 64 dipl. práce)

Tabulka č. 2: Rubriky časopisu Čin v letech 1929 – 1936

(str. 84 dipl. práce)

Tabulka č. 3: Charakteristika Činu v letech 1937 – 1939

(str. 109 dipl. práce)

Tabulka č. 4: Rubriky časopisu Čin v letech 1937 – 1939

(str. 119 dipl. práce)

Seznam zkratek

ČND – Československá demokracie

ČSDSD – Československá sociálně demokratická strana dělnická

ČSL – Československá strana lidová

ČSNS – Československá strana národně socialistická

ČsOL – Československá obec legionářská

ČSR – Československá republika

ČTK – Československá tisková kancelář

ČŽOSS – Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská

DNSAP – Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei

KSČ – Komunistická strana Československa

LA PNP – Literární archiv památníku národního písemnictví

NA – Národní archiv České republiky

NOF – Národní obec fašistická

NSDAP – Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei

NSP – Národní strana práce

RSZaML – Republikánská strana zemědělského a maloroľnického lidu

SdP – Sudetendeutsche Partei

SHF – Sudetendeutsche Heimatsfront

SNJ – Strana národní jednoty

SOA – Státní oblastní archiv

SSSR – Sovětský svaz socialistických republik

TOPMR – Tiskový odbor předsednictva ministerské rady

USA – Spojené státy americké

ÚCK – Ústřední cenzurní komise

ÚTDS – Ústřední tisková dozorčí služba